סֵפֶר

הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח

עִם פֵּרוּשׁ אוֹר זָרוּעַ

דְּרוּשִׁים וּבֵאוּרִים, חִדּוּשִׁים יְקָרִים מִפָּז וּמַפְנִינִים, לְקוּטִים נִפְלָאִים, עֲרֵבִים וּנְעִימִים, בְּגִלּוּי אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ נֶאֱמָרִים, לְהַחְדִּיר אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הָאֲהוּבִים.

אֲשֶׁר כָּתַב הָרַב הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק, חָסִידָא וּפָרִישָׁא, עָמוּד הָאֱמוּנָה, מְנוֹרָה הַטְּהוֹרָה, הַמְּגֻלֶּה וְהַמְפֹרְסָם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

כְּבוֹד קְדֻשַּׁת הָרַב הַצַּדִּיק מוֹהַרָא"שׁ זצ"ל

בְּנוּי וּמְיֻסָּד עַל-פִּי דִּבְרֵי רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוּן, בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

וְעַל-פִּי דִּבְרֵי תַּלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ, אוֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רָז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

הוּבָא לְדְפוּס ע"י חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב עה"ק יְרוּשָׁלַיִם תובב"א

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה וכל ספרי
אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע וספרי תלמידיו הקדושים

To obtain this and other Breslov publications:

היכל הקודש ווילימסבורג
Heichal Hakodesh Williamsburg
27 Skillman Street
718-384-1652

היכל הקודש בארא פארק
Heichal Hakodesh Boro Park
1011 41 Street
718-384-1652

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh Kiryas Joel
8 Hayes Ct.
845-467-5299

היכל הקודש קרית יואל
Heichal Hakodesh Kiryas Joel
8 Premishlan Way.
845-243-0563

היכל הקודש בלומינגראוו
Heichal Hakodesh Bloominggrove
24 Merriewold Ln S
845-379-1161

היכל הקודש מאנסי
Heichal Hakodesh Monsey
32 Dolson Rd.
347-733-7551

בארץ ישראל
מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב
שע"י עמותת "ישמח צדיק-קהילת ברסלב בגלילי"
בהתייסדות ע"י כ"ק מוהרא"ש זצוק"ל
רחוב רבי נחמן מברסלב 1 ת.ד. 421 יבנאל 15225
טלפון רב קווי 04-6708356
פקס: 04-6708359

Visit Our Web Site:
www.breslevcenter.com
לשמוע השיעורים 212-444-9191

Find our entire book selection at: amazon.com

To donate and/or sponsor one of our books please call: 845-248-1651

הַקְדָּמָה

הֵא לָכֶם זֶרַע קֹדֶשׁ עֲצוֹת הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא **אוֹר זָרוּעַ**, לְהַחֲיוֹת נֶפֶשׁ כָּל חַי, לְהָאִיר עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חַג, לָצֵאת מִגַּשְׁמִיּוּת הֶבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, לַעֲקֹר עַצְמוֹ מֵחֹמֶץ הַמֹּחַ, הַמָּלֵא קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְהַדְבִּיק עַצְמוֹ בְּהַדַּעַת הָעֶלְיוֹן, שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא הַמַּצָּה, עֶצֶם הַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטֵי פְּרָטִית, הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים עָלֶיהָ, אִיךְ שֶׁאֵין בְּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בִּרְשׁוּת וּבִרְצוֹן הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, וְהָאוֹר הַזֶּה מַתְחִיל לְהָאִיר בְּלֵיל שְׁמוּרִים זֶה, הַמֵּאִיר **בְּאוֹר זָרוּעַ** לַצַּדִּיק, וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה, יְחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ, בֵּין עוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא; כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת הַגְּאֻלָּה הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁמּוֹרִידִים אֶת הָ**אוֹר זָרוּעַ**, אוֹרוֹת צַחֲצָחוֹת, אֶל גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְאִירִים בְּכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז דַּיְקָא עַל־יְדֵי שְׁלֵמוּת הַדַּעַת הַזּוֹ נִגְאָלִים בִּגְאֻלַּת עוֹלָם. וְלָכֵן אָמַרְתִּי לְהַעְתִּיק כַּמָּה דְּרוּשִׁים הַמְצוּיִים אֶצְלִי עַל סֵדֶר הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח, שֶׁלִּקַּטְתִּי וְחִבַּרְתִּי וּבָנִיתִי מִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל וְתַלְמִידוֹ מוֹהַרַנַ״תְּ זַ״ל, וְאַף שֶׁרַק נַגְעְתִּי בְּקִצָּה הַמַּטֶּה בִּרְדִּית הַדָּבָשׁ, כְּבָר הֵאִירוּ עֵינַי כָּל הַמְעַיְּנִים בָּהֶם מֵרֹב עֲרֵבוּת וְעִימּוּת יְדִידוּת זִיו הָ**אוֹר זָרוּעַ** הַגָּנוּז בְּדִבְרֵיהֶם; כִּי בֶּאֱמֶת הָיָה בְּכַוָּנָתִי לְהַאֲרִיכוּת גְּדוֹלָה עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט מִסֵּדֶר הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח, אֲשֶׁר הַכֹּל נִתַּקֵּן בְּרָזִין וְסִתְרִין

עִלָּאִין, אַךְ מֵחֲמַת טִרְדּוֹתַי הָרַבּוֹת וְהַמְלָאכָה מְרֻבָּה, וְהַיּוֹם קָצֵר וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים וּבַעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק, אָמַרְתִּי וְיהִי מָה אָרוּצָה עַל־כָּל־פָּנִים בְּמֵעַט הַדְּרוּשִׁים הָאֵלּוּ, שֶׁהֵם בְּנוּיִים וּמְיֻשָּׁדִים עַל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּגְמָרָא וּבְמִדְרָשִׁים וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכִתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל, וּמְפֹרָשִׁים עַל פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל וְתַלְמִידוֹ מוֹהַרְנַ״תְּ זַ״ל בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים ״לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ״ן״ וְ״לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת״, בְּדֶרֶךְ נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וְנִקְרָא ״**אוֹר זָרוּעַ**״, עַל שֵׁם הַפָּסוּק (תְּהִלִּים צז, יא): ״**אוֹר זָרֻעַ** לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה״; כִּי תַּכְלִית הַחִבּוּר הַזֶּה הִיא רַק לְהָאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, עַד שֶׁיְּיַשֵּׁר אֶת לֵב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת וְעַקְמוּמִיּוּת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז דַּיְקָא יִזְכֶּה לְהַשִּׂיג אֶת ״**אוֹר זָרוּעַ**״ לַצַּדִּיק, כִּי הָעִקָּר תָּלוּי כְּפִי שֶׁמַּכְנִיס בְּעַצְמוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַזָּרוּעַ בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁרְיהֶם וְאַשְׁרֵי דְּבֵקֵיהֶם, וְיִהְיֶה זֶה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי. וְהַחִבּוּר הַזֶּה חִבַּרְתִּי לְבָנַי וְתַלְמִידַי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים ״חַסִידֵי בְּרֶסְלֶב״ מֹרֵב הַפְּצָרוֹתֵיהֶם, יַעֲזֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיַּעֲשׂוּ הַדִּבּוּרִים פְּעֻלָּה לַחַיִּים, וְיִזְכּוּ לְהָאִיר נַפְשָׁם בְּחֵי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה זְכוּתָן יְצִיאַת מִצְרַיִם וְ**אוֹר זָרוּעַ** שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה חָבוּק וְדָבוּק בָּהֶם תָּמִיד, עֲדֵי עַד נִזְכֶּה לְהַכֶּלֶל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּגַאֲלָה הָאֲמִתִּית, וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר בַּאֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעָלְתּוֹ, וְיָבִין כָּל יָצוּר כִּי אַתָּה יְצַרְתּוֹ, וְיֹאמַר כָּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ, הַוָ״ה אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

חֹדֶשׁ נִיסָן

א.

חֹדֶשׁ נִיסָן נִקְרָא אָבִיב — אָלֶ״ף עִם בֵּי״ת יוּ״ד עִם בֵּי״ת, שֶׁזֶּה סוֹד יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה (עֵץ לְקוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מט), כִּי אָדָם נִקְרָא בַּיִת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מד, יג): ״כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת״; כִּי צָרִיךְ לְהַפֵּךְ אֶת כָּל גּוּפּוֹ — רְמַ״ח אֵיבָרָיו וְשָׁסָ״ה גִּידָיו שֶׁיִּהְיוּ בִּבְחִינַת בַּיִת, שֶׁיִּשְׁרֶה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁגּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בַּיִת לַהֲוָיָ״ה בָּרוּךְ הוּא, אַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה הָאָדָם צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁתָּמִיד יַחֲשֹׁב רַק מִמְּנוּ יִתְבָּרֵךְ, וְיִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד לֹא לְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת פְּגוּל וְהִרְהוּרִים רָעִים וּמַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, רַק יַחְדִּיר בְּעַצְמוֹ תָּמִיד אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְיָשׁוּם בְּעַצְמוֹ אֶת חָכְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶּה סוֹד (מִשְׁלֵי כד, ג): ״בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת״; חָכְמָה הִיא בְּסוֹד יוּ״ד, הַיְנוּ שֶׁיַּכְנִיס הַיּוּ״ד בְּתוֹךְ הַבֵּי״ת, שֶׁזֶּה סוֹד יְחוּד עִלָּאָה, שֶׁתָּמִיד יַחְדִּיר אֶת הַיּוּ״ד שֶׁהִיא הַמַּחֲשָׁבָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁהוּא גּוּפּוֹ, וְיִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכֵן יִמְצָא אֶת אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה, שֶׁזֶּה אָלֶ״ף עִם בֵּי״ת, שֶׁבְּבֵיתוֹ שֶׁהוּא גּוּפּוֹ — רְמַ״ח אֵיבָרָיו וְשָׁסָ״ה גִּידָיו, יִמְצָא בָּהֶם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁזֶּה סוֹד יְחוּדָא תַּתָּאָה, וְעַל־כֵּן נִיסָן נִקְרָא חֹדֶשׁ אָבִיב, בְּסוֹד אָלֶ״ף עִם בֵּי״ת, שֶׁזֶּה יְחוּדָא תַּתָּאָה, הַיְינוּ בָּעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, לְרָאוֹת וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל בְּכָל דָּבָר אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם יוּ״ד עִם בֵּי״ת, שֶׁזֶּה יְחוּדָא עִלָּאָה, לְיַחֵד כָּל הָעוֹלָמוֹת אֲלֵיהֶן יִתְבָּרֵךְ, וּלְהַחְדִּיר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ רַק אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־כֵּן יְמֵי חֹדֶשׁ נִיסָן הֵם יְמֵי תְּשׁוּבָה, כִּי בְּנִיסָן עֲתִידִים לְהִגָּאֵל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יא.), וְאֵין הַגְּאֻלָּה אֶלָּא עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נט, כ): ״וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל״; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים בְּיוֹתֵר בְּחֹדֶשׁ נִיסָן לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְלִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵהִרְהוּרִים רָעִים וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וּלְהַכְנִיס בְּעַצְמוֹ כָּל הַחֹדֶשׁ רַק מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת, דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ

בְּחֵי חַיִּים, שֶׁזֶּה סוֹד חֹדֶשׁ אָבִיב — אָלֶ״ף עִם בֵּי״ת יוּ״ד עִם בֵּי״ת, יְחוּדָא עִלָּאָה יְחוּדָא תַּתָּאָה. וּכְשֶׁיִּשְׁמֹר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ כָּל הַחֹדֶשׁ, אָז נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר כָּל הַשָּׁנָה מִשְּׁמָאַת פֶּגֶם הַבְּרִית, שֶׁהִיא גְּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהָיְתָה עַל־יְדֵי הַטִּפִּין שֶׁל הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה שֶׁהוֹצִיא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהֻצְרְכוּ לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם וּלְהִצְטָרֵף בְּכוּר הַבְּהֵמָה, וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּחֹדֶשׁ נִיסָן, וּמְקַשֵּׁר וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית תִּקּוּן הַמֹּחַ, וְזוֹכֶה לָצֵאת מֵהַגָּלוּת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן, שֶׁאָז יִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה עַל יָדוֹ יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה.

ב.

בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הָיְתָה הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הָיָה נָשִׂיא אַחַר מֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ, וְעַל־כֵּן הַי״ב יָמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל חֹדֶשׁ נִיסָן, הֵם כְּנֶגֶד הַי״ב נְשִׂיאִים, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ בְּיוֹמוֹ, וְלָכֵן הַמִּנְהָג לִקְרוֹת בְּכָל יוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה אֶת סֵדֶר הַנְּשִׂיא שֶׁבְּכָל יוֹם מִי״ב יָמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל חֹדֶשׁ נִיסָן, וְהֵם כְּנֶגֶד הַי״ב רָאשֵׁי חֲדָשִׁים (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ד׳, אוֹתִיּוֹת: ח׳ ט׳), לָכֵן יְכוֹלִים לְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִי״ב יָמִים הָאֵלּוּ, שֶׁיָּאִיר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַחֹדֶשׁ, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְיִהְיֶה שָׁמוּר כָּל אוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ מִכָּל מִינֵי מַזִּיקִין וּמְרַעִין בִּישִׁין, וְיַמְשִׁךְ עָלָיו שֶׁפַע הַדַּעַת, אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי כָּל יוֹם וְיוֹם מֵהַי״ב יָמִים הֵם כְּנֶגֶד הַי״ב חֳדָשִׁים, וְעַל־כֵּן בְּכָל יוֹם מֵהַי״ב יָמִים הָאֵלּוּ שֶׁהֵם בְּתִחַלַּת נִיסָן, יְכוֹלִים לִפְעֹל אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּשְׁמֹר אוֹתוֹ בְּכָל הַי״ב חֳדָשִׁים מֵחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה, וְתַמְשִׁךְ עָלָיו אָז פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע וְדַעַת וּבְרִיאוּת, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְשׁוּם בָּשָׂר וָדָם, וְאִם הָיוּ בְּנֵי־אָדָם יוֹדְעִים אֶת מַעֲלַת הַי״ב יָמִים הָאֵלּוּ, לֹא הָיוּ מְבַלִּים אֶת הַיָּמִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ בְּהֶבֶל וּבְרִיק, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם הָיוּ מִתְפַּלְּלִים עַל חֹדֶשׁ אַחַר מֵחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה, שֶׁיָּבִיא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁפַע בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּאוֹתוֹ חֹדֶשׁ, וְאָז הָיוּ פּוֹעֲלִים מַה שֶּׁהָיוּ צְרִיכִים; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּנַצֵּל

אֶת הַי״ב יָמִים הָאֵלּוּ, וְקוֹרֵא בְּכָל יוֹם אֶת הַנָּשִׂיא הַשַּׁיָּךְ לַיּוֹם הַהוּא, וּמִתְפַּלֵּל וּמְבַקֵּשׁ מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ עַל הַחֹדֶשׁ, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּרָכָה וְהַצְלָחָה וְשֶׂפַע בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדָיו, וְיִשְׁמְרֵהוּ וְיַצִּילֵהוּ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה מִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר עָלָיו כָּל הַשָּׁנָה אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא. וְהַיּוֹם הַי״ג הוּא כְּנֶגֶד שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת, שֶׁאָז גַּם־כֵּן צְרִיכִים לְנַצֵּל אֶת הַיּוֹם הַהוּא, וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּבְעֶרֶב חַג הַפֶּסַח שֶׁהוּא יוֹם י״ד, שֶׁאָז הוּא כְּבָר יוֹם טוֹב, כִּי הִקְרִיבוּ אָז אֶת קָרְבַּן פֶּסַח, עַל־כֵּן רָאוּי אָז לְבַקֵּשׁ עַל בִּנְיַן־הַמִּקְדָּשׁ וּגְאֻלַּת עַם יִשְׂרָאֵל; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּבַלֶּה אֶת הַי״ד יָמִים הָאֵלּוּ שֶׁקֹּדֶם חַג הַפֶּסַח בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבִדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן וּלְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּשְׁמְרֵהוּ כָּל הַשָּׁנָה, וְאָז יִזְכֶּה לְכָל טוּב אֲמִתִּי וְנִצְחִי.

ג.

י״ב יָמִים הָרִאשׁוֹנִים מֵחֹדֶשׁ נִיסָן, אָז הִקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִים אֶת קָרְבָּנָם, וְכָל יוֹם וְיוֹם הוּא כְּנֶגֶד נָשִׂיא אַחַר, וְכָל נָשִׂיא וְנָשִׂיא הוּא סוֹד צַדִּיק הַדּוֹר, כִּי צַדִּיק הַדּוֹר הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, בְּחִינַת הַנָּשִׂיא, וְהוּא יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הֶאָרַת אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא לַאֲנָשָׁיו, לְהוֹדִיעַ לָהֶם הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָּהּ לְקַבֵּל עַל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה וּבְצִמְצוּם, וְזוֹ הַמַּעֲלָה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר; כִּי כְּלַל יִשְׂרָאֵל גֻּחֲלָקִים לי״ב שְׁבָטִים, וְכָל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט הָיָה לוֹ נָשִׂיא אַחַר, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת כָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֶל מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ לִבּוֹ, וְאָסוּר לַחֲלֹק עַל הַצַּדִּיקִים, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ מְשִׁיכָה לְדֶרֶךְ אַחֶרֶת, וְיֵשׁ י״ב דְּרָכִים כְּנֶגֶד י״ב שְׁבָטִי יָ־ה, וְיֵשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד נָשִׂיא אַחַר, וּצְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת כָּל הַנְּשִׂיאִים, שֶׁהֵם כְּלַל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וּצְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים כָּל אֶחָד בְּרִבּוֹ, וְיִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד לֹא לַחֲלֹק עַל רַבּוֹ שֶׁל זוּלָתוֹ, כִּי כָּל יוֹם וְיוֹם מִי״ב יָמִים אֵלּוּ שֶׁל יְמֵי נִיסָן מְרַמְּזִים עַל נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ בְּכֻלָּם לְהַמְשִׁיךְ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת בְּתַלְמִידֵיהֶם, שֶׁזֶּה סוֹד (בְּמִדְבַּר כא, יח): ״בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים

כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם״; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ספרי חקת), שֶׁכָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא הָיָה מַמְשִׁיךְ בְּמַקְלוֹ מִמֵּי הַבְּאֵר לְשִׁבְטוֹ; הֵיכִנוּ כִּי הַבְּאֵר מַיִם חַיִּים זֶה סוֹד הִתְגַּלּוּת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְקוֹר חַיִּים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ מִמֵּי הַבְּאֵר, שֶׁהֵם הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, כִּי אִם עַל־יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר; שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים שֶׁהֵם בְּחִינַת י״ב נְשִׂיאִים, שֶׁכָּל אֶחָד מַמְשִׁיךְ הָאוֹר הַזֶּה לְשִׁבְטוֹ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה, עַל־יְדֵי הַמַּטֶּה שֶׁלּוֹ, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵלֵךְ אֶל מָקוֹם שֶׁנִּמְשָׁךְ לִבּוֹ, וְיִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק וְהַנְּשִׂיא שֶׁאֵלָיו חָפֵץ, וְיִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר עַל זוּלָתוֹ. כָּל זֶה פּוֹעֲלִים בִּי״ב יָמִים אֵלּוּ, שֶׁהֵם קֹדֶם הַפֶּסַח, כִּי בָּזֶה תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה, שֶׁלֹּא לַחֲלֹק מִנָּשִׂיא לְנָשִׂיא, מִשֵּׁבֶט עַל שֵׁבֶט, אֶלָּא צְרִיכִים לְדַעַת שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִקִּבֵּל מִשָּׁרְשׁוֹ מֵהַשֵּׁבֶט וְהַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ לְשָׁרְשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְלָכֵן דַּיְקָא קֹדֶם חַג הַפֶּסַח שֶׁהוּא חַג הַחֵרוּת חַג הַגְּאֻלָּה, מַזְכִּירִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִי״ב יָמִים הָרִאשׁוֹנִים אֶת הי״ב נְשִׂיאִים, לְהוֹרוֹת וּלְגַלּוֹת, אֲשֶׁר יֵשׁ הַרְבֵּה צַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁבָּהֶם תְּלוּיוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לֵילֵךְ אֶל מָקוֹם שֶׁלִּבּוֹ נִמְשָׁךְ לְשָׁם, וְאָסוּר לְחַלֵּק וּלְהִתְלוֹצֵץ עַל זוּלָתוֹ, אֶלָּא שֶׁיֵּדַע שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִקִּבֵּל כְּפִי שָׁרְשׁוֹ וּבְחִינָתוֹ, וּכְשֶׁיִּכָּנִיס בְּעַצְמוֹ יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז יִזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם.

✡✡✡

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה לְאָמְרָהּ בְּכָל יוֹם מִימֵי נִיסָן

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
שֶׁנִּזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת יְמֵי חֹדֶשׁ נִיסָן הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם
יְמֵי תְּשׁוּבָה בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה וּבִתְשׁוּקָה עֲצוּמָה
וּבְחֶדְוָה רַבָּה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה לָשׁוּב בָּהֶם
בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְהִתְקַדֵּשׁ בָּהֶם בִּקְדֻשָּׁה יְתֵרָה
וּבְשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְנִזְכֶּה לְהַתְמִיד בְּהִלְכוֹת פֶּסַח
הַמְרֻבּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל בֶּעָוֹן חֲמֵצוּר וְהַמַּר שֶׁל
חָמֵץ, חִמּוּץ הַמּוּחָזִין בִּסְפֵקוֹת וְקֻשְׁיוֹת עָלֶיךָ יִתְבָּרַךְ,
וְעַל־יְדֵי הַלִּמּוּד שֶׁנִּלְמַד הַרְבֵּה בְּהִלְכוֹת חָמֵץ, נִזְכֶּה
לַחְלֹק כָּבוֹד לְקְדֻשַּׁת נוֹרָאוֹת חָמֵץ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא חַזֵּה
שֶׁבּוֹ גְּאַלְתָּ אוֹתָנוּ מִכָּל מִינֵי מְצָרִים.

אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, חוּס וַחֲמֹל עָלֵינוּ, וְזַכֵּנוּ לְהַרְבּוֹת
בִּצְדָקָה בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן, וַאֲכַתֵּת רַגְלֵי לָלֶכֶת
עַל פִּתְחֵי נְדִיבִים, וּלְעוֹרְרָם וּלְחַזְּקָם שֶׁיִּתְמְכוּ בַּעֲנֵיֵי
עַמְּךָ, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עַל צַרְכֵי הֶחָג הַמְרֻבִּים, וְזַכֵּנוּ
לְהַרְבּוֹת בְּמָעוֹת חִטִּים לַעֲנֵיֵי עַמְּךָ, וְלִתֵּן לָהֶם בְּשִׂפְעַ,
שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מַצּוֹת עַל פֶּסַח וְכָל צָרְכֵיהֶם עַל הֶחָג
הַקָּדוֹשׁ, וּבְזְכוּת הַצְּדָקָה הַזֹּאת נִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי
מַחֲלוֹת וְחֳלָאִים רָעִים, וּבִפְרָט מַחֲלִי נוֹפֵל, רַחֲמָנָא
לִצְלָן, שֶׁלֹּא נִפֹּל בִּנַּשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְנִזְכֶּה לִחְיוֹת
שְׂמָחִים וַעֲלִיזִים כָּל חֹדֶשׁ, וְלֹא נֹאמַר שׁוּם תְּחִנּוֹת
וּבַקָּשׁוֹת שֶׁל אֲבֵלוּת בְּיָמִים אֵלּוּ, אֶלָּא נִזְכֶּה לְסַדֵּר
לְפָנֶיךָ בְּכָל יוֹם תָּמִיד שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת הַרְבֵּה בְּקוֹל

גִּילָה וְרַנֵּן לִשְׁמִךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, בְּשִׁיר וְשֶׁבַח וְנִגּוּן וְזִמְרָה וָעֹז וְחֶדְוָה בְּכָל עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה הַקְּדוֹשִׁים, עַד שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּתְעַר עַל יָדֵינוּ הַשִּׁיר שֶׁיִּתְעַר לָעָתִיד, שֶׁהוּא שִׁיר פָּשׁוּט כְּפוּל מְשֻׁלָּשׁ וּמְרֻבָּע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ל, כט): "הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חַג", וְיִקָּיֵם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פז, ז): "וְשָׁרִים כְּחֹלְלִים כָּל מַעְיָנַי בָּךְ", וּתְזַכֵּנוּ לָיְדַע וּלְהַשִּׂיג סוֹדוֹת הַקַּבָּלָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג וְלֵידַע אוֹרָיְתָא דְּעָתִיקָא סְתִימָאָה דַּעֲתִידָא לְאִתְגַּלְיָא לֶעָתִיד לָבֹא.

וְזַכֵּנוּ לִקְרוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם מִימֵי נִיסָן הַקְּדוֹשִׁים כַּדָּם חַג הַפֶּסַח חַג הַחֵרוּת, אֶת פָּרָשַׁת הַנְּשִׂיאִים, וְיִמְשַׁךְ עָלֵינוּ אוֹר וְזִיו וְחִיוּת וּדְבֵקוּת אֲמִתִּית בְּךָ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְמוֹחִין נְקִיִּים, מוֹחִין קְדוֹשִׁים בְּלִי שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַרְהוּרִים רָעִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּנוּ שׁוּם חָמֵץ, חֲמוּץ הַמּוֹחִין, כִּי כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא הִמְשִׁיךְ אוֹר וְזִיו וּדְבֵקוּת וְחִיוּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לְשַׁבְּטוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְעַל־יְדֵי שֶׁנִּקְרָא בְּכָל יוֹם אֶת הַפָּרָשָׁה מֵהַנָּשִׂיא שֶׁבּוֹ הִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ, נַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אֶת הַהֶאָרָה שֶׁהִמְשִׁיךְ לְשַׁבְּטוֹ בְּגִלּוּי אֱלֹהוּתְךָ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהַכְלֵל בְּךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה.

☆☆☆

שַׁבָּת הַגָּדוֹל

א.

הַתְחָלַת סְמִיכַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, שֶׁזֶּה סוֹד שַׁבָּת הַגָּדוֹל שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח, וְעִקַּר הַנֵּס שֶׁל שַׁבָּת הַגָּדוֹל הוּא, שֶׁאָז מָשְׁכוּ וְלָקְחוּ הַקָּרְבָּן פֶּסַח, וְעַל־יְדֵי הַקָּרְבָּן פֶּסַח נִצְּלוּ בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, וְנֶהֱרְגוּ בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה עִקַּר הַגְּאֻלָּה, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַבְּכוֹרָה שַׁיָּךְ רַק לְעַם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ד, כב): "בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל", כִּי יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה, אַף מֵאָז חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ, נִתְעָרְבוּ כָּל הַדְּבָרִים וְנִתְהַפְּכוּ וְנִשְׁתַּנּוּ מִסִּדְרֵיהֶם הָאֲמִתִּיִּים, וְנַעֲשָׂה חֻרְבָּן כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁזֶּה גָּרַם שֶׁיֵּצֵא עֵשָׂו תְּחִלָּה וְנִדְמֶה שֶׁהוּא בְּכוֹר, וּמִמֶּנּוּ נִמְשְׁכוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת, אַךְ יַעֲקֹב אֲחָזוֹ בַּעֲקֵבוֹ לְעַכְּבוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אֵין הַבְּכוֹרָה שַׁיָּכֶת לְעֵשָׂו כְּלָל, רַק לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְעַל־כֵּן טָרַח וְיָגַע יַעֲקֹב אָבִינוּ עַד שֶׁלָּקַח הַבְּכוֹרָה מֵעֵשָׂו. וְזֶה יִהְיֶה סוֹד הַגְּאֻלָּה, שֶׁיַּעֲקֹב יוֹצִיא אֶת הַבְּכוֹרָה מֵעֵשָׂו; כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַבְּכוֹרָה הִיא אֵצֶל עֵשָׂו, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל כְּשֶׁיּוֹצִיא יַעֲקֹב אֶת הַבְּכוֹרָה מֵעֵשָׂו, אָז יִתְבַּטְּלוּ וְיִתְעַקְּרוּ וְיִתְכַּלּוּ כָּל הַקְּלִפּוֹת לְגַמְרֵי, וְיָזוּפוּ לְהַגְּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם. וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַשַּׁבָּת שֶׁקֹּדֶם פֶּסַח "שַׁבָּת הַגָּדוֹל", וְקוֹרְאִים אָז אֶת הַהַפְטָרָה שֶׁל (מַלְאָכִי ג, ד): "וְעָרְבָה לַיהוָה" מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמֹנִיּוֹת", וּמְסַיְּמִים "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא", שֶׁאָז יִתְגַּלֶּה שֶׁהַבְּכוֹרָה שַׁיֶּכֶת רַק לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; וְלָכֵן הָיָה הַנֵּס דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁבָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ מָשְׁכוּ וְלָקְחוּ אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח, שֶׁעַל יָדָהּ נִכְנְעוּ בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, שֶׁהֵם בְּחִינַת בְּכוֹרֵי עֵשָׂו, וְנִתְעַלָּה בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּכוֹר יַעֲקֹב, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (שָׁם, פְּסוּק יח) "וְשַׁכֹּתֶם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ"; כִּי בְּהִתְגַּלּוּת שַׁבָּת הַגָּדוֹל, אָז נִתְגַּלֶּה, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב לְהוֹשִׁיעַ, וְעַם יִשְׂרָאֵל הֵם הַבְּכוֹרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה בְּהִתְגַּלּוּת וּגְדֻלַּת עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַבְּכוֹרָה שַׁיֶּכֶת רַק אֲלֵיהֶם.

ב.

עִנְיַן שַׁבָּת הַגָּדוֹל הוּא, שֶׁאָז הִתְחִילוּ הַנְּסִים, כִּי כָּל הַנְּסִים מַתְחִילִים מִשַּׁבָּת, שֶׁהִיא שְׁמָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמוּבָא בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ (ח״ב פח.): ׳מַאי שַׁבָּת שְׁמָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הַהוּא דְּשָׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי׳; כִּי בָּזֶה שֶׁנִּתְגַּלָּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לְכֹל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד הַשַּׁבָּת ׳קְבִיעָא וְקַיְּמָא׳, שֶׁהַכֹּל מֵהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, עַל־יְדֵי־זֶה כְּבָר מַתְחִילִים לְהִגָּאֵל בִּגְאֻלַּת עוֹלָם; וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַשַּׁבָּת קֹדֶם חַג הַפֶּסַח ׳שַׁבָּת הַגָּדוֹל׳, כִּי אָז הָיָה הַנֵּס עַל־יְדֵי הַבְּכוֹרִים שֶׁהָרְגוּ אֶת הַמִּצְרִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלו, י): ״לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם״, שֶׁהַבְּכוֹרִים הִלְקוּ אֶת הַמִּצְרִים, כִּי עַל־יְדֵי שִׁנּוּיִים אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, גִּלּוּי הָאֱלֹקוּת בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה וְנוֹרָאָה מְאֹד, שְׁמָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִלָּאָה וְתַתָּאָה, שֶׁזֶּה סוֹד שַׁבָּת, עַל־יְדֵי־זֶה ׳מְגִיהַ וּבֵיהּ אָבָא נָזִיל בֵּיהּ נַגְרָא׳ (סַנְהֶדְרִין לט:), שֶׁהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אָחֳרָא וְהַשּׁוֹנְאִים הוֹרְגִים אֶת עַצְמָם זֶה בָּזֶה; כִּי בֶּאֱמֶת ׳חָמֵץ׳ ו׳מַצָּה׳ הֵם סוֹד ׳טֶבַע׳ ו׳הִשְׁתַּנּוּת׳, שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וְיוֹם הַשַּׁבָּת, כִּי מַצָּה הִיא סוֹד הַהַשְׁוָאָה, בְּחִינַת מָן, בְּחִינַת לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לח.): ׳עֲגוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ [יִשְׂרָאֵל] מִמִּצְרַיִם טָעֲמוּ בָּהֶם טַעַם מָן, כִּי נֶאֶפּוּ בְּחִפָּזוֹן בְּלִי רִבּוּי תַּחְבּוּלוֹת לְהַחְמִיץ וּלְהַטְעִים הָעִסָּה, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים בְּלֶחֶם חָמֵץ. כִּי מַצָּה הִיא סוֹד הַבִּטָּחוֹן בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, בְּלִי שׂוּם עֶסֶק וּמְלָאכָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, לט): ״וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק וְגוֹ׳, עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ וְכוּ׳, וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם״ וְגוֹ׳; כִּי זֶה סוֹד הַבִּטָּחוֹן, שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא הִתְגַּלּוּת אוֹר הַשַּׁבָּת, שֶׁאָז אָסוּר לַעֲשׂוֹת שׂוּם מְלָאכָה, שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בּוֹ אֲוִיר הָעוֹלָם, שֶׁזֶּה סוֹד הַהַשְׁגָּחָה, סוֹד הַשַּׁבָּת. אֲבָל שֵׁשֶׁת יְמֵי חֹל, הֵם בְּחִינַת חָמֵץ, בְּחִינַת דִּינִים, בְּחִינַת טֶבַע, שֶׁמַּחֲמִיצִים אֶת מֹחָם בְּכָל מִינֵי הִרְהוּרִים וְעַקְמוּמִיּוּת, בְּחִינַת (תְּהִלִּים עא, ד): ״מְכַף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ״ וְגוֹ׳, שֶׁבָּאִים לִידֵי גְּזֵרוֹת עַל־יְדֵי רִבּוּי תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא עַל־יְדֵי כְּפִירוּת וְאֶפְקוּרְסוּת, שֶׁתּוֹלִים בְּ״כֹחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״ (דְּבָרִים ח, יז), וּמַחֲמִיצִים אֶת הַמֹּחַ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת מָמוֹן, עַל־יְדֵי

סְבָה וְתַחְבּוּלָה, כְּאִלּוּ זֶה תָּלוּי בְּכֹחָם, וְזֶהוּ שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, שֶׁהֵם בְּחִינַת טֶבַע, בְּחִינַת חֹמֶר, שֶׁמַּחְמִיצִים אֶת הַמַּה אֵיךְ לְהַשִּׂיג גַּשְׁמִיּוּת הָעוֹלָם הַזֶּה; וְעַל־כֵּן בְּנֵי־אָדָם רָצִים אַחַר פַּרְנָסָתָם בִּיגִיעוֹת וּטְרָחוֹת גְּדוֹלוֹת, שֶׁנִּגְזְרוּ עַל־יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, בְּסוֹד (בְּרֵאשִׁית ג, יט): "בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה"; כִּי הוּא פֶּגֶם בַּהַשְׁגָּחָה, וְעַל־כֵּן הֻצְרְכוּ לִירֹד לְמִצְרַיִם, וְלַעֲמֹל בַּעֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת בְּחֹמֶר וּלְבֵנִים, וּלְמָרֵק אֶת עֲצָמָם בְּכוּר הַבַּרְזֶל, וְהַכֹּל עַל־יְדֵי פֶּגֶם אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁעָקַר אֶת עַצְמוֹ מֵהַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה, בְּסוֹד (שָׁם, פָּסוּק ח'): "וַיִּתְהַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי הֲוָי"ה אֱלֹקִים" וְגוֹ'; כִּי תָּלָה הַכֹּל בְּטֶבַע, וְכֹאלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לְהִתְהַבֵּא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְהַתִּקּוּן הָיָה עַל־יְדֵי שַׁבָּת, שֶׁאָז הָיְתָה גְּאֻלָּתוֹ, וְעַל־כֵּן קֹדֶם חַג הַפֶּסַח נִקְרֵאת הַשַּׁבָּת 'שַׁבָּת הַגָּדוֹל', כִּי אָז נִתְגַּלָּה גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאָז נִכְלָל חָמֵץ בְּתוֹךְ מַצָּה שְׁזֶה, קָרְבָּן תּוֹדָה, שֶׁנּוֹתְנִים תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל עֲדַיִן מַתָּר לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְאַף שֶׁאָז הִתְחִיל כְּבָר הַגֵּס, אֶלָּא בְּדֵי לְהוֹרוֹת, שֶׁאָז כְּבָר מַתְחִיל לְהִתְּקֵן פֶּגֶם אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהֶחָמֵץ נִכְלָל בְּמַצָּה, הַיְנוּ הַטֶּבַע נִכְלָל בְּתוֹךְ הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹד 'שַׁבָּת הַגָּדוֹל'. וְעַל־כֵּן עַל־פִּי־רֹב קוֹרְאִים פָּרָשַׁת צַו בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל, שֶׁהִיא הַשַּׁבָּת לִפְנֵי פֶּסַח, כִּי עִקַּר הַגֵּס וְהַגְּאֻלָּה שֶׁל פֶּסַח הָיָה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שַׁבָּת, שֶׁהִיא גִּלּוּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְאֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, וְעַל־כֵּן שֵׁשֶׁת הַיָּמִים נִכְלָלִים בְּשַׁבָּת. וּפָרָשַׁת צַו מְדַבֶּרֶת מִקָּרְבָּן תּוֹדָה, לְהוֹרוֹת אֲשֶׁר כָּל הַנְּפָשׁוֹת בָּאִים עַל־יְדֵי שֶׁנִּכְלָלִים הַטֶּבַע בְּתוֹךְ הַהַשְׁגָּחָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְזִכּוּת לְגַס אֶלָּא בְּשֶׁנִּתְבַּטֵּל הַטֶּבַע; כִּי זֶה נִקְרָא גַּס, כְּשֶׁנִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי הַטֶּבַע, וּמִסְתַּכְּלִים רַק לְמַעְלָה אֶל הַהַשְׁגָּחָה, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בְּשַׁבָּת שֶׁקֹּדֶם פֶּסַח עַל־פִּי־רֹב קוֹרְאִים פָּרָשַׁת צַו, שֶׁשָּׁם מְדַבֵּר מִפָּרָשַׁת תּוֹדָה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה עַל הַנִּסִּים הַנִּגְלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת הַטֶּבַע לְגַמְרֵי, וּמֵאִיר אֶת הַהַשְׁגָּחָה, וְלָכֵן נִקְרֵאת הַשַּׁבָּת הַזּוֹ 'שַׁבָּת הַגָּדוֹל', כִּי נִכְלָלִים הַטֶּבַע בְּתוֹךְ הַהַשְׁגָּחָה יַחַד.

✻✻✻

תְּפִלָּה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה לְאוֹמְרָהּ בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתְּזַכֵּנִי לְהִתְעוֹרֵר עַכְשָׁו בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלִזְכֹּר אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים שֶׁעָשִׂיתָ עִם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, שֶׁרָצוּ הַמִּצְרִים לַעֲשׂוֹת חָרַע לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וְעָשִׂיתָ נֵס גָּדוֹל, שֶׁהָרְגוּ בָּהֶם הַבְּכוֹרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלו, י): "לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ", וַעַל־יְדֵי־זֶה נִצְּלוּ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מֵהֶם; וְלָכֵן, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתָ נִסִּים לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַזֶּה, כֵּן תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ נִסִּים נִגְלִים בַּיּוֹם הַזֶּה, וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל מִינֵי אוֹיְבִים וּמַשְׁחִיתִים שֶׁקָּמִים עָלֵינוּ, תַּכְרִיתֵם וּתְבַטְּלֵם מֵאִתָּנוּ לְגַמְרֵי, וְיִתְבַּטְּלוּ כְּעִפְרָא דְּאַרְעָא, וְלֹא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת חָרַע לָנוּ וּלְזַרְעֵינוּ בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם.

אָנָּא יְהוָה, זַכֵּנִי לוֹמַר הַיּוֹם אֶת סֵדֶר הַהַגָּדָה מִתְּחִלַּת "עֲבָדִים הָיִינוּ" עַד "לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹונוֹתֵינוּ", שֶׁאֶזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר עַכְשָׁו וּלְהַמְשִׁיךְ עָלַי כְּבָר הַיּוֹם הַזֶּה אֶת הָאֲרַת חַג הַפֶּסַח, אֲשֶׁר מִתְּחִלַּת לְהָאִיר מֵהַיּוֹם הַזֶּה; כִּי כָּל הַנִּסִּים וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁמְּאִירִים וְנִמְשָׁכִים בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ, כְּבָר מִתְּחִילִים מִיּוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁאֶקְרָא אֶת הַהַגָּדָה מִתְּחִלַּת "עֲבָדִים הָיִינוּ" עַד "לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹונוֹתֵינוּ", עַל־יְדֵי־זֶה אֶזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּלְהַזְכִּיר עַצְמִי שֶׁהָיִיתִי עֶבֶד לְתַאֲוֹותַי וּלְמִדּוֹתַי הָרָעוֹת כָּל הַשָּׁנָה, וְעַל־יְדֵי הַהִרְהוּר תְּשׁוּבָה שֶׁיִּהְיֶה

לִי, עַל־יְדֵי־זֶה תְּכַפֵּר עַל כָּל עֲוונוֹתַי, וְתַעֲשֶׂה עִמִּי נִסִּים נִגְלִים עַכְשָׁו בֶּחָג הַמַּצָּה הַזֶּה.

וְזַכֵּנִי לוֹמַר הַיּוֹם אֶת הַמַּטָּרַת "וְעָרְבָה לַיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמֹנִיּוֹת" (מַלְאָכִי ג, ד), אֲשֶׁר שַׁיֶּכֶת לַשַּׁבָּת הַזּוֹ שֶׁהִיא שַׁבָּת הַגָּדוֹל, שַׁבָּת לִקְרַאת הַגְּאֻלָּה, אֲשֶׁר בָּהּ נֶאֱמַר (שָׁם, כג): "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא", שֶׁסּוֹבֵב עַל הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה; אֲשֶׁר לִקְרַאת בִּיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּא יָבוֹא אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא לְיַשֵּׁר אֶת לִבּוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְבַשְּׂרָן עַל הַגְּאֻלָּה, וְלָכֵן בְּשַׁבַּת־קֹדֶשׁ זוֹ שֶׁנִּקְרֵאת "שַׁבָּת הַגָּדוֹל", הֲכָנָה לִגְאֻלָּתֵנוּ, אוֹמְרִים אֶת הַהַפְטָרָה הַזּוֹ דַּיְקָא. וְזַכֵּנִי לְהִתְעוֹרֵר אָז מְאֹד מְאֹד בְּעֵת אֲמִירַת הַהַפְטָרָה, וְלַחֲזֹר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם! זַכֵּנִי לִשְׁמֹעַ בְּשַׁבָּת זוֹ דְּרָשָׁה מְרֻבֶּה כְּשֵׁר וְיָרֵא שָׁמַיִם אֲמִתִּי, שֶׁהוֹרֵשׁ בְּהֶלְכוֹת הֶחָג, וּמְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְשָׁמְרֵנִי מִכָּל מִינֵי שֵׁדִין יְהוּדָאִין הָעוֹקְרִין אֶת בְּנֵי־אָדָם מִמְּקוֹ, כִּי דִּבּוּרָם וּדְרָשׁוֹתֵיהֶם נִמְשָׁכִים מֵהָאַלְפִּין הַנְּפוּלִין מֵהַשֵּׁדִים. זַכֵּנִי לִשְׁמֹעַ דְּרָשָׁה רַק מִרַּב כָּשֵׁר וְיָרֵא שָׁמַיִם אֲמִתִּי, וְאָזְכֶּה לְקַבֵּל אֶת חַג הַגְּאֻלָּה בְּרִיצָה וּבְחֶדְוָה וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, לִהְיוֹת כְּלִי לְהַמְשָׁכַת אוֹר זִיו שְׁכִינַת עֻזֶּךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֶלָה!

☆☆☆

זְמַן בְּדִיקַת חָמֵץ וּבִטּוּלוֹ

(א) בְּתַחִלַּת לֵיל י״ד בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ, הַיְנוּ תֵּכֶף בִּשְׁעַת צֵאת הַכּוֹכָבִים. וַחֲצִי שָׁעָה קֹדֶם אָסוּר לֶאֱכל יוֹתֵר מִכַּבֵּיצָה פַּת, אֲבָל פְּחוֹת מִזֶּה אוֹ פִּרוֹת מֻתָּר, וְכֵן אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה חֲצִי שָׁעָה קֹדֶם, אֲבָל לִלְמוֹד מֻתָּר קֹדֶם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, אֲבָל מִבֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְאֵילָךְ אָסוּר לִלְמוֹד עַד שֶׁיִּבְדּוֹק, וְאִפְלוּ אִם הִתְחִיל בְּהֶתֵּר מִבְּעוֹד יוֹם בֵּין לִלְמוֹד בֵּין לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה — פּוֹסֵק כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַבְּדִיקָה. וּבְבֵית־הַמִּדְרָשׁ מֻתָּר לִלְמוֹד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת לְמוּד בִּלְא פִּלְפּוּל, דְּהָא צָרִיךְ לֵילֵךְ לְבֵיתוֹ. וְכֵן מִי שֶׁאָמַר לַחֲבֵרוֹ לְהַזְכִּיר לוֹ הַבְּדִיקָה מְשֻׁיָּחָשַׁךְ, מֻתָּר לִלְמוֹד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת (אֶלְיָהוּ־רַבָּה שָׁם), אֲבָל בְּפִלְפּוּל אָסוּר לִלְמוֹד, אֲפִלּוּ בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ, מִשּׁוּם דְּאָתֵי לְאַמְשׁוּכֵי (סִימָן תלא):

(ב) מִי שֶׁרָגִיל לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית בְּזְמַנָּהּ, מִתְפַּלֵּל עַרְבִית קֹדֶם וְאַחַר־כָּךְ בּוֹדֵק, בֵּין אִם רָגִיל לְהִתְפַּלֵּל בַּעֲשָׂרָה אוֹ בְּיָחִיד (חֹק יַעֲקֹב אֶלְיָהוּ־רַבָּה וּמָגֵן אַבְרָהָם):

(ג) מִי שֶׁשָּׁכַח לִבְדּוֹק בַּלַּיְלָה, אָסוּר בְּיוֹם בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים לָעֵיל עַד שֶׁיִּבְדּוֹק (מָגֵן אַבְרָהָם שָׁם, סְעִיף קָטָן ג׳):

דִּין בְּרָכַת בְּדִיקַת חָמֵץ

(א) קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לִבְדּוֹק יְבָרֵךְ ״אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּעוּר חָמֵץ״, וְקֹדֶם הַבְּרָכָה יִטֹּל יָדָיו, וְאִם הִתְחִיל לִבְדּוֹק בִּלְא בְּרָכָה — יְבָרֵךְ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא סִיֵּם בְּדִיקָתוֹ, וְאִם סִיֵּם בְּדִיקָתוֹ — לֹא יְבָרֵךְ אָז, רַק בְּשָׁעָה חֲמִישִׁית בְּשִׁעַת שְׂרֵפַת הֶחָמֵץ, יְבָרֵךְ בִּלְא שֵׁם וּמַלְכוּת (חֹק יַעֲקֹב וְאוֹר זָרוּעַ, סִימָן תלב בִּלְא בְּמָגֵן אַבְרָהָם וְטוּרֵי זָהָב שָׁם):

(ב) יְזַהֵר שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בֵּין בְּרָכָה לְהַתְחָלַת הַבְּדִיקָה אֲפִלּוּ בְּדִבּוּר, וְאִם הִפְסִיק בְּדְבָרִים שֶׁאֵינָן מְעִנְּנִין הַבְּדִיקָה, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ (שָׁם). אֲבָל אִם הִפְסִיק בְּדְבָרִים שֶׁהֵם מְעִנְּנִין הַבְּדִיקָה, כְּגוֹן: לְפִתֹּחַ הַחֶדֶר שֶׁצָּרִיךְ לְהִכָּנֵס שָׁם לִבְדּוֹק, אוֹ לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּר אִם כָּבָה — מֻתָּר לְהַפְסִיק (אֶלְיָהוּ־רַבָּה שָׁם). וְטוֹב שֶׁלֹּא יְדַבֵּר בִּדְבָרִים אֲחֵרִים עַד שֶׁיְּגַמֵּר כָּל הַבְּדִיקָה, כְּדֵי שֶׁיִּשִּׂים אֶל לִבּוֹ לִבְדּוֹק בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמַּכְנִיסִין בָּהֶם

חָמֵץ, וּבָזֶה אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ (שָׁם בְּמָגֵן אַבְרָהָם), אֲפִלּוּ הִפְסִיק בִּדְבָרִים אֲחֵרִים:

(ג) בִּבְרָכָה אַחַת יָכוֹל לְבָדֵק בַּמָּה בָּתִּים, וְאִם בַּעַל־הַבַּיִת רוֹצֶה, יַעֲמִיד אֶחָד מִבְּנֵי בֵּיתוֹ אֶצְלוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְבָרֵךְ, וְיִתְפַּזְּרוּ אִישׁ לִמְקוֹמוֹ לְבָדֵק עַל סְמַךְ בְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת, וְעַל־כָּל־פָּנִים גַּם הוּא יִבְדֹּק, כִּי מִצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבְּשֶׁלּוֹחוֹ, וְאִם הַבַּעַל־הַבַּיִת בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ בּוֹדֵק, רַק מְצַוֶּה לְאַחֵר לְבָדֵק אוֹתוֹ אַחֵר מְבָרֵךְ (שָׁם). וְאִם בֵּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת הַבְּרָכָה אֵינוֹ רַשַּׁאי לִשְׁלֹחַ אַחֵר שֶׁלֹּא הָיָה בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה לְבָדֵק, אַף שֶׁשְּׁלּוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, מִכָּל מָקוֹם הַשָּׁלִיחַ לֹא יָצָא בִּבְרָכָה שֶׁבֵּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת, וְהַשָּׁלִיחַ בְּעַצְמוֹ לֹא יְבָרֵךְ, כֵּיוָן שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ בַּעַל־הַבַּיִת, וְאֵין לְבָרֵךְ עַל מִצְוָה אַחַת שְׁתֵּי פְּעָמִים (חֹק יַעֲקֹב שָׁם):

(ד) וְנוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ חָמֵץ קָשֶׁה בְּמָקוֹם מְשֻׁמָּר, כְּדֵי שֶׁיִּמְצָאֵם הַבּוֹדֵק (שָׁם וְעַיֵּן בְּחֹק יַעֲקֹב הַטַּעַם):

(ה) הַבְּדִיקָה צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לְאוֹר הַנֵּר וְלֹא לְאוֹר הַלְּבָנָה, וְכֵן אִם לֹא בָּדַק בְּלֵיל י״ד, כְּשֶׁבּוֹדֵק בְּיוֹם י״ד לֹא יִבְדֹּק לְאוֹר הַחַמָּה, אֶלָּא לְאוֹר הַנֵּר (סִימָן תלג):

(ו) אֵין בּוֹדְקִים אֶלָּא בְּנֵר שֶׁל שַׁעֲוָה וְהוּא יְחִידִי, אֲבָל שְׁנֵי נֵרוֹת בְּיַחַד לֹא (שָׁם). וּבְשָׁעַת הַדְּחָק שֶׁאֵין לוֹ נֵר שֶׁל שַׁעֲוָה יִבְדֹּק בְּנֵר שֶׁל חֵלֶב אוֹ שֶׁל שׁוּמָן (חֹק יַעֲקֹב וְאֶלִיָּהוּ רַבָּה שָׁם):

(ז) בּוֹדֵק כָּל הַמְקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שֶׁהִכְנִיסוּ שָׁם חָמֵץ, וְלָכֵן כָּל חַדְרֵי הַבַּיִת וּמַרְתְּפֵים וּבֵית הָעֲצִים וְתַחַת הַסַּפָּסָלִים בְּמָקוֹם שֶׁאוֹכְלִין צְרִיכִין לִבְדֹּק (שָׁם):

(ח) בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת צְרִיכִים בְּדִיקָה, מִפְּנֵי שֶׁהַתִּינוֹקוֹת מַכְנִיסִין בָּהֶם חָמֵץ, וּצְרִיכִים בְּדִיקָה בְּלֵיל י״ד (שָׁם):

(ט) הַמְכַבֵּד חֲדָרָיו בְּי״ג בְּנִיסָן, וּמְכַוֵּן לִבְדֹּק הֶחָמֵץ וּלְבַעֲרוֹ, וְנִזְהָר שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס עוֹד שָׁם חָמֵץ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לִבְדֹּק בְּלֵיל י״ד (שָׁם):

(י) כָּל אָדָם צָרִיךְ לְכַבֵּד חֲדָרָיו קֹדֶם הַבְּדִיקָה. הַכִּיסִים אוֹ בָּתֵּי יָדַיִם שֶׁל הַבְּגָדִים צְרִיכִים בְּדִיקָה, שֶׁלִּפְעָמִים נוֹתְנִין בָּהֶם חָמֵץ:

כָּתוּב בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל: טוֹב לְהַנִּיחַ עֲשָׂרָה פְּתִיתֵי חָמֵץ בְּזָוִיוֹת הַבַּיִת, וּלְשָׁרְפָם לְמָחָר, וְיַכַּוֵּן לְבַעֵר עֶשֶׂר כִּתְרִין דִּמְסַאֲבוּתָא, וּלְהוֹצִיא נִצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה מִתּוֹכָם, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ; וְיֵשׁ פְּתִיתִים קְטַנִּים (שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה). וְיֵהֵא מֻחְמָץ קָשֶׁה שֶׁלֹּא יִתְפּוֹרֵר, גַּם יַנִּיחֵם בְּמָקוֹם מֻשְׁמָּר מִפְּנֵי הַתִּינוֹקוֹת וְהָעַכְבָּרִים (כְּאֹר הַיָּשָׁר). וּמִכָּל מָקוֹם אֵין הַנָּחַת הַפְּתִיתִין עִקַּר הַמִּצְוָה, כִּי עִקַּר הַמִּצְוָה הוּא לְחַפֵּשׂ וְלִבְדֹּק בְּכָל הַמַּחֲבוֹאוֹת, אוּלַי נִשְׁאַר אֵיזֶה חָמֵץ מִמֶּה שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם, וּמִי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מְקַבֵּץ הַפְּתִיתִין — לֹא קִיֵּם הַמִּצְוָה כְּלָל, וְכִמְעַט הִיא בְּרָכָה לְבַטָּלָה (פּוֹסְקִים):

עִנְיַן בְּדִיקַת חָמֵץ

א.

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים ב.): ׳אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר׳; כִּי לַיְלָה מְרַמֵּז עַל חֹשֶׁךְ הַגָּלוּת, קְלִפַּת הַשָּׁבָע, שֶׁהִיא הֶחָמֵץ, וְיוֹם מְרַמֵּז עַל אוֹר הַגְּאֻלָּה, גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, כִּי בֶּאֱמֶת ׳חָמֵץ׳ וּ׳מַצָּה׳ הֵם סוֹד ׳שָׂבָע׳ וְ׳הַשְׁגָּחָה׳; כִּי מַצָּה הִיא הַשָּׂגָּחָה, סוֹד הַמָּן, בְּחִינַת לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לח.): עֲגוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ [יִשְׂרָאֵל] מִמִּצְרַיִם טָעֲמוּ בָּהֶם טַעַם מָן; כִּי גֶּאֱפִית בְּחִפָּזוֹן בְּלִי רִבּוּי תַּחְבּוּלוֹת לְהַחְמִיץ וּלְהַטְעִים הֶעְשָׂה, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים בְּלֶחֶם חָמֵץ, כִּי מַצָּה הִיא סוֹד הַבִּטָּחוֹן, שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ הַפְּרָטִי פְּרָטִית לְבַד, בְּלִי שׂוּם עֶסֶק כְּלָל, אֶלָּא הוּא מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, לט): ״וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת, כִּי לֹא חָמֵץ, כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם״, שֶׁכָּל זֶה הוּא זְרִיזוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁאֵין לוֹ זְמַן לַעֲמֹד וּלְחַכּוֹת, אֶלָּא מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. אֲבָל חָמֵץ הוּא סוֹד הַשָּׂבָע, שֶׁהֵם הַדִּינִים שֶׁנִּמְשָׁכִים מִשָּׁם ׳אֱלֹקִים׳, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה ׳הַשָּׂבָע׳, שֶׁמִּשָּׁם

נִמְשֶׁכֶת כָּל תַּאֲוַת מָמוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עא, ד): ״מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ״, שֶׁבָּאִים לִידֵי גְּזֵלוֹת עַל־יְדֵי רִבּוּי תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא עַל־יְדֵי הַכְפָּרוּת, שֶׁאוֹמֵר: ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״ (דְּבָרִים ח, יז), וּמַחֲמִיצִים אֶת הַמֹּחַ כָּל יְמֵיהֶם, אֵיךְ לְהַשִּׂיג מָמוֹן וְכֶסֶף, עַל־יְדֵי אֵיזוֹ סִבָּה וְתַחְבּוּלָה, כְּאִלּוּ הָיָה בְּכֹחָם לְזֶה; מַה שֶּׁבָּאֱמֶת הוּא לְהַפּוּךְ, ״כִּי לֹא מִמּוֹצָא וּמִמַּעֲרָב וְגוֹ׳, כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים״ וְגוֹ׳ (תְּהִלִּים עה, ז), וְעִקַּר אֲחִיזַת הַסֶּבַע שֶׁהוּא חֹמֶץ, הוּא מִדִּינִים, שֶׁשָּׁם הִשְׂתַּלְשְׁלוּת אֲחִיזַת הָעֲבוֹדָה זָרָה וְהַכְפָּרוּת, עַד שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּיָדוֹ, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ לְהָאָדָם חֹשֶׁךְ הַגָּלוּת, שֶׁחֹשׁוּךְ לוֹ מֵאָד; כִּי מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַסֶּבַע, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַכֶּסֶף וְהַמָּמוֹן תָּלוּי בְּיָדוֹ וְלֹא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, אָז הוּא רָץ כְּקוֹרֵא בֶּהָרִים יוֹמָם וָלַיְלָה לְהַשִּׂיג מָמוֹן וְכֶסֶף, וְגוֹנֵב וְגוֹזֵל וּמִסְתַּבֵּךְ עִם כָּל מִינֵי סְבוּכִים, עַד שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְקִטְנוּת הַמֹּחִין. וְלָכֵן עַכְשָׁו בַּלַּיְלָה בְּעֵת חֹשֶׁךְ הַגָּלוּת, שֶׁאָז נִתְגַּבְּרִים הַדִּינִים וְהַמְרִירוּת, אָנוּ מְצַוִּים לְבַדֵּק אֶת הֶחָמֵץ בַּחוּרִין וּבִסְדָקִים לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כ, כז): ״נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם״, וּמְחַפְּשִׂים וּמְבַקְּשִׂים וּבוֹדְקִים לְהָכִין הַכְנִיס חָמֵץ — חִמּוּץ הַמֹּחִין כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת; כִּי קֹדֶם הַפֶּסַח שֶׁהוּא סוֹד הַגְּאֻלָּה, שֶׁפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְדִלֵּג לָנוּ אֶת הַקֵּץ, וְהוֹצִיאָנוּ מִמְּצָרִים, וְהִדְבִּיקָנוּ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהִיא עֶצֶם הַהַשְׁגָּחָה, קֹדֶם לָזֶה צְרִיכִים לְהַקְדִּים בַּלַּיְלָה דַּיְקָא, שֶׁהוּא לֵיל הַגְּאֻלּוּת, לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׂ בְּעִצְמוֹ אִם אֵינוֹ מָלֵא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאִם אֵין בּוֹ שׁוּם חִמּוּץ הַמֹּחִין אֲחֵרִים יִתְבָּרֵךְ; כִּי אָז בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ מְבַטְּלִים אֶת הַסֶּבַע וּבָאִים לְהַשְׁגָּחָה, כִּי בְּבִטּוּל הֶחָמֵץ זוֹכִים לְגִלּוּי הַשְׁגָּחָה, כִּי זוֹכִים לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁגַּם הַנְּהָגַת הַסֶּבַע הִיא רַק בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, רַק שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים דְּרָכָיו יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־כֵּן אֲפִלּוּ מִי שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וּמַרְוִיחַ מָמוֹן, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא עַל־פִּי הַסֶּבַע, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית. כַּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁהַרְבֵּה טוֹרְחִים וּמְיַגְּעִים עַצְמָם בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בְּעָמָלָם, אַדְרַבָּה הֵם מַפְסִידִים מָמוֹנָם וְכַסְפָּם עַל־יְדֵי־זֶה, כַּנַּרְאֶה בְּחוּשׁ בְּכָל עֵת שֶׁבְּנֵי־אָדָם הֵם חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ הַכֹּל מִכֹּחָם וְשִׂכְלָם, וּלְבַסּוֹף

מְאַבְּדִים אֶת כָּל כַּסְפָּם; כִּי אִם אֵין הָאָדָם מְבַשֵּׁל אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טָבַע שֶׁהוּא חֹמֶץ חִמּוּץ הַמַּחִין, שֶׁמַּחְמִץ אֶת מְזוֹנוֹ בְּחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַפְסִיד אֶת מְמוֹנוֹ וְכַסְפּוֹ, כַּאֲשֶׁר רוֹאִים דְּבָרִים אֵלּוּ בְּכָל יוֹם, עַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַאֲמִין, שֶׁכָּל הַפַּרְנָסָה הַנִּמְשֶׁכֶת לְהָאָדָם הִיא רַק מֵהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרֵךְ לְבַד, וּמַה שֶּׁצְּרִיכִים אִיזֶה עֶסֶק, זֶה הוּא מִדַּרְכֵי נִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין; כִּי בְּוַדַּאי דַּרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם יֵשׁ מֵאַיִן הַמַּחְלָט, הוּא יָכוֹל בְּוַדַּאי לִבְרֹא וּלְגַדֵּל אֶת הָאִילָן בְּלִי נְטִיעוֹת הָאָדָם, וּלְהַצְמִיחַ הַנְּטִיעָה בְּלִי חֲרִישָׁה וּזְרִיעָה שֶׁל הָאָדָם, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בָּרָא הַכֹּל בִּשְׁבִיל הָאָדָם, וְרָצָה שֶׁהָאָדָם דַּיְקָא יַעֲשֶׂה אִיזֶה עֶסֶק בִּשְׁבִיל גִּדּוּל הַתְּבוּאָה וְהָאִילָן, לָכֵן צִוָּה אוֹתוֹ לַחֲרֹשׁ וְלִזְרֹעַ וְלִנְטֹעַ, כְּדֵי שֶׁיִּצְמְחוּ וְיִגְדְּלוּ אִילָן וּפֵרוֹת וּתְבוּאָה, וְכֵן שֶׁיַּעֲשֶׂה אִיזֶה עֶסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, אֲבָל בְּוַדַּאי הַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ מֵהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית. וּבֶאֱמֶת כָּל עִסְקֵי פַּרְנָסַת הָאָדָם בִּתְבוּאָה וְעִסְקֵי מַשָּׂא וּמַתָּן, הַכֹּל הָיָה מֵחֶטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנִּגְזַר עָלָיו (בְּרֵאשִׁית, ג, יט): "בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם בְּעַצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה"; כִּי הָאָדָם הָרִאשׁוֹן פָּגַם בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁהוּא סוֹד הַמַּצָּה, אִילָנָא דְּחַיֵּי, עֵץ הַחַיִּים, וְאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא סוֹד הַחָמֵץ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת נִגְזַר עָלָיו: "בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה", שֶׁמְּשָׁם כָּל הַיְגִיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת, אֲבָל עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי — פָּסְקָה זֹהֲמָתָן. וְעַל־כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אֲבוֹת ג, ה) "כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עֹל מַלְכוּת וְעֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ"; וּצְרִיכִים לְקַיֵּם (שָׁם ד, י): "הֱוֵי מְמַעֵט בְּעֵסֶק וַעֲסֹק בַּתּוֹרָה"; כִּי כָּל הַפַּרְנָסָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ לְבַד, וְזֶה זוֹכִים, עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם בּוֹדֵק עַכְשָׁו אֶת הֶחָמֵץ בַּלַּיְלָה שֶׁקֹּדֶם חַג הַפֶּסַח, שֶׁמְּצָוָתוֹ לְבַדֵּק בְּחוֹרִין וּבַסְּדָקִים, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמַּכְנִיסִים בּוֹ חָמֵץ; כִּי הֶחָמֵץ הוּא הַשֵּׂבָע, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרַע, חֹשֶׁךְ הַגָּלוּת, וּצְרִיכִים עַכְשָׁו לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הֶחָמֵץ וְהַשֵּׂבָע, לַעֲקֹר וּלְשָׁרֵשׁ מִמֶּנּוּ אֶת כָּל מִינֵי הַשֵּׂבָע וְחִמּוּץ הַמַּחִין, שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב שֶׁפַּרְנָסָתוֹ הִיא בְּיָדָיו, אֶלָּא יָאִיר עַל עַצְמוֹ אוֹר הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית. וְעַל־כֵּן בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר

הֶחָמֵץ שֶׁהוּא הַשָּׂבָע, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲקֹר וּלְשָׁרֵשׁ מִמֶּנּוּ אֶת כָּל מִינֵי דִּינִים וְחֹשֶׁךְ וְטָבַע, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיִּבְדֹּק אֶת הֶחָמֵץ, וִישָׁרֵשׁ אוֹתוֹ מִלִּבּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְקַבֵּל אַחַר־כָּךְ אֶת הַמֹּחִין שֶׁל פֶּסַח, שֶׁהוּא אוֹר הַהַשְׂגָּחָה, שֶׁזּוֹ הַגְּאֻלָּה עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. וְזֶהוּ ״אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ״. וּמוּבָא שֶׁאַרְבָּעָה־עָשָׂר מְרַמֵּז עַל סוֹד דָּוִד, שֶׁעוֹלֶה אַרְבָּעָה־עָשָׂר; כִּי עִקַּר הַכֹּחַ לְבַטֵּל וּלְבַעֵר אֶת הֶחָמֵץ שֶׁהוּא הַשָּׂבָע וְהַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּהֶעָלֵם הָאֶרֶת דָּוִד־מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא אוֹר וְדַעַת הַצַּדִּיק הַמִּתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְעַל־כֵּן הוּא בְּלֵיל י״ד דַּיְקָא, שֶׁעוֹלֶה מִסְפַּר דָּוִד, כִּי דָּוִד הוּא מָשִׁיחַ, שֶׁיְּגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּגְלוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִרְאֶה בְּעֵינֵי בָּשָׂר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא גְּלוּי הַשְׂגָּחָה, וְיֵדַע אֲשֶׁר כָּל הַפַּרְנָסָה וְכָל מַה שֶּׁנּוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — הַכֹּל בְּהַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, שֶׁזּוֹ אֲכִילַת מָן, אֲכִילַת מַצָּה; וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בְּלֵיל י״ד צְרִיכִים לְבָדֹק אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁהוּא סוֹד הַנְּשָׁמָה (מִשְׁלֵי כ, כז): ״נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם״, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַקְדִּים עַצְמוֹ בְּעֵת חֹשֶׁךְ הַגָּלוּת, וְאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא מְחַפֵּשׂ בַּחוֹרִים וּבִסְדָקִין וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמַּכְנִיסִים בּוֹ חָמֵץ, וּמְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ כְּדֵי לְבַעֵר מִמֶּנּוּ אֶת הַדְּעוֹת הַפּוֹקְבוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְגִלּוּי הַהַשְׂגָּחָה, שֶׁיִּתְגַּלֶּה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בְּבִיאַת מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד.

ב.

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים ב.): אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, וְקָרָא הַתַּנָּא לְאוֹר לִישְׁנָא מְעַלְיָא (שָׁם, ג.); כִּי עִקַּר בְּדִיקַת הֶחָמֵץ וּבְעוּרוֹ הוּא בְּעוּר הַשָּׂבָע מֵהָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא חָמֵץ, כִּי הֶחָמֵץ הוּא חִמּוּץ הַמֹּחַ, שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁהַכֹּל טָבַע, וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְשֶׁנִּתְבַּטֵּל הַשָּׂבָע וְנִתְגַּלֶּה הַהַשְׂגָּחָה, זֶה בְּטוּל הַחֹשֶׁךְ וְהַלַּיְלָה, עַל הַגָּלִיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ מֵחָכְמוֹת הַשָּׂבָע; כִּי כְּשֶׁנִּתְגַּלִּית הַשְׂגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית בָּעוֹלָם, אֲזַי אֵין שׁוּם חֹשֶׁךְ כְּלָל, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַאֲזַי ״לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר״, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קלט, יב): "גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁכָה כָּאוֹרָהּ", כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁאָז נֶאֱמַר (זְכַרְיָה יד, ז): "וְלֵעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר"; וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים בְּלֵיל פֶּסַח: "אָאִיר כָּאוֹר יוֹם חֶשְׁכַת לַיְלָה"; כִּי עִקַּר הַחֹשֶׁךְ שֶׁל הַלַּיְלָה הוּא חָכְמַת הַשָּׂבַע, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְאֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה זֶה עִקַּר הָאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַד שֶׁהוּא יוֹדֵעַ וְעַד אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לְכֹל אֶלְקוּת גְּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר — הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת חִיּוּת אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; וְעַל־כֵּן אוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁל בְּדִיקַת הֶחָמֵץ, בְּטוּל הַשָּׂבַע, קָרֵא הַתַּנָּא 'אוֹר לִישָׁנָא מְעַלְיָא', עַל שֵׁם בְּטוּל הַשָּׂבַע שֶׁהוּא הֶחָמֵץ שֶׁבּוֹדְקִים בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַלַּיְלָה נַעֲשֶׂה אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר"; וְעַל־כֵּן קָרֵא הַתַּנָּא אוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁל בְּדִיקַת חָמֵץ 'אוֹר'; כִּי בָּזֶה שֶׁבּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ שֶׁהוּא הַשָּׂבַע, וְנִכְנָסִים בְּכָל מָקוֹם שֶׁמַּכְנִיסִים חָמֵץ, וּבוֹדְקִים וּמְבַעֲרִים אֶת הֶחָמֵץ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ לְהָאָדָם אוֹר שֶׁהִיא הַהַשְׁגָּחָה; כִּי בֶּאֱמֶת הַ'שָּׂבַע' וְהַ'הַשְׁגָּחָה' הֵם 'חָמֵץ' וּ'מַצָּה', כִּי 'הַשָּׂבַע' בְּגִימַטְרִיָּה 'אֱלֹקִים', שְׁמָשָׁם אֲחִיזַת הַדִּינִים, כִּי חָמֵץ זֶה סוֹד (תְּהִלִּים עג, כא): "כִּי יִתְחַמֵּץ לְבָבִי", שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל הַקְּשָׁיוֹת שֶׁנּוֹפְלוֹת לָאָדָם עַל הַנְהָגַת הַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא כָּל חָכְמַת הַשָּׂבַע, שְׁמָשָׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַכְּפִירוּת וְהַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מִי שֶׁנּוֹפֵל לְשָׁם, הוּא מֻגָּח בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד; שֶׁזֶּה כְּלַל הַגָּלוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם כָּל הַשָּׁנָה, שֶׁנִּכְנָסִים בּוֹ קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ וְנִתְעוּ בְּחֹשֶׁךְ הַשָּׂבַע, עַד שֶׁמָּר וְחֹשֶׁךְ לָהֶם. אֲבָל מַצָּה הִיא סוֹד הַדַּעַת, אֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה, לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַוְדִּיעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ; כִּי מַצָּה עַל שֵׁם שֶׁיָּצְאוּ בְּחִפָּזוֹן, וְלֹא הִסְפִּיק בְּצֵקָם לְהֶחְמִיץ, עַד שֶׁנִּגְלָה לָהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּגְאָלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, לט): "וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ, כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם"; כִּי הָיְתָה לָהֶם אֱמוּנָה

בְּהַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן לֹא הִכִּינוּ לָהֶם, וְיָצְאוּ בְּחִפָּזוֹן. נִמְצָא, שֶׁמַּצָּה הִיא דַּעַת שֶׁל אֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁזֶּה עִקַּר גְּדֻלַּת הַדַּעַת — כְּשֶׁזּוֹכִים לְהִתְגַּלּוּת הַדַּעַת, הֵינוּ הִתְגַּלּוּת גִּלּוּי אֱלֹקוּת, לְרְאוֹת וְלֵידַע שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִי פְּרָטִית, וְזֶה סוֹד חָפָּזוֹן, כִּי חָפָּזוֹן הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, כִּי דִּלֵּג עַל הַקֵּץ וְהוֹצִיאָם בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל בְּלִי שׁוּם זְמַן, רַק בְּרֶגַע אֶחָד וּבְשָׁעָה קַלָּה בָּאוּ מֵרַעְמְסֵס לְסֻכּוֹת, וְנִתְקַבְּצוּ יַחַד בְּשָׁעָה קַלָּה שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ מִכָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י זַ״ל עַל פָּסוּק (שמות יט, ד): ״וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים״; שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹד ׳לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן׳; הֵינוּ כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִגְבִּיהַּ לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, שֶׁזֶּה סוֹד הַהַשְׁגָּחָה שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע, לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן; כִּי הַטֶּבַע הוּא בְּמָקוֹם וּבִזְמַן וְהַשְׁגָּחָה הִיא לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, כִּי יוֹדְעִים שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָצְאוּ בְּלִי שׁוּם זְמַן, בְּלִי שׁוּם הֶכָּנָה רַק בְּשָׁעָה קַלָּה; כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיְתָה רַק עַל־יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, סוֹד חָפָּזוֹן, כִּי חָפָּזוֹן זֶה זְרִיזוּת וּמְדָה טוֹבָה מְאֹד — אֱמוּנָה, בְּטוּל הָרַצְבוּת וְהָעַצְלוּת. וְעַל־כֵּן בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, אָז מַתְחִילִים לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמוֹ, אִם אֵין אֲצָלוֹ אֵיזֶה חָמֵץ, שֶׁהוּא טֶבַע, וּבוֹדְקִים לְאוֹר הַנֵּר שֶׁהוּא אוֹר הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כ, כז): ״נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם״, שְׁמְחַפְּשִׂים אֶת הֶחָמֵץ, חִמּוּץ הַמֹּחַ — טֶבַע, אוּלַי יֵשׁ אֲצָלוֹ אֵיזֶה טֶבַע, אוֹ אֵיזוֹ כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁמַּעֲלִים וּמַסְתִּיר אֶת הָאָדָם מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, וְלָכֵן בַּלַּיְלָה הַזֶּה הוּא לַיְלָה קָדוֹשׁ וְנוֹרָא, שֶׁאָז עוֹסְקִים רַק בִּבְדִיקַת חָמֵץ, וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, עַד שֶׁבּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ, כִּי אִם הָאָדָם יַנִּיחַ אֶת זֶה, אֲזַי יִפֹּל אַחַר־כָּךְ אֶל תּוֹךְ חֹשֶׁךְ, וְלֹא יוּכַל לְקַבֵּל אֶת הַמֹּחִין שֶׁמְּקַבְּלִים בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּעֵת הַגְּאֻלָּה; כִּי אִם הָאָדָם אֵינוֹ מֵכִין אֶת עַצְמוֹ לְבַדֵּק אֶת הֶחָמֵץ וּלְבַעֲרוֹ מִקִּרְבּוֹ, שֶׁזֶּה כְּלַל חִמּוּץ הַמֹּחַ — הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת — הַטֶּבַע, עַל־יְדֵי־זֶה לֹא יוּכַל לְקַבֵּל שׁוּם מֹחִין וְשׁוּם הַשָּׂגָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא סוֹד הַמַּצָּה — גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה — חָפָּזוֹן, שֶׁיַּעֲלֶה לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּנַצֵּל אֶת הַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, אוֹר לְיוֹם י״ד, שֶׁהַלַּיְלָה הַזֶּה נִקְרָא אוֹר; כִּי תִּכְלָה־וּמִיד כְּשֶׁאָדָם

מַתְחִיל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר הֶחָמֵץ, וּלְשָׂרֵשׂ אוֹתוֹ מִמְּנוּ, כְּבָר זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְאוֹר; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם מַתְחִיל לְשָׂרֵשׂ מֵעָצְמוֹ אֶת קְלִפַּת הַטֻּבַע וְהַזֵּהָמָה, שֶׁהִיא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, כְּבָר מַתְחִיל לְהָאִיר לוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־כֵּן קָרָא הַתַּנָּא: 'אוֹר לְאַרְבָּעָה־עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר', אוֹר דַּיְקָא, כִּי תִּכְף־וּמִיָּד כְּשֶׁמַּבְטִלִים אֶת הֶחָמֵץ, כְּבָר זוֹכִים לְמַצָּה, שֶׁהִיא אוֹר הַהַשְׁגָּחָה; אַשְׁרֵי מִי שְׁמַּפְּנֶה מִלִּבּוֹ וְדַעְתּוֹ כָּל מִינֵי טֻבַע, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם טֶבַע כְּלָל, אֶלָּא הַטֶּבַע הוּא כִּסּוּי לְהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְקַבֵּל הַמֹּחִין הָעֶלְיוֹנִים — שֶׁהִיא מַצָּה — סוֹד הַהַשְׁגָּחָה, וְיִגָּאֵל מִכָּל צָרוֹתָיו.

ג.

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים ב.): אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר; שֶׁמַּתְחִילִים כְּבָר בְּאוֹר לְי"ד לְבַדֵּק אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁהוּא כְּלַל חִמּוּץ הַמֹּחַ, הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת, לַעֲקֹר וּלְשָׂרֵשׁ אַחֲרֵיהֶם, כְּדֵי לְנַקּוֹת אֶת עַצְמֵנוּ מִכָּל מִינֵי קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת, שֶׁהוּא כְּלַל הֶחָמֵץ — חִמּוּץ הַמֹּחַ וְעַקְמוּמִיּוּת הַלֵּב, וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת אוֹר הַגְּאֻלָּה, אוֹר הַדַּעַת, אוֹר זָרוּעַ לַצַּדִּיקִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם יַשְׁרוּת לֵב, וּדְבוּקִים בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהַסַּעַם שֶׁמַּתְחִילִים בְּלֵיל י"ד דַּיְקָא, כִּי אַחֲרֵי שֶׁעָבַר מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ עַד עַכְשָׁו י"ג יָמִים, שֶׁהֵם דַּעַת גְּדוֹלָה וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, סוֹד י"ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, י"ג תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא קַדִּישָׁא, שֶׁזּוֹ גְּדֻלַּת הָאוֹר, שֶׁעַל יָדוֹ מְגַלִּים אֶת הַסְּתָרָה וּבָאִים לְדַעַת, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלֵינוּ י"ג יָמִים מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ, אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם וְיוֹם הָאִירָה הָאָרָה אַחֶרֶת וּמִדָּה נִפְרֶדֶת מִי"ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, י"ג תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא, דַּיְקָא אָז שֶׁנִּתְגַּלָּה לָנוּ הָאוֹר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, אָנוּ יְכוֹלִים לְהַתְחִיל כְּבָר בְּלֵיל י"ד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמֵנוּ, הֵיכָן אֲנַחְנוּ אוֹחֲזִים בֶּאֱמוּנָה מְזֻכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַלַּיְלָה הַזֶּה בִּלְשׁוֹן הַתַּנָּא: 'אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר', שֶׁהוּא סוֹד גִּלּוּי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אַחַר שֶׁנִּתְגַּלּוּ כְּבָר הֵי"ג תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא, י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, אָז כְּבָר בַּלַּיְלָה הַזֶּה מַתְחִיל לְהָאִיר אוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ

הוּא, וּמֵהָאוֹר הַזֶּה יְכוֹלִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, הֵיכָן הוּא עוֹמֵד בֶּאֱמוּנָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּסְתָּר בַּהֲסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה, וְנִתְעַלֵּם וְנִתְכַּסָּה אֶצְלוֹ הָאוֹר כִּי טוֹב, עִם כָּל זֹאת אֲחֵרֵי שֶׁעָבְרוּ עָלֵינוּ י״ג יָמִים, שֶׁבָּהֶם קָרְאוּ אֶת פָּרָשִׁיּוֹת הַנְּשִׂיאִים, שֶׁכָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא הֵאִיר אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּכְפִי עִנְיָנוֹ וּכְפִי שִׂבְטוֹ; כִּי זוֹ הָיְתָה עֲבוֹדַת הַנְּשִׂיאִים, שֶׁכָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא גִּלָּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּפִי שֶׁקִּבֵּל מֵאֲבוֹתָיו וַאֲבוֹת אֲבוֹתָיו עַד אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּכֹחַ הַזֶּה אָנוּ יְכוֹלִים עוֹד בְּלַיְלָה זֶה לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמֵנוּ, אֵיךְ אֲנַחְנוּ אוֹחֲזִים בֶּאֱמוּנָה, וְאָנוּ מְגַלִּים אֶת כָּל הַהֲסְתָּרוֹת, שֶׁנִּסְתָּרָה מֵאִתָּנוּ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי אַחֲרֵי שֶׁנִּתְגַּלּוּ לָנוּ י״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, י״ג תִּקּוּנֵי דִיקְנָא, עַל־יְדֵי־זֶה מְאִירָה הַנְּשָׁמָה בְּאוֹר צַח וּמְזֻקָּק, שֶׁזֶּה סוֹד (משלי כ, כז): ״נֵר הַוָ״ה נִשְׁמַת אָדָם״, שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא נִקְרֵאת נֵר, וְעַל־כֵּן לָמְדוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים ח.), שֶׁאוֹר הַנֵּר יָפֶה לִבְדִיקָה, מִפְּסוּק זֶה דְּיָקָא: ״נֵר הַוָ״ה נִשְׁמַת אָדָם, חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן״; הֵינוּ שֶׁעַל־יְדֵי אוֹר הַנֵּר, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּת שֶׁהוּא בְּנִשְׁמָתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יָפֶה לִבְדֹּק הֶחָמֵץ, לְגַלּוֹת הַהֲסְתָּרָה, וּלְבַעֵר אֶת הָרְשָׁעוּת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ וּבַאֲחֵרִים, וּלְהַחֲזִיר אֶת כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וְזֶה סוֹד בְּדִיקַת הֶחָמֵץ בַּחוֹרִים וּבִסְדָקִים וּבְכָל הַמְקוֹמוֹת שֶׁאֵין נִרְאִין יָפֶה לָעַיִן, כִּי לְאוֹר הַנֵּר נִבְדָּקִים הֵיטֵב הֵיטֵב, כִּי אוֹר הַנֵּר זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁמְּאִירָה עַכְשָׁו בְּאוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לב, ח): ״וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינֵם״, בְּשָׁעָה שֶׁמְּאִירָה הַנְּשָׁמָה אָז יְכוֹלִים לְהָבִין, וּלְהַשְׂכִּיל אֵיךְ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ לְחַקֵּק בְּעַצְמוֹ אֶת גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ לְהַחְדִּיר גַּם בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יְדִיעוֹת אֵלּוּ; כִּי עַל־יְדֵי אוֹר הַנֵּר, דְּהֵינוּ הַדַּעַת שֶׁבָּאָה מִי״ג תִּקּוּנֵי דִיקְנָא, יְכוֹלִים לְהוֹכִיחַ וּלְהַחֲזִיר בִּתְשׁוּבָה אֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר נִשְׁקַע הֶחָמֵץ וְהָרִשְׁעוּת וְהָרַע וְהַחֹשֶׁךְ אֶצְלוֹ, עַד שֶׁאֵין נִרְאֶה כְּלָל, הֵינוּ אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַל בְּתַעְמֻקֵי עֲמָקִים שֶׁבַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתִּיו, בִּבְחִינַת: ״עָבַר וְשָׁנָה נַעֲשָׂה לוֹ כְּהֶתֵּר״, שֶׁנָּפַל בַּהֲסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה, עִם כָּל זֹאת עַל־יְדֵי אוֹר הַנֵּר שֶׁמְּאִיר בַּלַּיְלָה זֶה, יְכוֹלִים לְהַחֲזִיר אֶת כֻּלָּם בִּתְשׁוּבָה, וּלְפַשֵּׁט אֶת כָּל הַעַקְמוּמִיּוּת מֵהַלֵּב, עַד שֶׁלֹּא יַקְשׁוּ שׁוּם

קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לְיַשְּׁרוּת לֵב. וְעַל־כֵּן בַּלַּיְלָה הַנּוֹרָא הַזֶּה שֶׁל בְּדִיקַת חָמֵץ, מְסֻגָּל מְאֹד מְאֹד לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, כִּי כְּבָר מַתְחִיל אוֹר הַגְּאֻלָּה, וְלָכֵן קָרָא הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ אֶת הַלַּיְלָה הַזֶּה בִּלְשׁוֹן ׳אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר׳, ׳אוֹר׳ דַּיְקָא, כִּי מֵאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָלֵינוּ י״ג יָמִים מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ עַד הַלַּיְלָה הַזֶּה, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד י״ג תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא, י״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, כְּבָר מַתְחִיל הָאוֹר זָרוּעַ, אוֹר הַגָּנוּז כִּי טוֹב, וּמַתְחִילִים לְבַדֵּק אֶת הֶחָמֵץ, שֶׁהוּא הַסְּפֵקוֹת וְהַקְּשָׁיוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְכַעֲרִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי מֵרְשׁוּתֵנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִהְגָּאֵל בִּגְאֻלָּה שְׁלֵמָה.

סֵדֶר בְּדִיקַת חָמֵץ

קֹדֶם הַבְּרָכָה אוֹמְרִים תְּפִלָּה זוֹ:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם כָּל הַנְּפָשׁוֹת וְהָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת הַמִּתְיַחֲסִים אֶל שָׁרְשֵׁי נַפְשֵׁנוּ וְרוּחֵנוּ וְנִשְׁמוֹתֵינוּ וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם הַקְּרוֹבִים לָהֶם, שֶׁמִּכְּלָלִיּוּת אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, חֲרִיטִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לַיָּמִים מִצְוַת עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן, לְבַדֵּק אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר בַּחוֹרִין וּבִסְדָקִין שֶׁבִּרְשׁוּתֵנוּ, בְּלֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ נִיסָן, כַּאֲשֶׁר הוֹרוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר, לְבֵעֶר שְׁאוֹר וְחָמֵץ הַנִּמְצָא בְּבֵית בַּחוֹרִין וּבִסְדָקִין, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שֹׁרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה

וּמְקֻבֶּלֶת וּמְרֻצָּה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ, וְתַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

כְּשֶׁמְּבָרֵךְ יְכַוֵּן לִפְטֹר בִּבְרָכָה זוֹ גַּם אֶת שְׁרֵפַת חָמֵץ לְמָחָר׳ו

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּעוּר חָמֵץ:

יְזָהֵר שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בֵּין בְּרָכָה לִבְדִיקָה, עַד שֶׁיִּגְמֹר הַבְּדִיקָה.

מִיָּד אַחַר הַבְּדִיקָה יְבַטֵּל חָמֵץ שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ הַבְּלִתִּי יְדוּעָה לוֹ, וְיֹאמַר שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃

כָּל חֲמִירָא וַחֲמִיעָא דְּאִיכָּא בִּרְשׁוּתִי דְּלָא חֲמִיתֵהּ וּדְלָא בִּעַרְתֵּהּ וּדְלָא יָדַעְנָא לֵיהּ לִבְטֵל וְלֶהֱוֵי הֶפְקֵר כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא:

אַחַר הַבִּטּוּל יֹאמַר תְּפִלָּה זוֹ׃

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּתֶּן לָנוּ כֹּחַ וְיכֹלֶת וְעֶזֶר וְסִיּוּעַ לְהַשְׁפִּשׁ בְּנִגְעֵי בָּתֵּי הַנֶּפֶשׁ, אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ בַּעֲצַת יִצְרֵנוּ הָרָע. אָנָּא יְהוָה הַפְרֵד נָא מֵעָלֵינוּ צַד הָרָע שֶׁבְּיִצֶּר הָרָע, וְזַכֵּנוּ וּתְלַבְּנֵנוּ בְּכֹחַ חֵיצֶר הַטּוֹב, הֲשִׁיבֵנוּ אֲבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ, וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ, וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ, וּתְרַפֵּא אֶת מַאתַיִם וּשְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים אֵיבָרִים, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים גִּידִים שֶׁל נַפְשֵׁנוּ וְשֶׁל גּוּפֵנוּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, וְתַעֲלֶה אֲרוּכָה לְכָל תַּחֲלוּאֵינוּ וּלְכָל מַכְאוֹבֵינוּ וּלְכָל מַכּוֹתֵינוּ, כִּי אֵל רוֹפֵא רַחֲמָן וְנֶאֱמָן אַתָּה, עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר

כְּבוֹד שִׁמְךָ, וְהַצִּילֵנוּ מֵאָסוּר חָמֵץ אֲפִלּוּ מִכָּל שֶׁהוּא בְּשָׁנָה זוֹ, וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הַבָּאָה עָלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן, יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

☆☆☆

דִּינִים הַנּוֹהָגִים אַחַר הַבְּדִיקָה

(א) אַחַר הַבְּדִיקָה בַּלַּיְלָה יְהֵא נִזְהָר בֶּחָמֵץ שְׁמְשֵׁיר לְהַצְנִיעוֹ, וְהָעוֹלָם אֵינָם נִזְהָרִים בָּזֶה וְלֹא שַׁפִּיר עָבְדִי (מָגֵן אַבְרָהָם). אַחַר הַבְּדִיקָה מִיָּד בַּלַּיְלָה יֹאמַר הַבָּטוּל בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּבִין, וְאִם אֵינוֹ מֵבִין מַה שֶּׁאָמַר בְּלָשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ וּבִלְשׁוֹן תַּרְגּוּם, וְסוֹבֵר שֶׁהוּא אֵיזוֹ תְּחִנָּה, יֹאמַר בִּלְשׁוֹן לַעַז. צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בְּהַבָּטוּל חָמֵץ וּשְׂאוֹר (סִימָן תלד):

(ב) וְחוֹזֵר וּמְבַטֵּל פַּעַם שֵׁנִית בְּיוֹם י״ד סוֹף שָׁעָה חֲמִישִׁית. וְטוֹב לְבַטֵּל לְאַחַר שֶׁשָּׂרַף אֶת הֶחָמֵץ, כְּדֵי שֶׁיִּקְיְמוּ מִצְוַת שְׂרֵפָה בֶּחָמֵץ שֶׁלּוֹ. בְּבָטוּל הַיּוֹם יֹאמַר: ״דַּחֲזִיתֵיהּ וּדְלָא חֲזִיתֵיהּ דִּבְעַרְתֵּיהּ וּדְלָא בִּיעַרְתֵּיהּ״ (שָׁם):

(ג) שְׁלוּחוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל, הֵינוּ כְּשֶׁצִּוָּה לְשָׁלִיחַ לְבַטֵּל חָמֵץ, יָבֹא הַשָּׁלִיחַ, אֲבָל אִם צִוָּה לוֹ לִבְדֹּק, לֹא יָכוֹל לְבַטֵּלוֹ (שָׁם). וְצָרִיךְ לוֹמַר: ״כָּל חֲמִירָא וַחֲמִיעָא דְּאִיכָּא בִּרְשׁוּתִיהּ דְּפָלוֹנִי דְּיָדַע בֵּיהּ וּדְלָא יָדַע בֵּיהּ״ (וּבַלַּיְלָה יֹאמַר: ״דְּלָא יָדַע בֵּיהּ״ לְחוּד) יְהֵא בָּטֵל (שָׁם):

(ד) וְכֵן אִם צִוָּה לְשָׁלִיחַ לְבַטֵּל וְהוּא בַּדֶּרֶךְ, יָכוֹל לְבַטֵּל שָׁם בְּעַצְמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא, וְאִם אֵינוֹ רָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן, טוֹב שֶׁיִּתְבַּטֵּל אִשְׁתּוֹ, אַף שֶׁלֹּא צִוָּה לָהּ לְבַטֵּל, דְּמִסְתָּמָא כְּמוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ רְשׁוּת דָּמִי (שָׁם). וּכְשֶׁאִשְׁתּוֹ מְבַטֶּלֶת תֹּאמַר כָּךְ: ״כָּל חֲמִירָא וַחֲמִיעָא דְּאִיכָּא בִּרְשׁוּת בַּעְלִי דְּיָדַע בֵּיהּ״ וכו׳, כְּמוֹ בְּשִׁאַר שָׁלִיחַ, וְאִם אִשְׁתּוֹ אֵינָהּ יוֹדַעַת לְבַטֵּל, יְכוֹלָה הִיא לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ לְבַטֵּל, וְכֵן הָאַלְמָנוֹת אִם אֵינָן יוֹדְעוֹת בְּעַצְמָן לְבַטֵּל, יְכוֹלוֹת לַעֲשׂוֹת שָׁלִיחַ שֶׁיְּבַטֵּל בַּעֲדָן (שָׁם):

(ה) בֵּית הָעֲצִים צָרִיךְ בְּדִיקָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל, וְאִם הִנִּיחַ עֵצִים

הַרְבֵּה שָׁם תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם לְפֶסַח, וְאָז הָיָה חַל עָלָיו חוֹבַת בְּדִיקָה, וּמִן הַדִּין צָרִיךְ לְפַנּוֹת הֶעָצִים כְּדֵי לִבְדֹּק, לָכֵן יִרְאֶה לְמִכֹּר אֶת בֵּית הֶעָצִים לְעַכּוּ״ם בְּיוֹם י״ג, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִבְדֹּק אוֹתוֹ בְּלֵיל י״ד, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְפַנּוֹת אוֹתוֹ (סִימָן תלו):

(ו) חֲנָיוֹת צְרִיכוֹת בְּדִיקָה כְּדִין בַּיִת, לְפִי שֶׁמַּכְנִיסִים שָׁם חָמֵץ וְאוֹכְלִים (שָׁם):

(ז) יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּצָא מִבֵּית הָעַכּוּ״ם בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם לְפֶסַח וְנִכְנָס לְבַיִת אַחֵר, אֲפִלּוּ אֵין עַכּוּ״ם נִכְנָס לְשָׁם, אֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק בֵּית הָעַכּוּ״ם (חֹק יַעֲקֹב), וְכָל שֶׁכֵּן הַיּוֹצֵא מִבֵּית יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל אַחֵר נִכְנָס לְדוּר שָׁם, דְּאֵין צָרִיךְ לְבַעֵר אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, אֲבָל אִם אֵין יִשְׂרָאֵל אַחֵר נִכְנָס לָדוּר שָׁם, חַיָּב לְבַעֵר תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם (שָׁם):

דִּינֵי חָמֵץ בְּעֶרֶב פֶּסַח

(א) בְּעֶרֶב פֶּסַח אֵין לָאֲכֹל חָמֵץ רַק עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם, דְּהַיְנוּ שְׁלִישׁ הַיּוֹם, בֵּין אִם הַיּוֹם אָרֹךְ אוֹ קָצָר, הַיְנוּ אִם הַיּוֹם ט״ו שָׁעוֹת מַתִּיר לֶאֱכֹל חֲמֵשׁ שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם (סִימָן תמג):

(ב) וּבְשָׁעָה חֲמִישִׁית זְמַנִּין שֶׁל הַיּוֹם אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמֻתָּר בַּהֲנָאָה, וּמֻתָּר לְמָכְרוֹ לְעַכּוּ״ם כָּל שָׁעָה חֲמִישִׁית, וְאִם הַיּוֹם אָרֹךְ ט״ו שָׁעוֹת, צָרִיךְ לְמִכֹּר הֶחָמֵץ קֹדֶם שֶׁיִּהְיֶה שָׁעָה וּרְבִיעַ קֹדֶם חֲצוֹת, וּבְדִיעֲבַד אִם שָׁכַח לְמִכֹּר חָמֵץ, אִם הוּא עֲדַיִן יוֹתֵר קְצָת מִשָּׁעָה קֹדֶם חֲצוֹת, מֻתָּר לְמָכְרוֹ לְעַכּוּ״ם, אַף שֶׁהַיּוֹם אָרֹךְ יוֹתֵר מִי״ב שָׁעוֹת (מָגֵן אַבְרָהָם שָׁם):

(ג) יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ חָמֵץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַחֵר בְּפִקָּדוֹן, יַעֲבִירֶנּוּ בְּיָדוֹ עַד שָׁעָה חֲמִישִׁית, וְאִם לֹא בָּא בַּעֲלָיו — יִמְכְּרֶנּוּ לְעַכּוּ״ם, וְכֵן אִם לֹא יִמְצָא קוֹנִים בְּרֶוַח בַּשָּׁעָה הַחֲמִישִׁית, יָכוֹל לְמָכְרוֹ קֹדֶם שָׁעָה חֲמִישִׁית (שָׁם):

(ד) בְּעֶרֶב פֶּסַח אָסוּר לֶאֱכֹל מַצָּה שְׁיוֹצְאִין בָּהּ בַּלַּיְלָה, אֲבָל תַּבְשִׁיל הֶעָשׂוּי מִקֶּמַח שֶׁל מַצָּה אֲפוּיָה מֻתָּר לֶאֱכֹל, וְהוּא הַדִּין מַצָּה עֲשִׁירָה גַּם־כֵּן מֻתָּר עַד שָׁעָה עֲשִׁירִית, אֲבָל אִם הוּא מְטֻגָּן בִּכְלֵי אָסוּר, וּמִן שָׁעָה עֲשִׁירִית וּלְמַעְלָה אֲפִלּוּ מְבֻשֶּׁלֶת אָסוּר לֶאֱכֹל (סִימָן תעא):

עִנְיַן שְׁרַפַת חָמֵץ

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים ה:): "אֵין בִּעוּר חָמֵץ אֶלָּא שְׂרֵפָה", כִּי בֶּאֱמֶת כְּתִיב (יְחֶזְקֵאל טו, ז): "מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם"; כִּי הַהִשְׁגָּחָה וְהַטֶּבַע הֵם בְּסוֹד יוֹם וְלַיְלָה, אוֹר וְחֹשֶׁךְ, שֶׁכָּל זֶה הוּא מְאוֹרֵי אוֹר וּמְאוֹרֵי אֵשׁ הַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סז); מְאוֹרֵי הָאֵשׁ שׁוֹלְטִים בְּעֵת הִסְתַּלְּקוּת מְאוֹרֵי אוֹר, הַיְנוּ בַּלַּיְלָה וְחֹשֶׁךְ; כִּי הָאֵשׁ זֶה תֹּקֶף הַדִּין, שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַטֶּבַע, שֶׁהוּא אֵשׁ הַתַּאֲוֹת שֶׁבּוֹעֲרוֹת בָּאָדָם, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּכְשֶׁמַּגְבִּיהִים אֶת הַמְאוֹרֵי אוֹר, אָז נִתְגַּלֶּה הַמְאוֹרֵי אֵשׁ לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן בְּעֶרֶב פֶּסַח שׂוֹרְפִים אֶת הֶחָמֵץ בָּאֵשׁ דַּיְקָא, כִּי עִקַּר הֶחָמֵץ הוּא חִמּוּץ הַמַּח — הַטֶּבַע — "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה", כְּמוֹ הָאֵשׁ, שֶׁעִקַּר בְּרִיָתוֹ הָיָה עַל־יְדֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם, וְעַל־כֵּן מִשָּׁם אֲחִיזַת הַטֶּבַע, שֶׁהוּא תֹּקֶף הַדִּין, עַד שֶׁשּׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, מִמְּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וְיֵשׁ — שֶׁנִּפְלְאוּ כָּל־כָּךְ בֶּחָמֵץ — חִמּוּץ הַמַּח וְעַקְמוּמִיּוּת הַלֵּב, עַד שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת לְגַמְרֵי עָלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה כְּלַל הֶחָמֵץ, שֶׁאְסוּר אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ; כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יַנְתֵּק אֶת עַצְמוֹ כְּרֶגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא תָּמִיד יַחְשֹׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְיֵדַע וְיַאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, שֶׁזֶּה הוּא מְאוֹרֵי אוֹר, שֶׁיָּאִיר לוֹ אוֹר הַהַשְׁגָּחָה, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כז, א): "ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי"; כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעָה הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ הַמִּתְגַּלֶּה בְּבְחִינַת מְאוֹרֵי אוֹר; וְעַל־כֵּן עֶרֶב פֶּסַח שׂוֹרְפִים אֶת הֶחָמֵץ בָּאֵשׁ דַּיְקָא, לְהוֹרוֹת כִּי "מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם", כִּי הַטֶּבַע שֶׁהוּא הֶחָמֵץ — חִמּוּץ הַמַּח, צְרִיכִים לִשְׂרֹף לְגַמְרֵי, וְאָז דַּיְקָא זוֹכִים שֶׁיִּתְגַּלּוּ לוֹ מְאוֹרֵי אוֹר, שֶׁהוּא גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹד הַמַּצִּיל שֶׁבָּא מִשֶּׁעַר הַחֲמִשִּׁים; כִּי מַצָּה הָיָה בָּהּ טַעַם מָן, כִּי בָּאָה מִשֶּׁעַר הַחֲמִשִּׁים דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל־כֵּן בָּזֶה שֶׁשּׂוֹרְפִים בְּעֶרֶב פֶּסַח אֶת הֶחָמֵץ

בָּאֵשׁ דַּיְקָא, נִכְנָעִים הַמְאוֹרֵי אֵשׁ, וְנִתְגַּלִּים הַמְאוֹרֵי אוֹר, וְעַל־כֵּן שׂוֹרְפִים אֶת הֶחָמֵץ בֵּין שֵׁשׁ לְשֶׁבַע, שֶׁאָז עָשׂוּ אֶת הַעֶגֶל, וְחִטָּא הָעֶגֶל הָיָה "כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה", שֶׁזֶּה מְאוֹרֵי אֵשׁ; וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בְּעֶרֶב פֶּסַח שׂוֹרְפִים אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, כַּמּוּבָא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ, פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת קמב.): וּבָעֵי יֵצֶר הָרָע לְאִתְבַּעֲרָא בְּעֶרֶב פֶּסַח וְכוּ', עַיֵּן שָׁם; וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, שֶׁאָז הָיְתָה הִתְגַּבְּרוּת מְאוֹרֵי אֵשׁ, שֶׁזֶּה הַתַּאֲוֹת רָעוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, אָז זֶה הַזְּמַן שֶׁל שְׂרֵפַת חָמֵץ — לִשְׂרֹף אֶת הָרָע, שֶׁהוּא הֶחָמֵץ — הַשָּׂבַע — חִמּוּץ הַמֹּחַ, חִמּוּץ הַלֵּב, קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרֵךְ, שׂוֹרְפִים אֶת זֶה בָּאֵשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּבְּרִים הַמְאוֹרֵי אוֹר, שֶׁמֵּאִיר לְהָאָדָם אוֹרוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהַכֹּל גִּלּוּי הַשְׁגָּחָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ בְּעֵת הַהִיא בְּעֵת שְׂרֵפַת הֶחָמֵץ, וְנִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה אֲלָיו יִתְבָּרֵךְ, וּמְקַבֵּל עָלָיו קַבָּלָה חֲזָקָה, שֶׁמַּצָּתָה יִשְׂרֹף אֶת כָּל הָרָע מִמֶּנּוּ, וְיִשָּׁאֵר אַךְ טוֹב, וְיַדְבִּיק מַחֲשַׁבְתּוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

סֵדֶר שְׂרֵפַת וּבְעוּר חָמֵץ

בְּיוֹם י"ד בְּשָׁעוֹת הַבֹּקֶר יַעֲשֶׂה לוֹ מְדוּרָה וְיִשְׂרְפֶנּוּ.
קֹדֶם הַשְּׂרֵפָה יֹאמַר תְּפִלָּה זוֹ:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ בִּיחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת בִּעוּר חָמֵץ בִּשְׂרֵפָה, לְשָׂרְפוֹ בְּיוֹם אַרְבָּעָה־עָשָׂר לְחֹדֶשׁ נִיסָן, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵינוּ, וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּמְרֻצָּה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁל שְׂרֵפַת חָמֵץ, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ קִיַּמְנוּ מִצְוַת פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ, וּתְבַעֵר כֹּחוֹת

הַטְמָאָה וְהַקְלָפָה, וְכָל אוֹיְבֶיךָ (סָמֶ"ךְ-מֵ"ם) וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ (לִילִית) מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ, וְהַמַּלְכוּת הָרְשָׁעָה מְהֵרָה תְעַקֵּר וּתְשַׁבֵּר וּתְכַלֵּם וְתַכְנִיעֵם וְתַשְׁמִידֵם בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

מֵיד אַחַר הַשְׁרָפָה יְבַטֵּל אֶת הֶחָמֵץ, וְיֹאמַר שָׁלֹשׁ פְּעָמִים:

כָּל חֲמִירָא וַחֲמִיעָא דְּאִיכָּא בִּרְשׁוּתִי (דַּחֲזִתֵּיהּ וּדְלָא חֲזִתֵּיהּ) דַּחֲמִתֵּיהּ וּדְלָא חֲמִתֵּיהּ דְּבַעֲרְתֵּיהּ וּדְלָא בַעֲרְתֵּיהּ לִבָּטֵל, וְלֶהֱוֵי הֶפְקֵר כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא:

אַחַר שְׂרֵפַת הֶחָמֵץ יֹאמַר תְּפִלָּה זוֹ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ וְתִשְׁמְרֵנוּ וְתַצְלִיחֵנוּ מֵאֲפוֹר חָמֵץ, אֲפִלּוּ מִכָּל שֶׁהוּא, לָנוּ וּלְכָל בְּנֵי בֵיתֵנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנָה זוֹ וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וּכְשֵׁם שֶׁבִּעַרְנוּ חָמֵץ מִבֵּיתֵנוּ וּשְׂרַפְנוּהוּ, כָּךְ תְּזַכֵּנוּ לְבַעֵר הַיֵּצֶר הָרַע מִקִּרְבֵּנוּ תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְתִזַּכֵּנוּ לְהִדָּבֵק בְּךָ וּבְתוֹרָתְךָ וּבְאַהֲבָתְךָ, וּלְהִדָּבֵק בְּיֵצֶר הַטּוֹב תָּמִיד, אֲנַחְנוּ וְזַרְעֵינוּ וְזֶרַע זַרְעֵינוּ, וְנִזְכֶּה לְדַבֵּק אֶת מַחְשְׁבוֹתֵינוּ בְּךָ, וְלֹא נַסִּיחַ דַּעְתֵּנוּ מִמְּךָ בְּרֶגַע, וְלֹא נַחְמִיץ אֶת מֹחֵנוּ וּמַחְשְׁבוֹתֵינוּ בְּשׁוּם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת חוּץ מֵעָתָּה וְעַד עוֹלָם.

וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כְּשֵׁם שֶׁאֲנִי מְבַעֵר הֶחָמֵץ מִבֵּיתִי וּמֵרְשׁוּתִי, כָּךְ

תְּבַעֵר אֶת כָּל הַחִיצוֹנִים וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה תַּעֲבִיר מִן הָאָרֶץ, וְאֶת יִצְרֵנוּ הָרַע תְּבַעֵרְנוּ מֵאִתָּנוּ, וְתִתֶּן לָנוּ לֵב בָּשָׂר לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת, וְכָל הַפִּטְרָא אַחְרָא וְכָל הָרְשָׁעָה כֻּלָּהּ כְּעָשָׁן תִּכְלֶה, וְתַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ, וְכָל הַמַּעֲיקִים לְהַשְׁכִּינָה תְּבַעֲרֵם בְּרוּחַ בַּעַר וּבְרוּחַ מִשְׁפָּט כְּשֵׁם שֶׁבִּעַרְתָּ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה.

אָנָּא יְהוָה הַסְפֵּרְד נָא מֵעָלֵינוּ צַד הָרָע שֶׁבִּיצֶר הָרָע, וּתְזַכֵּנוּ וּתְלַבְּבֵנוּ בְּכֹחַ הַיֵּצֶר טוֹב, וּתְזַכֵּנוּ לְזַכֵּךְ נַפְשֵׁנוּ וּלְהָאִיר בָּהּ, וּלְהוֹסִיף בָּהּ כֹּחַ וְהֶאָרָה גְּדוֹלָה, וּלְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְתָמִיד תִּשְׁרֶה וְתָחוּל עָלֵינוּ הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה, קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ, שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמֵּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ, וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת, וְתַעְזְרֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ, וּתְמַלֵּא אֶת מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה לַעֲבוֹדָתֶךָ, יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן, אָמֵן וְאָמֵן!

✡✡✡

עִנְיַן קָרְבַּן פֶּסַח

א.

בְּקָרְבַּן פֶּסַח נֶאֱמַר (שְׁמוֹת יב, מו): "וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ", וְכָתוּב בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת בֹּא מא:), שֶׁהָיוּ מְקַיְּמִים בַּעֲצָמוֹת (שְׁמוֹת כב, ל): "לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ", וְזֶה הָיָה קָשֶׁה מְאֹד לַמִּצְרִים, כְּדֵי שֶׁיַּבְחִינוּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אִם בְּרִיתוֹ עַל תִּקּוּנוֹ, כִּי בְּפֶסַח כָּתוּב בּוֹ (שָׁם יב, מח): "וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ"; כִּי עִקַּר הַפֶּסַח תָּלוּי בְּמִצְוַת מִילָה כַּיָּדוּעַ, וּכְשֶׁהִשְׁלִיכוּ אֶת עַצְמוֹתֵיהֶם לַכְּלָבִים, וְרָאוּ אִם שָׁלְטוּ בָּהֶם הַכְּלָבִים, הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁאֵין הַבְּרִית, חַס וְשָׁלוֹם, כְּתִקּוּנוֹ, וְזֶה מַה דְּאִיתָא בַּזֹּהַר (פָּרָשַׁת קְדוֹשִׁים עא): "אַל תְּהִיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד" (תְּהִלִּים לב, ט) — בְּעִנְיַן טֻמְאַת הַבְּרִית, "אֵין הָבִין" (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נ); וְעִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית מַתְחִיל בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע הוּא בְּתוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה, וּכְפִי שֶׁאָדָם מְקַלְקֵל בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כֵּן הוּא מְקַלְקֵל בַּבְּרִיאָה; כִּי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה, שֶׁאָדָם יִהְיֶה דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל פְּרָט וּפְרָט בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל־כֵּן חָמֵץ אָסוּר בְּמַשֶּׁהוּ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַהֶרְהוּרִים רָעִים שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם וְאָדָם בְּכָל יוֹם, כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם יְצִרוֹ שֶׁל הָאָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ (קִדּוּשִׁין ל:); כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַתְחֶלֶת בְּרִיאָה חֲדָשָׁה; וְעַל־כֵּן הַצְּמִצוּם נַעֲשָׂה בְּעֵת זְמַן מִנְחָה, שֶׁאָז דִּינִים שׁוֹרִים בָּעוֹלָם, וְאָז הוּא הַצְּמִצוּם שֶׁל הֶחָלָל הַפָּנוּי (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ז'); וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד אֶת הַמַּחֲשָׁבָה, לֹא לְהַכְנִיס בָּהּ שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהֶרְהוּרִים רָעִים, שֶׁזֶּה כְּלַל חָמֵץ, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא בְּעֵת תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁהִיא אַחַר חֲצוֹת, אָז הוּא זְמַן שֶׁל הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח, כִּי כָּל הָעִנְיָן שֶׁל קָרְבַּן פֶּסַח הוּא לְנַסּוֹת אֶת הָאָדָם, אִם בֶּאֱמֶת זָכָה כְּבָר לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְאִם זָכָה כְּבָר לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהֶרְהוּרִים רָעִים וְחָמוּץ הַמֹּחַ וְסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהִיא קְלִפּוֹת הָאָרֶץ, וְעַל־כֵּן עַתָּה בְּעֶרֶב פֶּסַח מַתְחִיל לְהִתְנוֹצֵץ הָאוֹר שֶׁל פֶּסַח שֶׁהוּא חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא אָז בִּזְמַן מִנְחָה, אָז הוּא זְמַן

הַקְּרֻבַת קָרְבַּן פֶּסַח. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר בְּעֶרֶב פֶּסַח אֲחַר הַצָּהֳרַיִם בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וּלְהַזְכִּיר אֶת עַצְמָנוּ, כִּי בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם הָיוּ מַקְרִיבִים אָז אֶת קָרְבַּן פֶּסַח, וְעַתָּה אֵין לָנוּ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּבָזֶה שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים אֶת פָּרָשַׁת קָרְבַּן פֶּסַח, אֲנַחְנוּ מְקַיְּמִים "וְנִשַּׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ", וַחֲשׁוּבָה הָאֲמִירָה כְּאִלּוּ הִקְרַבְנוּ בְּפֹעַל מַמָּשׁ אֶת הַקָּרְבָּן פֶּסַח. וְהָעִקָּר הוּא לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ אָז בְּיוֹתֵר בְּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית, קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי זוֹ מַעֲלַת הַקָּרְבָּן, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְכַוֵּן, שֶׁאִם חָטָא וּפָגַם, הָיָה בְּדִין וָרָאוּי, שֶׁיְּשַׁיְּמוּ אוֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְיִשְׁחֲטוּ אוֹתוֹ, וַיַּקְרִיבוּ אוֹתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּנוּ חֶסֶד גָּדוֹל, וְהֶחֱלִיף אוֹתָנוּ בַּקָּרְבָּנוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁמַּקְרִיבִים קָרְבָּן, וּמִתְנַדִּים עַל הַקָּרְבָּן, וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְחָל לָנוּ. וּבִפְרָט כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה בְּעֵת הַקְרֻבַת הַקָּרְבָּן, וּמְכַוֵּן — שֶׁבְּאֱמֶת הָיוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לוֹ, אַךְ מִצַּד רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁגָּבְרָה עָלֵינוּ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא רַחֵם עָלֵינוּ, וְהֶחֱלִיף אוֹתָנוּ בְּקָרְבַּן פֶּסַח. וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו בִּזְמַן מִנְחָה בְּעֵת אֲמִירַת קָרְבַּן פֶּסַח, רָאוּי לְהִתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית עַל חִמּוּץ הַמַּח שֶׁלּוֹ, שֶׁהֶחֱמִיץ אֶת מֹחוֹ, וְהִכְנִיס בְּמֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ כָּל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים וְלִכְלוּכִים רָעִים, וְיֵדַע שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה קִלְקֵל אֶת הַבְּרִיאָה; כִּי עַל־יְדֵי כָּל מַחֲשָׁבָה וּמַחֲשָׁבָה זָרָה שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ גּוֹרְמִים חֻרְבָּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְקַבֵּל אֶת הָאוֹרוֹת הַצַּחְצָחוֹת, אוֹרוֹת פֶּסַח, עָלֵינוּ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר עַצְמֵנוּ בְּיוֹתֵר, וּבִפְרָט בְּעֵת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, זְמַן הַקְרֻבַת קָרְבַּן פֶּסַח, שֶׁאָז הוּא סוֹד הַצִּמְצוּם שֶׁמִּקֹּדֶם הַבְּרִיאָה, עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הֶחָלָל הַפָּנוּי שֶׁהוּא כְּלַל הַצִּמְצוּמִים אֶלָּא בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סד), וְלָכֵן דַּיְקָא בְּעֵת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, שֶׁאָז הֵם הַצִּמְצוּמִים וְהַדִּינִים שֶׁשּׁוֹרִים בָּעוֹלָם שֶׁהוּא הֶחָלָל הַפָּנוּי, אָז דַּיְקָא מַקְרִיבִים אֶת הַקָּרְבַּן פֶּסַח, וּצְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר מְאֹד מְאֹד בִּתְשׁוּבָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לוֹמַר אֶת קָרְבַּן פֶּסַח, וּמְכַוֵּן בַּאֲמִירָתוֹ כְּאִלּוּ הִקְרִיב עַכְשָׁו אֶת קָרְבַּן הַפֶּסַח. וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל — שֶׁמִּתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עַל שֶׁפָּגַם בְּמֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְהִכְנִיס חֻמְץ — חִמּוּץ הַמֹּחַ, וִיקַדֵּשׁ וְיטַהֵר אֶת עַצְמוֹ, וְיִהְיֶה כְּלִי מוּכָן לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הַפֶּסַח, שֶׁזֶּה עִנְיַן

הַקְּרֻבַת קָרְבַּן פֶּסַח בְּעֵת וּבִזְמַן מִנְחָה דַּיְקָא, שֶׁהִיא בֵּין הָעַרְבַּיִם, שֶׁאָז הוּא עִנְיַן הַצְּמִצוּם לְפָנֵי הַבְּרִיאָה; כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם יֵשׁ בְּרִיאָה חֲדָשָׁה, וְקֹדֶם הַבְּרִיאָה הָיָה צְמִצוּם וְחָלָל הַפָּנוּי, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא עַל־יְדֵי הַקְרֻבַת קָרְבַּן פֶּסַח זוֹכִים לְתַקֵּן אֶת מֹחוֹ וְאֶת בְּרִיתוֹ, וְזוֹכִים לְהֶעְשׂוֹת כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאֹרַת זִיו נֹעַם אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

ב.

קָרְבַּן פֶּסַח שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לְהָבִיא בְּפֶסַח, שֶׁהִיא תְּחִלַּת הַהִתְקָרְבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ; כִּי עִקַּר הַהִתְקָרְבוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ נַעֲשָׂה בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁאָז מֵאִיר עַל הָאָדָם אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד — אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָּא, עַד שֶׁיּוֹצֵא לַחֵרוּת מִגְּלוּת מִצְרַיִם — מֵיצַר יָם, צְמִצוּם הַמֹּחִין, שֶׁהֶחְמִיץ אֶת מֹחוֹ כָּל הַשָּׁנָה כְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּכְהִרְהוּרִים רָעִים, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא קֹדֶם כְּנִיסַת הַפֶּסַח מַקְרִיבִים קָרְבַּן פֶּסַח; כִּי כְּלַל הַקָּרְבָּנוֹת הוּא לְבָרֵר רוּחַ הָאָדָם מֵרוּחַ הַבְּהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ג, כא): "מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי־אָדָם הָעוֹלָה לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה", שֶׁמְּבָרְרִים בְּרוּר אַחַר בְּרוּר אֶת הַקּוֹל וְהַמֹּחַ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קוֹל מְזֻכָּךְ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, אֶפִּיטְרוֹפּוֹס, הֲלָכָה ג׳), שֶׁיְּדַבֵּר וְיָשִׁיר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַגְּאֻלָּה; וְעַל־כֵּן עִקַּר מִצְוַת קְרִיאַת הַהַגָּדָה הוּא קוֹל דְּקְדֻשָּׁה, לְעוֹרֵר אֶת הַמֹּחִין הָעֶלְיוֹנִים; כִּי בָּזֶה שֶׁקּוֹרְאִים אֶת הַהַגָּדָה, שֶׁהוּא קוֹל הַנְּגִינָה שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁמְּבָרְרִים אֶת רוּחַ הָאָדָם הָעוֹלָה לְמַעְלָה, וּמִשְׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְגַלִּים לְכֹל אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, שֶׁזֶּה עִנְיַן קָרְבַּן פֶּסַח שֶׁמַּקְרִיבִים קֹדֶם הַפֶּסַח, כְּדֵי לְבָרֵר אֶת רוּחַ הָאָדָם וְרוּחַ הַבְּהֵמָה. כִּי רוּחַ הַבְּהֵמָה הֵם כְּלַל הַדִּבּוּרִים הָאֲסוּרִים שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּר כָּל הַשָּׁנָה, וְהוּא נַעֲשָׂה כְּמוֹ בְּהֵמָה, שֶׁמְּנַהֶמֶת וּפוֹהֶקֶת וְצוֹעֶקֶת, שֶׁהֵם כְּלַל קוֹלוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, קוֹלוֹת שֶׁל חַיּוֹת רָעוֹת, כִּי אִם אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַקּוֹל דְּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִדְמֶה כְּחַיָּה, וּבְקָרְט כְּשֶׁפּוֹגֵם בְּדִבּוּרוֹ וּבְדִבּוּרֵי לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת וְנִבּוּל פֶּה, שֶׁאָז הוּא יוֹרֵד אֶל רוּחַ הַבְּהֵמָה שֶׁיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה. וּבְפֶסַח — אָז נִגְאָלִים בִּגְאֻלַּת עוֹלָם, וְנִתְעוֹרֵר קוֹל דְּקְדֻשָּׁה רוּחַ הָאָדָם, וְעַל־כֵּן

מַרְבִּים בְּסִפּוּרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא כְּלַל דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֲשֶׁר מְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים לְכֹל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ יֵשׁ מֵאַיִן, וְהוֹצִיאָנוּ לְחֵרוּת, וּמֵחֶשְׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, וְעַל־כֵּן מַקְרִיבִים קָרְבַּן פֶּסַח קֹדֶם כְּנִיסַת חַג הַפֶּסַח, כְּדֵי לְבָרֵר רוּחַ הָאָדָם מֵרוּחַ הַבְּהֵמָה, הַיְנוּ לְבָרֵר אֶת קוֹלוֹת הַקְּדֻשָּׁה מִקּוֹלוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא; וְעַל־כֵּן בְּעֵת הַקְרָבַת הַקָּרְבָּן הָיוּ הַלְוִיִּים שָׁרִים בְּשִׁיר, כִּי אָז מְבָרְרִים כָּל הַקּוֹלוֹת, שֶׁזֶּה עִנְיַן הַהַלֵּל שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּעֵת הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח, כְּדֵי לְבָרֵר אֶת הַקּוֹלוֹת דִּקְדֻשָּׁה מִקּוֹלוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, הַיְנוּ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמֵנוּ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת דִּבּוּרֵינוּ, וּלְדַבֵּר רַק דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְבַטֵּל מֵאִתָּנוּ אֶת הַקּוֹלוֹת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהֵם כְּלַל הַקּוֹלוֹת שֶׁל לְשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת. וְעַל־כֵּן אָז דַּיְקָא בְּעֵת הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וּלְהִתְחָרֵט בַּחֲרָטָה עַל כָּל הַלְּשׁוֹן־הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת וְהַדִּבּוּרִים הַפְּגוּמִים שֶׁדִּבְּרוּ כָּל הַשָּׁנָה, וְלָכֵן דַּיְקָא בְּעֵת הַקְרָבַת הַקָּרְבָּן שָׁרִים הַלֵּל וְזִמְרָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּדֵי לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמֵנוּ כְּבָר עַכְשָׁו לְהַכְנֵס בֶּחָג הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא בִּקְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר; אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּתְעוֹרֵר עַכְשָׁו בְּעֵת אֲמִירַת סֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח — לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת דִּבּוּרָיו, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבָּרֵר רוּחַ הָאָדָם מֵרוּחַ הַבְּהֵמָה, וְיִזָּכֶה לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה.

ג.

קָרְבַּן פֶּסַח בָּא מִן הַצֹּאן, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשִׂירוּת, בְּחִינַת (דִּבְרִים ז, יג) "עֶשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ", שֶׁמַּעֲשֵׂירוּת אֶת בַּעֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עַיֵּן בְּרֵשׁ"י שָׁם), וְעַל־כֵּן הָיוּ הַמְצָרִים עוֹבְדִים לַצֹּאן, כִּי עִקַּר נְפִילַת הָעֲשִׂירוּת הוּא בְּמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם כָּל עֲשִׂירוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה לא, א־ג): "הוֹי הַיֹּרְדִים מִצְרַיִם לְעֶזְרָה וְגוֹ', וּמִצְרַיִם אָדָם וְלֹא אֵל" וְגוֹ'; כִּי שָׁם עָשׂוּ מֵהַמָּמוֹן עֲבוֹדָה זָרָה, כִּי מִצְרַיִם מְלֵאִים גִּלּוּלִים, וַעֲבוֹדָה זָרָה הִיא תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁכָּל הָעֲבוֹדָה זָרָה תְּחוּבִים בָּהּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן כג); וּמֵחֲמַת זֶה הָיוּ עוֹבְדִים לַצֹּאן שֶׁהִיא עֲשִׂירוּת, וּבִשְׁבִיל זֶה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, כְּדֵי

לְבָרֵר הֲעַשִּׂירוּת מִשָּׁם, כִּי בַּעֲשִׂירוּת כֶּסֶף וְזָהָב, שָׁם נָפְלוּ כָּל הַנִּצּוֹצוֹת, שֶׁהֵם גְּוָנִין עִלָּאִין. וְעִקַּר נְפִילַת הַנִּצּוֹצוֹת הָיָה בְּחִטָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁחָטָא בַּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, וְנִטְרַד מִגַּן־עֵדֶן, וְנִזְוְרָה עָלָיו מִיתָה וּמְרִירוּת הַפַּרְנָסָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג, יט) "בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם, עַד שׁוּבְךָ אֶל הָאֲדָמָה" וְגוֹ', שֶׁזֶּה נְפִילַת הָעֲשִׂירוּת, שֶׁנָּפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, שֶׁמְּחֻמַּת זֶה הַפַּרְנָסָה בִּמְרִירוּת גְּדוֹלָה, וּמְחֻמַּת זֶה הָיָה עִקַּר גְּלוּת מִצְרַיִם. וְעַל־כֵּן הָיְתָה עִקַּר הַהַבְטָחָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (שָׁם טו, יד): "וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל", בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל דַּיְקָא, כִּי זֶה עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁנַּעֲשָׂה עַל־יְדֵי הַגְּלוּת, מַה שֶּׁבֵּרְרוּ וְהוֹצִיאוּ הָעֲשִׂירוּת מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא, מִשָּׁמָּאת מִצְרַיִם אֶל הַקְּדֻשָּׁה. אֲבָל בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא זָכוּ יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד בְּטוֹטָן, וְהִתְגָּרָה בָּהֶם הַבַּעַל־דָּבָר, עַד שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, עַל־יְדֵי רִבּוּי כֶּסֶף וְזָהָב, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לב.) עַל פָּסוּק (דְּבָרִים א, א): "וְדֵי זָהָב", שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה שֶׁהִרְבֵּיתִ לָהֶם, עָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל. וְהִנֵּה אֶת הָעֶגֶל עָשׂוּ בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת, שֶׁהוּא זְמַן הַקְּרֻבַת קָרְבַּן פֶּסַח, וְעַל־כֵּן קָרְבַּן פֶּסַח בָּא מִן הַצֹּאן, שֶׁהוּא תִּקּוּן תַּאֲוַת מָמוֹן וְהָעֲשִׂירוּת שֶׁהוּא זְמַן; כִּי הַקָּרְבָּנוֹת הֵם בִּטּוּל עֲבוֹדָה זָרָה, בִּטּוּל חֵטְא הָעֶגֶל שֶׁנַּעֲשָׂה בְּשֵׁשׁ, זְמַן הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח, וְעַל־כֵּן בְּשָׁעָה שֶׁמַּקְרִיבִים קָרְבַּן פֶּסַח, אָז מְבַטְּלִים אֶת הָעֲשִׂירוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה עָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, וְעַל־כֵּן הָיָה נֶאֱכָל אֶלָּא צְלִי אֵשׁ, שֶׁהוּא סוֹד לַהֲבַת אֵשׁ, "רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ" (שְׁמוֹת יב, ט), כִּי צָרִיךְ לְבָרֵר כָּל הָעֲשִׂירוּת מִתְּחִלָּתוֹ עַד סוֹפוֹ לַקְּדֻשָּׁה, כִּי (קֹהֶלֶת י, יט): "הַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת הַכֹּל", וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם יְכוֹלִים לִקְנוֹת עַל־יְדֵי הַמָּמוֹן. וּמִזֶּה נִמְשֶׁכֶת תַּאֲוַת וַחֲמְדַּת מָמוֹן, מֻחְמֶּת שֶׁעַל־יְדֵי הַמָּמוֹן יְכוֹלִים לִקְנוֹת כָּל דָּבָר. אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת אֲמִתִּית, יוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל הֶבֶל, כִּי הַמָּמוֹן וְכָל הַדְּבָרִים וְהַחֲפָצִים שֶׁיִּקְנוּ עַל יָדָם, הַכֹּל יִכְלֶה וְיֹאבַד, וְלֹא יִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם, כִּי הָאָדָם עִם כָּל הַחֲפָצִים וְהַחֻמְדוֹת שֶׁבָּעוֹלָם יִסּוֹדָם מֻעָפָר וְסוֹפָם לֶעָפָר, וְאֵין מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אֶלָּא תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבָד (אָבוֹת ו), שֶׁהֵם הַדְּבָרִים שֶׁנִּשְׁאָרִים לָאָדָם; וְעַל־כֵּן הַצַּדִּיקִים כְּשֶׁזּוֹכִים לַעֲשִׂירוּת, הֵם מַעֲלִים אֶת כָּל הַמָּמוֹן אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְלָכֵן צִוְּתָה הַתּוֹרָה

בְּקָרְבַּן פֶּסַח, שֶׁהוּא תִּקּוּן תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁיִּהְיֶה נִצְלָה בָּאֵשׁ בִּשְׁלֵמוּת — רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ, כְּדֵי לְבָרֵר וּלְהַעֲלוֹת הָעֲשִׂירוּת כֻּלָּהּ לְהַקְדֻּשָּׁה מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלוֹ, שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ; כִּי עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם — לְהַעֲלוֹת אֶת כָּל הָעֲשִׂירוּת אֶל הַקְּדֻשָּׁה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פּוּרִים, הֲלָכָה ו׳), וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה מְבַטְּלִים אֶת חֵטְא הָעֵגֶל, שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא (שְׁמוֹת לב, לד): ״וּבְיוֹם פָּקְדִי וּפָקַדְתִּי״. וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ וְכָל הָעֲנִיּוּת — הַכֹּל הוּא מֵהָעֵגֶל שֶׁעָשׂוּ, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁעוֹשִׂים עִקַּר מֵהַכֶּסֶף וְהַמָּמוֹן וְהָעֲשִׂירוּת, וְעַל־כֵּן הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבַּן פֶּסַח דַּיְקָא מִצֹּאן, שֶׁהוּא מֻרְמָז עַל עֲשִׂירוּת, וְהָיוּ שׁוֹרְפִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הַכַּעַס וְהָרָצְיָחָה שֶׁבּוֹעֶרֶת בָּאָדָם, מֵחֲמַת קִנְאָה וְשִׂנְאָה, שֶׁהוּא מְקֻנָּא בְּזוּלָתוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר כֶּסֶף וּמָמוֹן מִמֶּנּוּ. וְלָכֵן בְּעֵת הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח, אָז מְתַקְּנִים אֶת חֵטְא הָעֵגֶל, וְזוֹכִים לַעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁבָּאִים אֶל תּוֹךְ חַג הַפֶּסַח עִם עֲשִׂירוּת מֻפְלָגֶת. וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר מְאֹד בְּעֵת הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח. וְעַכְשָׁו שֶׁאֵין לָנוּ קָרְבַּן פֶּסַח, כִּי חָרַב בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ, עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכִים לוֹמַר אֶת סֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח, עַל־יְדֵי־זֶה נֶחְקָקִים (הוֹשֵׁעַ יד, ג): ״וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ״, וְהָאֲמִירָה הִיא כְּאִלּוּ שֶׁהִקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּן פֶּסַח, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֲמִירַת סֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח בְּעֶרֶב פֶּסַח, אָז מַכְנִיעִים אֶת חֵטְא הָעֵגֶל, שֶׁהוּא עֲשִׂירוּת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְזוֹכִים לַעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה.

* * *

סֵדֶר אֲמִירַת קָרְבַּן פֶּסַח

יֵשׁ לוֹמַר בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת סֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח, מִשּׁוּם ״וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ״

קֹדֶם קְרִיאַת הַפָּרָשָׁה יֹאמַר זֶה:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה צִוִּיתָנוּ לְהַקְרִיב קָרְבַּן הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה, וְלִהְיוֹת כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּים

בְּדוּכָנָם וְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדָם, וְקוֹרִין אֶת הַהַלֵּל, וְעַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ חָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּבָטַל הַקָּרְבָּן פֶּסַח, וְאֵין לָנוּ לֹא כֹהֵן בַּעֲבוֹדָתוֹ וְלֹא לֵוִי בְּדוּכָנוֹ וְלֹא יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹ, וְאַתָּה אָמַרְתָּ ׳וְנִשַּׁלְמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ׳, לָכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּהְא שִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵינוּ חֲשׁוּב וּמְקֻבָּל לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ הִקְרַבְנוּ אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, וְעָמַדְנוּ עַל מַעֲמָדוֹ, וְדִבְּרוּ הַלְוִיִּים בְּשִׁיר וְהַלֵּל לְהוֹדוֹת לַיהוָה, וְאַתָּה תְּכוֹנֵן בֵּית מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ, וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ כָּאָמוּר:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה, וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת: וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה, וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשׁוֹת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תְּכֻסּוּ עַל הַשֶּׂה: שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ: וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה, וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: וְלָקְחוּ מִן הַדָּם וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ, וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם, כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: וְכָכָה תֹּאכְלוּ אוֹתוֹ, מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים, נַעֲלֵיכֶם בִּרַגְלֵיכֶם וּמַקֲלֵכֶם בְּיֶדְכֶם, וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה:

קָרְבַּן פֶּסַח מֵבִיא מִן הַכְּבָשִׂים אוֹ מִן הָעִזִּים זָכָר בֶּן שָׁנָה, וְשׁוֹחֲטוֹ בָּעֲזָרָה בְּכָל מָקוֹם אַחַר חֲצוֹת בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר דְּוָקָא, וְאַחַר שְׁחִיטַת תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וְאַחַר חֲמֵשֶׁת נֵרוֹת שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וְאֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הֶחָמֵץ, וְאִם שָׁחַט הַפֶּסַח קֹדֶם לְתָמִיד אֵין זוֹרְקִין דַּם הַפֶּסַח עַד שֶׁיִּשָּׁחֲטוּ הַתָּמִיד, וְיִזְרְקוּ אֶת דָּמוֹ, וּמְמָרְסִים בְּדַם הַפֶּסַח, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקָּרֵשׁ עַד שֶׁיִּזְרְקוּ דַּם הַתָּמִיד, וְאַחַר־כָּךְ יִזְרֹק דַּם הַפֶּסַח. וְזוֹרֵק דַּם הַפֶּסַח זְרִיקָה אַחַת כְּנֶגֶד הַיְסוֹד. וְכֵיצַד עוֹשִׂין? שָׁחַט הַשּׁוֹחֵט וְקִבֵּל הַכֹּהֵן שֶׁבְּרֹאשׁ הַשּׁוּרָה וְנוֹתֵן לְחֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, וְהַכֹּהֵן הַקָּרוֹב אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ זוֹרֵק זְרִיקָה אַחַת כְּנֶגֶד הַיְסוֹד, וְחוֹזֵר הַכְּלִי רֵיקָן לַחֲבֵרוֹ וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, וּמְקַבֵּל כְּלִי הַמָּלֵא תְּחִלָּה, וְאַחַר־כָּךְ מַחֲזִיר הֲרֵיקָן, וְהָיוּ שׁוּרוֹת שֶׁל בָּזִיכֵי כֶּסֶף וְזָהָב, וְלֹא הָיוּ לְבָזִיכִין שׁוּלַיִם שֶׁמָּא יַנִּיחוּם וְיִקְרַשׁ הַדָּם. וְאַחַר־כָּךְ תּוֹלִין אֶת הַפֶּסַח, וּמַפְשִׁיטִין אוֹתוֹ כֻּלּוֹ, וְקוֹרְעִין אוֹתוֹ וּמְמַחִין אֶת קִרְבָּיו עַד שֶׁיֵּצֵא הַפַּרְשׁ, וּמוֹצִיא אֶת הָאֲמוּרִין וְהֵם הַחֵלֶב שֶׁעַל הַקֶּרֶב וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת וְהַחֵלֶב שֶׁעֲלֵיהֶן וְהָאַלְיָה לְעֻמַּת הָעֶצֶה, וְנוֹתְנָם בִּכְלִי שֶׁרֶת וּמוֹלְחָם וּמַקְטִירָם הַכֹּהֵן עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כָּל אֶחָד לְבַדּוֹ. וְהַשְּׁחִיטָה וְהַזְּרִיקָה וּמִחוּי קִרְבָּיו וְהַקְטָר חֶלְבָּיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, וְשְׁאָר עִנְיָנָיו אֵינָם דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, וְכֵן אֵין מוֹלִיכִין אוֹתָם לְבֵית כִּשֵּׁחַל בְּשַׁבָּת, אֶלָּא בַּת אַחַת הֵם מִתְעַכְּבִים עִם פִּסְחֵיהֶם בְּהַר הַבַּיִת, וְחַפַּת הַשְּׁנִיָּה יוֹשֶׁבֶת לָהּ בְּחֵיל, וְהַשְּׁלִישִׁית בְּמִקְוֹמָהּ עוֹמֶדֶת, חָשְׁכָה יָצְאוּ וְצָלוּ פִּסְחֵיהֶם. וּבְשֶׁלֹּשׁ כִּתּוֹת הַפֶּסַח נִשְׁחָט, וְאֵין כַּת פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים אֲנָשִׁים, נִכְנְסָה כַּת הָאַחַת וְנִתְמַלְּאוּ הָעֲזָרָה וְנוֹעֲלִין אוֹתָהּ, וּבְעוֹד שֶׁהֵם שׁוֹחֲטִין וּמַקְרִיבִין הַחֵלֶב, קוֹרִין אֶת הַהַלֵּל, אִם גָּמְרוּ אוֹתוֹ קֹדֶם שֶׁהִקְרִיבוּ — שׁוֹנִין אוֹתוֹ, וְאִם שָׁנוּ יִשְׁלָשׁוּ, עַל כָּל קְרִיאָה תּוֹקְעִין שָׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת: תְּקִיעָה, תְּרוּעָה, תְּקִיעָה. גָּמְרוּ מַקְהֲקִירִיב פּוֹתְחִין הָעֲזָרָה, יָצְאָה כַּת רִאשׁוֹנָה נִכְנְסָה כַּת שְׁנִיָּה, וְנוֹעֲלִין דַּלְתוֹת הָעֲזָרָה, גָּמְרוּ — פּוֹתְחִין, יָצְאָה כַּת שְׁנִיָּה נִכְנְסָה כַּת שְׁלִישִׁית, וּמַעֲשֶׂה כֻּלָּן שָׁוִין. וְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ כֻּלָּן רוֹחֲצִין הָעֲזָרָה, וְאַפִלּוּ בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי לְכְלוּךְ הַדָּם שֶׁהָיָה בָּהּ, וְכֵיצַד הָיְתָה הַרְחָצָתָהּ? אַמַּת הַמַּיִם הָיְתָה עוֹבֶרֶת בָּעֲזָרָה, וְהָיָה לָהּ מָקוֹם לָצֵאת מִמֶּנָּה, וּכְשֶׁרוֹצִין לְהַדִּיחַ אֶת הָרִצְפָּה סוֹתְמִין מְקוֹם הֵיצִיאָה, וְהִיא מִתְמַלֵּאת עַל כָּל גְּדוּתֶיהָ מִפֹּה וּמִפֹּה, עַד שֶׁהַמַּיִם עוֹלִין וְצָפִין מִבְּפָנִים וּמְקַבְּלִין אֵלֶיהָ כָּל דָּם וְכָל לְכְלוּךְ שֶׁהָיָה בָּעֲזָרָה, וְאַחַר־כָּךְ

פּוֹתְחִין מִקּוֹם יְצִיאָתָהּ, וְהַכֹּל יוֹצֵא עַד שֶׁנִּשְׁאַר הִרְצְפָּה מְנֻקֶּה וּמְשֻׁפָּה, זֶה כִּבּוּד הַבַּיִת. וְאִם הַפֶּסַח נִמְצָא טְרֵפָה, לֹא עָלָה לוֹ, עַד שֶׁמְּבִיא אַחֵר וַאֲפִלּוּ מֵאָה:

אַחַר קְרִיאַת הַפָּרָשָׁה יֹאמַר זֶה:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ רַחֲמָן, רַחֵם עָלֵינוּ, טוֹב וּמֵיטִיב הִדָּרֵשׁ לָנוּ, שׁוּבָה אֵלֵינוּ בַּהֲמוֹן רַחֲמֶיךָ בִּגְלַל אָבוֹת שֶׁעָשׂוּ רְצוֹנֶךָ. בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְּחִלָּה, וְכוֹנֵן בֵּית מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ, וְהַרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוֹ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּתִקּוּנוֹ, וְהָשֵׁב שְׁכִינָתְךָ לְתוֹכוֹ, וְהָשֵׁב כֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּים לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם, וְהָשֵׁב יִשְׂרָאֵל לִנְוֵיהֶם, וְשָׁם נַעֲלֶה וְנֵרָאֶה וְנִשְׁתַּחֲוֶה לְפָנֶיךָ בְּשָׁלֹשׁ פַּעֲמֵי רְגָלֵינוּ, וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים, אֲשֶׁר יַגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבַּחֲךָ לְרָצוֹן, יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

הַמְנָהֵג אֵצֶל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ לִקְרֹא אֶת אִגֶּרֶת הַקֹּדֶשׁ מֵהָרַב הַקָּדוֹשׁ הַמְקֻבָּל הָאֱלֹקִי

מוֹרֵנוּ הָרַב **רַבִּי שִׁמְשׁוֹן מֵאוֹסְטְרָאפּאלְיֶא** הי"ד

תִּכְרְ־וּמִיָּד אַחַר אֲמִירַת סִדֶּר קָרְבַּן פֶּסַח.

סְגֻלָּה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה לִלְמֹד בְּעֶרֶב פֶּסַח

בְּסוֹף הַמַּאֲמָר כּוֹתֵב, שֶׁכָּל הַמַּעְיֵן בְּסוֹד הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא הַזֶּה עַל מְכוֹנוֹ, אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה בְּעֶרֶב פֶּסַח, מֻבְטָח לוֹ שֶׁיִּנָּצֵל בְּאוֹתָהּ שָׁנָה מִכָּל מִכְשׁוֹל וּמִמִּיתָה מְשֻׁנָּה, וְשׁוּם אָדָם לֹא יִמְשֹׁל בּוֹ, וְכָל אוֹיְבָיו יִכָּלוּ תַּחְתָּיו, וְהוּא עַל בָּמוֹתֵימוֹ יִדְרֹךְ, וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַצְלִיחַ, וּבְכָל עֲסָקָיו יַרְוִיחַ, עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל אָמֵן סֶלָה!

שָׁלוֹם לְרַבָּנֵי אֶרֶץ, גּוֹדְרֵי גָּדֵר וְעוֹמְדִים בַּפֶּרֶץ, יְצִילֵם ה' מִכָּלְיוֹן וְחֶרֶב, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר הֵמָּה בָּאָרֶץ, כָּל חַד לְפוּם חוּרְפֵּיהּ מַקְשָׁה וּמְתָרֵץ, וְעַל רֹב שְׁלוֹמְכֶם הִתְעַנְּגוּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, אָמֵן סֶלָה.

בְּתַכְלִית הַקִּצּוּר אוֹדוֹת עִנְיַן מַה שֶּׁכָּתַב הָאַרִיז"ל בַּקּוּנְטְרֵס שֶׁלּוֹ, הַנִּקְרָא פְּלָאוֹת רַבּוֹת, בַּשַּׁעַר הַנִּקְרָא יְצִיאַת מִצְרַיִם, פֶּרֶק ג', דַּף מב. וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ:

הִנֵּה כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ שֶׁפַּרְעֹה נִלְקָה בְּמִצְרַיִם בְּעֶשֶׂר מַכּוֹת אֵלּוּ, עַל־יְדֵי שְׁלֹשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה הַמְמֻנִּים הַמְסֻבָּבִים בִּשְׁלֹשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טֻמְאָה. הָאֶחָד נִקְרָא (שר״ע) וְהַשֵּׁנִי נִקְרָא (תמו״ח) וְהַשְּׁלִישִׁי נִקְרָא (בישה״א), וַעֲלֵיהֶם הַשָּׂר הַנִּקְרָא (דלפק״ט) וְעַל (נ״א: וַעֲלֵיהֶם) כֻּלָּם הַשָּׂר הַנִּקְרָא (תק״א). בְּרֹאשִׁית וְהִנֵּה חָסֵר מִן הַשְּׁלִישִׁי עֶשְׂרָה, וְחָסֵר מִן הָרְבִיעִי שִׁשָּׁה, וְחָסֵר מִן הַתְּשִׁיעִי שִׁשָּׁה, כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְהִנֵּה מַה שֶּׁמָּצִינוּ שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת מִצַּד הַשֵּׁם (שפ״ו). שֶׁבּוֹ אָחוּז דָּוִד בֶּן יִשַׁי, וְהַשֵּׁם אָמַר הַכּוּ וְהִכּוּם (נ״א: וַה׳ אָמַר וְהִכָּה). וּמִצַּד הַשֵּׁם (תק״ל) לָקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאתַיִם מַכּוֹת, וְהַשֵּׁם אָמַר הַכּוּ וְהִכָּם, וּמִצַּד הַשֵּׁם (שצ״ה) (נ״א: אשצ״ה) לָקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאתַיִם וַחֲמִישִּׁים מַכּוֹת, וַה׳ אָמַר וְהִכָּה. וּבְמֶה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַכָּה, בּוֹ מְרַפֵּא הַגָּלוּת. מַה פָּשְׁעוּ וּמֶה חָטְאוּ וּמַה הַמַּעַל אֲשֶׁר מָעֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ, לִהְיוֹת בְּכוּר הַבְּרוֹל הַזֶּה עַד שֶׁנִּגְאֲלוּ (נ״א: שֶׁנִּגְאָלָם) בְּשֶׁמּוֹת אֵלּוּ: (דע״ב צד״א כשח״ב). עַד כָּאן לְשׁוֹן הָאֲרִיז״ל.

וְהִנֵּה מוֹרַי וְרַבּוֹתַי, קְדוֹשֵׁי יִשְׂרָאֵל! הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פְּלָאִים הֵם, סְתוּמִים וְחֲתוּמִים סָגוּר וְאֵין פּוֹרֵשׂ אוֹתָם. וּכְבָר שְׁאָלוּנִי גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל לְבָאֵר לָהֶם דִּבְרֵי הָאֲרִיז״ל, וְלֹא הִגַּדְתִּי לָהֶם. וּמִגֹּדֶל אַהֲבַת מוֹרַי וְרַבּוֹתַי, אֲגַלֶּה רָז זֶה שֶׁנִּתְגַּלָּה לִי בַּחֲלוֹם חֶזְיוֹן לַיְלָה, וְעַכְשָׁו אֲגַלֶּה הַדָּבָר בְּרַמְזוֹ לִפְנֵי כְּבוֹד תּוֹרַתְכֶם, וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וכו׳.

וְזֹאת הָעִנְיָן מַה שֶּׁכָּתַב הָאֲרִ״י זַ״ל, שֶׁפַּרְעֹה נִלְקָה בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת אֵלּוּ בְּמִצְרַיִם עַל־יְדֵי שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה וְכוּ׳ בְּנֶגְדָּן כָּךְ: כִּי אָמְרוּ בַּעֲלֵי קַבָּלָה מַעֲשִׂית, שֶׁיֵּשׁ שְׁלֹשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, הַמְמֻנִּים לְהַכּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים וּלְהַעֲנִישָׁם בְּגֵיהִנּוֹם, וּלְטַהֲרָם מֲעֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְנָתְנוּ סִימָן עַל זֶה]: ״לְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רֶשַׁע״ (יְשַׁעְיָה נח, ד), כִּי ״אֶגְרֹף״ רֶמֶז שְׁלֹשָׁה אֲלָפִים מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה הַמַּכִּים אֶת הָרָשָׁע (נ״א:

הָרְשָׁעִים). וְעַל יָדָם נִלְקֶה גַּם פַּרְעֹה הָרָשָׁע וְהַמִּצְרִים.

וְאוֹמֵר אֲנִי הַכּוֹתֵב, שֶׁזֶּהוּ סוֹד נִפְלָא כַּאֲשֶׁר הוּא נִכְתָּב בְּמִנְיָן וּבְמִסְפָּר:

דַ״ם, צְפַרְדֵ״עַ, כִּנִּ״ם, עָר״ב, דֶּבֶ״ר, שְׁחִי״ן, בָּרָ״ד, אַרְבֶּ״ה, חֹשֶ״ךְ, מַכַּת בְּכוֹרוֹ״ת:

— וְזֶה סִדּוּרוֹ —

44	דָּם	אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי
444	צְפַרְדֵּעַ	אוֹת בְּאוֹת. עוֹלִים לְחֶשְׁבּוֹן שְׁלֹשֶׁת
110	כִּנִּם	אֲלָפִים וּמְאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה
272	עָרֹב	הַמְמֻנִּים לְטַהֵר אֶת הָרְשָׁעִים, וְהוּא
206	דֶּבֶר	פְּשָׁט נִפְלָא עַיִן לֹא רָאֲתָה.
368	שְׁחִין	וְהִנֵּה הַחֶשְׁבּוֹן מְכֻוָּן כַּאֲשֶׁר נְחַשֵּׁב,
206	בָּרָד	כִּנִּם חָסֵר יו״ד, עָרֹב חָסֵר וָא״ו, חֹשֶׁךְ
208	אַרְבֶּה	חָסֵר וָא״ו. וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתַב הָאֲרִיז״ל,
328	חֹשֶׁךְ	חָסֵר מִן הַשְּׁלִישִׁית עֲשָׂרָה, פְּרוּשׁוֹ:
1094	מַכַּת בְּכוֹרוֹת	מִמַּכָּה שְׁלִישִׁית שֶׁהִיא כְּנִים חָסֵר יו״ד,
3280	סַךְ הַכֹּל	וְחָסֵר מִן הָרְבִיעִית שִׁשָּׁה, פְּרוּשׁ:

מִמַּכָּה רְבִיעִית שֶׁהִיא עָרוֹב חָסֵר ו', וְחָסֵר מִן הַתְּשִׁיעִית שִׁשָּׁה, פְּרוּשׁ: מִן הַתְּשִׁיעִית שֶׁהִיא מַכַּת חֹשֶׁךְ, חָסֵר גַּם־כֵּן וָא״ו.

וּמַה שֶּׁכָּתַב כָּכָתוּב בַּתּוֹרָה, רָצָה לוֹמַר שֶׁכֵּן כְּתוּבִים בַּתּוֹרָה חָסֵר בַּזְּוָכָר לָעֵיל, כָּכָתוּב בַּתּוֹרָה בָּפָרָשַׁת וָאֵרָא כִּנִּם חָסֵר יו״ד, עָרֹב חָסֵר וָא״ו, חֹשֶׁךְ חָסֵר וָא״ו, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּסִּדּוּרִים שֶׁמְּסַדֵּר בַּעַל הָאַגָּדָה כֻּלָּם מְלֵאִים, רַק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. וְכַאֲשֶׁר נַחֲשֹׁב כֵּן אָז הַחֶשְׁבּוֹן מְכֻוָּן, לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר מִשְּׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמְאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה הַמְּעֻנְּישִׁים אֶת הָרְשָׁעִים, וְהֵם הֶעֱנִישׁוּ אֶת הַמִּצְרִים וְהִכּוּ אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה רְקִיעִין שֶׁל טֻמְאָה.

וּמַה שֶּׁכָּתַב, שֶׁאִלּוּ **הַשְּׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים** מַלְאֲכֵי חַבָּלָה מְסַבְּבִים בִּשְׁלֹשָׁה רְקִיעִים אֶחָד הַנִּקְרָא **(שר״ע)** וְאֶחָד נִקְרָא **(תמו״ך)**, וְאֶחָד נִקְרָא **(בישה״א)**, גַּם בָּזֶה יֵשׁ לָנוּ סוֹד גָּדוֹל וְנִפְלָא וְנוֹרָא, שֶׁתִּקֵּן הַמַּגִּיד בַּמֶּה שֶׁכָּתַב: **אִלּוּ** עֶשֶׂר **מַכּוֹת** שֶׁהֵבִיא, עֶשֶׂר הֵם אוֹתִיּוֹת **(שר״ע) מַכּוֹת** אוֹתִיּוֹת **(תמו״ך)**, שֶׁהֵבִיא אוֹתִיּוֹת **(בישה״א)**, נִרְמָז בָּם אִלּוּ הָרְקִיעִים שֶׁל טֻמְאָה, שֶׁבָּהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, שֶׁהֶלְקוּ וְהִכּוּ אֶת מִצְרַיִם בְּמִנְיַן מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא, מִנְיַן יו״ד מַכּוֹת אֵלּוּ, וְהוּא פֶּלֶא גָּדוֹל.

וּמַה שֶּׁכָּתַב עֲלֵיהֶם הַשֵּׁר הַנִּקְרָא **(דלפק״ט)** כְּנָגְדָּן הִיא, שֶׁשֵּׁם זֶה שָׁרְשׁוֹ יוֹצֵא מִמִּלַּת **הַמִּצְרִים** בָּאוֹתִיּוֹת הַקּוֹדְמוֹת לְאוֹתִיּוֹת הַמִּצְרִים, ד׳ קֻדֵּם לֵהּ׳, ל׳ קֻדֵּם לְמ׳, פ׳ קֻדֵּם לְצ׳, ק׳ קֻדֵּם לְר׳, ט׳ קֻדֵּם לִי׳, וְהַמֵּ״ם אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַמִּצְרִים, הִיא מ״ם הָרִבּוּי, וְאֵינָהּ מִן הַשֹּׁרֶשׁ. וְרָמַז לָזֶה הַמַּגִּיד, בְּאָמְרוֹ: עֶשֶׂר מַכּוֹ״ת שֶׁהֵבִי״א הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַמִּצְרִי״ם (כְּלוֹמַר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם קוֹדְמוֹת עַל אוֹתִיּוֹת הַמִּצְרִים), וְהָבֵן בָּזֶה קִבּוּלְתִּי, וְהַשֵּׁם הַטּוֹב יְכַפֵּר.

—	וְזֶה סִדּוּרוֹ —	וּמַה שֶּׁכָּתַב וְעַל כֻּלָּם (נ״א: וַעֲלֵיהֶם),
114	דְצַ״ךְ	וְהַשֵּׁר הַנִּקְרָא **(תק״א)** בְּרֵאשִׁית, כְּנָגְדָּן,
374	עֲדַ״שׁ	כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל עֶשֶׂר מַכּוֹת: דְּצַ״ךְ
13	בְּאַחַ״ב	עֲדַ״שׁ בְּאַחַ״ב, בְּגִימַטְרִיָּה **(תק״א)**,
501	סַךְ הַכֹּל	כְּמִנְיַן הַשֵּׁר מַמָּשׁ וְנִכְנָדָן בְּתֵבַת בְּרֵאשִׁית, רָצָה לוֹמַר, רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל

הַמַּכּוֹת], גַּם הוּא מִנְיַן אֶשׁ״ר, שֶׁהוּא סוֹד הַכְּתוּב: אֶת אֲשֶׁ״ר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם, וַיֵּיצֵא בּוֹ בְּהַרְבֵּה (נ״א: אֱלֹפִים) פְּסוּקִים שֶׁמּוֹרִין לְהַסּוֹד אֶשׁ״ר, כְּמִנְיַן רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל הָעֶשֶׂר מַכּוֹת הַנִּזְכָּרִים לָעֵיל, וְיֵשׁ לָנוּ בָּזֶה סוֹדוֹת נִפְלָאִים הָרַבֵּה וּרְמָזִים ״וּכְבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר״.

—	וְזֶה סִדּוּרוֹ —	וּמַה שֶּׁכָּתַב מִצַּד הַשֵּׁם **(שפ״ר)**,
212	רַבִּי	אָמַר: הִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת
86	יוֹסִי	וְעַל הַיָּם חֲמִישִׁים וְכוּ׳, כְּנָגְדָּן לְעִנְיַן
88	הַגְּלִילִי	סוֹד נִפְלָא וְנוֹרָא פְּלוּגְתָּא שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי
386	סַךְ הַכֹּל	הַגְּלִילִי וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא,

הַמְּזַכֵּר בַּהַגָּדָה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר מִנַּיִן וְכוּ׳, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִנַּיִן וְכוּ׳, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מִנַּיִן וְכוּ׳, שֶׁזֶּה סוֹד **רַבִּ״י יוֹסֵ״י הַגְּלִילִ״י** גִּימַטְרִיָּה **(שפ״ו)** מַפָּשׁ מְכֻוָּן, וְהֵינוּ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, פֵּרוּשׁ הַשֵּׁם **(שפ״ו)** אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם.

וְזֶה סִדּוּרוֹ —		וּמַה שֶּׁכָּתַב שְׁבוּ אֲחוּז דָּוִד בֵּן
14	דָּוִד	יִשַׁי, פֵּרוּשׁ דָּוִ״ד בֵּ״ן יִשַׁ״י גַּם בֵּן
52	בֵּן	גִּימַטְרִיָּה **(שפ״ו)**, וּבְאוֹתוֹ הַשֵּׁם דַּוְקָא
320	יִשַׁי	הִכָּה אוֹתָם, וְכָתַב בְּסוֹדֵי רָזָא (נ״א: וְזֶהוּ
386	סַךְ הַכֹּל	סוֹד נִפְלָא), שֶׁרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיָה נִצּוֹץ

שֶׁל דָּוִד בֶּן יִשַׁי, וּבְאוֹתוֹ הַשֵּׁם דַּוְקָא יָבֹא בֶּן יִשַׁי, הֲגַם שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בָּזֶה סוֹדוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת, אֲמָנָם הַבְּנָזְכָּר לְעֵיל (נ״א: אֲמָנָם הַבְּנָזְכָּר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי גִּימַטְרִיָּה שֵׁם שפ״ו אָמַר וְהִכָּה).

— וְזֶה סִדּוּרוֹ —		וּמַה שֶּׁכָּתַב וּמְצַד הַשֵּׁם **(תק״ל)**
212	רַבִּי	לָקוּ בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם
318	אֱלִיעֶזֶר	לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת, רֶמֶז לַסּוֹד (נ״א:
530	סַךְ הַכֹּל	כְּנָזְכָּר בְּסוֹד) **רַבִּ״י אֱלִיעֶזֶ״ר** גִּימַטְרִיָּה

(תק״ל), וְהֵינוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דַּוְקָא, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה הַשֵּׁם **(תק״ל)**, אָמַר וְהִכָּה וְכוּ׳. (נ״א: וְהֵינוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר רָצָה לוֹמַר שֶׁהוּא סָבַר שֶׁהַשֵּׁם תק״ל גָּרַם לְמִצְרַיִם הַמַּכּוֹת).

— וְזֶה סִדּוּרוֹ —		וּמַה שֶּׁכָּתַב וּמְצַד הַשֵּׁם **(שצ״ה)**
212	רַבִּי	לָקוּ הַמִּצְרִיִּם בְּמִצְרַיִם (נ״א: כְּנָזְכָּר כִּי)
183	עֲקִיבָא	**רַבִּ״י עֲקִיבָ״א** גִּימַטְרִיָּה שצ״ה, וְהֵינוּ
395	סַךְ הַכֹּל	רַבִּי עֲקִיבָ״א דַּוְקָא, שֶׁבְּגִימַטְרִיָּה **(שצ״ה)**

אָמַר, שֶׁהַשֵּׁם **(שצ״ה)** אָמַר וְהִכָּה וְכוּ׳,

וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֵלּוּ הַחֲכָמִים אָמַר לְפִי אֲחִיזָתוֹ, הֲרֵי מְרֻמָּזִים אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת **(שפ״ו תק״ל שצ״ה)** בְּאֵלּוּ שְׁלֹשָׁה תַּנָּאִים רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּגִימַטְרִיָּה **(שפ״ו)**, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר גִּימַטְרִיָּה **(תק״ל)**, רַבִּי עֲקִיבָא גִּימַטְרִיָּה **(שצ״ה)**. וְזֶהוּ סוֹד נִפְלָא וְנוֹרָא רָזִין דְּרָזִין

סְתִימָאָה סִתְרָא דְּסִתְרִין, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעֲלַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ, וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר וְכוּ'.

וּמַה שֶּׁכָּתַב וּבָזֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַכֶּה בּוֹ מְרַפֵּא הַגָּלוּת, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְכְבוֹד תּוֹרָתוֹ דְּהִנֵּה בְּאוֹתָן הֶעָשָׂרָה הַמַּכּוֹת נִרְמָז טַעַם יְרִידַת יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, שֶׁמְּרַמְּזִין אוֹתִיּוֹת: דְּצַ״דְ עֲדַ״שׁ בְּאַחַ״ב, סוֹד יְרִידָתָם לְמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְכְבוֹד תּוֹרָתוֹ, וּבוֹ רִפֵּא אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְהִכָּה בָּהֶם מַכָּה רַבָּה אֶצְבַּע אֱלֹקִים הוּא, הֲרֵי מִן הַמַּכָּה עַצְמָהּ בָּא הָרְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּאוֹתָן הַמַּכּוֹת נִרְמְזָה הָרְפוּאָה, שְׁגָאָלָם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּהֶם. [נ״א: וּמַה שֶּׁכָּתַב וּמַה פָּשְׁעוּ וְכוּ', רָצָה לוֹמַר בְּאֵלּוּ הַמַּכּוֹת נִרְמָז הַחֵטְא שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁגָּרַם יְרִידַת מִצְרַיִם, וּבְאוֹתָן הַמַּכּוֹת נִרְמְזָה הָרְפוּאָה שְׁגָאָלָם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ].

וּמַה שֶּׁכָּתַב, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גָּאַל אוֹתָנוּ בַּשְּׁמוֹת הַלָּלוּ **(דע״ב) (צד״א) (כשח״ב)**, הַכַּוָּנָה **(דע״ב)** הֵם אוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל דְּצַ״דְ עֲדַ״שׁ בְּאַחַ״ב, וְאַחַר־כָּךְ שֵׁם **(צד״א)** הֵם אוֹתִיּוֹת שְׁנִיּוֹת שֶׁל דְּצַ״דְ עֲדַ״שׁ בְּאַחַ״ב, וְאַחַר־כָּךְ **(כשח״ב)** הֵם אוֹתִיּוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת שֶׁל דְּצַ״דְ עֲדַ״שׁ בְּאַחַ״ב, שֶׁגָּאַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹתָנוּ בָּהֶם. הֲרֵי בְּאוֹתָן הַמַּכּוֹת שֶׁהִכָּה לְמִצְרַיִם, בָּהֶם נִרְמָזִים הָרְפוּאָה וְהַגְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל. [נ״א: הֲרֵי לְךָ סוֹד הַיְסוֹדִים שֶׁל דְּצַ״דְ עֲדַ״שׁ בְּאַחַ״ב, שְׁבְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת נִרְמָז הַשֹּׁר הַמְמֻנֶּה עַל כָּל הַמַּלְאָכִי חַבָּלָה שֶׁהִכּוּ הַמַּכּוֹת לְמִצְרַיִם, וּבְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת נִרְמָז טַעַם הַגְּלוּת שֶׁל מִצְרַיִם, וּבְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת נִרְמָז גַּם־כֵּן הָרְפוּאָה וְהַגְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל. וְאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת הֵם בְּסוֹף נְגוּף וְרָפוֹא].

וְיִהְיֶה רַעֲוָא מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁיֵּרָאֶנּוּ בְּיֵאת מְשִׁיחֵנוּ עִם הַמַּלְאָכִים הַשָּׁיָכִים לַגְּאֻלָּה הָאֲחֲרוֹנָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְיֵקֵם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: ״וְכִימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת״, אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד.

אַחֲרֵי זֹאת הוֹדִיעַ אוֹתִי רָנָא דָּנָא, שֶׁכָּל הַמְעַיֵּן בְּסוֹד נִפְלָא וְנוֹרָא הַזֶּה עַל מְכוֹנוֹ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, וּבְכָל [נ״א: וּבְיוֹתֵר] בְּעַרְבֵי פְּסָחִים, מֻבְטָח שֶׁהוּא מֻצָּל (נצול) כָּל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מִכָּל מִכְשׁוֹל וּמִיתָה מְשֻׁנָּה וְשׁוּם אֹנֶס. וְאַל יִמְשְׁלוּ בּוֹ אוֹיְבָיו, וְכָל שׂוֹנְאָיו יִפְּלוּ תַּחְתָּיו, וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַצְלִיחַ וְיַשְׂכִּיל אָמֵן סֶלָה!

הֲכָנַת הַסֵּדֶר (מְלֻקָּט מִשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְאַחֲרוֹנִים)

(א) יְסַדֵּר שֻׁלְחָנוֹ בְּכֵלִים נָאִים, כְּפִי אֲשֶׁר חֲנָנוֹ ה׳, וְיָכִין מוֹשָׁבוֹ לְיֹשֶׁב בַּהֲסֵבָּה לִשְׁמֹאלוֹ דֶּרֶךְ חֵרוּת, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַמְּלָכִים וְהַגְּדוֹלִים אוֹכְלִים, לְפִי שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא עַתָּה יוֹצֵא מִשִּׁעְבּוּד מִצְרַיִם לְחֵרוּת (מִלְּשׁוֹן שֻׁלְחָן עָרוּךְ הֶרֵב בַּעַל הַתַּנְיָא זַ״ל):

(ב) מַצּוֹת מִצְוָה שֶׁיּוֹצְאִין בָּהֶן יְדֵי חוֹבָה בְּשֶׁנֵּי לֵילוֹת רִאשׁוֹנִים, צְרִיכִין לִהְיוֹת שְׁמוּרִים וַעֲשׂוּיִים בְּפֵרוּשׁ לְשֵׁם מַצּוֹת מִצְוָה עַל־יְדֵי יִשְׂרָאֵל גְּדוֹל. וְלִדְעַת כַּמָּה פּוֹסְקִים אֵין יוֹצְאִין רַק בְּשָׁמוּרִים מִשָּׁעַת קְצִירָה (פְּרִי חָדָשׁ). וּמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, שֶׁיִּהְיוּ אֲפוּיִין בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם בְּזְמַן הַקְרָבַת קָרְבַּן פֶּסַח (שֻׁלְחָן עָרוּךְ, סִימָן תנח):

(ג) ״יַיִן כִּי יִתְאַדֵּם״ לְמִצְוָה הוּא מֻקְדָּם לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת (אִם אֵין הַלָּבָן מִשְׁבָּח), וְהַכּוֹסוֹת תְּהֵיֶינָה שְׁלֵמוֹת בְּלִי פְּגִימָה. וְיָכֹל כּוֹס תַּחֲזִיק לְכָל הַפָּחוֹת רְבִיעִית יַיִן, וְהוּא כְּשִׁעוּר בֵּיצָה וּמֶחֱצָה עִם קְלִפָּתָהּ, אוֹ שְׁתֵּי בֵּיצִים בְּלִי קְלִפָּתָן (מִגֵּן אַבְרָהָם) (וּלְהַצְלַ״ח בְּבֵיצִים שֶׁלָּנוּ הוּא כְּשֵׁלֹשׁ בֵּיצִים בְּקִלְפָּתָן). וּמִי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לִשְׁתּוֹת כְּשִׁעוּר, יוֹכַל לָקַחַת יַיִן צְמוּקִים.

(ד) מִשֶּׁחָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ תִּקְנוּ חֲכָמִים, שֶׁיִּהְיוּ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּשָׁעַת אֲמִירַת הַהַגָּדָה שְׁנֵי מִינֵי תַּבְשִׁילִין, אֶחָד זֵכֶר לְקָרְבַּן פֶּסַח וְאֶחָד זֵכֶר לְקָרְבַּן חֲגִיגָה, וְנֶהֱגוּ שֶׁאֶחָד מִן הַתַּבְשִׁילִין יִהְיֶה בָּשָׂר, וְיִהְיֶה מְפֻרָּק הַנִּקְרָא זְרוֹעַ לְזֵכֶר שֶׁגְּאָלָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה, וְאִם אֵין לוֹ — יִקַּח שֹׁאֶר בָּשָׂר (פְּרִי מְגַדִּים), וְיִהְיֶה נִצְלֶה עַל הַגֶּחָלִים, זֵכֶר לְפֶסַח שֶׁהָיָה צְלִי אֵשׁ. וְהַשֵּׁנִי יִהְיֶה בֵּיצָה, מְשׁוּם דִּבֵּיצָה בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי בֵּיעָא, כְּלוֹמַר דִּבָעָא רַחֲמָנָא לְמִיפְרַק יָתָנָא בִּדְרָעָא מְרַמָּמָא. וְהַבֵּיצָה עוֹשִׂין

בֵּין צְלוּיָה בֵּין מְבֻשֶּׁלֶת, וְאוֹכְלִין אוֹתָהּ בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה, אֲבָל הַבְּשָׂר צְלִי אֵין לְאָכְלוֹ בְּלֵילָה זֶה. וְאִם שָׁכַח לְצַלּוֹתוֹ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב וְצוֹלֶהוּ בְּלֵילָה בְּיוֹם טוֹב, צָרִיךְ לְאָכְלוֹ לְמָחָר בְּיוֹמוֹ, וְלֹא יַנִּיחֶנּוּ לְלֵיל ב׳, וּבְלֵיל ב׳ יִצְלֶה בָּשָׂר אַחֵר, וְיֹאכְלֶנּוּ גַּם־כֵּן לְמָחָר בְּיוֹם טוֹב שֶׁנִּי (שֻׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב ז״ל וְאַחֲרוֹנִים):

(ה) יָכִין כַּרְפַּס אוֹ יֶרֶק אַחֵר שֶׁבִּרְכָתוֹ ״בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה״ לְצֹרֶךְ טִבּוּל רִאשׁוֹן. וְזוֹ לְשׁוֹן הַ׳מַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל׳: שְׁמַעְתִּי מִמְּבָרְא רַבָּא, שֶׁנִּתְוַדַּע לוֹ עַל־פִּי הַחֲקִירָה, שֶׁכַּרְפַּס הוּא מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין ׳צֶעלֶעלער׳, וְכֵן כָּתַב בַּ׳חֲתַם־סוֹפֵר׳, חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים, סִימָן קלב, בְּשֵׁם רַבּוֹ הַגָּאוֹן רַבִּי נָתָן אַדְלֶר ז״ל:

(ו) מְרוֹר מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר בַּחֲזֶרֶת, וְהוּא חָסָא, לְרַמֵּז דְּחַס רַחֲמָנָא עָלָן, לְדַעַת הַחכ״צ הוּא מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִים ׳סאלַא״ט׳, וּלְבוּשׁ כָּתַב דְּהוּא הַנִּקְרָא בְּלְשׁוֹן פּוֹלִין ׳זֶערזִי״ך׳, וְזוֹ לְשׁוֹן הַ׳חֲתַם־סוֹפֵר׳, אוֹרַח חַיִּים, סִימָן קל״ב, אוֹדוֹת מִצְוַת מְרוֹר נָכוֹן הַדָּבָר מַה שֶּׁכָּתַב הֶחָכָם צְבִי, אָמְנָם מִי שֶׁאֵין לוֹ בַּעֲלֵי יְרָאָה הַבּוֹדְקִין וּמְנַקִּים אוֹתוֹ מֵרַחַשׁ הַתּוֹלָעִים הַקְּטַנִּים הַנִּמְצָאִים מְאוֹד בִּימֵי פֶּסַח, וְאֵינָם נִכָּרִים לַחֲלוּשֵׁי הָרְאוּת, חָלִילָה לְהַכְשִׁיל בְּלָאו אוֹ בְּלַאוִּין הַרְבֵּה, אֲפִלּוּ בְּסָפֵק מִשּׁוּם קִיּוּם עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן דְּמָרוֹר בְּזִמַּן הַזֶּה, בִּפְרָט שֶׁאֲפְשָׁר לְקַיְּם עַל־יְדֵי תַּמְכָּא שֶׁקּוֹרִין ׳קְרֵיי״ן׳, וְאִם יֵשׁ רְמָז בְּחָסָא דְּחַס רַחֲמָנָא עָלָן, אֲנָן נֹאמַר תַּמְכָּ״א רָאשֵׁי תֵּבוֹת: תָּ׳מִיד מ׳סַפְּרִים כְּ׳בוֹד אֵ׳ל, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:

(ז) נוֹתְנִין לְפוֹרֵר הַתַּמְכָּא לְהַפִּיג קְצָת חֲרִיפוּתוֹ, שֶׁיּוּכַל לֶאֱכֹל כַּזַּיִת, אַךְ לֹא יְפוֹרְרוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, דְּאָז יַפִּיג טַעֲמוֹ לְגַמְרֵי, וְאֵין יוֹצְאִין בּוֹ (שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה, סִימָן תעג), וּכְשֶׁמְּפוֹרְרוֹ בְּיוֹם טוֹב יַעֲשֶׂה אֵיזֶה שִׁנּוּי, כְּגוֹן שֶׁלֹּא יְפוֹרֵר לְתוֹךְ קְעָרָה, אֶלָּא עַל מַפָּה אוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן (עַיֵּן סִימָן תקד בְּאֵלְיָה רַבָּה וּבְאֵר הֵיטֵב וּמָגֵן אַבְרָהָם סְעִיף קָטָן ח׳). וּבְשַׁבָּת אָסוּר לְגָרְרוֹ עַל ״רֵיבּ אַיְיזֶן״ (מִגְרֶדֶת) (רַק בְּסַכִּין) (סִימָן שכא), עַל־כֵּן יְגָרְרוֹ סָמוּךְ לְבֵין הַשִּׁמְשׁוֹת, וְיַכְסֶנּוּ שֶׁלֹּא יַפִּיג טַעֲמוֹ:

(ח) הַחֲרֹסֶת יְהֵא עֵב זָכָר לְטִיט, שֶׁנִּשְׁתַּבְּדוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְאַחַר־כָּךְ קֹדֶם הַטְבּוּל יְרַכֵּךְ אוֹתוֹ בְּחֹמֶץ אוֹ בְּיֵינוֹ אָדֹם, זָכָר לַדָּם, וְיֵשׁ לַעֲשׂוֹתוֹ מִפֵּרוֹת שֶׁנִּמְשְׁלוּ בָּהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן: תְּאֵנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״הַתְאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ״, וֶאֱגוֹזִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״אֶל גִּינַת אֱגוֹז״, וּתְמָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר:

״אֲעֵלֶה תְּתָמֵר״, וְרִמּוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כְּפֶלַח הָרִמּוֹן״, וְתַפּוּחִים, וְכֵן לְ״תַחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךְ״, וּשְׁקֵדִים, עַל שֵׁם שֶׁשָּׁקַד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַקֵּץ לַעֲשׂוֹת. וּמֵעִקַּר הַדִּין יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ אֲפִלּוּ מִירָקוֹת, וּלְרַכְּכוֹ אֲפִלּוּ בְּמַיִם וּשְׁאָר מַשְׁקִין, אֲבָל עַל־כָּל־פָּנִים צָרִיךְ לִתֵּן לְתוֹכוֹ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קִיּוּהָא, כְּגוֹן: תַּפּוּחִין אוֹ יַיִן וְחוֹמֶץ, וְכֵן לְשַׁעְבּוּד, שֶׁהָיוּ מְשַׁתַּעְבְּדִים בְּיִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהָיוּ שִׂנְיֵהֶם קֵהוֹת. וְצָרִיךְ לִתֵּן בְּתוֹכוֹ תַּבְלִין הַהוֹמִין לְתֶבֶן, כְּגוֹן: קִנָּמוֹן וְזַנְגְּבִיל, שֶׁאֵינָן נִדּוֹכִין הֵיטֵב, וְכֵן לַתֶּבֶן שֶׁהָיוּ מְגַבְּלִין בְּתוֹךְ הַטִּיט (לְשׁוֹן שֶׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא ז״ל), וְהַפְּרֵי מְגַדִּים כָּתַב בְּשֵׁם מ״צ: הַסִּימָן חַרְסָת אֶבֶ״ן חַרְסָת עַ״ץ, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אֲפִיל בִּ״ירָן נִ״סָן עֲ״נְגְּבִיר צִ״מְרוּנָּה, וְכֵן כָּתַב בְּדֶרֶךְ פִּקּוּדֶיךָ בְּשֵׁם כְּתָבֵי הָאֲרִיזַ״ל:

(ט) אִם לֹא הֵכִין הַחַרְסָת מִבְּעוֹד יוֹם יָדוּךְ בַּלַּיְלָה עַל־יְדֵי שִׁנּוּי, כְּגוֹן שֶׁיַּיְשֶׁה הַמְּדוּכָה אוֹ יָדוּךְ בְּקֻעָרָה (שֻׁלְחָן עָרוּךְ, סִימָן תקד):

(י) אִם חָל בְּשַׁבָּת יְרַכֵּךְ הַחַרְסָת בְּמַשְׁקֶה מֻעֱרָב שַׁבָּת, וְאִם שָׁכַח יְרַכְּכוֹ בְּשַׁבָּת, עַל־יְדֵי שִׁנּוּי, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּתַחְלָה יִתֵּן הַמַּשְׁקֶה לְתוֹךְ הַכֶּלִי, וְאַחַר־כָּךְ יִתֵּן לְתוֹכוֹ הַחַרְסָת, וְלֹא יְעָרְבֵב אוֹתוֹ בְּכַף וְכַדּוֹמֶה, גַּם לֹא יַעֲשֶׂנּוּ בְּלֵילוֹתוֹ עֲבָה, אֶלָּא בְּלֵילוֹתוֹ רַכָּה בְּיַיִן הַרְבֵּה (סִימָן שכא):

(יא) הַמֵּי מֶלַח יַעֲשֶׂנּוּ מֻעֱרָב יוֹם טוֹב, וּבְיוֹם טוֹב יַעֲשֶׂנּוּ בְּשִׁנּוּי, לִתֵּן תְּחִלָּה הַמַּיִם, וְאַחַר־כָּךְ הַמֶּלַח (חַיֵּי אָדָם). וּבְשַׁבָּת לֹא יַעֲשֶׂה רַק מְעַט לְטַבּוּל זֶה לְבַד (סִימָן שכא). וְלֹא יַעֲשֶׂה מֵי מֶלַח עַזִּין, דְּהַיְנוּ שֶׁנֵּי שְׁלִישֵׁי מֶלַח אֲפִלּוּ מְעַט (שָׁם). (מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲבֵ״ץ כָּתַב דִּין זֶה גַּם בְּיוֹם טוֹב וְצָרִיךְ עִיּוּן דִּבְגְמָרָא וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ לֹא הֻזְכַּר אֶלָּא בְּשַׁבָּת. וְעַיֵּן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא, סִימָן שכ״א, סְעִיף ג׳, דִּלְפִי דְּבָרָיו יֵשׁ לוֹמַר דְּבְיוֹם טוֹב תַּלְיָא אִי ׳כּוּבְשׁ׳ אִסּוּרוֹ מִשּׁוּם עִבּוּד אוֹ מִשּׁוּם בְּשׁוּל, עַיֵּן שָׁם וְדוֹ״ק):

(יב) מִצְוָה לְחַלֵּק לַתִּינוֹקוֹת קְלִיּוֹת וֶאֱגוֹזִים, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ שִׁנּוּי, וְיִשְׁאֲלוּ (טוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ). (וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב זַ״ל סוֹף סִימָן תע״ב, וּבְגְמָרָא אִיתָא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִישְׁנוּ וְיִשְׁאֲלוּ, וּלְפִי זֶה לֹא קַשְׁיָא מִידֵי).

טַעַם שֶׁקּוֹרְאִים אֶת הַנְּהָגַת הַלַּיְלָה בְּשֵׁם סֵדֶר

יֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פב), שְׁלֵמוּת כָּל הַדְּבָרִים אֵינוֹ אֶלָּא כְּשֶׁהֵם מְיֻחָדִים וּמְקֻשָּׁרִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי הַשְׁלֵמוּת וְהַמְּלוּי הוּא הַחִיּוּת, כִּי אִבֶּר שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִמְּנּוּ הַחִיּוּת, אֲזַי נִקְרָא חִסָּרוֹן, וְהַחִיּוּת הִיא הַמֹּחִין וְהַשֵּׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז, יב): ״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה״ וְגוֹ׳; וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמַּכְנִיס בְּכָל דָּבָר מֹחַ וְדַעַת, הֵינוּ שֶׁמַּשְׂכִּיל וּמְחַבְּרִין בְּכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִיּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְקֻשָּׁר עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלָם אוֹתוֹ הַדָּבָר, מֵאַחַר שֶׁמְּגַלֶּה אֶת הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְהַחָכְמָה הִיא בְּחִינַת מ״ה, כ״ח מ״ה, הֵינוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַחָכְמָה שֶׁנִּקְרֵאת חָכְמָה הוּא כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא אֵינוֹ כְּלוּם, וְכֹחוֹ מָה גָּגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בְּלַעֲדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לְכֹל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעַל־כֵּן מ״ה אָנוּ, מַ״ה חַיֵּינוּ, מַ״ה כֹּחֵנוּ, וּכְשֶׁאוֹחֵז בְּדַרְגָּה זוֹ, שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז נִקְרָא אָדָ״ם; כִּי זֶהוּ עִקַּר הַשְׁלֵמוּת וְהַהַכְלִית שֶׁנִּבְרָא בִּשְׁבִילָהּ — לִזְכּוֹת לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ מִכָּל דָּבָר, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁהוּא בְּכִתִּינַת מַ״ה, אָז הוּא אָדָ״ם, וְהוֹלֵךְ לוֹ תָּמִיד בְּסֵדֶר, מֵאַחַר שֶׁמְּדַבֵּק עַצְמוֹ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, מַה שֶּׁאֵין כֵּן, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁמַּפְרִיד אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מִמְּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְנִדְמֶה לוֹ כִּי ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״ (דְּבָרִים ח, יז), וְהַכֹּל תָּלוּי רַק בְּיָדָיו, אָז הוֹלֵךְ לוֹ שֹׁלֶא כְּסֵדֶר, וְעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים, קְטָנוּת וְדִינִים, מֵאַחַר שֶׁהִפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מִמְּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּמֵהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית. וְהִנֵּה הַנְּהָגַת הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת ׳כְּסֵדֶר׳, נִקְרֵאת אָדָם, שֶׁהוּא זְעִיר אַנְפִּין, וְהַנְּהָגַת הַטֶּבַע, בְּחִינַת ׳שֹׁלֶא כְּסֵדֶר׳, נִקְרֵאת חַוָּה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת. וְעִקַּר הַשְׁלֵמוּת כְּשֶׁהֵם מְחֻבָּרִים יַחַד, וְיוֹדְעִים שֶׁגַּם הַטֶּבַע הוּא הַשְׁגָּחָה, שֶׁזֶּהוּ יִחוּד הַוָ״ה אֱלֹקִי״ם, כְּשֶׁבְּחִינַת חַוָּה מְקֻשֶּׁרֶת לָאָדָם, אֲזַי עִקַּר הַשְׁלֵמוּת, וְאָז הוֹלֵךְ לוֹ כְּסֵדֶר, מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל מְקֻשָּׁר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְאַחַר דְּאִית תָּמָן דְּכַר נוּקְבִיהּ לָא אִדְכַּר תַּמָּן (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק קפג);

אֲבָל כְּשֶׁמַּפְרִיד אֶת חַוָּה מֵאָדָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּדְלוּת, וְאוֹמֵר: ׳אֲנָא אֶמְלֹךְ׳, הוּא עוֹקֵר אֶת הַמַּלְכוּת מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁהוּא רוֹצֶה לִמְלֹךְ, וְאֵז הוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר.

וְהִנֵּה כָּל חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְחַוָּה הָיָה, שֶׁהִפְרִידוּ בֵּין הַשְׂגָּחָה וְטֶבַע, בֵּין כְּסֵדֶר וּבֵין שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, כִּי עִקַּר חֶטְאָם הָיָה עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, אֲנָא אֶמְלֹךְ, שֶׁזֶּה הָיָה עִקַּר הַסָּתַת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג, ה): ״כִּי יֹדֵעַ אֱלֹקִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ, וְנִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וִהְיִיתֶם כֵּאלֹקִים״ וְגוֹ׳; וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לב, ב), שֶׁאָמַר לָהֶם: כָּל אֶפֶן שׁוֹנֵא בְּנֵי אָמָנותוֹ, כִּי מִן הָעֵץ אֲכל וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם; הֵינוּ שֶׁהִכְנִיס בָּהֶם קִנְאָה וְתַאֲוָה לִמְלֹךְ וּלְהִתְגָּאוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): וִהְיִיתֶם כֵּאלֹקִים יוֹצְרֵי עוֹלָמוֹת, כְּאוֹמֵר, לָמָּה לָכֶם לִהְיוֹת נִכְנָעִים וּבְטֵלִים תַּחְתָּיו, הֲלֹא אִם תֹּאכְלוּ מֵעֵץ הַדַּעַת תִּהְיוּ בְּעַצְמְכֶם אֱלֹקִים וּמֶלֶךְ כְּמוֹתוֹ, שֶׁכָּל זֶה הוּא פֶּגֶם ׳אֲנָא אֶמְלֹךְ׳, שֶׁמְּמַשִּׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַמַּלְכוּת כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן נֶעֱנְשׁוּ שֶׁנַּעֲשָׂה בַּכֹּל שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, וְנִגְזְרָה עֲלֵיהֶם הַמִּיתָה, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ וּבָא בְּקִשְׁי גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): ״בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: כְּשֶׁתִּזָּרְעֶנָּה חִטִּים הִיא מַצְמַחַת לְךָ קוֹץ וְדַרְדַּר, שֶׁכָּל זֶה הוּא שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, וְזֶה שֶׁתְּחִילַת הַהֶסְתָּה הָיְתָה לְחַוָּה, כִּי הִיא שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, בְּחִינַת טֶבַע, וְהָיְתָה צְרִיכָה לְהִתְבַּטֵּל לָאָדָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְׂגָּחָה כְּסֵדֶר, וְהַנָּחָשׁ הִסִּיתָהּ עַד שֶׁנִּמְשְׁכוּ אַחֲרָיו וְנָפְלוּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ, וְהִמְשִׁיכוּ אֶת שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר בְּכָל הָעוֹלָם (עֵין לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ה׳).

וְהִנֵּה מְבֹאָר בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ״ל, שֶׁגְּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה בִּשְׁבִיל חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְשָׁם עָבְרָה עֲלֵיהֶם מְרִירוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת א, יד): ״וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה וְגוֹ׳, אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ״. וְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ שֶׁהֶחֱלִיפוּ הַסֵּדֶר וְנָתְנוּ עֲבוֹדַת אִישׁ לְאִשָּׁה, וְכֵן לְהַפּוּךְ — כִּי כָּל עֲבוֹדָתָם בָּהֶם הָיָה בִּבְחִינַת שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, שֶׁהוּא תַּכְלִית הַמְּרִירוּת וּמִחֵין דְּקַטְנוּת, שֶׁנִּדְמֶה כְּאִלּוּ הַכֹּל טֶבַע, חַס וְשָׁלוֹם (עֵין לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פִּדְיוֹן בְּכוֹר, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ג׳

ג׳). וְהַגְּאֻלָּה הָיְתָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא סוֹד הַדַּעַת, אֲשֶׁר הוּא קֶשֶׁר אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ לַפָּחוּת שְׁבְּיִשְׂרָאֵל, וּמָסַר נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לב, לב): ״וְאִם אֵין מְחֵנִי נָא״, כִּי הוּא גִּלָּה אֶת הָאֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ אֲפִלּוּ אֵצֶל הַפָּחוּת שֶׁבַּפָּחוּתִים, וְקִשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִמּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֶעֱלָהוּ מֵעֲמְקָא דִתְהוֹמָא רַבָּה, כִּי הוּא גִּלָּה וּפָרְסֵם אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְגִלָּה אֲשֶׁר גַּם הַטֶּבַע הוּא הַשָּׂגָחָה, ״וַיְיָ״ה הוּא הָאֱלֹקִים״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, לט): ״וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ, כִּי וְיָ״ה הוּא הָאֱלֹקִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד״; וְכָל מַה שֶּׁהִכְנִיס בָּהֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְכוּ לְבַטֵּל אֶת עַצְמָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁמִּתְקָלֵף הַבִּטּוּל שֶׁזָּכוּ לְהִתְבַּטֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁחָזְרוּ וְכָלְלוּ אֶת הַטֶּבַע אֶל הַהַשְׂגָּחָה, הָאִיר עֲלֵיהֶם אוֹר הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשׂוּ לָהֶם נִסִּים נִגְלִים וְיָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְנֶחֱזַר לָהֶם בְּכֹל לְהִיוֹת כְּסֵדֶר; וְעַל־כֵּן נִקְרֵאת הַנְּהָגַת הַלַּיְלָה הַזֶּה בְּשֵׁם סֵדֶר, סֵדֶר דַּיְקָא, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁחָזְרוּ וְכָלְלוּ הַכֹּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נַעֲשָׂה הַכֹּל כְּסֵדֶר, וְזוֹהִי הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה שֶׁזָּכוּ.

עִנְיַן שָׁלֹשׁ מַצּוֹת

א.

לוֹקְחִים שָׁלֹשׁ מַצּוֹת אֶל הַסֵּדֶר, כִּי הִנֵּה יָדוּעַ שֶׁיְּצִיאַת מִצְרַיִם הִיא הַתְגַּלּוּת הַדַּעַת, כִּי בְּמִצְרַיִם אָז הָיְתָה הַדַּעַת בַּגָּלוּת, שֶׁלֹּא זָכוּ לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־כֵּן עָבַר עֲלֵיהֶם מִיצַר־יָם, שֶׁהֵם כָּל הַמֵּיצָרִים, שֶׁהִיא קְטַנּוּת הַמֹּחִין. וּמִזֶּה בָּא פֶּה־רַע, שֶׁדִּבְּרוּ דִּבּוּרִים אֲסוּרִים לְשׁוֹן־הָרָע, רְכִילוּת, לֵיצָנוּת, קְלָלוֹת וְנִבּוּל פֶּה, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, כִּי כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בְּדִבּוּרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה סִיָּעָן שֶׁנִּפְגָּמָה דַּעְתּוֹ, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה פֶּה־סָח, וְיוֹצֵא לְחֵרוּת. וְעַל־כֵּן בִּיצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁאָז הָיְתָה שְׁלֵמוּת הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת, שֶׁנִּתְגַּלָּה

לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְעַל־כֵּן זָכוּ אָז לִשְׁלֹשׁ הַשְׁפָּעוֹת, שֶׁהֵם: בְּאֵר, עָנָן וּמָן, שֶׁהֵם יוֹצְאִים מֵהַדַּעַת בַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נח); כִּי הַבְּאֵר הָיְתָה בִּזְכוּת מִרְיָם, וְהֶעָנָן הָיְתָה בִּזְכוּת אַהֲרֹן, וּמָן הָיָה בִּזְכוּת מֹשֶׁה, וְהַכֹּל חָזְרוּ בִּזְכוּת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ט.): ״וַאֲכָחַד שְׁלֹשֶׁת הָרוֹעִים בְּיֶרַח אֶחָד״ (זְכַרְיָה יא, ח), וְכִי בְּיֶרַח אֶחָד מֵתוּ? וְתֵרְצוּ — כִּי בְּהִסְתַּלְּקוּתָם שֶׁל אַהֲרֹן וּמִרְיָם נִסְתַּלְּקוּ עָנָן וּבְאֵר, וְחָזְרוּ בִּזְכוּת מֹשֶׁה, וּכְשֶׁנִּסְתַּלֵּק מֹשֶׁה בְּיֶרַח אֲדָר, אָז נִסְתַּלְּקוּ בְּאֵר וְעָנָן וּמָן, וְהָוֵי כְּאִלּוּ מֵתוּ כָּל הַשְּׁלֹשָׁה בְּיֶרַח אֶחָד. נִמְצָא, שֶׁבְּאֵר וְעָנָן וּמָן הָיוּ בִּזְכוּת מֹשֶׁה. וּמֹשֶׁה הוּא הַדַּעַת, שֶׁהוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְהוֹרִיד לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, גִּלּוּי אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן לוֹקְחִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר שָׁלֹשׁ מַצּוֹת, לְרַמֵּז עַל הַשָּׁלֹשׁ הַשְׁפָּעוֹת שֶׁזָּכוּ אָז, שֶׁהֵן: בְּאֵר, עָנָן וּמָן. וְכֵן כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִמִּצְרַיִם אֶלָּא עַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ. בְּאֵר זָכוּ בִּזְכוּת מִרְיָם, לְרַמֵּז — שְׁאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מֵהַמֵּיצַר וְהַגָּלוּת, כִּי אִם כְּשֶׁמְּקַבְּלִים עַל עַצְמָם בְּחִינַת מִרְיָם, שֶׁהִיא בְּחִינַת מְרִירוּת; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, אֶלָּא עַל־יְדֵי מְרִירוּת, פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל, וּמַיִם בַּמְשׂוֹרָה תִּשְׁתֶּה, כִּי כָּךְ דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה (אָבוֹת ו); זוֹ נִקְרֵאת בְּחִינַת מִרְיָם, שֶׁהִיא בְּחִינַת מְרִירוּת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כ׳). וְהַבְּאֵר מְרַמֶּזֶת עַל תּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה (בְּבָא קַמָּא יז.). וְתַכְלִית יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ג, יב): ״בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה״ וְגוֹ׳, שֶׁזֶּה בְּחִינַת בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּאֵר שֶׁבָּאָה בִּזְכוּת מִרְיָם, שֶׁהִיא כְּלַל הַמְּרִירוּת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא מִמִּצְרַיִם — מֵהַמְּצָרִים שֶׁלּוֹ, לְהַכְנִיס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְעֹל הַתּוֹרָה. עָנָן הוּא בִּזְכוּת אַהֲרֹן, שֶׁהוּא הָיָה ׳אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם׳ (אָבוֹת א׳), וְעַל יָדוֹ דַּיְקָא בָּא הֶעָנָן; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּמִדַּת הָאַהֲבָה, לֶאֱהֹב אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד ״אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקָרְבָם לַתּוֹרָה״, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִסְתַּכֵּב עִם עֲנָנִים

שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִכָּל רַע, וְאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם קִלְפָּה וְטֻמְאָה וְזֻהֲמָה לִנְגֹּעַ בּוֹ. וְעַל־כֵּן הָיָה עָמָלֵק רוֹדֵף אַחַר אִלּוּ שֶׁהָיָה הֶעָנָן פּוֹלְטָן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י עַל פָּסוּק (דְּבָרִים כה, יח): "וַיְזַנֵּב בְּךָ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים אַחֲרֶיךָ" — חַסְרֵי כֹּחַ מְחֻמַּת חֶטְאָם, שֶׁהָיָה הֶעָנָן פּוֹלְטָן; כִּי מִי שֶׁהוּא תָּמִיד אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם, וּמְקָרֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת לַתּוֹרָה, אַזַי הוּא מְסֻבָּב בַּעֲנָנִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְנָגַע בּוֹ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁרַק מוֹרִיד מֵעָצְמוֹ אֶת הַמִּדָּה הַיְקָרָה הַזּוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹרִיד מֵעָצְמוֹ הֶעָנָנִי שְׁמִירָה, וּבָאִים אֲלָיו כָּל מִינֵי צָרוֹת וּפֻרְעָנֻיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר כא, א): "וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי" וְגוֹ', וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ג.): שָׁמַע שְׁמַת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלְּקוּ עֲנָנֵי כָּבוֹד מִיָּד בָּאוּ פּוּרְעָנֻיּוֹת, עֵינַי שָׁם; כִּי תֵּכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹרְדִים מֵהָאָדָם עֲנָנִים הַשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה בָּאוֹת לוֹ כָּל הַצָּרוֹת. וּמָן בָּא לָהֶם בִּזְכוּת מֹשֶׁה, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמָן (שְׁמוֹת טז, טו): "וַיִּרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו מָן הוּא, כִּי לֹא יָדְעוּ מַה הוּא" וְגוֹ', שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶׁנֶּאֱמַר אֵצֶל מֹשֶׁה (שָׁם ז): "וְנַחְנוּ מָה" וְגוֹ', שֶׁזֶּה נֶאֱמַר אֵצֶל הַמָּן, הַיְנוּ כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה בְּחִינַת מַה, עַל־יְדֵי־זֶה הוֹרִיד הַשְׁפָּעוֹת פָּרְנָסָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, כִּי מִלְּבַד שֶׁהוֹרִיד לְעַם יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה, הוֹרִיד לָהֶם גַּם פָּרְנָסָה בְּגַשְׁמִיּוּת, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מְכִילְתָא בְּשַׁלַּח): לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה אֶלָּא לְאוֹכְלֵי הַמָּן, כִּי (אָבוֹת ג): "אִם אֵין תּוֹרָה — אֵין קֶמַח, וְאִם אֵין קֶמַח — אֵין תּוֹרָה"; וְעַל־כֵּן זָכוּ לְהַשְׁפָּעוֹת הַתּוֹרָה וְהַפַּרְנָסָה בִּזְכוּת מֹשֶׁה. שֶׁזֶּה בְּחִינַת (מִשְׁלֵי ג, טז): "אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ וּבִשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד"; וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו בְּלֵיל הַסֵּדֶר שֶׁאָנוּ מְסַדְּרִים עַצְמֵנוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, עָלֵינוּ לְהָכִין שָׁלֹשׁ מַצּוֹת, לְרַמֵּז עַל הַשָּׁלֹשׁ הַשְׁפָּעוֹת שֶׁזָּכוּ בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁהֵם בְּאֹר, עָנָן וּמָן, שְׁאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִגָּלוּת מִצְרַיִם אֶלָּא כְּשֶׁמְּקַבְּלִים עַל עַצְמָם אֶת עֹל הַמְּרִירוּת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲבֹר עָלָיו, שֶׁזֶּה בְּחִינַת בְּאֹר שֶׁבָּאָה בִּזְכוּתָהּ שֶׁל מִרְיָם הַיְקָה, וְכֵן צְרִיכִים לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַמַּצָּבִים לִהְיוֹת אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְעָנָן שֶׁמַּסְתִּיר עָלָיו, שֶׁבָּא בִּזְכוּתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, וְאַחַר־כָּךְ זוֹכִים לְמָן, שֶׁהִיא תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וּפַרְנָסָה בְּגַשְׁמִיּוּת שֶׁבָּאָה בִּזְכוּת מֹשֶׁה. וְזֶה שֶׁאִיתָא שֶׁהַשָּׁלֹשׁ מַצּוֹת הֵם כְּנֶגֶד

אַבְרָהָם, יִצְחָק, יַעֲקֹב, כִּי בְּאֵר מַיִם חַיִּים זֶה בְּחִינַת אַבְרָהָם מִימֵי הַחֶסֶד, וְאַבְרָהָם הִתְחִיל לַחְפֹּר בְּאֵרוֹת. וְעָנָן הוּא בְּחִינַת יִצְחָק, בְּחִינַת "חֹשֶׁךְ, עָנָן וַעֲרָפֶל" (דְּבָרִים ד, יא), בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כו, א): "וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת". וּמָן זֶה בְּחִינַת יַעֲקֹב, בְּחִינַת (תְּהִלִּים עח, עא): "לִרְעוֹת בְּיַעֲקֹב עַמּוֹ" (עַיִן לְקוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן נח). וְזֶה שֶׁאִיתָא שֶׁהַשֵּׁשׁ מַצּוֹת הֵן כְּנֶגֶד כֹּהֵן, לֵוִי, יִשְׂרָאֵל, כִּי כֹּהֵן הוּא בְּחִינַת הַחֶסֶד, לֵוִי הוּא בְּחִינַת הַגְּבוּרָה, וְיִשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת הַתִּפְאֶרֶת, שֶׁהִיא הַדַּעַת הַכּוֹלֶלֶת בָּהּ חֶסֶד וּגְבוּרָה, וְעַל־כֵּן בְּלֵיל הַסֵּדֶר הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן צְרִיכִים לְהָכִין שֵׁשׁ מַצּוֹת, לְהוֹרוֹת עַל הַשֵּׁשׁ הַשְׁפָּעוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁהֵם בְּאֵר, עָנָן וּמָן, וְכָל אֶחָד צָרִיךְ לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁמְּסַדֵּר אֶת הַשֵּׁשׁ מַצּוֹת, אֶת הַשֵּׁשׁ עֲבוֹדוֹת הָאֵלּוּ, שֶׁהֵם: בְּאֵר — הַבָּאָה בִּזְכוּת מִרְיָם, וְהִיא הַמְרִירוּת שֶׁצָּרִיכָה לַעֲבֹר עַל הָאָדָם הָרוֹצֶה לָצֵאת מֵהַמֵּצַר שֶׁלּוֹ, וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם בְּתוֹךְ תֹּקֶף הַמְרִירוּת שֶׁלּוֹ, וְאַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֶלָּא יֵדַע, שָׁגַם שָׁם גְּנוּזִים חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, שֶׁהוּא סוֹד אַבְרָהָם — מִדַּת הַחֶסֶד כְּנֶגֶד מִרְיָם; כִּי בְּתוֹךְ הַמְרִירוּת גְּנוּזִים חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים. וְכֵן עָנָן בִּזְכוּת אַהֲרֹן, שֶׁהָיָה אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם, שֶׁצְּרִיכִים לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהִתְחַזֵּק בְּמִדַּת הָאַהֲבָה — אוֹהֵב שָׁלוֹם וְרוֹדֵף שָׁלוֹם, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ תָּמִיד לְחַפֵּשׂ אֶת הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל דָּבָר וּבְכָל אָדָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה מְכֻסֶּה בְּעָנָנִי כָּבוֹד, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם דָּבָר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יִצְחָק, שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כָּלַל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת פח:), וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמְּקַבְּלִים עַל עַצְמָם כָּל מִינֵי מְרִירוּת בְּעֵת יְצִיאָתָם מִמְּצָרִים — מֵהַמֵּצָר שֶׁלּוֹ, וּמִתְחַזְּקִים בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, לֶאֱהֹב אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְמָן שֶׁכְּנֶגֶד מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים סה.), שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְהוֹרִיד לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה וּפַרְנָסָה, וְזֶה כְּלוּל בָּזֶה, כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל רוֹצֶה לָצֵאת מִמְּצָרִים — מֵהַמֵּצָר שֶׁלּוֹ, עָלָיו לִהְיוֹת מוּכָן לְקַבֵּל עָלָיו אֶת כָּל הַמְרִירִיּוֹת הַתְּלוּיוֹת בַּדָּבָר הַזֶּה, שֶׁזּוֹ בְּחִינַת מִרְיָם, וְאַל יֵצֵא לָרִיב עִם שׁוּם בְּרִיָּה

שֶׁבָּעוֹלָם, אֶלָּא יִתְחַזֵּק בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶּה בְּחִינַת אַהֲרֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהַשְׁפָּעַת הַתּוֹרָה, אוֹרוֹת רוּחָנִיִּים, אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, עַד שֶׁיֵּרֵד לְמַטָּה בְּפַרְנָסָה בְּגַשְׁמִיּוּת, וְיִזְכֶּה לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת (משלי ג, טז): "אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד". וְכָל זֶה צְרִיכִים לַחֲשֹׁב בְּעֵת סִדּוּר הַשֻּׁלְחָן מַצּוֹת, וְהָבֵן.

ב.

יְדוּעַ שֶׁיְּצִיאַת מִצְרַיִם הִיא הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת, כִּי בְּמִצְרַיִם הָיְתָה הַדַּעַת בְּגָלוּת, וּכְשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם יָצְאָה הַדַּעַת מֵהַגָּלוּת, וְעַל־כֵּן זָכוּ אָז לְשֻׁלְחָן הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת, שֶׁהֵן: בְּאֵר, עָנָן וּמָן, שֶׁיּוֹצְאִין מִן הַדַּעַת, שֶׁעַל זֶה סוֹד שֻׁלְחָן שֶׁל מַצּוֹת שֶׁל פֶּסַח, כְּנֶגֶד שֻׁלְחָן הַשְׁפָּעוֹת שֶׁנִּשְׁפְּעוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל תֵּכֶף־וּמִיָּד אַחַר יְצִיאַת הַדַּעַת מִן הַגָּלוּת, וְהַכֹּל חָזְרוּ בִּזְכוּת מֹשֶׁה (תענית ט.); וּמֹשֶׁה הָיָה שֹׁרֶשׁ הַדַּעַת, שֶׁגִּלָּה לָעָם יִשְׂרָאֵל אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּפָתַח לָהֶם אֶת הַדַּעַת, בְּסוֹד (דברים ד, לה): "אַתָּה הָרָאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ", וְעַל־כֵּן הֵם שֻׁלְחָן שֶׁל מַצּוֹת, כְּנֶגֶד: כֹּהֵן, לֵוִי, יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נֶגֶד סְפִירַת חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת. וְיָדוּעַ אֲשֶׁר תִּפְאֶרֶת הִיא מֹשֶׁה (תיקון סט), עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא אִיהוּ מֹשֶׁה בִּדְיוֹקְנֵיהּ, עַיֵּן שָׁם, שֶׁהוּא בְּסוֹד הַדַּעַת; וְעַל־כֵּן דַּיְקָא הוּא יָכוֹל לְחַבֵּר בֵּין חֶסֶד וּגְבוּרָה, שֶׁהִיא מַחֲלֶקֶת שַׁמַּאי וְהִלֵּל, וְזֶה סוֹד הַמַּצָּה, שֶׁהִיא עִנְיַן מַחֲלֹקֶת דִּקְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא, יב): "אַנְשֵׁי מַצָּתֶךָ יִהְיוּ כְאַיִן וּכְאֶפֶס"; וְלָכֵן מ"שֶׁ"ה רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַ"חֲלֹקֶת שַׁ"מַאי הִ"לֵּל (לקוטי־מוהר"ן, חלק א', סימן נו); כִּי דַּיְקָא מֹשֶׁה שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת, סוֹד הַדַּעַת יָכוֹל לְהַכְרִיעַ בֵּין חֶסֶד וּגְבוּרָה שֶׁהֵם שַׁמַּאי וְהִלֵּל; וְעַל־כֵּן בְּלֵיל פֶּסַח דַּיְקָא, שֶׁאָז נִתְגַּלָּה הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה, וְנַעֲשָׂה הַשָּׁלוֹם הַנִּפְלָא, אֲשֶׁר זֶה בְּצִצְמוֹ הַגְּאֻלָּה; כִּי בְּהִתְגַּלּוּת הַדַּעַת נִמְשָׁךְ שָׁלוֹם נִפְלָא, וְנִתְבָּרֵרָת הֲלָכָה בֵּין חֶסֶד וּגְבוּרָה, שַׁמַּאי וְהִלֵּל, וְנִתְקָנִים (קדושין ל:): "אֶת וָהֵב בְּסוּפָה" (במדבר כא, יד), לֹא זוּ מִשָּׁם עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ אוֹהֲבִים זֶה לָזֶה, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא אָז מַנִּיחִים עַל הַשֻּׁלְחָן שָׁלֹשׁ מַצּוֹת, שֶׁהֵן כְּנֶגֶד כֹּהֵן, לֵוִי, יִשְׂרָאֵל, חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, לְהוֹדוֹת שֶׁהַלַּיְלָה הַזֶּה זְמַן גְּאֻלָּתֵנוּ,

מֵאִיר כְּבָר הַשָּׁלוֹם הַנִּפְלָא, אַחְדוּת בֵּין חֵסֶד לִגְבוּרָה, שֶׁזּוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳); וְזֶה עִקַּר הַתִּפְאֶרֶת וְהַיְפִי שֶׁבַּעֲשִׂיּת אַחְדוּת אַחַת, וְנִכְלֶלֶת אַחַר הַבְּרִיאָה בִּקְדֻם הַבְּרִיאָה (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא). וְזֶה שֶׁכָּתוּב בִּתְחִילַת הַבְּרִיאָה (בְּרֵאשִׁית א, כו): ״נַעֲשֶׂה אָדָם״, שֶׁהוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת: נִ׳מְלָךְ עִ׳ם שֵׁ׳מֵאי הִ׳לֵּל; כִּי נִמְלָךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְרִיאַת הָאָדָם עִם נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִהְיוּ שְׁנֵי הֲפָכִים, עִם כָּל זֹאת יִתְאַחֲדוּ יַחַד עַל־יְדֵי תּוֹרַת מֹשֶׁה, כִּי בְּלִי תּוֹרָה לֹא שַׁיָּךְ שׁוּם אַחְדוּת כְּלָל כַּיָּדוּעַ, וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח שֶׁמַּתְחִיל לְהָאִיר אוֹר הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, שְׁתִּהְיֶה אַחְדוּת אַחַת עַל־יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁהוּא הַדַּעַת, עַל־כֵּן צְרִיכִים שֶׁלֹּשׁ מַצּוֹת דַּיְקָא, לְהוֹרוֹת כִּי עַכְשָׁו זָכִינוּ לְהַגִּיעַ אֶל הַבְּרוּר הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא הַשָּׁלוֹם הַנִּפְלָא, הָאַחְדוּת בֵּין חֶסֶד וּגְבוּרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּל הַשָּׁנָה בּוֹצְעִים רַק עַל פַּת אַחַת, כִּי אֵין בְּכֹחֵנוּ לְבָרֵר אֶת הַבְּרוּר בֵּין חֶסֶד לִגְבוּרָה, וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת שֶׁאָז בּוֹצְעִים עַל לֶחֶם מִשְׁנֶה, שֶׁהוּא חֶסֶד וּגְבוּרָה, אֲבָל אָז הוּא רַק מְעַיֵּן עוֹלָם הַבָּא, שֶׁנִּתְבָּרֵר לְפִי שָׁעָה כַּיָּדוּעַ, לֹא־כֵן בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁאָז מֵאִיר אוֹר הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז יִגָּמֵר הַבְּרוּר לְגַמְרֵי, וְעַל־כֵּן אָז מַנִּיחִים עַל הַשֻּׁלְחָן שָׁלֹשׁ מַצּוֹת דַּיְקָא, שֶׁהֵן חֶסֶד וּגְבוּרָה וְתִפְאֶרֶת, כֹּהֵן, לֵוִי, יִשְׂרָאֵל, וְהֵם כְּנֶגֶד הַשָּׁלֹשׁ הַשְׁפָּעוֹת שֶׁנִּשְׁפְּעוּ עַל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם: בְּאֵר, עָנָן וּמָן וְהֶבֶן.

עִנְיַן לְבִישַׁת בֶּגֶד לָבָן בְּלֵיל הַסֵּדֶר

נוֹהֲגִין לִלְבֹּשׁ הַקִּיטֶ״ל בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת הַסֵּדֶר, שֶׁהוּא בֶּגֶד מְתִים, לְהַכְנִיעַ הַלֵּב שֶׁלֹּא תָּזוּחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו מֵחֲמַת הַשִּׂמְחָה וְהַחֵרוּת שֶׁעוֹשִׂין בְּלֵיל זֶה (לְשׁוֹן שֻׁלְחָן עָרוּךְ הָרַב זַ״ל). וּבְפֵרוּשׁ מִדְרָשׁ אַגָּדָה כָּתַב דְּהוּא זֵכֶר לְמַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל: ״וַיְהִי שָׁם לְגוֹי״ (הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח), מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים שָׁם; וּמָצִינוּ שֶׁאָמְרוּ חַזַ״ל (שַׁבָּת קמה:): תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּבָבֶל מְצֻיָּנִים, וְהֵינוּ בִּכְגְדֵי לָבָן, כִּדְאִיתָא (נְדָרִים מט.): דְּרַבָּנָן מְצַיְּרֵי כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת; וּכְמַלְאָכִים כְּתִיב: ״לִבּוּשׁ

הַבַּדִּים", דְּהַיְנוּ לָבָן. וְהָאִישׁ הָאֱלֹקִי הַמַּהַר"ל מִפְּרַאג כָּתַב: נוֹהֲגִין לִלְבֹּשׁ בֶּגֶד לָבָן לַעֲבוֹדַת הַסֵּדֶר, כִּי גֶּוֶן הַלָּבָן הוּא גֶּוֶן פָּשׁוּט בְּלִי שׁוּם הַרְכָּבָה, וְזֶה מוֹרֶה, שֶׁהַגְּאֻלָּה הָיְתָה מִצַּד עוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַנִּבְדָּל וְהַפָּשׁוּט בְּכֹחַ אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא, וְלֹא מִצַּד שׁוּם עוֹלָם הַמֻּרְכָּב, וְכַדְּמְיוֹן זֶה הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל מְשַׁמֵּשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּבִגְדֵי לָבָן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כט), שֶׁבִּגְדֵי לָבָן זֶה מוֹרֶה עַל מֹחִין נְקִיִּים, שֶׁזּוֹכִים עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית. וְיֵעָן שֶׁמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כ), אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה נִקְרֵאת הַגָּדָה, לְהוֹרוֹת עַל תִּקּוּן הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים ד', יג): "וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ", וּבִשְׁבִיל זֶה הוֹלְכִים בַּלַּיְלָה זֶה עִם בְּגָדִים לְבָנִים דַּיְקָא, לְהוֹרוֹת עַל תִּקּוּן הַמֹּחִין. וְכֵן עִקַּר הַמְּצָוָה בְּיַיִן, לְהוֹרוֹת עַל תִּקּוּן הַדַּעַת, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (סַנְהֶדְרִין ע.): בְּחַמְרָא וְרֵיחָנֵי פָּקְחִין; וְלָכֵן דַּיְקָא בַּלַּיְלָה זֶה, לֵיל הַסֵּדֶר, מֵהַדְּרִין לֶלֶכֶת בְּקִיטֵ"ל, שֶׁהוּא בֶּגֶד לָבָן, כִּי בְּגָדִים לְבָנִים נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי שֶׁמְּרִימִים אֶת הַמֹּחִין, וְזוֹכִין לְהַשִּׂיג אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, סַפָּה, הֲלָכָה ב', אוֹת א'). וּבִשְׁבִיל זֶה הָלַךְ הַכֹּהֵן בְּעֵת הָעֲבוֹדָה בְּאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן, לְהוֹרוֹת שֶׁנִּתְקַן הַמֹּחִין, שֶׁהֵם אַרְבָּעָה, דְּהַיְנוּ: חָכְמָה וּבִינָה, וְהַדַּעַת נֶחֱלָקֶת לְשָׁנַיִם, שֶׁהֵם: חֶסֶד וּגְבוּרָה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תְּפִלִּין, הֲלָכָה א'). וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! לְהִתְלַבֵּשׁ הַלַּיְלָה בְּבֶגֶד לָבָן, וְתִזְכֶּה לְטָהֳרַת הַמֹּחִין, וְיָאִיר לְךָ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד.

עִנְיַן סֵדֶר הַקְּעָרָה

בְּלֵיל פֶּסַח נִתְעוֹרֵר אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד בָּאוֹר הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, אִיתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא, גִּלּוּי אֱלֹקוּת בַּמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאַלְנוּ מִמִּצְרַיִם — מִמֵּצַר־יָם וְצָמְצוּם הַדַּעַת, וּמֵחֲמַת שֶׁבְּעֵת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, הָיָה הַכֹּל אוֹר אֵין סוֹף, צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם לִבְרִיאָה, וְהוֹצִיא מֵעַצְמוֹ הָעֲשָׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵן בְּסוֹד הָעִבּוּלִים וְהַיְשָׁר, שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹד

הַקָּעָרָה בְּלֵיל פֶּסַח; כִּי נִתְגַּלָּה הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, אַף כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה לָאָדָם אֵיזוֹ תְּפִיסָה וְהַשָּׂגָה, הִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל בִּלְבוּשִׁים. הַלְּבוּשִׁים הֵם עֲשָׂרָה לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם נִקְרָאִים סְפִירוֹת: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה, חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד, מַלְכוּת; וְעַל־כֵּן בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁאָז מִתְגַּלֶּה הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ אֵיזוֹ תְּפִיסָה וְהַשָּׂגָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אָנוּ עוֹשִׂין זֵכֶר וְדֶגְמָא דִּלְעֵילָא; וְעַל־כֵּן מְכִינִין אֶת הַקָּעָרָה, שֶׁהִיא בְּסוֹד עִגּוּלִים, וּמַכְנִיסִים בָּהּ שָׁלֹשׁ מַצּוֹת כְּנֶגֶד: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה, וְעַל זֶה אָנוּ מַנִּיחִים זְרוֹעַ מִיָּמִין, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד חֶסֶד, בֵּיצָה מִשְּׂמאל שֶׁהוּא כְּנֶגֶד גְּבוּרָה, מָרוֹר בָּאֶמְצַע כְּנֶגֶד תִּפְאֶרֶת, חֲרֹסֶת מִיָּמִין כְּנֶגֶד נֶצַח, כַּרְפַּס מִשְּׂמאל כְּנֶגֶד הוֹד, חֲזֶרֶת תַּחְתֵּיהֶם כְּנֶגֶד יְסוֹד, וְהַקְּעָרָה בְּעַצְמָהּ הֵיא בְּסוֹד הַמַּלְכוּת. וְיֵשׁ בָּזֶה סוֹדוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים, אֲשֶׁר לֹא יְכִילֵם הֶרְעִיוֹן, וְאָסוּר לְזַלְזֵל בָּזֶה כְּלָל; כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים כָּאן לְמַטָּה הוּא בְּדֶגְמָא דִּלְעֵילָא, וְדַיְקָא עַכְשָׁו בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁאָז אָנוּ מְכִינִים אֶת עַצְמֵנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כְּדֶגֶמֶת דִּלְעֵילָא, שֶׁהָיָה גַּם־כֵּן צְמָצוּם, וְהוֹצִיא מִעַצְמוֹ הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְלָכֵן בָּזֶה שָׁאָנוּ מְכִינִים אֶת הַקְּעָרָה שֶׁהִיא בְּסוֹד הָעִגּוּלִים וְהַיֶּשֶׁר, הֵינוּ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמְשָׁם יוֹרֵד הַכֹּל, שֶׁהֵם הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת. וְאִם מְכַוְּנִים לָזֶה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְרִחְץ אֶת עַצְמָם מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת רָעוֹת וְהָחֳמֶץ — חָמוּץ הַמּוֹחִין, שֶׁנִּדְבָּקוּ בּוֹ בְּכָל הַשָּׁנָה, וְזוֹכֶה לְקְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, וְעַל זֶה מְרַמְּז סֵדֶר הַשֻּׁלְחָן וְהַקְּעָרָה עָלָיו, בְּסוֹד (תְּהִלִּים כג, ה): "אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסוֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ", מ׳וּ־בַ־חֲ־ךָ׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מַ׳צָּה, מָ׳רוֹר, זֵ׳רוֹעַ, בֵּ׳יצָה, חַ׳רֹסֶת, חֲ׳זֶרֶת, כַּ׳רְפַּס, שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם טוֹבֵל אֶת עַצְמוֹ בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הֵינוּ שֶׁמַּכְנִיעַ בְּדַעְתּוֹ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף, וּמַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו רַק אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, בְּסוֹד (דְּבָרִים לב, מ): "כִּי אֶשָּׂא אֶל שָׁמַיִם יָדִי, וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעֹלָם", שֶׁזּוֹ רְחִיצָה "בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי"; כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מַגְבִּיהַּ יָדָיו אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וְצָד אֲשֶׁר הַכֹּל לַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא אָז "וַאֲסוֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ", שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁכָּל פַּרְנָסָתוֹ הִיא רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְזֶה סוֹד הַשֻּׁלְחָן, שֶׁעָלָיו מֻנַּחַת הַקְּעָרָה, שֶׁשָּׁם מֻנָּחוֹת הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת: מַ׳צָּה, מָ׳רוֹר, זֵ׳רוֹעַ, בֵּ׳יצָה. חַ׳זֶרֶת, חַ׳רֹסֶת, כַּ׳רְפַּס;

אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּתְעוֹרֵר בָּעֵת הַזֹּאת בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמִשְׁתּוֹקֵק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי קָצָר"ה עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּה שָׁע"ה, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אבות ד, ג): אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, אַף הַרְבֵּה מְאַבְּדִים אֶת הַשָּׁעָה עַל־יְדֵי שֶׁאֵינָם מִתְבּוֹנְנִים בְּקְדֻשַּׁת הַשָּׁעָה. וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּטֶרֶם הַהֲכָנָה שֶׁל הַקְּעָרָה, צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלֵידַע שֶׁעוֹשִׁים עַכְשָׁו דְּגִמָּא דִּלְעֵילָא, כְּמוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ אֵין סוֹף, וְצִמְצֵם עַצְמוֹ בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, כָּךְ אֲנוּ מְכִינִים אֶת הַקְּעָרָה, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת, וּבָהּ מִתְלַבְּשִׁים כָּל הַתֶּשַׁע סְפִירוֹת מִכֶּתֶר עַד יְסוֹד.

☆ ☆ ☆

סֵדֶר הַקְּעָרָה לְפִי מִנְהַג הָאֲרִיזַ"ל

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עַכְשָׁו, כְּשֶׁאַתָּה מְסַדֵּר אֶת הַקְּעָרָה, אַתָּה מְסַדֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְלָכֵן תִּזְדָּעְזַע מְרֹב פַּחַד וְאֵימָה, וְתִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב מָה אַתָּה עוֹשֶׂה. בָּרֹאשׁ וּבָרִאשׁוֹנָה תִּקַּח שָׁלֹשׁ מַצּוֹת שְׁמוּרוֹת, וְתַנִּיחַ אֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוּא הַכֹּהֵן לְמַעְלָה (חָכְמָה), וְאַחֲרָיו אֶת הַשֵּׁנִיָּה, שֶׁהוּא לֵוִי בָּאֶמְצַע (בִּינָה), וְאַחֲרָיו אֶת הַשְּׁלִישִׁית לְמַטָּה, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל (דַּעַת), וְהֵם הַשָּׁלֹשָׁה מֹחִין, שֶׁהֵם מַצִּילִים אֶת הָאָדָם מִכָּל רַע, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לקוטי־מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), וַעֲלֵיהֶן תַּנִּיחַ לִימִינְךָ הַזְּרוֹעַ, שֶׁהוּא (חֶסֶד), וּלְשִׂמְאלְךָ תַּנִּיחַ הַבֵּיצָה, שֶׁהוּא (גְּבוּרָה), וּבָאֶמְצַע תַּנִּיחַ הַמָּרוֹר, שֶׁהוּא (תִּפְאֶרֶת), וְאַחַר־כָּךְ תָּשִׂים אֶת הַחֲרֹסֶת תַּחַת הַזְּרוֹעַ מִיָּמִין, שֶׁהוּא (נֶצַח), וְאַחַר־כָּךְ תָּשִׂים אֶת הַכַּרְפַּס תַּחַת הַבֵּיצָה מִשְּׂמֹאל, שֶׁהוּא (הוֹד), וְאַחַר־כָּךְ תָּשִׂים אֶת הַחֲזֶרֶת תַּחַת הַמָּרוֹר, שֶׁהוּא (יְסוֹד), וְהַקְּעָרָה בְּעַצְמָהּ הִיא (מַלְכוּת). וְזֶה כָּל הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְתַחְזֹר בְּפִיךָ לוֹמַר בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה, בֶּרֶתֶ"ת וּבְזִיעַ: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה, חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד, מַלְכוּת. וְתִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּמֹחַ־מַחֲשַׁבְתְּךָ, אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ

כְּלָל, וּבְאֶמְצַע צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ, כִּבְיָכוֹל, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ לָבַד, וְתַדְבִּיק אֶת מַחֲשַׁבְתְּךָ הֵיטֵב בְּדָבָר זֶה, וְאָז יוּאַר לְךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד; כִּי הָאוֹר שֶׁיּוֹרֵד עַכְשָׁו בְּלֵיל הַסֶּדֶר, הוּא אוֹר תְּחִלַּת הַבְּרִיאָה, וּכְשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם שֵׂכֶל וְדַעַת, הוּא יָכוֹל לְהַשִּׂיג בַּלַּיְלָה הַזֶּה מֹחִין קְדוֹשִׁין, שֶׁיְּאִיר לוֹ כָּל הַשָּׁנָה, וְרָאוּי וְנָכוֹן שֶׁתֹּאמַר עַכְשָׁו תְּפִלָּה זוֹ, וְזֶה יוֹעִיל לְךָ מְאֹד לְהַנְשָׁמָה, לְהָאִיר בְּךָ הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל כָּל הַמִּצְווֹת שֶׁמְּקַיְּמִים בַּלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא לֵיל שִׁמּוּרִים.

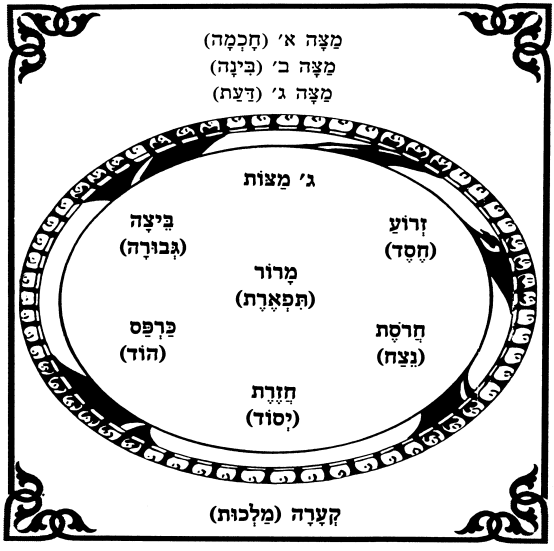

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יוֹדֵעַ, כִּי בָּשָׂר וָדָם אֲנַחְנוּ,
וְאֵין בָּנוּ וְלֹא בְּשׁוּם בְּרִיָּה כֹּחַ לְהַשִּׂיג
וּלְכַוֵּן מַעֲלָתְךָ וּגְדֻלָּתְךָ, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב: גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ
וְרַב כֹּחַ, לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר. וְגַם אִם הָיִינוּ
יוֹדְעִים צִרּוּפֵי שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְכַוָּנַת כָּל תְּפִלָּה
וּתְפִלָּה לְפִי זְמַנָּהּ, וְכַוָּנַת כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה בִּפְנֵי
עַצְמָהּ, וְכַוָּנַת כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה שֶׁבְּכָל מִצְוָה
וּמִצְוָה, וְכָל הַיִּחוּדִים וְזִוּוּגֵי מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת
הָרְאוּיוֹת לָבוֹא עַל־יְדֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, שֶׁאָנוּ
עוֹשִׂים בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְכָל שֶׁכֵּן כִּי בָּשָׂר אֲנַחְנוּ, וְלֹא
בִינַת אָדָם לָנוּ, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים הַכַּוָּנוֹת הָאֵלּוּ,
לָכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא חֲשׁוּבָה וּמְרֻצָּה לְפָנֶיךָ כָּל מִצְוָה
וּמִצְוָה שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים בַּלַּיְלָה זֶה, כְּאִלּוּ נִכַּוֵּן בְּכָל
אַרְבָּעָה שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים, וּבְכָל שְׁמוֹתֶיךָ הָעוֹלִים
מִתּוֹכָם, וּבְכֹחַ הַיִּחוּדִים וְזִוּוּגֵי מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת
הָרְאוּיוֹת לָבוֹא עַל יָדָן, וּתְצָרֵף מַחֲשַׁבְתֵּנוּ הַטּוֹבָה
לְמַעֲשֶׂה פְּרָטִי לְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁנַּעֲשֶׂה: הֵן
מִצְוַת אַרְבַּע כּוֹסוֹת, הֵן מִצְוַת טְבוּלִים, וּמִצְוַת
סְפִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּמִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה וּמָרוֹר
וַחֲרֹסֶת וַאֲפִיקוֹמָן, מַעֲשֶׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ,
וְיַעֲלוּ לְפָנֶיךָ לִהְיוֹת עֲטָרָה לְרֹאשְׁךָ עִם שְׁאָר מִצְווֹת
שֶׁל בָּנֶיךָ הַיּוֹדְעִים וְהַמְכַוְּנִים לְכָל שְׁמוֹתֶיךָ

הַקְּדוֹשִׁים, הָרְאוּיִים לְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה, הַמַּעֲלִים יִחוּד וְזִוּוּג מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, מַעֲלָה מַעֲלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּפִינוּ בְּפִיהֶם וְכִנּוֹתֵינוּ בְּכִנָּתָם וּכְרַעֲתָם, וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

☆ ☆ ☆

עִנְיַן ד׳ כּוֹסוֹת

ד׳ כּוֹסוֹת תִּקְנוּ חֲכָמִים בְּלֵיל פֶּסַח, כְּנֶגֶד ד׳ לְשׁוֹנוֹת גְּאֻלָּה הָאֲמוּרִין בְּבְשׂוֹרַת הַגְּאֻלָּה, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (יְרוּשַׁלְמִי פְּסָחִים, פֶּרֶק י׳, הֲלָכָה א׳): מִנַּיִן לְאַרְבַּע כּוֹסוֹת? רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי בְּנָיָה: כְּנֶגֶד אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ו, ו): ״לָכֵן אֱמֹר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלֹת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעֲבֹדָתָם, וְגָאַלְתִּי אֶתְכֶם בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים: וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרָיִם, וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם, לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב, וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה אֲנִי יְהוָה: וּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה — לִמְזֹג כּוֹס אַחַת יוֹתֵר מֵהַמְסֻבִּין, וְקוֹרִין אוֹתָהּ: כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז״ל, וְהוּא נֶגֶד וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם. וּמוּבָא בִּדְבְרֵי מוֹהֲרַנ״תְ ז״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פֶּסַח, הֲלָכָה ה׳, אוֹת י׳), אֲשֶׁר הָאַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן שֶׁשּׁוֹתִים בְּלֵיל פֶּסַח, מַכְנִיעִים בָּהֶם אֶת הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית, שֶׁהִיא תַּאֲוַת נְאוּף, כִּי יַיִן נִתָּן בִּשְׁבָעִים אוֹתִיּוֹת, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (עֲרוּבִין סה:); וְלָכֵן כְּשֶׁמַּכְנִיעִים הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית, וְזוֹכִין לָצֵאת מֵהַגָּלוּת שֶׁל שִׁבְעִים אֻמּוֹת, זֶה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז זוֹכִין לְהִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִשִּׁבְעִים פָּנִים, שֶׁהֵם סוֹדוֹת וְרָזֵי סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת הַתּוֹרָה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ ז״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לו); וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין

סה.): נִקְנַס יַיִן — יָצָא סוֹד; וְעַל־כֵּן הַיַּיִן יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי כֹּחוֹת שֶׁיֵּשׁ לַתּוֹרָה: וְזֶה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם חַיִּים, לֹא וְזֶה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם הַמָּוֶת (יוֹמָא עב:); וְזֶה שֶׁאָמְרוּ (שָׁם עו:) עַל יַיִן: וְזֶה — נַעֲשָׂה רֹאשׁ, לֹא וְזֶה — נַעֲשָׂה רֹשׁ; כִּי הַכֹּל כְּפִי הַכֵּלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, הֵינוּ כְּפִי תְּפִיסַת הַמֹּחִין שֶׁלּוֹ, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה, דְּהֵינוּ שֶׁהַכֵּלִי שֶׁלּוֹ בְּשִׁלְמוּת, עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית, אָז יָכוֹל לִשְׁתּוֹת יַיִן, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר הִכְנִיעַ הָרַע שֶׁל שִׁבְעִים אֻמּוֹת. וְעַל־כֵּן יָכוֹל עַל־יְדֵי הַיַּיִן לִזְכּוֹת לְהִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה, סוֹד שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. וְזֶה סוֹד ׳וְזֶה — נַעֲשָׂה רֹאשׁ׳, הֵינוּ שֶׁזָּכָה לְסוֹד רֹאשׁ וּמֹחִין, דְּהֵינוּ שֶׁזּוֹכֶה לְמֹחִין חֲדָשִׁים, בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין לח.): אַגְּבְרוּ חַמְרָא אַדַּרְדְּקֵי, כִּי הֵיכִי דְּלֵימְרוּ, אֲבָל ׳לֹא וְזֶה — נַעֲשָׂה רֹשׁ׳, וְאֵין עָנִי אֶלָּא מִן הַדַּעַת (נְדָרִים מא.); כִּי מֵאַחַר שֶׁלֹּא זָכָה וְאֵין הַכֵּלִי שֶׁלּוֹ בְּשִׁלְמוּת, עַל־כֵּן נִתְוַסֵּף לוֹ טִפְּשׁוּת, כִּי נַעֲשָׂה לוֹ סַם מָוֶת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַיַּיִן הוּא כְּפִי תִּקּוּן הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סג.): הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ, יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן; הֵינוּ כְּשֶׁיֵּשׁ פְּגַם הַבְּרִית, אֲזַי צְרִיכִין לִפְרֹשׁ מִן הַיַּיִן, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִשְׁתּוֹת יַיִן, כִּי אִם כְּשֶׁתַּקֵּן הַבְּרִית, וְזָכָה לָצֵאת מִגְּלוּת מִצְרַיִם, דְּהֵינוּ מֵהַתַּאֲוָה רָעָה שֶׁל שִׁבְעִין אֻמִּין, שֶׁהִיא תַּאֲוַת נְאוּף, וְאָז יָכוֹל לִשְׁתּוֹת יַיִן, שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה שִׁבְעִים, וְלִזְכּוֹת עַל יָדוֹ לְהִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה. כִּי גְּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה, שֶׁהֵצָרְכוּ לְהִזְדַּכֵּךְ בְּמִצְרַיִם, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים, וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; וְעַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ שָׁמָּה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וּכְמַאֲמָרָם ז״ל (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ד׳, סִימָן ט׳): הָיוּ בְּמִצְרַיִם יוֹתֵר מִשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, וּמִכֻּלָּם לֹא הָיוּ מְשֻׁעְבָּדִין אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי שֶׁמָּסְרוּ אֶת נַפְשָׁם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שָׁם בֵּין הַמִּצְרִים, עַל־יְדֵי־זֶה זָכוּ לָצֵאת, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (מִדְרָשׁ רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן ד׳): עַל שֶׁהֶרְחִיקוּ עַצְמָן מִן הַזְּנוּת — הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם. וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵיל פֶּסַח תִּקְנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים לִשְׁתּוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן, כְּנֶגֶד הָאַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל הַגְּאֻלָּה: וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגָאַלְתִּי,

וְלַקַּחְתִּי, וְהוֹסַפְתִּי כּוֹס חֲמִישִׁית, כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, עַל שֵׁם: וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ.

עִנְיַן סִימָנֵי סֵדֶר לֵיל פֶּסַח

קַדֵּשׁ. וּרְחַץ. כַּרְפַּס. יַחַץ. מַגִּיד. רָחְצָה. מוֹצִיא. מַצָּה. מָרוֹר. כּוֹרֵךְ. שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ. צָפוּן. בָּרֵךְ. הַלֵּל. נִרְצָה.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין נד:) עַל הַפָּסוּק (יִרְמְיָה לא, כ): "הַצִּיבִי לָךְ צִיֻּנִים שִׂמִי לָךְ" וְגוֹ', עֲשֵׂי צִיּוּנִים לַתּוֹרָה, כִּי אֵין הַתּוֹרָה נִקְנֵית אֶלָּא בְּסִימָנִין, כִּי אָדָם צָרִיךְ לְרַשֵּׁם לְעַצְמוֹ סֵדֶר בַּחַיִּים, מַה הוּא רוֹצֶה מֵעַצְמוֹ וּמַה תַּכְלִיתוֹ בַּחַיִּים, וְכָךְ יִזְכֶּה לִזְכֹּר הֵיטֵב. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן נד), שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁמֹר מְאֹד עַל הַזִּכָּרוֹן, וְהָעִקָּר לִזְכֹּר בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. אֲבָל עַל זֶה צְרִיכִים לְצַיֵּן לְעַצְמוֹ צִיּוּנִים, לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג. וְלָכֵן בְּלֵיל הַסֵּדֶר שֶׁאֲנַחְנוּ הוֹלְכִים לַעֲסֹק בְּתִקּוּנִים קְדוֹשִׁים, כְּפִי סֵדֶר הָעוֹלָמוֹת, וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ אֶת הַמֹּחִין הָעֶלְיוֹנִים, עָלֵינוּ לְצַיֵּן לְעַצְמֵנוּ קֹדֶם צִיּוּנִים מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת בַּלַּיְלָה הַזֶּה. וְזֶה שֶׁתִּקֵּן בַּעַל הַהַגָּדָה כְּבָר בְּהַתְחָלָה אֶת סִימָנֵי סֵדֶר לֵיל הַסֵּדֶר, לֵידַע מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת. וְחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אֵיכָה רַבָּה, פְּרָשָׁה א', סִימָן ב') אָמְרוּ עַל הַפָּסוּק (יִרְמְיָה לא, כ): "הַצִּיבִי לָךְ צִיֻּנִים שִׂמִי לָךְ" וְגוֹ', אֵלּוּ מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים בָּהֶם. וְלָכֵן נוֹהֲגִין לְהַזְכִּיר בְּפֶה מָלֵא אֶת סִימָנֵי הַסֵּדֶר, כִּי זֶה הַמִּשְׁכָּת הַמֹּחִין שֶׁנִּמְשָׁכִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה מִקְּדֻשַּׁת עַד נִרְצָה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה', אוֹת יט), שֶׁזֶּה רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת, כִּי מַתְחִילִים אֶת סֵדֶר הַהַגָּדָה עִם קִדֵּשׁ, שֶׁהִיא קְדֻשַּׁת הַמֹּחִין, וּמְסַיְּמִים עִם נִרְצָה, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁבָּרְצוֹנוֹת. וְלָכֵן נִרְצָ"ה עוֹלֶה מִסְפַּר מש"ה, כִּי הוּא סוֹד מַה שֶּׁגָּלָה רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רטו): מש"ה עוֹמֵד בֵּין שְׁמַ"ד לְבֵין רָצוֹ"ן, כִּי גָּדֵל כֹּחַ הַצַּדִּיק — לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם, אֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נָפַל בְּעִמְקֵי עֲמָקִים,

בַּשָּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, עַד שֶׁמַּד, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, הוּא יָכוֹל לְהַגְבִּיהַּ אוֹתוֹ עַד תַּכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא רָצוֹן, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין. וְכָל זֶה נַעֲשָׂה בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁנִּמְשָׁכִים עַל הָאָדָם מֹחִין קְדוֹשִׁים, עַד שֶׁנִּכְלָל בְּרָצוֹן שֶׁבְּרְצוֹנוֹת. וְלָכֵן מַתְחִילִים עִם קִדּוּשׁ, שֶׁהוּא סוֹד קְדֻשַּׁת הַמֹּחִין, וּמְסַיְּמִים עִם נִרְצָה, שֶׁהוּא סוֹד רָצוֹן שֶׁבְּרְצוֹנוֹת, שֶׁכָּל זֶה זוֹכִין בְּלֵיל הַסֵּדֶר.

קַדֵּשׁ

עַל־יְדֵי כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ זוֹכִין לְהִתְבַּטֵּל וּלְהָכָלֵל בָּאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַמְשִׁיךְ הַקְּדֻשָּׁה מִשָּׁם, כִּי יַיִן יֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת: זָכָה — נַעֲשָׂה רֹאשׁ, לֹא זָכָה — נַעֲשָׂה רֹשׁ; זָכָה — מְשַׂמֵּחוֹ, לֹא זָכָה — מְשַׂמְּמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא עו.); כִּי יֵשׁ יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ, וְיֵשׁ יַיִן הַמְשַׂכֵּר, כִּי כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁתּוֹת הַיַּיִן בִּקְדֻשָּׁה כָּרָאוּי, אֲזַי הַיַּיִן מְרִים דַּעְתּוֹ וּמְשַׂמֵּחַ לְבָבוֹ, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים קד, טו): "וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ" וְגוֹ', וְאָז נִתְעַלֶּה דַּעְתּוֹ וְזוֹכֶה לְדַעַת, כִּי הֲוָיָ"ה הוּא הָאֱלֹקִים, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַדַּעַת (עֵין לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'), לֵידַע שֶׁהֲוָיָ"ה וֵאלֹהֵי"ם כֻּלּוֹ אֶחָד, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַשִּׂמְחָה; כִּי כְּשֶׁזּוֹכִין לְדַעַת הַזֶּה, וְיוֹדְעִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, הֵן כְּשֶׁהוֹלֵךְ לוֹ בְּטוֹב, שֶׁזֶּה סוֹד הֲוָיָ"ה, חֶסֶד, וְהֵן כְּשֶׁהוֹלֵךְ לוֹ הֶפֶךְ מֵהַטּוֹב, שֶׁזֶּה סוֹד אֱלֹהֵי"ם, דִּין, בְּוַדַּאי הוּא בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְזֶה בְּחִינַת הַשִּׂמְחָה שֶׁל לְעָתִיד לָבוֹא, שֶׁאָז תִּגְדַּל הַשִּׂמְחָה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכו, ב): "אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ" וְגוֹ', הַיְנוּ שִׂמְחָה, כִּי אָז נִזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל דַּעַת הַזֶּה, לֵידַע כִּי הַכֹּל טוֹב וְאֵין רַע כְּלָל, וְעַל־כֵּן יִהְיֶה אָז עוֹלָם הַשִּׂמְחָה, וְזֶה בְּחִינַת יַיִן הַמְשֻׁמָּר, שֶׁנִּזְכֶּה אֵלָיו לֶעָתִיד לָבוֹא (בְּרֵכוֹת לד.); כִּי אָז יִתְגַּלֶּה הָאֲרַת הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, כֻּלּוֹ אֶחָד. וְכָל זֶה אָנוּ מַמְשִׁיכִים עַכְשָׁו בִּשְׁעַת קִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן, כִּי (פְּסָחִים קז.): אֵין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא עַל הַיַּיִן, עַיֵּן שָׁם; וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם קט.): אֵין שִׂמְחָה אֶלָּא בְּיַיִן, עַיֵּן שָׁם; כִּי הַיַּיִן יֵשׁ בּוֹ כֹּחַ כָּזֶה, שֶׁאִם זָכָה — נַעֲשָׂה רֹאשׁ, שֶׁהוּא הָאֲרַת הַמֹּחִין, שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל וְהַכֹּל לְטוֹבָה. וְעַל־כֵּן (עֲרוּבִין סה.): כָּל הַמִּתְפַּתֶּה בְּיֵינוֹ, יֵשׁ בּוֹ מִדַּעַת

קוֹנוֹ, עַיֵּן שָׁם; וְלָכֵן מְקַדְּשִׁים בְּיוֹם דַּיְקָא, בְּעֵת כְּנִיסַת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, כִּי עָלֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ הָאָרָה זוֹ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, לְיַדֵּעַ שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְעָלֵינוּ לְיַדֵּעַ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

סֵדֶר קִדּוּשׁ

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר בְּעֵת קִדּוּשׁ שֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, נַעֲשִׂים יְחוּדִים עֶלְיוֹנִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֵיזֶה רַעַשׁ נַעֲשֶׂה עַכְשָׁו בַּשָּׁמַיִם, כְּשֶׁעָה שֶׁאַתָּה מְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, וּמֵעִיד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וְשָׁבַת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, אָז הָיִיתָ רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, נַעֲשֶׂה שֻׁתָּף, כְּבָיכוֹל, לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (פִּסְחִים קו.) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת כ, ח): ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ״, זוֹכְרֵהוּ עַל הַיַּיִן. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא יִתְרוֹ): ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ״ (שְׁמוֹת כ, ח), לְקַדְּשׁוֹ בִּבְרָכָה, מִכָּאן אָמְרוּ: מְקַדְּשִׁין עַל הַיַּיִן בְּכְנִיסָתוֹ; אֵין לִי אֶלָּא קְדֻשָּׁה לַיּוֹם, קְדֻשָּׁה לַלַּיְלָה מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת״ (שָׁם לא, יד); אֵין לִי אֶלָּא שַׁבָּת, יָמִים טוֹבִים מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֵלֶּה מוֹעֲדֵי הַוְיָ״ה״ (וַיִּקְרָא כג, ד); וּבְזָה שֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, הוּא מְתַקֵּן אֶת חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהָיָה — שֶׁאָכַל אֶת הַגֶּפֶן, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת מ.): אֵילָן שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גֶּפֶן הָיָה, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁמְּבִיא יְלָלָה עַל הָאָדָם אֶלָּא יַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ט, כא): ״וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר״. וְלָכֵן לִפְנֵי קִדּוּשׁ צְרִיכִים לְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיט.): כָּל הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאוֹמֵר ״וַיְכֻלּוּ״, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ נַעֲשָׂה שֻׁתָּף לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וּבִפְרָט בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה קִדּוּשׁ וּמְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, וְאוֹמֵר: ״וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם״, אָז נַעֲשָׂה יְחוּד בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, כְּמוּבָא (זֹהַר וָאֵרָא קכג.): וּבְגִין דָּא וַיְכֻלּוּ שְׁלִימוּ דִּכְלָא הֵה אִתְבָּרֵי כָּל עַלְמָא וְעָלֵיהּ קַיְימִין שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְיַמָּא וְכָל בְּרָיִן דְּאִתְבְּרוּן, דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ב, ד): ״אֵלֶּה תוֹלְדוֹת

הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם", בְּהּ׳ בְּרָאָם, וְאִם הִיא אִתְרַחֶקֶת מֵעַלְמָא אַפִּלּוּ רִגְעָא כָּלָא אִתְחָרַב וְאִתְבַּטַּל, וְלָא הֲוֵי קִיּוּמָא בְּעָלְמָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְלָכֵן, אָהוּבִי, בְּנִי! עַכְשָׁו הוּא הָעֵת שֶׁתִּכְוֹן בְּכָל מַה שֶּׁאַתָּה אוֹמֵר, כִּי בְּעֵת הַקְּדוּשׁ, אָז מְעִידִים שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ שַׁיָּךְ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת מְרֵישׁ נְקֻדַּת הָאֲצִילוּת, עַד תַּכְלִית חֻמְרִיּוּת הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי שֶׁאָנוּ נִמְצָאִים בּוֹ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שְׁלוּחִין, הֲלָכָה ד׳, אוֹת יח); וְעַל־יְדֵי שֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַכּוֹס שֶׁל הַקִּדּוּשׁ בַּיָּד, מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, צִיצִית, הֲלָכָה ה׳, אוֹת טו); כִּי בָּזֶה שֶׁהוּא מֵעִיד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וְשָׁבַת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, שֶׁזֶּה כּוֹ"ס עוֹלֶה כְּמִסְפַּר אֱלֹהִי"ם, לְהוֹרוֹת שֶׁגַּם הַשֵּׂכ"ע הָעוֹלֶה כְּמִסְפַּר אֱלֹהִי"ם, הוּא גַּם־כֵּן הַשְׂגָּחָה. וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה דַּיְקָא עַכְשָׁו בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ, שֶׁאָז מְבַטְּלִים אֶת הַיְרֵאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, שֶׁלֹּא יִרְאֶה וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי הוּא יוֹדֵעַ וְעַד, אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט. וְעַל־כֵּן אוֹחֲזִים אֶת הַכּוֹס כְּנֶגֶד טִבּוּרָא דִּלְבָּא, כִּי שָׁם עִקַּר הַיְרָאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּבָא מְצִיעָא נח:): דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב נֶאֱמַר בּוֹ (וַיִּקְרָא יט, יד): "וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ". וְאָז אוֹמְרִים הַקְּדוּשׁ, וּמַעִידִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא הַכֹּל בְּשִׁשָּׁה יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וְשָׁבַת בַּשְּׁבִיעִי, שֶׁבָּזֶה מְבַטְּלִים כָּל הַיְרֵאוֹת הַנִּפּוֹלוֹת וְכָל הַפְּחָדִים יְתֵרִים, כִּי יוֹדֵעַ אֲשֶׁר (תְּהִלִּים קיח, ו): "יְהוָה לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם"; כִּי מֵאַחַר שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ, מַה לִּי לְהִתְיָרֵא מִשּׁוּם אָדוֹן וּמִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי בִּלְתִּי רְשׁוּתוֹ יִתְבָּרַךְ מִי יוּכַל לַעֲשׂוֹת לִי דָּבָר, כִּי הַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ לְבַד, וְאֵין לִי לְהִתְיָרֵא כִּי אִם מִבַּעַל הָרְשׁוּת, שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא הַיָּחִיד יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה לָנֶצַח נְצָחִים (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַרְשָׁאָה, הֲלָכָה ג׳, אוֹת יב); וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ, הוּא מַמְשִׁיךְ אוֹר פָּנִימִי מֵג׳ רֵאשׁוֹנוֹת דִּזְעִיר אַנְפִּין אֶל נוּקְבָא, וְלָכֵן נִקְרָא קִדּוּשׁ, לְפִי שֶׁהָאָרָה זוֹ הִיא מִבְּחִינַת מֹחִין עַצְמָם דִּזְעִיר אַנְפִּין הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ. וְלָכֵן בְּעֵת שֶׁאַתָּה מְקַבֵּל אֶת הַכּוֹס בְּיָדְךָ מֵאַחַר, וְאַחַר־כָּךְ אַתָּה

אוֹמֵר אֶת סֵדֶר הַקִּדּוּשׁ, שֶׁהֵם ע׳ תֵּבִין, כְּמוּבָא (הַקְדָּמַת הַזֹּהַר ה׳): וַיִּכְלוּ׳ — אֵית בֵּיהּ תְּלָתִין וְחָמֵשׁ תֵּבִין, וּבְקִדּוּשָׁא דְּאָנֵן מְקַדְּשִׁין תְּלָתִין וְחָמֵשׁ תֵּבִין. וְסָלִיק כֹּלָּא לְשִׁבְעִין שְׁמָהָן דְּקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִתְעַטָּר בְּהוּ. וְאָז עַל־יְדֵי הָע׳ תֵּבִין שֶׁבְּקִדּוּשׁ, מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמוֹ הָאֲרַת הָע׳ פָּנִים שֶׁיֵּשׁ בַּתּוֹרָה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, יַיִן נִסָּךְ, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ד׳), וְעַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִים וּמְבַטְּלִים אֶת הָע׳ אֻמּוֹת, שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בַּעֲמָלֵק. וְלָכֵן יֵין עוֹלֶה שִׁבְעִים, כְּמִסְפַּר תֵּבִין שֶׁל הַקִּדּוּשׁ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שַׁבָּת, הֲלָכָה ז׳, אוֹת סח). וְלִפְנֵי שֶׁאַתָּה מַתְחִיל, אֲהוּבִי, בְּנִי, לוֹמַר אֶת סֵדֶר הַקִּדּוּשׁ, תִּסְתַּכֵּל בְּתוֹךְ הַיַּיִן, כִּי שַׁבָּת הוּא תִּקּוּן הָעֵינַיִם (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גְּבִיָּה, הֲלָכָה ב׳, אוֹת יא); וְאָז מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמַאִיר בּוֹ הָאוֹר הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קיג׳): פְּסִיעָה גַּפָּה נוֹטֶלֶת אַחַד מֵחֲמֵשׁ־מֵאוֹת מִמְּאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם. וּמְהַהֵדֵר לִיהּ בְּקִדּוּשָׁא דְּבֵי שִׁמְשֵׁי, כִּי אָז בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ עַל הַיַּיִן זוֹכֶה לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעוֹלֶה מִשְׁכָּחָה אֶל הַזָּכָרוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטְּלִים וְנִכְלָלִים שִׁשִּׁים יְמֵי הַחֹל בְּקִדֻּשַּׁת שַׁבָּת (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בְּרָכוֹת פְּרָטִיּוֹת, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ד׳); וְלָכֵן אָז יֵשׁ תִּקּוּן לָעֵינַיִם, שֶׁיּוּכַל לְהִסְתַּכֵּל רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָבוֹא לִבְטוּל אֱמֶת, לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל עֶצֶם עַצְמִיּוּתוֹ אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן צְרִיכִים לָשִׂים אֶת כּוֹס הַיַּיִן עַל חֲמֵשׁ הָאֶצְבָּעוֹת, כַּמּוּבָא (זֹהַר הַקְדָּמָה א׳.): כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֶצְטָרִיךְ לְמֵהֵי עַל חֲמֵשׁ אֶצְבָּעָן וְלָא יַתִּיר. וּצְרִיכִים לְהַקְפִּיד עַל זֶה מְאֹד, כִּי נַעֲשִׂים עַכְשָׁו יְחוּדִים גְּדוֹלִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְלָכֵן קֹדֶם הַקִּדּוּשׁ צְרִיכִים לְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה פְּסוּל לְצַדּוּת, כִּי הוּא הוֹלֵךְ לְהָעִיר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁאַתָּה כְּבָר מֵעִיד שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ בְּשִׁשָּׁה יָמִים, וְשָׁבַת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, רָאוּי לְךָ לִשְׁמֹחַ מְאֹד מְאֹד, כִּי בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ נִמְשָׁכִים עַל הָאָדָם מֹחִין קְדוֹשִׁים. וְהַבָּאִים בְּסוֹד הַשֵּׁם, הֵם מְכַוְּנִין יְחוּדִים עִלָּאִין, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְהַסְבִּיר, כִּי בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ, אָז מִתְיַחֲדִים כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ, אֲהוּבִי, בְּנִי, מָה אַתָּה פּוֹעֵל בְּעֵת שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אֶת סֵדֶר הַקִּדּוּשׁ, הָיִיתָ רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה. וְלָכֵן רוֹאִים

עַל פְּנֵי הַצַּדִּיקִים בְּעֵת הַקְּדוּשׁ אַדְמוּמִיּוּת גְּדוֹלָה, שֶׁמְּרֹב דְּבֵקוּתָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ זוֹכִים לְהֶאָרַת פָּנִים, וְכַמּוּבָא (שיחות־הר״ן, סימן קסט), אֲשֶׁר רָאוּ אֶצֶל רַבֵּנוּ ז״ל, שֶׁקֹּדֶם הַקִּדּוּשׁ הָיָה נוֹטֶה הַכּוֹס בְּיָדוֹ, וְהָיָה עוֹמֵד זְמַן רַב עִם הַכּוֹס בְּיָדוֹ לִפְנֵי הַשֻּׁלְחָן בִּשְׁתִיקָה, וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין מִמֶּנּוּ, כִּי אִם קְצָת קוֹל הִשְׁתּוֹקְקוּת, וְעָלָה אָז לִמְקוֹם שֶׁעָלָה, אַחַר־כָּךְ אַחַר שֶׁשָּׁהָה הַרְבֵּה מְאֹד, פָּתַח פִּיו בִּנְעִימוּת נִפְלָאָה: ״יוֹם הַשִּׁשִּׁי וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ״ וְכוּ׳, וְאָמַר (שיחות־הר״ן, סימן רי): כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּרַבִּים, קָשֶׁה לוֹ מְאֹד מְאֹד, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ עַל זֶה. וְסִפֵּר, שֶׁקֹּדֶם הַקִּדּוּשׁ, כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַתְחִיל תֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ, נִדְמֶה לוֹ שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ וְכוּ׳, כִּי הָיָה אָז בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִרֹּב הִדָּבְקוּת בִּבְטוּל כָּל עַצְמִיּוּתוֹ, לֹא הָיָה יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל זֶה הָעוֹלָם וְלִפְתֹּחַ פִּיו, כִּי הָיָה נִדְמֶה לוֹ, שֶׁבְּכָל תֵּבָה יוֹצֵאת נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ. וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לְאָדָם שֶׁעֲדַיִן נִמְצָא בְּהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמָלֵא מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים וּמְשֻׁקָּע בְּרֶעִ; כִּי הַצַּדִּיקִים זוֹכִים לִהְיוֹת בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים לְגַמְרֵי לָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, וְהֵם בְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים בְּעֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; אַשְׁרֵיהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם, יְהִי חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם!

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ — וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאההויהה — **איההיוהה**

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה

בְּיִחוּדָא שְׁלִים

יהוה

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת

עֲשָׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁל קִדּוּשׁ יוֹם טוֹב שֶׁל חַג הַמַּצּוֹת, וּלְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, וּמִצְוַת שְׁתִיַּת כּוֹס רִאשׁוֹן מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת יַיִן, שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּלֵיל חַג הַמַּצּוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ לְתַקֵּן שֹׂרֶשׁ מִצְוּוֹת אֵלּוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן; וְיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

בְּשַׁבָּת מַתְחִילִין כָּאן
בְּלַחַשׁ: וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר:

יוֹם הַשִּׁשִּׁי: וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ, כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

בְּחֹל מַתְחִילִין כָּאן
סַבְרִי מָרָנָן וְרַבָּנָן וְרַבּוֹתַי:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם, וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל

לָשׁוֹן, וְקִדַּשְׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (לִשְׁבָּת: שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה וּ) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן אֶת יוֹם (לִשְׁבָּת: הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְאֶת יוֹם) חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה זְמַן חֵרוּתֵנוּ (לִשְׁבָּת: בְּאַהֲבָה) מִקְרָא קֹדֶשׁ זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים (לִשְׁבָּת: וְשַׁבָּת) וּמוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ (לִשְׁבָּת: בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ (לִשְׁבָּת: הַשַּׁבָּת וְ) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:

כְּשֶׁחָל בְּמוֹצָאֵי־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ אוֹמְרִים כָּאן לְפָנֵי שֶׁהֶחֱיָינוּ (וְסִימָנוֹ יַקְנֶהָ״ן. יַיִן, קִדּוּשׁ, גֶּר, הַבְדָּלָה, זְמַן:)

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל, בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ, בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים, בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ, וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ, הִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֶחֱיָינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה:

וְשׁוֹתִין רֹב כּוֹס בַּהֲסִבָּה

וּרְחַץ

רוֹחֵץ יָדַיִם, וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ: "עַל נְטִילַת יָדַיִם".

רוֹחֵץ יָדַיִם, וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ: "עַל נְטִילַת יָדַיִם". וְהִנֵּה כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הַנְּטִילָה, שְׁנוֹטְלִים אֶת הַיָּדַיִם בְּמַיִם, זֶה כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁגָּחָה, כִּי מַיִם הוּא סוֹד הַשְׁגָּחָה, גִּלּוּי הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ט): "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים"; כִּי אָנוּ צְרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ מֵימֵי הַדַּעַת, שֶׁהוּא הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הַזְּהָמָה שֶׁנֶּאֱחֶזֶת בַּיָּדַיִם, שֶׁאֲחִיזָתָהּ בְּשֶׁקֶר וּבְחֹשֶׁךְ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ג', אוֹת ג'); כִּי אָדָם צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת הַיָּדַיִם שֶׁלּוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְלֹא לַחֲשֹׁב שֶׁהַפְּרָנְסָה בָּאָה לוֹ מֵהַיָּדַיִם, אֶלָּא יִזְכֹּר שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מַשְׁפִּיעַ פַּרְנָסָה לָאָדָם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ח, יח): "וְזָכַרְתָּ אֶת יְהוָ"ה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל" וְגוֹ'; וְלָכֵן נוֹטְלִים אֶת הַיָּדַיִם בְּתְחִלַּת הַשַּׁחַר, לְהוֹרוֹת שֶׁהַלַּיְלָה הוּא גִּלּוּי הַשְׁגָּחָה, כִּי הַמַּיִם הֵם בְּסוֹד הַשְׁגָּחָה, כִּי בְּתְחִלָּה הָיָה הַכֹּל מַיִם בְּמַיִם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן ד'): מִתְּחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם מַיִם בְּמַיִם, וְהָיָה הָאֱלֹהִים מְבַקֵּשׁ לִכּוֹנֵן עוֹלָמִים, וְלֹא הָיוּ הָרָקִיעִים מְנִיחִין וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְכֵן אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה נ', סִימָן א'): בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹלָמוֹ, הָיָה כֻּלּוֹ מַיִם בְּמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית א, ב): "וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וּבָזֶה שֶׁאָדָם נוֹטֵל אֶת יָדָיו בְּמַיִם, הוּא מַמְשִׁיךְ הַשְׁגָּחָה עַל יָדָיו, שֶׁלֹּא יַדְמֶה בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר כֹּחַ יָדִי מְבִיא לוֹ אֶת פַּרְנָסָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ח, יז): "וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה": שֶׁדָּבָר זֶה הוּא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְעִנְיַן הַנְּטִילָה זֶה בְּחִינַת בִּטָּחוֹן, שֶׁזֶּה 'וּרְחַץ' — לְשׁוֹן בִּטָּחוֹן, כְּמוֹ (תְּהִלִּים קכ"ו.): בֵּיהּ אֲנָא רָחִיץ וְלִשְׁמֵיהּ קַדִּישָׁא יְקִירָא אֲנָא אֵימַר תּוּשְׁבְּחָן וְכוּ'. וְלָכֵן בָּאָה הָרְחִיצָה שְׁרוֹחֲצִים אֶת הַיָּדַיִם עַל טִבּוּל רִאשׁוֹן, שֶׁהוּא הַכַּרְפַּס — חֲתִיכַת יֶרֶק, לְהוֹרוֹת שֶׁאֲפִלּוּ אֵין לָאָדָם כִּי אִם מְצַעַד יֶרֶק, עָלָיו לִזְכֹּר שֶׁהַכֹּל בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַבִּטָּחוֹן, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּמְצָא בַּצָּנִיעוּת וּבְדַחֲקוּת גְּדוֹלָה, וּפַרְנָסָתוֹ מְצֻמְצֶמֶת מְאֹד,

וְאֵין לוֹ כִּי אִם מְעַט יֶרֶק, אַל יְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא יֹאמַר: הֲלֹא גַּם זֶה הַמְּעַט יֶרֶק, הוּא חֶסֶד גָּפְלָא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן אֲנִי בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֱלֹקִים הָרוֹעֶה אוֹתִי בִּמְעַט יֶרֶק הַזֶּה, הוּא יָכוֹל לְפַרְנְסֵנִי בְּכָבוֹד וּבְעֹשֶׁר גָּדוֹל כִּרְצוֹנוֹ. וְזֶה אֲשֶׁר הַיֶּרֶק נִקְרָא כַּרְפַּס, כִּי כַּרְפַּס הוּא שֵׁם שֶׁל בְּגָדִי מֶשִׁי יְקָרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֶסְתֵּר א, ו): "חוּר כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת", הַיְנוּ אֲנִי בּוֹטֵחַ בְּךָ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁהַכֹּל בְּיָדְךָ לְפַרְנְסֵנִי, כִּי אֲפִלּוּ הַמְּעַט יֶרֶק שֶׁיֵּשׁ לִי, הוּא חִדּוּשׁ גָּפְלָא כְּמוֹ הַלְּבוּשִׁים יְקָרִים, הַנִּקְרָאִים כַּרְפַּס, וַאֲנִי בּוֹטֵחַ בְּךָ שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְהַגְבִּיהֵנִי וּלְפַרְנְסֵנִי בְּעֹשֶׁר וְכָבוֹד בְּבִגְדֵי כַּרְפַּס, כִּי הַכֹּל בְּיָדְךָ לְבַד (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם לִסְעֻדָּה, הֲלָכָה ו', אוֹת כו). וְעַל־כֵּן עַתָּה כְּשֶׁמַּתְחִילִים לִסְפֹּר סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֶת גֹּדֶל הַנִּפִּים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה עִקַּר הַמִּצְוָה בַּלַּיְלָה הַזֶּה, מַתְחִילִים עִם וִרְחַץ, לְרַחֵץ אֶת יָדָיו בְּהַשְׁגָּחָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵין לוֹ לֶאֱכֹל אֶלָּא חֲתִיכַת יֶרֶק, שֶׁזֶּה מְרַמֵּז עַל גֹּדֶל הַבִּטָּחוֹן שֶׁהָיָה לְעַם יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם כְּלוּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, לט): "וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם" וְגוֹ', כִּי הֶאֱמִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁלֹּא יַעַזְבֵם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ב, ב): "כֹּה אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה": וּפָרַשׁ רַשִׁ"י: חֶסֶד נְעוּרַיִךְ לְכְתֵּךְ אַחֲרַי, שְׁלוּחֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מֵאֶרֶץ גּוֹשֶׁנָה, יְצָאתֶם לַמִּדְבָּר וְאֵין צֵדָה לַדֶּרֶךְ, כִּי הֶאֱמַנְתֶּם בִּי, עַיֵּן שָׁם. וְלָכֵן מַתְחִילִים עִם מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, שֶׁזֶּה עִקַּר הַגְּאֻלָּה. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת בִּטָּחוֹן, סִימָן יח): עַל־יְדֵי הַבִּטָּחוֹן אָדָם מִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג פַּרְנָסָה אֶלָּא עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן, שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה 'וִרְחַץ', אוֹתִיּוֹת רוֹצֵחַ, שֶׁמּוֹרֶה עַל כַּעַס. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן סח), שֶׁעִקַּר הַמְנִיעָה לָאָדָם לְהַשִּׂיג פַּרְנָסָה הוּא רַק מֵהַכַּעַס וְהָרְצִיחָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כִּי הַמִּדָּה הָרָעָה שֶׁל כַּעַס, הוּא מַפְסִיד וּמְאַבֵּד עַל יָדָהּ אֶת הַמָּמוֹן הָרָאוּי לוֹ. וְזֶה שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים בְּנֵי־אָדָם נִכְנָסִים בְּכַעַס וּרְצִיחָה עַל זוּלָתָם, וּמְאַבְּדִים עַל־יְדֵי־זֶה אֶת כָּל הַטּוֹב שֶׁמִּיָּעֵד לָהֶם, וְלָכֵן תִּכְלֶה־וּמִיָּד בְּהִתְחַלַּת הַסֵּדֶר אוֹמְרִים 'וִרְחַץ', שֶׁהוּא לְשׁוֹן בִּטָּחוֹן, לְהוֹרוֹת לָאָדָם, שֶׁאִי

אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם בְּזֶה הָעוֹלָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי מִדַּת בְּטָחוֹן. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים כט ט): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטָחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֶרֵי לוֹ מַחֲסֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

כַּרְפַּס

א) יַקַּח מֵהַכַּרְפַּס פָּחוֹת מִכְּזַיִת (וְיִבְדֶּקְנוּ מִתּוֹלָעִים מִבְּעוֹד יוֹם) וּמַטְבִּילוֹ בְּמֵי מֶלַח אוֹ בְּחֹמֶץ. וִימַלֵּק גַּם־כֵּן לַמְסֻבִּין, וְאוֹמֵר לָהֶם, שֶׁיִּכָּנוּ בַּבְּרָכָה לִפְטֹר הַמָּרוֹר וְכוֹרֵךְ.

ב) אוֹמֵר בְּפֶה מָלֵא 'כַּרְפַּס', וּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה וְאוֹכְלִין בַּהֲסִבָּה. וְלֹא יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, אֲפִלּוּ אָכַל כְּזַיִת, וְיָכוֹל לְסַלֵּק הַכַּרְפַּס הַנִּשְׁאָר וְהַמֵּי מֶלַח מֵהַשֻּׁלְחָן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הָעִנְיָן שֶׁאוֹכְלִים כַּרְפַּס, שֶׁהוּא מִין יֶרֶק לְפָנֵי אֲכִילַת מַצָּה, כָּל זֶה הוּא בִּשְׁבִיל תִּקּוּן חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁאָכַל אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, אֲשֶׁר זֶה גָּרַם לְגָלוּת מִצְרַיִם (לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם, הֲלָכָה ו', אות כב, לה); וְהַגָּה כַּרְפַּס, שֶׁהוּא מִין יֶרֶק שֶׁאוֹכְלִים אָז, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹחִין דְּקַטְנוּת (עֵין שַׁעַר הַגְּוָנוֹת, דְּרוּשׁ ו'; וּפְרִי עֵץ חַיִּים, פֶּרֶק ז'), שֶׁהוּא שֵׁם אֱלֹהִים בְּמִלּוּי יוֹדִי״ן, שֶׁהוּא שִׁי״ן, הָעוֹלֶה מִסְפָּר כַּרְפַּ״ס, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּרַמְּזִין, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁשָּׁתִינוּ כּוֹס רִאשׁוֹן, עֲדַיִן לֹא זָכִינוּ לֶאֱכֹל הַמַּצָּה, שֶׁהוּא מַאֲכַל הַמַּלְאָכִים, סוֹד

אֲכִילַת מָן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא עה:), רַק אָנוּ צְרִיכִין לִזְכֹּר תְּחִלָּה עֲנִיּוּתֵנוּ, כִּי עַתָּה קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה, קֹדֶם אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, אֲכִילָתֵנוּ הִיא סוֹד מַאֲכַל בְּהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, יח): "וְאָכְלָתְ אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה", מֵחֲמַת שֶׁפָּגַם בַּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיח.): בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן: "וְאָכַלְתָּ אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה" — נִזְדַּעְזַע, עַד שֶׁאָמַר לוֹ: "בְּזֵעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם", שָׁרְמַז לוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת שֶׁיִּתְיַגְּעוּ יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, יִזְכּוּ לַאֲכִילַת לֶחֶם, שֶׁהוּא מַאֲכַל אָדָם. וְכָל זֶה הוּא תִּקּוּן חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּל פְּגָמוֹ הָיָה בַּאֲכִילָה שֶׁל עֵץ הַדַּעַת. וְעַכְשָׁו מְחַקְּנִין זֹאת בְּתַחְלָה, בְּסוֹד: "וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה", שֶׁהוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה, שֶׁגַּם בְּחִינַת מַאֲכַל בְּהֵמָה יִתְבָּרֵר עַל־יְדֵי שֶׁמְּמַשִּׁיכִין הַדַּעַת וְהָאָרַת הָרָצוֹן גַּם לְשָׁם. וְאַחַר־כָּךְ יִזְכֶּה לְסוֹד מַאֲכַל אָדָם, בְּחִינַת: "בְּזֵעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם". וְזֶהוּ מְרַמֵּז בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאָמְרוּ (פְּסָחִים קיח.): בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן: "וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה" — נִזְדַּעְזַע, וְאָמַר: אֲנִי וַחֲמוֹרוֹ בְּאֻבוּס אֶחָד?! כֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: "בְּזֵעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם" — נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ; הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁנִּזְדַּעְזַע, כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה", שֶׁהוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ זָכָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִכְטִיחוֹ לִזְכּוֹת לְמַאֲכַל אָדָם, שֶׁאַפִלּוּ כְּשֶׁמַּאֲכָלוֹ עֲדַיִן בְּסוֹד מַאֲכַל בְּהֵמָה, צָרִיךְ גַּם־כֵּן לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַיִּרְאָה הַבָּאָה אֶל הָאָדָם בְּשָׁעַת הָאֲכִילָה, עַד שֶׁיִּזְכֶּה גַּם אָז לְהַאֲרַת הָרָצוֹן שֶׁזּוֹכִים בְּעֵת אֲכִילָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ז'), עַד שֶׁיִּשְׁתּוֹקֵק עַל־כָּל־פָּנִים בְּרָצוֹן חָזָק לִזְכּוֹת לְמַאֲכַל אָדָם, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ יִזְכֶּה לְמַאֲכַל אָדָם כְּמוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאָמַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה, שֶׁהוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּעְזַע, נִזְדַּעְזַע דַּיְקָא, שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו יִרְאָה, וְצָעַק וְאָמַר: אֲנִי וַחֲמוֹר נֹאכַל בְּאֻבוּס אֶחָד?! הַיְנוּ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה וּמְבַקֵּשׁ שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִבְּחִינַת מַאֲכַל בְּהֵמָה, וְתַכְרֵךְ נִתְרָצָה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר לוֹ: "בְּזֵעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם", שֶׁעַל־יְדֵי זֵעַת אַפֶּךָ,

דְּהַיְנוּ יְגִיעוֹת בַּתּוֹרָה וַעֲבוֹדָה, שֶׁהוּא סוֹד ״זֵעַת אַפֶּךָ״, סוֹד (שִׁיר הַשִּׁירִים ז׳, ט): ״וְרֵיחַ אַפֶּךָ כַּתַּפּוּחִים״, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַיְגִיעוֹת לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק הַמְקָרְבוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ה׳), עַל־יְדֵי־זֶה ״תֹּאכַל לֶחֶם״, שֶׁתִּזְכֶּה לְמַאֲכַל אָדָם, שֶׁהוּא הֶאָרַת הָרָצוֹן בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. כִּי הַצַּדִּיק מַחְדִּיר אֱמוּנָה בְּאֵלּוּ שֶׁמְּקָרְבִים אֵלָיו, וּבִפְרָט כְּשֶׁמִּתְיַגְּעִים בְּטָרְחוֹת גְּדוֹלוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, אָז נִתְּקָן אֶצְלָם הַמֹּחִין; כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מֵהָרַב, הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כִּי אִם עַל־יְדֵי טְרָחוֹת וִיגִיעוֹת, שֶׁאָז נִתְהַפֵּךְ בְּחִינַת עֲשָׂב — לְמַאֲכַל אָדָם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, כט): ״נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב״. וְלָכֵן דַּיְקָא עֵכָשָׁו לִפְנֵי אֲכִילַת מַצָּה, שֶׁהוּא סוֹד הַמֹּחִין, אוֹכְלִים יֶרֶק דַּיְקָא, שֶׁהוּא כָּרַפַּס, הָעוֹלֶה ש״ס כְּמִסְפַּר שי״ן בְּמִלּוּאוֹ, אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם, שֶׁהוּא שֵׁם אֱלֹהִי״ם, מֹחִין דְּקָטְנוּת, שֶׁעֵכָשָׁו עוֹסְקִין בְּתִקּוּנָן. וְלָכֵן הַתִּינוֹקוֹת שׁוֹאֲלִים מַה זֶּה הַשְׁנוּי מִכָּל הַשָּׁנָה, הַתִּינוֹקוֹת דַּיְקָא, שֶׁהֵם בְּסוֹד הַקְּטָנוּת, וְהַבֵּן.

יַחַץ

יְבַצַּע הַמַּצָּה הָאֶמְצָעִית לִשְׁנַיִם, וְהַחֵלֶק הַגָּדוֹל יַצָּפִין לַאֲפִיקוֹמָן.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הָעִנְיָן שֶׁלּוֹקְחִים אֶת הַמַּצָּה הָאֶמְצָעִית וְשׁוֹבְרִים אוֹתָהּ לְחֲצִי, וְאֶת הַחֵלֶק הַגָּדוֹל מַסְתִּירִים לַאֲפִיקוֹמָן, בָּזֶה יֵשׁ סוֹד גָּדוֹל מְאֹד, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין ק׳): עָתִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִתֵּן לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְעֶשֶׂר עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי ח, כא): ״לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא״, י״ש בְּגִימַטְרִיָּה תֹּלַת מֵאָה וַעֲשָׂרָה הֲוֵי. וְהָעִנְיָן הוּא, כִּי יֵשׁ תַּרַי״ג מִצְוֹות דְּאוֹרַיְתָא וְז׳ מִצְוֹות דְּרַבָּנָן, וּבְיַחַד הֵם תר״כ כְּמִסְפַּר פֶּתַ״ר. וְהִנֵּה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין לט׳): שָׂכָר מִצְוָה בְּהַאי עָלְמָא לֵיכָּא, לֹא מְקַבְּלִים שׂוּם שָׂכָר בְּזֶה הָעוֹלָם עַל שׂוּם מִצְוָה, אֶלָּא אִם אָדָם מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹות בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹתְנִים לוֹ חֲצִי שָׂכָרוֹ

בָּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֵׁ״י עוֹלָמוֹת, חֲצִי מִסְפַּר כֻּתֵּ״ר יְכוֹלִים לְקַבֵּל בָּזֶה הָעוֹלָם. וְזֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שיחות־הַר״ן, סימן צו): רָאוּי לָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַבָּא, דְּהַיְנוּ לִהְיוֹת מְפֻרָּשׁ מִתַּאֲוֹוֹת כְּמוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה, וְשׁוּם תַּאֲוָה מִתַּאֲוֹוֹת הַבַּהֲמִיּוֹת הַכְּלוֹת וְנִפְסָדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין — הַחוֹלֶה, מֻחְמֶּצֶת שֶׁהוּא סָמוּךְ קְצָת לָעוֹלָם הַבָּא, עַל־כֵּן הוּא מוֹאֵס בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּמִשְׁגָּל, וְאֵין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה, אַדְרַבָּה כָּל הַתַּאֲוֹוֹת מְשֻׁקָּצוֹת וּמְאוּסוֹת עָלָיו, מֻחְמֶּצֶת שֶׁהוּא סָמוּךְ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכוּ׳, כֵּן יֵשׁ לָאָדָם לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּעוֹדוֹ בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ וּבְבְרִיאוּתוֹ, שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לְהִתְנַהֵג בְּלֹא תַּאֲוֹוֹת כְּמוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, וּבְוַדַּאי אִם הָיָה נִזְכָּר בְּזִכָּרוֹן טוֹב מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַבָּא, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל כְּלָל חַיּוֹת וְתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. וְלָכֵן אֲנַחְנוּ שׁוֹבְרִים אֶת הַמַּצָּה, שֶׁהוּא סוֹד הַדַּעַת, לְהַכְנִיעַ יִתְבָּרֵךְ לְחֵצִי, לְהוֹרוֹת שֶׁאָנוּ מַשְׁלִיכִים אֶת הַדַּעַת מֵאִתָּנוּ, כִּי מַצָּה הִיא דַּעַת גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן מְאֹד, כְּמוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נו), וְאֵין אָנוּ רוֹצִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַדַּעַת וְהַשֵּׂכֶל וְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, וְתַעֲנוּגֵי שַׁעֲשׁוּעֵי עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל־כֵּן אָנוּ מַחְבִּיאִים אֶת הַדַּעַת, שֶׁהִיא הַמַּצָּה, לָעוֹלָם הַבָּא, וּבָעוֹלָם הַזֶּה אָנוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים רַק עִם חֲצִי הַקֶּטֶן, שֶׁהוּא לֶחֶם עֹנִי, סוֹד הָאֱמוּנָה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, גְּלוּחַ, הֲלָכָה ג׳, אות יג); כִּי אָנוּ מִתְחַזְּקִים רַק בֶּאֱמוּנָה, וְעוֹנִים וְצוֹעֲקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּמִשְׁתּוֹקְקִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וּמְדַבְּרִים עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּתִמִּימוּת וּפְשִׁיטוּת, שֶׁזֶּה לֶחֶם עֹנִי, שֶׁעוֹנִים עָלָיו דִּבּוּרִים הַרְבֵּה, אֲבָל אֶת הַדַּעַת הַגָּדוֹל אָנוּ טוֹמְנִים עַד הַסּוֹף בְּקֶרֶן הָאַחֲרוֹן, שֶׁאָז תִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת הַוְיָ״ה, וְאָז נִזְכֶּה לְדַעַת הַשָּׁלֵם. וְלָמָּה אָנוּ שׁוֹבְרִים דַּיְקָא אֶת הַמַּצָּה הָאֱמְצָעִית? כִּי הִיא נֶגֶד אֶמְצָעִי יִצְחָק. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק, לְקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה (תְּהִלִּים טז, ג): אֵימָתַי הֵן קְדוֹשִׁים? בְּשָׁעָה שֶׁנִּתָּנִין בָּאָרֶץ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהֵם בַּחַיִּים, אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְיַחֵד שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב טו, טו): ״הֵן בִּקְדֹשָׁו לֹא יַאֲמִין״; וַהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁיִּחֵד שְׁמוֹ עַל יִצְחָק, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כח, יג): ״וֵאלֹהֵי יִצְחָק״, רַבָּנָן אָמְרִין: רוֹאֶה אֶת עֲפָרוֹ כְּאִלּוּ

הוּא צָבוּר עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְרַבִּי בְּרֶכְיָה אָמַר: הוֹאִיל וְנִתְיַשֵּׁר בְּעֵינָיו, חֲרִי הוּא כְּאִלּוּ מֵת, שֶׁהוּא גָּנוּז בְּתוֹךְ הַבַּיִת. חֲרִי שֶׁגַּם יִצְחָק, אַף שֶׁהוּא עֲדַיִן הָיָה חַי בְּזֶה הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת מֵאַחַר שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעוֹד בַּחַיִּים חִיּוּתוֹ הָיָה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה רוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ שָׁרוּף עַל הַמִּזְבֵּחַ וַאֲפָרוֹ צָבוּר שָׁמָּה, הוּא זֶכָה שֶׁגַּם בַּחַיִּים חִיּוּתוֹ נִקְרָא שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ עָלָיו. וְכֵן כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִילוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמַרְגִּישׁ בְּדַעְתּוֹ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהוּא מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּכָל עֵת וְרֶגַע לְמְסֹר אֶת עַצְמוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, וּכְבָר מֻרְגָּשׁ שֶׁאֵינוֹ נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, צַדִּיק כָּזֶה שֶׁאוֹחֵז בְּמַדְרֵגָה כָּזוֹ, הוּא יָכוֹל לִטְעֹם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֶּה סוֹד ש״י עוֹלָמוֹת, חֲצִי מִכֻּ״ר, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא לֹא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַשָּׂגוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁמַּשִּׂיג, כִּי הוּא מַשְׁלִיךְ אֶת חָכְמָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ וְדַעְתּוֹ, וּמַטְמִינוֹ לֶעָתִיד לָבוֹא, וְכָאן בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא רַק מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הָאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה, שֶׁזֶּה הַחֲצִי הַקָּטָן, לֶחֶם עֹנִי, דַּלִּית לֵהּ מִגַּרְמֵהּ כְּלוּם. וְלָכֵן דַּיְקָא אֶת הַמַּצָּה — שֶׁהִיא הַדַּעַת, הָאֱמְצָעִית — שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יִצְחָק, שׁוֹבְרִים לְחֲצִי, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

מַגִּיד

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁעִקַּר הַמִּצְוָה בְּלֵילָה זֶה, הוּא סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל הַמַּאֲרִיךְ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, חֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח, וְנַעֲשִׂים מִזֶּה תִּקּוּנִים גְּדוֹלִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְלָכֵן כְּדֵי לְלַהֵב אֶת הַלֵּב בְּקֶרֶשֶׁת הַלַּיְלָה, נוֹהֲגִין חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה לוֹמַר אֶת הַקָּטַע הַזֶּה מֵהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, הַמַּרְכָּבָה לְדַבֵּר מִשְׁבַּח הַלַּיְלָה הַזֶּה, וּמַה שֶּׁקּוֹרֶה לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם עַכְשָׁו בְּשָׁעוֹת אֵלּוּ שֶׁאַתָּה יוֹשֵׁב עִם בְּנֵי בֵּיתְךָ וִילָדֶיךָ, וְעוֹסֵק לְסַפֵּר בְּנִפְּי יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאֶת גְּדֶל הַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁיֵּשׁ לְמַעְלָה אֲצִלּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהוּא בָּא, כִּבְיָכוֹל, עִם כָּל הַמַּלְאָכִים בְּבָתֵּי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא שָׁמֵחַ מְאֹד בָּזֶה שֶׁמַּרְבִּים לְסַפֵּר בְּהַנִּפִּים שֶׁעָשָׂו אִתָּם בִּיצִיאַת מִצְרַיִם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמַר עַכְשָׁו אֶת הַקָּטַע הַזֶּה, וְיָשִׂים הֵיטֵב אֶל לִבּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא אוֹמֵר, וְיִתְלַהֵב לְבָבוֹ מְאֹד לוֹמַר אֶת כָּל סֵדֶר הַהַגָּדָה.

מַאֲמַר הַזֹּהַר בְּרַעְיָא מְהֵימָנָא (בא מ:)

פְּקוּדָא בָּתַר דָּא לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָא דְיִצִיאַת מִצְרַיִם, דְּאִיהוּ חִיּוּבָא עַל כַּר נַשׁ לְאִשְׁתַּעֵי בְּהַאי שִׁבְחָא לְעָלְמִין, וְהָכִי אוֹקִימְנָא כָּל כַּר נַשׁ דְּאִשְׁתַּעֵי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וּבְהַהוּא סִפּוּר חָדֵי בְּחֶדְוָה, זָמִין אִיהוּ לְמֶחֱדֵי בִּשְׁכִינְתָּא לְעָלְמָא דְאָתֵי דְּהוּא חֵידוּ מִכֹּלָּא דְּהַאי אִיהוּ כַּר נַשׁ דַּחֲדֵי בְּמַרְיֵהּ. וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָדֵי בְּהַהוּא סִפּוּר. בֵּיהּ שַׁעֲתָא כְּנִישׁ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָל פָּמַלְיָא דִילֵהּ, וְאָמַר לוֹן: זִילוּ וּשְׁמָעוּ סִפּוּרָא דְּשִׁבְחָא דִילִי דְּקָא מְשַׁתְּעוּ בְּנֵי וַחֲדָאן בְּפֻרְקָנִי. כְּדֵין כֻּלְּהוּ מִתְכַּנְּשִׁין וְאָתְיָן וּמִתְחַבְּרָן בַּהֲדֵיהוּ דְיִשְׂרָאֵל, וְשָׁמְעִין סִפּוּרָא דְּשִׁבְחָא דְּקָא חָדָאן בְּחֶדְוָא דְּפֻרְקָנָא דְּמָארֵיהוֹן כְּדֵין אַתְיָן וְאוֹדָן לֵיהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כָּל אִינּוּן נִפִּין וּגְבָרָן וְאוֹדָאן לֵהּ עַל עַמָּא קַדִּישָׁא דְּאִית לֵיהּ בְּאַרְעָא דַּחֲדָאן בְּחֶדְוָה דְּפֻרְקָנָא דְּמָארֵיהוֹן. כְּדֵין אַתּוֹסָף לֵיהּ חֵילָא וּגְבוּרְתָּא לְעֵילָּא, וְיִשְׂרָאֵל בְּהַהוּא סִפּוּרָא יַהֲבִי חֵילָא לְמָארֵיהוֹן כְּמַלְכָּא דְּאִתּוֹסָף חֵילָא וּגְבוּרְתָּא, כַּד מְשַׁבְּחִין גְּבוּרְתֵּיהּ וְאוֹדָן לֵיהּ, וְכֻלְּהוֹן דַּחֲלִין מִקַּמֵּיהּ, וְאִסְתַּלָּק יְקָרֵהּ עַל כֻּלְּהוּ. וּבְגִין כָּךְ

אִית לִשְׁבָּחָא וּלְאִשְׁתַּעְיָא בְּסִפּוּר דָּא כְּמָה דְּאִתְמַר. כְּגַוְונָא דָּא חוֹבָה אִיהוּ עַל כָּל נַשׁ לְאִשְׁתַּעְיָא תָּדִיר קַמֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְפַרְסוּמֵי נִסָּא בְּכָל אִינוּן נִסִּין דַּעֲבַד. וְאִי תֵּימָא אַמַּאי אִיהוּ חוֹבָתָא וְהָא קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יָדַע כֹּלָּא, כָּל מַה דַּהֲוָה וְיֶהֱוֵי לְבָתַר דְּנָא, אַמַּאי פִּרְסוּמָא דָּא קַמֵּה עַל מַה דְּאִיהוּ עָבַד וְאִיהוּ יָדַע. אֶלָּא וַדַּאי אִצְטְרִיךְ כָּל נַשׁ לְפַרְסוּמֵי נִסָּא, וּלְאִשְׁתַּעְיָא קַמֵּה בְּכָל מַה דְּאִיהוּ עָבַד בְּגִין דְּאִנּוּן מִלִּין סַלְקִין, וְכָל פַּמְלְיָא דִּלְעֵילָּא מִתְכַּנְשִׁין וְחָמָאן לוֹן וְאוֹדָאן כֻּלְּהוּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִסְתַּלָּק יְקָרֵהּ עֲלַיְיהוּ עֵלָּא וְתַתָּא. בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בְּדָחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאההויהה איההיוהה

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה

בְּיִחוּדָא שְׁלִים

יהוה

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, חֲרִינִי מוֹכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שׂרֵשׁ מִצְווֹת אֵלּוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

הֵא לַחְמָא עַנְיָא דִּי אָכְלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם. כָּל דִּכְפִין ייֵתֵי וְיִכוֹל, כָּל דִּצְרִיךְ ייֵתֵי וְיִפְסַח. הַשַּׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הַשַּׁתָּא עַבְדֵי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין׃

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! ה׳ הִיא אוֹת אַחֲרוֹנָה בְּשֵׁם הוי״ה בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא הַמַּלְכוּת הַנִּקְרֵאת לַחְמָא, שֶׁהָיְתָה בְּגָלוּת מִצְרַיִם, עֲנָיָא בְּקַבָּלָתָהּ מִן הַיְסוֹד בִּלְבַד ה׳ גְּבוּרוֹת, וְזֶה הָיָה גָּלוּת מִצְרַיִם, דִּי אָכְלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם, כִּי אָז הָיְתָה הַדַּעַת בְּגָלוּת, וַעֲכְשָׁו אֲנַחְנוּ עוֹסְקִים לְתַקֵּן אֶת הַמֹּחִין, וְלָכֵן אָנוּ אוֹמְרִים: כָּל דִּכְפִין ייֵתֵי וְיִכוֹל, כָּל דִּצְרִיךְ ייֵתֵי וְיִפְסַח, כִּי רוֹצִים לְהַשְׁפִּיעַ לְזוּלָתָן, שֶׁזֶּה בָּא מִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת, כִּי מִי שֶׁעֲדַיִן בְּקַטְנוּת הַדַּעַת, אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ, כִּי הוּא כְּיֶלֶד וְקָטָן, כַּמּוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר הַקְדָּמָה): קָטָן — נָבָל בְּמָמוֹנֵיהּ, נָבָל שְׁמֵיהּ, דְּלָאו אִיהוּ נָדִיב וְלָאו אִיהוּ מְזַרְעָא דְּאַבָהָן, דְּאִתְמַר עֲלֵיהוּ ״נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ״. דְּהָא קָטָן אִיהוּ עָנִי הַדַּעַת, עַיֵּן שָׁם. הַשַּׁתָּא הָכָא, אַף שֶׁאֲנַחְנוּ נִמְצָאִים עֲדַיִן בַּגָּלוּת, עִם כָּל זֹאת אָנוּ מְשַׁתְּדְּלִים לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אֶת הַמֹּחִין לְהַשְׁפִּיעַ לְזוּלָתֵנוּ, אַף שֶׁאֵין הַזִּוּוּג עֲדַיִן שָׁלֵם, אֲבָל אֲנַחְנוּ מִתְפַּלְּלִים, אֲשֶׁר לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל, שֶׁאָז תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה שְׁלֵמָה, וְיִהְיֶה הַזִּוּוּג בִּשְׁלֵמוּת, וְיִשְׁפַּע שֶׁפַע בְּלִי צִמְצוּם. הַשַּׁתָּא עַבְדֵי,

בְּגָלוּת, אֲנַחְנוּ נִקְרָאִים ׳בֶּן הַשִּׁפְחָה׳, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, נִזְכֶּה לְהִקָּרֵא ׳בֶּן הַמֶּלֶךְ׳, כִּי אָז נִהְיֶה **בְּנֵי חוֹרִין**. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח, מֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בְּאוֹר גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה הַגְּאֻלָּה, אַף אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה אֵיזֶה צִמְצוּם, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מט); כִּי צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְצַמְצֵם אֶת הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁל לִבּוֹ, כִּי הִתְלַהֲבוּת הַלֵּב אֵין לָזֶה סוֹף וְתַכְלִית מֵרֹב תְּשׁוּקָתוֹ, כִּי צְרִיכִים לְצַמְצֵם אֶת הַהִתְלַהֲבוּת, כְּדֵי לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִדָּה וּבְצִמְצוּם. וּצְרִיכִים לְקַדֵּשׁ אֶת הַמַּחֲשָׁבָה לַחֲשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, כְּדֵי לִזְכּוֹת לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים. וְזֶה סוֹד ה׳ שֶׁהִיא דָּלֶ״ת עִם יוּ״ד, וְכַמּוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן כא): דָּלֶ״ת הָיְתָה וְאִתְחַזְרַת וַעֲשִׂית ה״א, כִּי דָּלֶ״ת חֲרֵית לְשׁוֹן דַּלָּה וַעֲנִיָּה, הַיְנוּ כְּשֶׁנִּשְׁתַּטֶּה לִבּוֹ בְּטִפְּשׁוּת, אָז הִיא דָּלֶ״ת, וּכְשֶׁמְּקַדֵּשׁ מַחֲשַׁבְתּוֹ וְלִבּוֹ קָדְשָׁה פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה (מְגִלָּה כג:), זֶה יוּ״ד שֶׁמַּמְשִׁיךְ לְתוֹךְ הַדָּלֶ״ת, וְנַעֲשָׂה עַל־יְדֵי־זֶה ה״א, נִמְצָא, שֶׁכָּל גְּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה, שֶׁהַדַּעַת הָיְתָה מְצֻמְצֶמֶת בְּסוֹד דָּלֶ״ת חֲוָה, וְהַגְּאֻלָּה הָיְתָה עַל־יְדֵי שֶׁהִכְנִיסוּ יוּ״ד בְּתוֹךְ הַדָּלֶ״ת וְנַעֲשָׂה ה״א, וְזֶה, מַה שֶּׁאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים בְּתִּחִילַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם: הֵא לַחְמָא עַנְיָא, שֶׁקֹּדֶם הָיָה רַק דָּלֶ״ת, שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת דַּלָּה וַעֲנִיָּה, וּכְשֶׁהִכְנִיס מֹשֶׁה אֶת הַדַּעַת שֶׁהוּא יוּ״ד, נַעֲשָׂה ה״א, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, עַל־יְדֵי סוֹד הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי יְהוָ״ה הוּא הָאֱלֹהִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״; כִּי בָּזֶה נִשְׁלַם הַמַּלְכוּת, הַיְנוּ כְּשֶׁיּוֹדְעִים אֲשֶׁר הַמַּלְכוּתָה שַׁיָּכֶת רַק לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַחֲזִירִים אֶת הַה״א שֶׁהוּא עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה אֶל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, יה״ו אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, שֶׁאָז נַעֲשֶׂה יְחוּדָא שְׁלִים, וְהָבֵן.

מוֹזְגִין כּוֹס שֵׁנִי, וְכָאן הַבֵּן שׁוֹאֵל מֵאָבִיו

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ מַצָּה: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת, הַלַּיְלָה הַזֶּה מָרוֹר: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מַטְבִּילִין אֲפִלּוּ פַּעַם אֶחָת, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסֻבִּין, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין:

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁהָאַרְבַּע קֻשְׁיוֹת שֶׁהַבֵּן שׁוֹאֵל מֵאָבִיו, בָּזֶה מְרֻמָּזִים סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ד׳ הָעוֹלָמוֹת, וּשְׁאֵלָה הוּא עִנְיָן שֶׁל צְמִצּוּם, כִּי דָּבָר שֶׁאָדָם לֹא יוֹדֵעַ, הוּא צָרִיךְ לִשְׁאֹל — זֶה בְּחִינַת צִמְצוּם. וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח מֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בִּגְלוּי רַב וְנִפְלָא מְאֹד דֶּרֶךְ הַד׳ עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹרוֹת בְּהִתְגַּלּוּת זֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם, וְאֵלּוּ הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁשּׁוֹאֲלִים הַבָּנִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר, כִּי הַשְּׁאֵלָה וְהַקֻּשְׁיָה הִיא הִסְתָּרַת הַיְדִיעָה שֶׁהוּא הַצִּמְצוּם (לקוטי־הלכות, תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ד׳); וּבָזֶה שֶׁשּׁוֹאֲלִים שְׁאֵלוֹת וְקֻשְׁיוֹת, שֶׁהוּא הַצִּמְצוּם, עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל אַחַר־כָּךְ לְקַבֵּל תִּרוּץ, שֶׁהוּא גִּלּוּי הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ דֶּרֶךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, וּמַה גַּם שֶׁבָּזֶה שֶׁשּׁוֹאֲלִים עַכְשָׁו קֻשְׁיוֹת, כְּדֵי לְהָבִין מַה הַתַּכְלִית שֶׁל הַלַּיְלָה הַזֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהַכְנִיעַ וְלִשְׁבֹּר אֶת הַמְחַקְרִים וְהַכּוֹפְרִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, חַכְמֵי הַשָּׂבַע, שֶׁמַּכְנִיסִים בָּעוֹלָם אֶת הֶבְלֵיהֶם; כִּי עַל־יְדֵי אֵלּוּ הַקֻּשְׁיוֹת מְבַטְּלִין אוֹתָם לְגַמְרֵי (לקוטי־הלכות, נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ב׳). וְזֶה

סוד המחין שנכנסים בלילה הזה, קדם כל גדלות, ואחר־כך קטנות וכו׳, כי הכל בסוד צמצום הָאוֹר, שגם אנו נזכה להבין האֲרת הָאין סוף ברוך הוא, כי תכלית הבריאה היתה כדי להכיר את הקדוש־ברוך־הוא, וכמאמרם ז״ל (פנחומא ושא): מיום שברא הקדוש־ברוך־הוא את עולמו נתאוה שיהיה לו דירה בתחתונים; כי הוא רוצה לגור בגיגינו, ושנזכה להכירו יתברך, אבל על זה צריכים כלים טובים וצמצומים רבים, כדי להשיג את האור, כמובא בדברי רבנו ז״ל (לקוטי־מוהר״ן, חלק א׳, סימן ל׳), שהשגת אלקות אי אפשר להשיג אלא על־ידי צמצומים רבים, משכל עליון לשכל תחתון, כי מרב אור צריכים לחלק את זה לחלקים, כמובא בדברי רבנו ז״ל (שיחות־הר״ן, סימן צג), שצריך לזה חכם גדול, שיוכל לחלק האור הגדול לחלקים קטנים, כדי שיוכלו הקטנים במעלה לקבלם מעט מעט, עין שם. וזה סוד הקשיות שהבן שואל את אביו דיקא מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, בזה בעצמו כבר נתעלה מחו בתכלית העליה, על־ידי ששאל ״מה״, כבר נעשה הצמצום, כי זכה לבחינת בטוח, בחינת (שמות טז): ״ונחנו מה״ וגו׳, ואזי הוא כבר רואה הפרש שנשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כלו מצה, כי חמץ הוא בחינת השבע, ומצה הוא בחינת ההשגחה, ומחמת שזוכין בלילה הזה לגלוי ההשגחה פרטית, שיודעין ועד אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, שהוא כלו מצה, כלו השגחה, על־ידי־זה יש לו כח כבר לאכל בכל השנה בין חמץ ובין מצה, כי מהלילה הזה ליל פסח, נמשך עליו אור כזה על כל השנה, שיודע שגם השבע הוא השגחה, כמובא בדברי רבנו ז״ל (לקוטי־מוהר״ן, חלק ב׳, סימן יז),; כי באמת גם השבע היא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר להבין שני דברים כאחד, דהינו השבע שבאמת הוא השגחתו יתברך, אבל על־ידי הלילה הקדוש הזה של ליל־הסדר, ממשיכים האֲרת הדעת על כל השנה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור, כי דיקא בליל פסח, שאז הוא סוד הבטישא, שמסתפרים מה עבר עלינו במצרים, שהצרכנו לעבר מרירות דמרירות, בסוד (שמות א, יד): ״וימררו את חייהם בעבדה קשה״ וגו׳,

וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יְכוֹלִים לֶאֱכֹל כָּל הַשָּׁנָה שָׁאָר יְרָקוֹת, שֶׁהוּא סוֹד הַתְּשׁוּבָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יא), יֶרֶק הוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, כַּמּוּבָא (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מג): ״וַיֶּרֶק אֶת חֲנִיכָיו״, שֶׁזֵּרָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְכֵן הוּא (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יב): וְיֶרֶק זֶה קַו הַיָּרוֹק שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבִּינָה, וּמַקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם, שֶׁמְּשָׁם הַתְּשׁוּבָה, כִּי מִבִּינָה בָּאָה הַתְּשׁוּבָה, כִּי דַּיְקָא בְּלֵיל פֶּסַח שֶׁאֲנַחְנוּ מְזַכִּירִים אֶת הַמְרִירוּת שֶׁעָבְרָנוּ, שֶׁכָּל זֶה הוּא הַצְמָצוּם, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יְכוֹלִים כְּבָר כָּל הַשָּׁנָה לְהַשִּׂיג אֶת אוֹר הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהוּא שְׁאָר יְרָקוֹת. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מַטְבִּילִין אֲפִלּוּ פַּעַם אֶחָת, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים; כִּי כַּרְפַּס הוּא סוֹד מֹחִין דְּקַטְנוּת, מַאֲכַל עֲנִיִּים (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם, הֲלָכָה ו׳, אוֹת כב). וְטוֹבְלִים אוֹתוֹ בְּמֵי מֶלַח, שֶׁזֶּה בְּחִינַת דְּמָעוֹת, שֶׁהֵם מַיִם מְלוּחִים, שֶׁמְּשָׁם הַשֶּׁקֶר, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא); וְלָכֵן אָנוּ עוֹסְקִים בְּלֵיל פֶּסַח לְתַקֵּן אֶת זֹאת, לָצֵאת מֵהֲעֲנִיּוּת וְהַשֶּׁקֶר, וְעַל־כֵּן אָנוּ טוֹבְלִים אֶת הַכַּרְפַּס בִּמֵי מֶלַח — לְבַטֵּל אֶת הַשֶּׁקֶר וְאֶת הֲעֲנִיּוּת. וְכֵן טוֹבְלִים אֶת הַמָּרוֹר בַּחֲרֹסֶת, כִּי חֲרֹסֶת הֵן שְׁתֵּי תְּבוּאוֹת: חִ״ט רוּ״ת, דְּחָס רַחֲמָנָא עֲלָן, בְּכֹחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא סוֹד מָשִׁיחַ שֶׁיֵּצֵא מִרוּת (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה׳, אוֹת נג), שֶׁדַּיְקָא הַמָּרוֹר וְהַמְרִירוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלֵינוּ, אֲנַחְנוּ מַמְתִּיקִים עַל־יְדֵי שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁבְּסוֹף נִזְכֶּה לְהַגְאֵל עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ שֶׁיֵּצֵא מִרוּת, וְזֶהוּ שֶׁטּוֹבְלִין אֶת הַמָּרוֹר שֶׁהוּא הַמְרִירוּת, בְּתוֹךְ הַחֲרֹסֶת דַּיְקָא, שֶׁהוּא סוֹד חִ״ט רוּ״ת, שֶׁיְּחוּשׁ עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְגָאֳלֵנוּ, עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ שֶׁיֵּצֵא מִרוּת. וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵיל פֶּסַח מַטְבִּילִין שְׁתֵּי פְּעָמִים, וּבְכֹחַ הַדַּעַת הַזֶּה שֶׁאֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים בְּלֵיל פֶּסַח, לְהַגְדִּיל אֶת הַמֹּחִין דְּקַטְנוּת וְלָצֵאת מֵהַשֶּׁקֶר, וּלְהַמְתִּיק אֶת הַמְרִירוּת, בָּזֶה שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים שֶׁנִּגָּאֵל עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ שֶׁיֵּצֵא מִרוּת, עַל־יְדֵי כָּל זֶה כְּבָר לֹא צְרִיכִים לִטְבֹּל כָּל הַשָּׁנָה אֲפִלּוּ פַּעַם אֶחָת, כִּי מִכֹּחַ הַהֶאָרָה שֶׁמֵּאִיר עָלֵינוּ בְּלֵיל פֶּסַח, אָנוּ יְכוֹלִים לְהִתְחַזֵּק כָּל הַשָּׁנָה. שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסֻבִּין, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין; כִּי עִנְיַן מְסֻבִּים הוּא יְשׁוּב הַדַּעַת, עוֹלָם הַחֵרוּת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְגִלָּה יב:) עַל בְּנֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב דִּמְיַתְּבָא דַּעְתַּיְהוּ, מֵחָמַת שֶׁלֹּא הָלְכוּ בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה מח, יא): ״שַׁאֲנַן מוֹאָב

הַמַּצּוֹת יִהְיוּ מְגֻלִּין עַד סוֹף הַהַגָּדָה.

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה. וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם. וַאֲפִלּוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים, כֻּלָּנוּ זְקֵנִים, כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה, מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרָיִם. וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח:

מִנְעוּרָיו וְגוֹ׳, וּבְגוֹלָה לֹא הָלַךְ, עַל־כֵּן עָמַד טָעֲמוֹ בּוֹ״ וְגוֹ׳; וְלָכֵן בְּלֵיל פֶּסַח, אָז הוּא הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה, שֶׁמֵּאִיר עָלָיו הַמּוֹחִין, וְיָכוֹל לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ, כִּי שִׂמְחָה הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נה, יב): ״כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ״, שֶׁעַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה נַעֲשִׂין בְּנֵי חוֹרִין, וְיוֹצְאִים מִן הַגָּלוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י״); וְלָכֵן בְּלֵיל פֶּסַח יוֹשְׁבִים מְסֻבִּין דַּיְקָא, שֶׁאָז הוּא זְמַן חֵרוּתֵנוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כָּל הַשָּׁנָה אָדָם הוּא פַּעַם בִּישׁוּב הַדַּעַת וּבְשִׂמְחָה — שֶׁזֶּה מְסֻבִּין, וּפַעַם בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה בְּלִי יִשּׁוּב הַדַּעַת, שֶׁזֶּה יוֹשֵׁב בְּלֹא הֶסְבֵּה, וְהָבֵן.

❖ ❖ ❖

עֲבָדִים הָיִינוּ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הַתּוֹרָה לְכָל הַקְּשָׁיוֹת הוּא שֶׁנִּזְכֹּר אֲשֶׁר עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר כָּל זֶה הָיָה גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁנִּפַּלְנוּ לִבְחִינַת עֲבָדוּת, כִּי כְּתִיב (וַיִּקְרָא כה, נה): ״כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, עֲבָדַי הֵם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְהוָ״ה אֱלֹהֵיכֶם״; וְדָרְשׁוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (קִדּוּשִׁין כב:): עֲבָדַי הֵם וְלֹא עֲבָדִים לַעֲבָדִים; נִמְצָא, שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַבְדֵי הַשֵּׁם,

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיג, א): "הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ"ה" וְגוֹ', וּכְרֵעַ שֶׁאָדָם נוֹפֵל בְּקַטְנוּת הַדַּעַת וְנַעֲשֶׂה עֶבֶד לַזּוֹלַת, זֶה בָּא מִמַּחְיַן דְּקַטְנוּת, וְזוֹ הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁאָז הִתְגַּבְּרָה קְלִפַּת הָ'ע'ר'ף', אוֹתִיּוֹת פַּ'ר'ע'ה', וְהַמַּחְיַן הָיוּ בְּמִצַר, שֶׁזֶּה מִצְרַי"ם, אוֹתִיּוֹת מֵצַ"ר"יָ"ם, מ"י הִיא הַבִּינָה, הַמַּחְיַן הָיוּ בְּמִצַר, שְׁזוּ הַגָּלוּת הָכִי גְּדוֹלָה שֶׁרַק עוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם, שֶׁנּוֹפֵל לְקַטְנוּת הַמַּחְיַן, וּמוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ לְעֶבֶד לְזוּלָתוֹ, אַךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָמַל עָלֵינוּ, וְהֵאִיר עָלֵינוּ אוֹר גָּדוֹל נוֹרָא מְאֹד, גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה, וַיּוֹצִיאֵנוּ הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא אָרִיךְ אַנְפִּין, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁאָדָם הוּא רַק נוֹטֶה, רוֹאֶה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אַבָּא וְאִמָּא — מִשָּׁם, מִקְלִפַּת הָ'ע'ר'ף' שֶׁהוּא פַּ'ר'ע'ה', בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה, שֶׁהֵם אַבָּא וְאִמָּא, הַמַּלְבִּישִׁים אֶת שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת דְּאָרִיךְ אַנְפִּין מִצַּד פָּנִים, וּמְשָׁם נִמְשָׁכִים הַמֹּחִין, וְנִתְמַשֶּׁלֶת יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים, וְנִגְאָלוּ אֲבוֹתֵינוּ וְיָצְאוּ מִמִּצְרַיִם. וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא, בְּסוֹד הַלֵּידָה, שֶׁנּוֹלָדִים מֹחִין חֲדָשִׁים עַל־יְדֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אָרִיךְ אַנְפִּין, אֶת אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁהֵם אַבָּא וְאִמָּא — מִמִּצְרַיִם, הֵינוּ מִצַ"ר"יָ"ם, הֲרֵי אֲנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם, וְהָיִינוּ בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, עֲבָדִים לַעֲבָדִים. וַאֲפִלּוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים — מִצַּד הַחָכְמָה, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים — מִצַּד הַבִּינָה, כֻּלָּנוּ זְקֵנִים — מִצַּד הַבִּטּוּל, כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים — מִצַּד הַדַּעַת, אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁזָּכִינוּ כְּבָר לְמֹחִין דְּגַדְלוּת, מֹחִין דִּזְעֵיר אַנְפִּין, אַף־עַל־פִּי־כֵן מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, כְּדֵי לְהִזָּכִיר לָנוּ מָה שֶׁעָבַר עָלֵינוּ, וּמַה שֶּׁעֲדַיִן עוֹבֵר עָלֵינוּ, וְאַף שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא מְבִינִים עֲדַיִן, עִם כָּל זֹאת אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם זֶה לְטוֹבָתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ד'): כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָה, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא; כִּי אָז יִתְגַּלֶּה הַבִּינָה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהִיא הָאֶרֶת עוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח בַּחֲסָדִים, כִּי אֵין עוֹד חֲסָדִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים מִזֶּה שֶׁאָדָם עוֹסֵק לְסַפֵּר בַּנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין שֶׁעָבַר עָלָיו בְּחַיָּיו, שֶׁהָיָה עֶבֶד לַעֲבָדִים. וּכְכָל שֶׁאָדָם מַזְכִּיר לְצִמּוֹ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, וְנוֹתֵן תּוֹדָה

לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה שֶׁעָשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ב׳), בָּזֶה שֶׁאָדָם מוֹדֶה וּמְשַׁבֵּחַ וּמְהַלֵּל אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁעָשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כִּי תּוֹדָה וְהוֹדָאָה זֶה הָאֱרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּבֶאֱמֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לִמְצֹא חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְסַפֵּר לוֹ לְעַצְמוֹ, וְלִבְנֵי בֵיתוֹ, וְלִילָדָיו, אֶת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, כִּי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל כְּבָר רָאָה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמֶשֶׁךְ יְמֵי חַיָּיו, וְאִם עֲדַיִן עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר, הוּא צָרִיךְ לְקַיֵּם מַה שֶּׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצה) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים ד׳, ב): ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״, הֵינוּ שֶׁאֲפִלּוּ בְּהַצָּרָה בְּעַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לָנוּ; כִּי אִם יִסְתַּכֵּל הָאָדָם עַל חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִרְאֶה שֶׁאֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵצֵר לוֹ, גַּם בְּהַצָּרָה בְּעַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ, וּמַגְדִּיל חַסְדּוֹ עִמּוֹ. וְכָל זֶה צְרִיכִים לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח. שֶׁזֶּה תִּרוּץ עַל כָּל הַקַּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת שֶׁעוֹבְרִים בְּמֹחַ הָאָדָם בְּכָל פַּעַם מֵרֹב חֲטָאָיו וַעֲוונוֹתָיו; כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם נִשְׁבָּר — בֵּין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוּת, הַכֹּל זֶה מֵרֹב חֲטָאָיו וַעֲוונוֹתָיו וּפְשָׁעָיו, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהָכִיר אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ רַחֲמִים וַחֲסָדִים גְּמוּרִים, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא נִמְצָא בְּמָקוֹם שְׁנִמְצָא. וּבִשְׁבִיל זֶה בְּנֵי־אָדָם שׁוֹאֲלִים קַשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָסִים בָּהֶם סְפֵקוֹת, וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מַזְכִּירִים אֶת עַצְמֵנוּ שֶׁעֲבָדִים הָיִינוּ בְּמִצְרַיִם דִּקְטָנוּת, וְעַכְשָׁו הֵאִיר לָנוּ הַמֹּחִין דִּגְדֻלּוּת, וְאָנוּ זוֹכִין לְהַכִּיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה תִּרְצוּ לָנוּ כָּל הַקַּשְׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת, וַאֲנַחְנוּ זוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ הֶאָרָה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה וְנִפְלָאָה בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח, וּמִשָּׁם אֲנַחְנוּ מַקְבִּלִים כֹּחַ לְהִתְחַזֵּק כָּל הַשָּׁנָה, וְהֵבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן, שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בִּבְנֵי־בְרַק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה. עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר זֶה שִׁשָּׁה מִן הַתַּנָּאִים הַקְּדוֹשִׁים בְּצַוָּאָתָם מְסַפְּרִים, הָיְתָה כַּוָּנָתָם לְהַמְשִׁיךְ מִחִין עִלָּאִין, כְּדֵי לִגְאֹל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, וְלָכֵן הֵאִירוּ כָּל־כָּךְ אֶת הַלַּיְלָה בְּאוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי שֶׁהִמְשִׁיכוּ אֶת ש״ע נְהוֹרִין אֶל תּוֹךְ מ״ה — יו״ד ה״א וא״ו ה״א, שֶׁהוּא הַזְעִיר אַנְפִּין, שֶׁזֶּה מַעֲשֶׂ״ה, שֶׁהוּא ש״ע מ״ה (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ד׳); רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ זֶה בֵּן וְתַלְמִיד, הֵם מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ, רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה זֶה עֶזְרָא הַסּוֹפֵר, שֶׁהֶעֱלָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, רַבִּי עֲקִיבָא זֶה יַעֲקֹב, רַבִּי טַרְפוֹן זֶה יִרְמְיָה, וְלָכֵן הֵם דַּיְקָא רָצוּ לְהַמְשִׁיךְ כְּבָר אֶת הָאֲרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזֶּה סוֹד גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הַמִּתְגַּלֶּה בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וְהֵאִירוּ אֶת הַגָּלוּת עִם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם, וְהִזְכִּירוּ לָהֶם: הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, הַיְנוּ לְפִי שֶׁהַתַּנָּאִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיָּשְׁבוּ מְסֻבִּים בִּבְנֵי־בְרַק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל הַלַּיְלָה, הֵם הִמְשִׁיכוּ כְּבָר עוֹד בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה — שֶׁהוּא זְמַן הַגָּלוּת, אֶת ש״ע נְהוֹרִין, שֶׁזֶּה אל״ף למ״ד, אל״ף למ״ד שֶׁעוֹלֶה ש״ע, וְגַם בְּנֵי״ בְּרַ״ק עִם הַשֵּׁשׁ אוֹתִיּוֹת עוֹלֶה ש״ע, כִּי הֵם הֵאִירוּ כְּבָר אֶת הָאוֹרוֹת שֶׁל אָרִיךְ אַנְפִּין בְּמֶשֶׁךְ הַגָּלוּת, שֶׁזֶּה מַעֲשֶׂה, אוֹתִיּוֹת ש״ע מ״ה, הַיְנוּ הָאֲרַת אָרִיךְ אַנְפִּין לְתוֹךְ זְעִיר אַנְפִּין, וְאָצְלָם לַיְלָה כְּיוֹם יָאִיר, כִּי כָּל אֶחָד כְּפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, יַעֲקֹב, יִרְמְיָה, עֶזְרָא, הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא סוֹד (יְשַׁעְיָה סד, ג): ״עַ־יִן לֹ״א רָ״אְתָה אֱ״לֹהִים זּ״וּלָ״תֶךָ יַ״עֲשֶׂה״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אֱ״לִ״י־עָ״דְ״ר׳ דְּרֵי מַעְלָה, וְכֵן לָרֶדֶת מַטָּה מַטָּה, שֶׁהוּא סוֹד (שָׁם כו, יט): יְ״קוּמוּן הָ״קִיצוּ וְ״רַנְּנוּ שׁ״כְנֵי עָ״פָר״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: יְ״הֹ״וֹ״שֻׁ״עַ׳ — דְּרֵי מַטָּה,

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, ג): **'לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ'. יְמֵי חַיֶּיךָ — הַיָּמִים, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ — הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ — הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ — לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ:**

לְהָאִיר בְּשִׁנֵּיהֶם אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁבָּאוּ תַּלְמִידֵיהֶם, וְהִזְכִּירוּ לָהֶם, שֶׁעֲדַיִן אֲנַחְנוּ בְּחֹשֶׁךְ הַלַּיְלָה, לֵיל הַגְּלוּת, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, שֶׁנִּזְכֶּה לְהִגָּאֵל כְּבָר גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְלֹא שֶׁנִּהְיֶה בַּגְּלוּת, וְיָאִיר עָלֵינוּ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא אֲנַחְנוּ רוֹצִים כְּבָר לְהִגָּאֵל בְּפֹעַל, וְלִרְאוֹת בְּבִנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְהָבֵן.

❖ ❖ ❖

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל גִּלָּה לָנוּ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן לו), שֶׁעִקַּר נִסָּיוֹן וְצָרוּף שֶׁל כָּל אָדָם הוּא בְּתַאֲוַת נְאוּף, שֶׁהִיא כְּלָלִיּוּת כָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל כָּל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, כִּי כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל מֻשְׁרֶשֶׁת בְּשִׁבְעִים נַפְשׁוֹת בֵּית־יַעֲקֹב, שֶׁהֵם שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְהִתְעַלּוּת בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה, כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּשַׁבְּרִין אֶת הַקְּלִפָּה הַקּוֹדֶמֶת לַפְּרִי, שֶׁהֵם כָּל הַתַּאֲוֹוֹת רָעוֹת וּמִדּוֹת מְשֻׁחָתוֹת, שֶׁבָּלָן נִמְשָׁכוֹת מִתַּאֲוַת נְאוּף, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִזֶּה רַק עַל־יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהִיא סוֹד גְּלוּי אֱמוּנָה: שְׁמַ"ע יִשְׂרָא"ל הַוָ"ה אֱלֹהֵי"נוּ הַוָ"ה אֶחָ"ד, בָּרוּ"ךְ שֵׁ"ם כְּבוֹ"ד מַלְכוּת"וֹ לְעוֹלָ"ם וָעֶ"ד. שֶׁזֶּה סוֹד יִחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן יא); וְלָכֵן כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהוּא תִּקּוּן

הָאֱמוּנָה, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁעַל יָדוֹ הוּא יָכוֹל לְזַכֵּךְ אֶת הַמַּחְיָן שֶׁלּוֹ, וְלָצֵאת מֵהַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית, וְיִהְיֶה בְּשָׁלוֹם עִם כֻּלָּם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַ"ן ז"ל (לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת, יַיִן נֶסֶךְ, הֲלָכָה ד'): עִקַּר הַפֶּגֶם וְהַקִּלְקוּל הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה הוּא — כְּשֶׁמְּהַפְּכִין דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, וּמְהַפְּכִין הָאֱמֶת לְשֶׁקֶר וְהַשֶּׁקֶר לֶאֱמֶת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ה, כ): "הוֹי הָאֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע, שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ" וְגוֹ', שֶׁזֶּה גָּרוּעַ מִן הַכֹּל. כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מַטְעִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִצִּיּוּר הָאוֹר, הַיְנוּ כִּי מִלְּמַעְלָה יוֹרֵד רַק אוֹר פָּשׁוּט, וּלְמַטָּה נִצְטַיֵּר לְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, כְּפִי תְּפִיסַת הַמַּחְיָן שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם הַכֵּלִים לְקַבֵּל הָאוֹר. וְעִקַּר תִּקּוּן הַכֵּלִים אוֹ קִלְקוּלָם תָּלוּי כְּפִי תִּקּוּן הַבְּרִית וְקִלְקוּלוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וּבָזֶה תָּלוּי הַכֹּל. וְזֶה עִקַּר הִתְגָּרוּת הַבַּעַל־דָּבָר וְעָרְמָתוֹ, שֶׁהוּא אוֹרֵב וְחוֹתֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבְיוֹתֵר — עַל הַגְּדוֹלִים וְהַמְּנַהִיגִים, וְכָל מִי שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּיוֹתֵר — אוֹרֵב עָלָיו בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין נב.): כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ — יִצְרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ; וְכֵן דָּרְשׁוּ (שָׁם) עַל הַפָּסוּק (יוֹאֵל ב, כ): "וְאֶת בָּאשׁוֹ וְאֶת צַחֲנָתוֹ כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת", שֶׁפָּשַׁט יָדוֹ בִּגְדוֹלִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱרַב בֵּית רִאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי, וַעֲדַיִן מְרַקֵּד בֵּינָן עַל־יְדֵי־זֶה. וְכָל הַצָּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל אֲרִיכוּת הַגָּלוּת, הוּא רַק עַל־יְדֵי־זֶה, עַל־יְדֵי מַחֲלֹקֶת שֵׁשׁ בֵּין יִשְׂרָאֵל. וְזֶה מַה שֶּׁרָאָה הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה — אֶת גֹּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁנִּתְהַוָּה בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ, אַף שֶׁהָיְתָה מַחֲלֹקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם, כַּמּוּבָא (בְּרָכוֹת כח.), שֶׁשָּׁאַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי: תְּפִלַּת עַרְבִית הֵיא רְשׁוּת אוֹ חוֹבָה, וּמִזֶּה נִתְהַוְּה הַמַּחֲלֹקֶת, עַד שֶׁהוֹרִידוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל מֵהַנְּשִׂיאוּת, וְהֶעֱלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְלָכֵן דַּיְקָא הוּא אָמַר: וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, הַיְנוּ גַּם בְּעֵת שֶׁלַּיְלָה וְחֹשֶׁךְ, שֶׁנִּזְכֶּה גַּם אָז לְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמֵנוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא הָאֶרֶת וַעֲדָלוּת הַמַּחְיָן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְזִכּוּךְ וּבְרוּר הַמַּחְיָן, וּלְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹב, שֶׁאָז אַף פַּעַם לֹא תִּהְיֶה מַחֲלֹקֶת, כִּי מַחֲלֹקֶת בָּאָה מֵחֲמַת פֶּגֶם הַמַּחְיָן, שֶׁאֵין כְּלֵי הַמַּחְיָן מְיֻשָּׁבִים וּמְתֻקָּנִים, וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וּמִזֶּה בָּאָה כָּל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם,

כִּי זֶה יוֹדְעִים בִּכְלָל, וְכֵן יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בִּפְרָטִיּוּת בְּנַפְשׁוֹ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּעִנְיַן הַתַּאֲוָה הָרָעָה הַזֹּאת, שֶׁהוּא רַע הַכּוֹלֵל שֶׁל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, שֶׁהִיא תַּאֲוַת נאוּף, אֲשֶׁר כִּמְעַט אֵין גַּם אֶחָד נָקִי כָּרָאוּי בְּעִנְיָן זֶה, וְשִׂכְיַח הַרְבֵּה שֶׁפָּגְמוּ מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ, שֶׁכִּמְעַט אֵין אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה נָקִי לְגַמְרֵי מִתַּאֲוָה זוֹ, תַּאֲוַת נאוּף. זוּלַת גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הַמְּבֻחָרִים, יְחִידֵי הַדּוֹרוֹת, שֶׁהִתְפָּאֲרוּ עַצְמָם בְּהִתְפָּאֲרוּת אֲמִתִּית בְּעֹצֶם כֹּחַ גְּבוּרָתָם וּקְדֻשָּׁתָם בְּעִנְיָן זֶה. אֲבָל רֹב הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וַאֲפִלּוּ הַכְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים קָצָת, אֵינָם נְקִיִּים כָּרָאוּי. וְכָל אֶחָד כְּפִי פְּגָמוֹ בָּזֶה, כֵּן מְקֻלְקָלִים כְּלֵי הַמַּחְיָן שֶׁלּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין בְּכֹחוֹ לְקַבֵּל וּלְצַיֵּר הָאוֹר הָעֶלְיוֹן כָּרָאוּי לְטוֹבָה. עַל־כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִזָּהֵר בְּנַפְשׁוֹ מְאֹד, לְבִלְתִּי לְהְיוֹת חָסָם בְּעֵינָיו לִנְטוֹת אַחֲרֵי חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל הַמְצוּיִים בָּעוֹלָם, וּבִפְרָט בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִכָּמָּה דְבָרִים שֶׁבְּקְדֻשָּׁה. וּבִפְרָט מִתְפִּלָּה בְּכַוָּנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו׃) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים יב, ט): ״כְּרֻם זָלֲלוּ לִבְנֵי אָדָם״ — אֵלּוּ דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְנֵי־אָדָם מְזַלְזְלִים בָּהֶם, וּמַאי נִיהוּ? תְּפִלָּה. וְכָל הַכֹּחַ שֶׁל אֵלּוּ הַלֵּיצָנִים וְהַמְזַלְזְלִים בִּכְשֵׁרֵי הַדּוֹר הַמַּגִּיעִים עַצְמָם לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, הוּא עַל־יְדֵי טָעֲיוֹת שֶׁטּוֹעִים בְּעַצְמָם, וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם יוֹדְעִים אֶת הַכֹּל, עַד שֶׁמַּתִּירִים לִרְדֹּף אֶת הַזּוֹלֶת. וְהַכֹּל בָּא עַל־יְדֵי שֶׁמְּתַפְּכִים דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, עַד שֶׁהַתּוֹרָה נַעֲשֵׂית לָהֶם סַם מָוֶת, שֶׁזֶּה (יוֹמָא עב׃): לֹא זָכָה — נַעֲשָׂה לוֹ סַם הַמָּוֶת; עַד שֶׁאוֹמְרִים בְּזָבִים וּשְׁקָרִים וְכָל מִינֵי לֵיצָנוּת עַל הַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, וּכְאִלּוּ הֵם עוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁאוֹמְרִים, שֶׁעַל־פִּי הַתּוֹרָה מַגִּיעַ לְהָדָם וּלְרָדְפָם בְּכָל מִינֵי רְדִיפוֹת, בְּפַרְנָסָתָם וּבְנַפְשָׁם, לְהַתִּיר דָּמָם מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכָל זֶה בָּא לָהֶם עַל־יְדֵי טָעֲיוֹת, שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִפְגָּם כְּלֵי הַמַּחְיָן, עַד אֲשֶׁר מֵהַפֵּךְ אוֹר הַתּוֹרָה מֵהֶפֵךְ אֶל הַפֶּךְ. וְעִקַּר הַקִּלְקוּל עַל־יְדֵי הַגְּדוֹלִים וְהַמַּנְהִיגִים, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵינָם נְקִיִּים כָּרָאוּי מִתַּאֲוַת נאוּף. וְלֹא דַי לָהֶם בָּזֶה, אַף גַּם אֵינָם מַכִּירִים אֶת מְקוֹמָם, מֵחֲמַת תַּאֲוַת הַהִתְנַשְּׂאוּת וְהַכָּבוֹד, עַד שֶׁמִּתְקַנְּאִים בְּהַכְּשֵׁרִים שֶׁאֵינָם נִכְנָעִים תַּחְתָּם וְחוֹתְרִים עֲלֵיהֶם, וּמְעַיְּנִים בָּהֶם בְּעַיִן רָעָה — לְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא

בָּהֶם כָּל הַחֲסְרוֹנוֹת וְהַפְּגָמִים. וּבְדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ — מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, עַל־כֵּן יֵשׁ כֹּחַ לְהַבַּעַל־דָּבָר לְעַקֵּם דַּעְתָּם, עַד שֶׁמַּטְעִין אֶת עַצְמָם וְאוֹמְרִים, שֶׁעַל־פִּי הַתּוֹרָה מַגִּיעַ לִרְדֹּף מְאֹד אֶת הַכְּשֵׁרִים, עוֹבְדֵי הַשֵּׁם הָאֲמִתִּיִּים, כִּי הֵם שׁוֹמְעִים כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה לְשׁוֹן־הָרַע וּשְׁקָרִים וּרְכִילוּת וּכְזָבִים, כְּמוֹ שֶׁמְּצוּי הַיּוֹם מְאֹד, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים. שֶׁכָּל אֵלּוּ הַמַּנְהִיגִים מְסֻבָּבִים עִם אֲנָשִׁים קַלִּים וְרֵיקִים, בּוּרִים וּפוֹחֲזִים, נוֹאֲפִים כְּכִלְבִּים, שֶׁאֵין כְּלֵי הַמִּחִין שֶׁלָּהֶם מְזֻכָּךְ לְגַמְרֵי, וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, לַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית, וּלְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְאַנְשֵׁי אֱמֶת, תְּמִימֵי דֶּרֶךְ הַהוֹלְכִים בְּתוֹרַת ה׳ בֶּאֱמֶת, כַּאֲשֶׁר קִבְּלוּ מִצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁהָיוּ לְפָנֵינוּ, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲמֹד נֶגֶד כָּל הַקָּמִים עָלָיו, כִּי אִם עַל־יְדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, כִּי הָאֱמֶת נִתְבַּלְבֵּל כָּל־כָּךְ, עַד שְׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הָאֱמֶת, כִּי אִם עַל־יְדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, שֶׁזֶּה מֻשְׂרָשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּקְרֻשַּׁת נַפְשׁוֹ, לְמֹסֶר נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. כְּמוֹ שֶׁכְּבָר רָאִינוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וְנַפְשִׁים, שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. וּמִכָּל זֶה מוּבָן כַּמָּה גְּדוֹל עֹצֶם הַפֶּגֶם שֶׁל הַמְחַלְּקֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים לִידֵי שְׁפִיכַת דָּמִים בְּכַמָּה בְּחִינוֹת, עַד שֶׁעַל־פִּי־הָרֹב בָּאִים לִידֵי שְׁפִיכַת דָּמִים מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן. כִּי עַל זֶה אוֹרֵב הַבַּעַל־דָּבָר, וּבִקְרָט עַל הַמַּנְהִיגִים וְהַחֲשׁוּבִים, גְּדוֹלֵי הַמְּדִינָה, שְׁרוֹאֶה לְהָקִים עַל יִשְׂרָאֵל אוֹתָן שֶׁשִּׂכְלֵי הַמֹּחִין שֶׁלָּהֶם אֵינָם מְתֻקָּנִים כָּרָאוּי, מֻחֲמָת פֶּגֶם תַּאֲוַת נְאוּף שֶׁמְּצוּי מְאֹד, וְאֵלּוּ הַמַּנְהִיגִים, מֻחֲמַת תַּאֲוַת הַכָּבוֹד וְהַגְּדֻלָּה, הֵם מִתְגָּאִים וְשׁוֹכְחִים אֶת מְקוֹמָם, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁעַל־פִּי הַתּוֹרָה מַגִּיעַ לִרְדֹּף מְאֹד אֶת הַכְּשֵׁרִים, שֶׁמְּדַבְּרִים עֲלֵיהֶם סָרָה, כִּי הָאֱמֶת נִתְהַפְּכָה אֶצְלָם לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא זָכוּ אֶת כְּלֵי הַמֹּחִין שֶׁלָּהֶם. וּבִקְרָט שֹׂרֶשׁ מְקֹרְבֵיהֶם פְּגוּמִים מְאֹד, וְיֵשׁ בָּהֶם נוֹאֲפִים גְּדוֹלִים, וְהַרְבֵּה מֵהֶם מְפֻרְסָמִים לְנוֹאֲפִים גְּמוּרִים בְּאִסּוּר גָּמוּר כַּפָּצוּי עַכְשָׁו, חַס וְשָׁלוֹם. וְכָל אֵלּוּ הַנּוֹאֲפִים מִתְקָרְבִים אֲלֵיהֶם בַּחֲלַקְלַקּוּת, וּבוֹדְקִים שְׁקָרִים וּכְזָבִים גְּדוֹלִים עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו, עַד שֶׁמַּתְּירִים דָּמָם בְּפֻרְהֶסְיָה. וְכָל זֶה עַל־יְדֵי שְׁנִּצְטַיֵּר אֶצְלָם הָאוֹר לְהֶפֶךְ, עַל־יְדֵי קִלְקוּל הַכֵּלִים, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר אֵינוֹ מְקָרֵר דַּעְתּוֹ בַּמֶּה שֶׁהִכְשִׁיל אֶת הָאָדָם בְּאֵיזוֹ עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ אִם

הִכְשִׁילוֹ בַּעֲבֵרוֹת רַבּוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן. רַק עִקַּר עָרְמָתוֹ לַעֲקֹר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי שֶׁאוֹרֵב עָלָיו לְעַקְּמָם דַּעְתּוֹ עַל־יְדֵי קַלְקוּל הַכֵּלִים, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מֵאסִפּוּר הֶחֵתֹר וּמְעַכְּבָהּ מִצְוָה, עַד שֶׁמַּלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמִצְווֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְעָקְרוֹ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל אֵין לְךָ דָּבָר, שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר יוּכַל לְהַטְעוֹת אֶת הָאָדָם וְלַהֲפֹךְ עֲבֵרוֹת לְמִצְווֹת, כְּמוֹ בְּעִנְיַן מַחֲלֹקֶת, אֲשֶׁר שָׁם מְרַקֵּד הַבַּעַל־דָּבָר, כִּי בְּעִנְיָן זֶה יָכוֹל בְּנָקֵל לְהַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּמִצְווֹת וְלַהֲפֹךְ עֲוונוֹת הַגְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה לְמִצְווֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי מֵסִית אֶת הָאָדָם עַל חֲבֵרוֹ, שֶׁמִּצְוָה גְּדוֹלָה לְהָדְפוֹ וּלְרָדְפוֹ, כִּי הֲלֹא עָשָׂה כָּךְ וְכָךְ וְכוּ' וְכוּ', כַּמָּצוּי עִנְיָן זֶה הַרְבֵּה בָּעוֹלָם. כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁאֵין אָדָם שֶׁאֵין בּוֹ אֵילּוּ חִסָּרונוֹת אוֹ אֵיזוֹ מִדָּה רָעָה, אֲבָל אָנוּ מְצַוִּים לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל הָרָע שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, כִּי אִם עַל הַטּוֹב, וְלָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת. וּכְמוֹ שֶׁהַזָּהִיר אוֹתָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רפב), שֶׁצְּרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר, צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמָצֹא אֵצֶלוֹ אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, י): "וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ", הַיְנוּ שֶׁהַכָּפוּס מַזְהִיר, שֶׁצְּרִיכִים לִמְצֹא עוֹד מְעַט טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְעַל־יְדֵי־זֶה "וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ", הוּא כְּבָר לֹא אָדָם, כִּי הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, עַל־יְדֵי שֶׁאַתָּה דָּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת. אֲבָל עַל־יְדֵי תַּאֲוַת הַנִּצָּחוֹן וְהַמַּחְלֹקֶת, מִתְגַּבֵּר הַחֵץ כָּל בָּשָׂר (בְּרֵאשִׁית ו, יג), שֶׁהוּא אוֹרֵב לְעַיֵּן וּלְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הָרָע, לְחַפֵּשׂ וְלַחֲקֹר וּלְמָצֹא אֵיזֶה רַע בְּכָל אֶחָד, וּבִפְרָט בְּהַכְּשָׁרִים הַחֲפָצִים בֶּהָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, שֶׁעֲלֵיהֶם מְגָרֶה בְּיוֹתֵר אֶת הַחוֹלְקִים, לְעַיֵּן בָּהֶם בְּעַיִן רָעָה, לִמְצֹא בָּהֶם חִסָּרונוֹת הַרְבֵּה, וְלִבְדּוֹת עֲלֵיהֶם שְׁקָרִים וּכְזָבִים בְּלִי שִׁעוּר, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אֶצְלָם שְׁפִיכוּת דָּמִים לִמְצֹוָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁמְּתִירִין דָּמָם, וְשׁוֹפְכִים דָּמָם כַּמַּיִם בִּבְזִיונוֹת וַחֲרָפוֹת וּבוּשׁוֹת הַרְבֵּה, וּמַלְבִּינִים פְּנֵיהֶם בָּרַבִּים. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי שֶׁנִּצְטַיֵּר אֶצְלָם הָאוֹר לְהֻפָּךְ, עַל־יְדֵי קַלְקוּל כְּלֵי מַחַם, וְאֵינָם זוֹכִים לְצַיֵּר אֶת הָאוֹר לְטוֹב. וְזֶה שֶׁצּוֹעֵק הַנָּבִיא בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת עַל הָרוֹעִים וְהַמַּנְהִיגִים שֶׁאֵינָם מַנְהִיגִים הַדּוֹר בְּרַחֲמִים כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה י', ג): "עַל הָרֹעִים חָרָה אַפִּי" וְגוֹ', וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ג, יד): "הַכֶּרֶם

בְּמִשְׁפָּט יָבוֹא עִם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו, מַה לָּכֶם תְּדַקְּאוּ עַמִּי וּפְנֵי עֲנִיִּים תִּטְחָנוּ״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (זְכַרְיָה יא, יז): ״הוֹי רֹעִי הָאֱלִיל עֹזְבִי הַצֹּאן חֶרֶב עַל זְרוֹעוֹ וְעַל עֵין יְמִינוֹ, זְרוֹעוֹ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ״ וְגוֹ׳, וְכֵן הַרְבֵּה מְאֹד; כִּי עִקַּר הַקִּלְקוּל נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי הָרוֹעִים, הַמַּנְהִיגִים הַפְּגוּמִים, שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לִהְיוֹת מַנְהִיגִים כְּלָל, כִּי הֵם מְזֹהָמִים וּמְטֻנָּפִים בְּתַאֲוֹת נְאוּף, וְרוֹצִים לִשְׁלֹט עַל כֻּלָּם. וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִסְתַּפֵּל בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת בֶּאֱמֶת, וּלְחַפֵּשׂ דְּרָכָיו בְּכָל עֵת, וְלִשְׁמֹר נַפְשׁוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יַטֶּנָּה אוֹתוֹ הַבַּעַל־דָּבָר מִן הָאֱמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יַהֲפֹךְ לוֹ אֱמֶת לְשֶׁקֶר, וַעֲבֵרָה לְמִצְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי זֶה גָּרוּעַ מִן הַכֹּל, חַס וְשָׁלוֹם. וְיִזְכֹּר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת, אֵיךְ אֵינוֹ נָקִי בְּעִנְיַן תַּאֲוַת נְאוּף, וּתְפִיסַת כְּלֵי הַמַּחְיָן שֶׁלּוֹ אֵינָם בְּשְׁלֵמוּת. וַאֲפִלּוּ אִם הוּא לְמָדָן גָּדוֹל וּמַפְלָג, וְגַם נִקְרָא בְּשֵׁם חָסִיד, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ צְדָקָתוֹ וַחֲסִידוּתוֹ, בִּפְרָט בְּעִנְיַן תַּאֲוַת נְאוּף וְזִכּוּךְ הַמַּחְיָן, שֶׁאֵינוֹ בְּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, עַל־כֵּן תְּפִיסַת הַמַּחְיָן שֶׁלּוֹ אֵינָם בְּשְׁלֵמוּת, עַל־כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁרוֹצֶה הַבַּעַל־דָּבָר לְהַטּוֹתוֹ בְּאֵיזוֹ נְקֻדָּה מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת הָאֲמִתִּי, צָרִיךְ לַחְשֹׁב — אוּלַי זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת ׳לֹא זָכָה — נַעֲשֵׂית לוֹ סַם הַמָּוֶת׳. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁעַל־פִּי הַתּוֹרָה מַגִּיעַ כָּךְ, לְהַרֵג אֶת הַזּוֹלֶת, אוֹ לְרָדְפוֹ וּלְהָדְפוֹ וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת כְּדַאי לַחְשֹׁב — אוּלַי זֶה נִמְשָׁךְ מֵחֶמַת צִיּוּר הָאוֹר לְהַכָּף, שֶׁזֶּהוּ בְּעַצְמוֹ ׳לֹא זָכָה — נַעֲשֵׂית לוֹ סַם הַמָּוֶת׳; עַל־כֵּן הוּא צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּיוֹתֵר לְבַלִּי לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא לַהֲפֹךְ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, חַס וְשָׁלוֹם. וּבְיוֹתֵר וְיוֹתֵר צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּעִנְיַן מַחֲלֹקֶת, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים לֹא יַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, וְלֹא יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְקַיֵּם גַּם מִצְוַת שְׁפִיכוּת דָּמִים, לְרָדְפֹ אַחַר אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִכָּל שֶׁכֵּן אַחַר כְּשֵׁרֵי הַדּוֹר, וְלֹא יִשְׁמַע לְדִבְרֵי הַמְסִיתִים וּמַדִּיחִים, אֲפִלּוּ אִם דִּבְרֵיהֶם נִמְשָׁכִים מֵאֵילּוּ מַנְהִיגִים, כִּי דַּי לוֹ בְּתַרְי״ג מִצְוֹות שֶׁקִּבָּלְנוּ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ, וְאַל יוֹסִיף לְעַצְמוֹ מִצְוֹות כָּאֵלּוּ, שֶׁכֻּלָּם נִמְשָׁכִים מִצִּיּוּר הָאוֹר שֶׁאֵינוֹ כָּרָאוּי. וְגַם בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַצְמוֹ, יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר; כִּי בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ — מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וְאִם יִתְגַּבֵּר שֶׁיִּהְיוּ לוֹ רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִין חֲזָקִים יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ טוֹב וְקָדוֹשׁ בְּיוֹתֵר, וְהַכֹּל כְּפִי צִיּוּר הָאוֹר, אֵיךְ שֶׁיְּצַיֵּר אֶת הָאוֹר הָאֵין סוֹף

בָּרוּךְ הוּא, כְּפִי תִּפְיסַת הַמַּחְיִן שֶׁלּוֹ. וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לִצְעֹק וְלִזְעֹק הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּסַיְּעֵהוּ בְּדַרְכּוֹ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת תָּמִיד, אוּלַי אוּלַי יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי. וְעַל כָּךְ בֶּאֱמֶת צוֹעֵק דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָרַבֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פו, יא): "הוֹרֵנִי הֲוָיָ"ה דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ" וְגוֹ', "הוֹרֵנִי הֲוָיָ"ה דַּרְכֶּךָ וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי" וְגוֹ' (שָׁם כז, יא); "הוֹרֵנִי הֲוָיָ"ה דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ" וְגוֹ' (שָׁם קיט, לג); "שָׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתֶּךָ הֵמָּה יַנְחוּנִי" וְגוֹ' (שָׁם מג, ג); וְכֵן הַרְבֵּה מְאֹד. וְכֵן צוֹעֵק הַרְבֵּה, שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֵצוֹת טוֹבוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם יג, ג): "עַד אָנָה אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי" וְגוֹ', וְכֵן (שָׁם עג, כד): "בַּעֲצָתְךָ תַּנְחֵנִי" וְגוֹ'; כִּי צְרִיכִין לִזְכּוֹת גְּדוֹלָה וִישׁוּעָה וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים וְהִשְׁתַּדְּלוּת וִיגִיעָה גְּדוֹלָה כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁיִּזְכֶּה לֵילֵךְ בְּכָל עֵת בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְלֹא יִטֶּה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי לְהַגִּיעַ בְּמִסְפַּר יְמֵי חַיֵּי הֶבְלוֹ, שֶׁלֹּא יַטֶּה אֶת עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵיזֶה דָּבָר, עַל־יְדֵי צִיּוּר הָאוֹר לְרַע, עַל־יְדֵי קַלְקוּל הַכֵּלִים, חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל עַל־כָּל־פָּנִים כְּשֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה נוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת, הוּא בְּטוּחַ עַל־כָּל־פָּנִים מִמְּכַשּׁוֹל גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי (מִשְׁלֵי י, ט): "הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח" וְגוֹ'. אֲבָל כְּשֶׁנּוֹטֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אַחַר חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל הַמְצוּיִים עַכְשָׁו, וּבִפְרָט בְּעִנְיַן מַחֲלֹקֶת וְשִׂנְאַת חִנָּם, הוּא יָכוֹל לִפֹּל בְּאֵין סוֹמְךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּלְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ כְּרֶגַע, חַס וְשָׁלוֹם. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! עָלֶיךָ לִזָּכֵר, אֲשֶׁר דַּי לְךָ לְהַקְשִׁיב אֶת עַצְמְךָ, שֶׁתִּזְכֶּה לְהַצְדִּיק מַעֲשֶׂיךָ כָּרָאוּי, וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת, שֶׁתִּרְצֶה לְהַצְדִּיק וּלְתַקֵּן גַּם אֶת חֲבֵרְךָ בְּעַל כָּרְחוֹ?! וּבִפְרָט שֶׁאַתָּה רוֹאֶה, שֶׁכְּבָמָּה דְּבָרִים הוּא טוֹב יוֹתֵר מִמְּךָ, וּמִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה יוֹתֵר מֵאִתְּךָ, וְאֵיךְ תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ לְחַפֵּשׂ בּוֹ חֶסְרוֹנוֹת, וְלָדוּנוֹ לְכַף חוֹב וּלְהוֹכִיחוֹ וּלְבַיְּשׁוֹ בְּחִנָּם, עַד שֶׁמַּרְבִּין מַחֲלֹקֶת וּשְׂפִיכוּת דָּמִים, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן; וַהֲלֹא אָפְלוּ עַל הַחוֹטֵא הִזְהִירָה הַתּוֹרָה (וַיִּקְרָא יט, יז): "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא" וְגוֹ', שֶׁלֹּא תַּלְבִּין פָּנָיו בָּרַבִּים. וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרָכִין טז:): אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, תָּמֵהַּ אֲנִי אִם יֵשׁ בַּדּוֹר הַזֶּה מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהוֹכִיחַ. וּפֵרַשׁ רַשִׁ"י: שֶׁלֹּא יִשָּׂא עָלָיו חֵטְא שֶׁל לִבּוּן פָּנִים. וְאָמְרוּ

שָׁם: בְּעֵי מֵינֵיהּ רַבִּי יְהוּדָה תּוֹכְחָה לִשְׁמָהּ וַעֲנָוָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ הֵי מִינַיהוּ עֲדִיפָא? וּמַסְקוּ, שֶׁעֲנָוָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ עֲדִיפָא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: עֲנָוָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁעוֹשֶׂה עַצְמוֹ עָנָו, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהוֹכִיחוֹ, וְאוֹתָהּ עֲנָוָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם הִיא, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִיא עֲדִיפָא מִתּוֹכָחָה לְשֵׁם שָׁמַיִם. מִכָּל שֶׁכֵּן בְּדוֹרוֹת הַלָּלוּ, אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת וְכַוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת, בְּרַבְּאֵי מִצְוָה גְּדוֹלָה לְדַבֵּר עַל לֵב חֲבֵרוֹ לְהַשּׁוֹתוֹ לְדַרְכְּךָ הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אֲבָל לֹא לְהוֹכִיחוֹ בְּרַבִּים וּלְבַיְּשׁוֹ, חַס וְשָׁלוֹם. מִכָּל שֶׁכֵּן לָרִיב עִמּוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן לְהַרְבּוֹת בְּמַחֲלֹקֶת, חַס וְשָׁלוֹם. כַּאֲשֶׁר הִפְלִיגוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְאֹד, וְאָמְרוּ (סִפְרֵי דְּבָרִים רבה, פְּרָשָׁה א׳, סִימָן יח), שְׁנוּאִי הַמַּחֲלֹקֶת וְגָדוֹל הַשָּׁלוֹם וְכוּ׳, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַדָּבָר לְהַקְּפָּ, שֶׁעוֹמְדִים יוֹשְׁבֵי קַרְנוֹת וְשׁוֹתֵי שֵׁכָר עַל כְּשָׁרִים וִירֵאִים, וְנִתְקַיֵּם (יְשַׁעְיָה ג, ה): ״וְרָהֲבוּ הַנַּעַר בַּזָּקֵן וְהַנִּקְלֶה בַּנִּכְבָּד״ וְגוֹ׳, וְהַכֹּל בְּכֹחַ הַמַּנְהִיגִים שֶׁאֵינָם כָּרָאוּי, שֶׁטָּעוּ עַל־יְדֵי שְׁדִין יְהוּדָאִין, עַל־יְדֵי שֶׁלֹּא צִירוּ הָאוֹר לְטוֹב כָּרָאוּי. וְזֶהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, ג): ״לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ״, יְמֵי חַיֶּיךָ — הַיָּמִים, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ — הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ — הָעוֹלָם הַזֶּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ — לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ; כִּי יְצִיאַת מִצְרַיִם זֶה סוֹד שֶׁיּוֹצְאִין מִגָּלוּת פִּגָּם הַבְּרִית, קִלְקוּל הַמֹּחִין שֶׁל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, שֶׁעִקַּר תַּאֲוָתָם הִיא תַּאֲוַת נאוף, שֶׁהִיא זֶהֲמַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא עֶרְוַת הָאָרֶץ; כִּי עִקַּר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיָה עַל פִּגָּם הַבְּרִית שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְעַל־כֵּן גַּם כָּל הַגָּלֻיּוֹת מְכֻנִּים בְּשֵׁם גָּלוּת מִצְרַיִם (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה טו, סִימָן ד׳); כִּי גַּם כָּל הַגָּלֻיּוֹת הֵם עַל־יְדֵי תַּאֲוַת נאוף, וְיִשְׂרָאֵל, בְּגַדְלּ כֹּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, זָכוּ לָצֵאת מִגָּלוּת שֶׁל תַּאֲוַת נאוף, עַד שֶׁזָּכוּ לִשְׁבָעִים פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּהוּ סוֹד קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁזָּכוּ אַחַר יְצִיאַת מִצְרַיִם. אֲבָל אַף־עַל־פִּי שֶׁזָּכוּ לְכָל זֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן חָתַר עֲלֵיהֶם הַבַּעַל־דָּבָר לְהַכְשִׁילָם, עַד שֶׁהִכְשִׁיל אוֹתָם עַל־יְדֵי הָעֵרֶב־רַב, שֶׁהָיוּ כְּלֵיהֶם פְּגוּמִים מְאֹד, שֶׁאֶצְלָם נִצְטַיֵּר אוֹר הַתּוֹרָה לְהֵפֶךְ, עַד שֶׁהִכְשִׁילוּ גַּם אֶת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁבָּאוּ לִידֵי עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, עַד שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, כִּי הָפְכוּ הָאֱמֶת, עַד שֶׁאָמְרוּ,

שֶׁכָּךְ צְרִיכִין לַעֲבוֹד אוֹתוֹ. כִּי בְּדֶרֶךְ זוֹ הוֹלֶכֶת טָעוּתָם שֶׁל כָּל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְנָחוֹת קי:): דְּקָרִין לֵיהּ אֱלָקָא דֶּאֱלָקַיָּא, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל (שְׁמוֹת לב, ד): "וַיִּצַר אֹתוֹ בַּחֶרֶט"; 'וַיִּצַר' דַּיְקָא, לְשׁוֹן צִיּוּר, שֶׁצִּיְּרוּ הָאוֹר לְהַפֵּךְ, וְכָל זֶה הָיָה מֵחֲמַת שֶׁחָזְרוּ וְנִכְשְׁלוּ עַל־יְדֵי הָעֵרֶב־רַב בְּפֶגֶם הַבְּרִית תַּאֲוַת נאוף, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין סג:) לֹא עָבְדוּ יִשְׂרָאֵל עֲבוֹדָה זָרָה, אֶלָּא כְּדֵי לְהַתִּיר לָהֶם עֲרָיוֹת בְּפַרְהֶסְיָה. וְעַל־יְדֵי חֵטְא זֶה נִמְשְׁכוּ כָּל הַגָּלְיוֹת וְכָל הַצָּרוֹת, כַּיָּדוּעַ. וְעִקַּר הַתִּקּוּן בְּכָל דּוֹר, עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁזּוֹכִים לִשְׁמִירַת הַבְּרִית בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁהֵם מַמְשִׁיכִין אוֹר שֶׁל מָשִׁיחַ, שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן יִהְיֶה עַל יָדוֹ, כִּי עִקַּר עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הוּא לְהַמְשִׁיךְ קִיּוּם הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּה הַתִּקּוּן לֹא יִהְיֶה נִשְׁלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי מָשִׁיחַ, שֶׁאָז יִתְקַיְּמִים (יְחֶזְקֵאל לו, כז): "וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ" וְגוֹ', "וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב אֶחָד" (שָׁם יא, יט) וְגוֹ'; וְכָל חִיּוּתֵנוּ וְקִיּוּמֵנוּ עַתָּה הוּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁמַּמְשִׁיכִין לָנוּ אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, עַל־יְדֵי חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם מְחַדְּשִׁים בְּכָל יוֹם, וּמַמְשִׁיכִים עַל־יְדֵי־זֶה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ בָּעוֹלָם, כִּי כָּל הַחִדּוּשִׁים הַנּוֹרָאִים וְהַנִּפְלָאִים שֶׁל גְּדוֹלֵי מְפָלְגֵי הַצַּדִּיקִים, הֵם רַק גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה. וּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיכִין לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל יוֹם, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו קְדֻשַּׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם גַּם עַתָּה בְּכָל יוֹם, שֶׁנִּזְכֶּה גַּם עַתָּה לָצֵאת מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְלִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל קַבָּלַת הַתּוֹרָה, דְּהַיְנוּ לְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וְזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, שֶׁזָּכָה בְּגִדְלָ קְדֻשָּׁתוֹ לְהַשִּׂיג הַשִּׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה בְּבֶחָרוּתוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה. כִּי הַשִּׁבְעִים שָׁנָה הֵם כְּנֶגֶד הַשִּׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת; כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְהַזְכִּיר וּלְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, כִּי בַּלַּיְלָה הוּא סוֹד שְׁנָה וּבְטוּל אֶל הָאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁאָז צְרִיכִין לְהַעֲלוֹת הַנַּפְשׁוֹת, הַצַּלָּאת מִן נוקְבִין, כְּדֵי לְזְכּוֹת לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה. אֲבָל כְּשֶׁיֵּרֵד הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, עִקַּר צִיּוּרוֹ לְטוֹב הוּא בַּיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב׳ כג, ד): "וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח שֶׁמֶשׁ", שֶׁאָז מְבָרְכִין יוֹצֵר אוֹר

וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ, כִּי הָאוֹר הוּא מִסּוֹד יְצִירָה, שֶׁשָּׁם נִצְטַיֵּר הָאוֹר לְטוֹבָה, וְהַחֹשֶׁךְ הוּא מִסּוֹד בְּרִיאָה, שֶׁגָּבְהַּ יוֹתֵר; כִּי בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַגָּבְהַּ יוֹתֵר, שֶׁשָּׁם הוּא אוֹר פָּשׁוּט, כְּנֶגֶד עוֹלָם הַנָּמוֹךְ מִמֶּנּוּ, שֶׁם הוּא בְּחִינַת חֹשֶׁךְ נֶגֶד זֶה הָעוֹלָם הַנָּמוֹךְ מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יח, יב): "יָשֶׁת חֹשֶׁךְ סִתְרוֹ"; כִּי קֹדֶם שֶׁנִּצְטַיֵּר הָאוֹר, אֵין בּוֹ תְּפִיסָה. וְעַל־כֵּן מְכֻנֶּה בְּשֵׁם חֹשֶׁךְ, עַל שֵׁם עִמְקַ הַמַּשָּׂג, דִּמְשָׁם נִמְשֶׁכֶת חֶשְׁכַת לַיְלָה, מֻחְמֶּצֶת שֶׁאָז מַתְחִיל לֵירֵד הָאוֹר, וַעֲדַיִן לֹא נִצְטַיֵּר כְּלָל. וְעַל־כֵּן עִקַּר קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וְטַלִּית וּתְפִלִּין, וְרֹב הַמִּצְוֹות — הֵם רַק בַּיּוֹם, כִּי עִקַּר צִיּוּר הָאוֹר רַק בַּיּוֹם, אֲבָל גַּם בַּלַּיְלָה צְרִיכִין לוֹמַר קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה, וּבִקְּרַט בִּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה קֹדֶם הַשָּׁנָה, כְּדֵי לְהַקְדִּים עַצְמוֹ לְהֶכְיֵן כֵּלִים מְתֻקָּנִים לְצַיֵּר הָאוֹר תֵּכֶף לִבְרָכָה כְּשֶׁמַּתְחִיל לֵירֵד. וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם גַּם בַּלֵּילוֹת, כִּי הַזְכָּרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא בִּשְׁבִיל לְצַיֵּר הָאוֹר לִבְרָכָה, עַל־יְדֵי שֶׁמַּזְכִּירִין וּמַמְשִׁיכִין עָלֵינוּ קְדֻשַּׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז זָכִינוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וּלְצַיֵּר הָאוֹר לִבְרָכָה. וְזֶהוּ הָעִנְיָן — עִקַּרוֹ בַּיּוֹם, שֶׁאָז עִקַּר צִיּוּר הָאוֹר לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה. אֲבָל בֶּאֱמֶת צְרִיכִין גַּם בַּלַּיְלָה לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי גַּם בְּתֻקַּף הַחֹשֶׁךְ שֶׁהוּא לַיְלָה, צְרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ קְדֻשַּׁת יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת הַכֵּלִים שֶׁיִּהְיוּ מוּכָנִים לְצַיֵּר הָאוֹר כְּשֶׁיֵּרֵד, שֶׁיִּצְטַיֵּר לִבְרָכָה, כִּי אַדְרַבָּא, אָז עִקַּר הַנִּפָּיוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יז, ג): "בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה"; כִּי לַיְלָה הוּא חֶשְׁכַת הַגָּלוּת, שֶׁהוּא קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ אוֹר קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁאָז הָיָה חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה וְגָלוּת גְּדוֹלָה, וְאָז עִקַּר הַנִּפָּיוֹן. וְלָכֵן אָז צְרִיכִין בְּיוֹתֵר לִזְכּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם, שְׁכְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ נִסִּים בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וְהוֹצִיאָנוּ לְחֵרוּת מִטְּמְאַת הַתַּאֲוּוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁזּוֹ תַּאֲוַת נְאוּף, וְזָכִינוּ לְקַדֻּשַּׁת קַבָּלַת הַתּוֹרָה, כֵּן יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ נִפְלָאוֹת גַּם עַתָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ז, טו): "כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת". אֲבָל הַגָּלוּת מִתְאָרֶכֶת מְאֹד, כִּי הַבַּעַל־דָּבָר הִנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לְאָרְכוֹ וּלְרָחְבּוֹ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבְכָךְ שֶׁהַקִּים רָאשֵׁי עֲרֶב־רַב, שֶׁהֵם הַמְּנַהִיגִים הַפְּגוּמִים, שֶׁמּוֹלִיכִים שׁוֹלָל אֶת הָעָם, וְזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: חֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, שֶׁכְּבָר זָכִיתִי בִּנְעוּרֵי לְכָל הַשִּׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא

זְכִיתִי לָזֶה שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, כִּי אָמַר בְּדִבְרֵךְ קוּבְלָנָא: כַּמָּה קָשֶׁה וְכָבֵד עִנְיָן זֶה לְהַכְנִיסוֹ בָּעוֹלָם — לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, לְהָאִיר בְּלֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכֹּר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ תֻּקֶף חֶשְׁכַת לֵיל הַגְּאוּת הָאָרוּךְ הַזֶּה, שֶׁיַּזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּגֹדֶל כֹּחַ הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁזָּכָה לְהוֹצִיאֵנוּ מִמַּאֲת מִצְרַיִם, וְאֵין דּוֹר יָתוֹם, וּבְרַבַּאי יֵשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים גַּם בְּדוֹר הַזֶּה, שֶׁהֵם מַפְלִגִים בְּמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד, וְהֵם בְּטֵלִים וּמְבַטָּלִים לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם בְּסוֹד מֹשֶׁה, הַנִּמְצָא בְּכָל דּוֹר. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵץ חַיִּים־זֹהַר, תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן סט): אֵין לְךָ דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ כְּמֹשֶׁה, וְאִתְפַּשְׁטוּתֵיהּ דְּמֹשֶׁה בְּכָל דָּרָא וְדָרָא וּבְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק. וּבְרַבַּאי יֵשׁ כֹּחַ לְצַדִּיקִים כָּאֵלּוּ לְהוֹצִיא גַּם עַתָּה אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִגְּלוּת הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, הֵינוּ מִתַּאֲוֹתֵיהֶם וּמִדְּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת, שֶׁזֶּה יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֲבָל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּעִנְוָתָנוּתוֹ הַגְּדוֹלָה מְאֹד אָמַר, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁזָּכָה לְשִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה שִׁבְעִים שָׁנָה, עֲדַיִן לֹא זָכָה לָזֶה — לְהַמְשִׁיךְ הַזְכָּרַת וְהַמְשָׁכַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, עַד שֶׁדָּרְשָׁהּ בֶּן זוֹמָא, כִּי הֶחֱשִׁיב אֶת בֶּן זוֹמָא לְגָדוֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא זָכָה בִּדְרָשׁוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת לְהַמְשִׁיךְ תִּקּוּן זֶה. אֲבָל הַחֲכָמִים חוֹלְקִים גַּם עַל בֶּן זוֹמָא, כִּי כְּלַל הַחֲכָמִים הַקְּדוֹשִׁים הֵם גְּדוֹלִים גַּם מִבֶּן זוֹמָא, וְהֵם אוֹמְרִים, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁדָּרַשׁ בֶּן זוֹמָא: כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ — לְהָבִיא הַלֵּילוֹת, עֲדַיִן קָשֶׁה לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַזְכָּרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, שֶׁזּוֹ אֲרִיכַת הַגָּלוּת. כִּי כָּל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת מְשִׁיחַ, שֶׁמַּמְשִׁיכִין גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים בְּתוֹרָתָם, שֶׁזּוֹכִין לְחֹדֶשׁ חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים כְּאֵלֶּה, וּמְחַבְּרִים סְפָרִים הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁאֲפִלּוּ יְלָדִים קְטַנִּים, וְנָשִׁים, יַשִּׂיגוּ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ; כִּי אִלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּכְלְלוּ לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּבִטּוּל הַרְגָּשׁוֹתֵיהֶם, הֵם זוֹכִים לְהוֹרִיד אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּלְבוּשִׁים כָּאֵלּוּ, עַד שֶׁכֻּלָּם — אֲפִלּוּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים וּקְטַנֵּי עֵרֶךְ, וַאֲפִלּוּ בַּעֲלֵי עֲבֵרָה וּרְחוֹקִים מֵהַקְּדֻשָּׁה, גַּם־בֵּן יֵחָקֵק בָּהֶם אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ — הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ — לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ; שֶׁעִקַּר תִּקּוּן זֶה יִהְיֶה נִשְׁלָם רַק בִּימֵי הַמָּשִׁיחַ, שֶׁאָז

בָּרוּךְ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בָּרוּךְ הוּא.

כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תוֹרָה: אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל:

יִתְקַיֵּם (מיכה ז, טו): "כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת", וְעַל־בֵּן גַּם עַתָּה אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ תִּקּוּן זֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים, הַבְּטֵלִים וּמְבֻטָּלִים אֶל הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁמַּמְשִׁיכִים אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַל־יְדֵי תּוֹרָתָם וְסִפְרֵיהֶם, שֶׁמְּגַלִּים וּמְחַבְּרִים וּמְחַדְּשִׁים. אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִתְקָרֵב אֶל גְּדוֹלֵי וּמֻבְחָרֵי הַצַּדִּיקִים, וְשׁוֹקֵד עַל סִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכֹלִים מְכֻלִּים שׁוֹנִים, עַד שֶׁכֻּלָּם יַכִּירוּ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה לא, לג): "וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת יְהוָה, כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם נְאֻם יְהוָה, כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכָּר־עוֹד", וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

בָּרוּךְ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא כְּנֶגֶד; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן ל'), שֶׁהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, כִּי אִם עַל־יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים, מְעִילָה לְעִלּוּל, מִשֶּׁכָּל עֶלְיוֹן לְשֶׁכָּל תַּחְתּוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג שֶׂכֶל גָּדוֹל, כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְלַבְּשׁוּת בְּשֶׂכֶל הַתַּחְתּוֹן, כְּמוֹ הַמְלַמֵּד כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַסְבִּיר שֶׂכֶל גָּדוֹל לְהַתַּלְמִיד, הוּא צָרִיךְ לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בְּשֶׂכֶל תַּחְתּוֹן וְקָטָן, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל הַתַּלְמִיד לַהֲבִינוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא מַצִּיעַ לוֹ מִתְּחִלָּה הַהֲקָדָמוֹת וְשִׁכְלִיּוֹת קְטַנִּים שֶׁמְּסַבֵּב לוֹ תְּחִלָּה, כְּדֵי לַהֲבִינוֹ עַל־יְדֵי־זֶה הַמְּכוּוָן, שֶׁהוּא שֶׂכֶל עֶלְיוֹן וְגָדוֹל. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ מֵאֵת מְלַמֵּד הֶגְיוֹן כָּזֶה, שֶׁיּוּכַל לְהַסְבִּיר וּלְהָבִין אוֹתוֹ שֶׂכֶל

עֶלְיוֹן וְגָדוֹל כָּזֶה, דְּהַיְנוּ הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת, כִּי צָרִיךְ לָזֶה רַבִּי גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, שֶׁיּוּכַל לְהַסְבִּיר שֵׂכֶל גָּדוֹל כָּזֶה, עַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל הַתַּחְתּוֹן, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ הַקְּטַנִּים לַהֲבִינוֹ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא קָטָן בְּיוֹתֵר, וּמְרֻחָק בְּיוֹתֵר מֵהַשֵּׂכֶל יִתְבָּרַךְ, הוּא צָרִיךְ רַבִּי גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּעֵת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְרֵגָה קְטַנָּה מְאֹד, דְּהַיְנוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מְשֻׁקָּעִים בְּמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, הָיוּ צְרִיכִים רַבִּי גָּדוֹל וּמְלֻמָּד גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, דְּהַיְנוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כִּי כָּל מַה שֶּׁהוּא קָטָן וּמְרֻחָק בְּיוֹתֵר, צָרִיךְ מְלֻמָּד גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁיְּהֶיֶה אֶמָּן כָּזֶה, שֶׁיּוּכַל לְהַלְבִּישׁ שֵׂכֶל עֶלְיוֹן כָּזֶה, דְּהַיְנוּ הַשָּׂגָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְקָטָן וּמְרֻחָק כְּמוֹתוֹ, כִּי כָּל מַה שֶּׁהַחוֹלֶה נֶחֱלָה בְּיוֹתֵר, צָרִיךְ רוֹפֵא גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. עַל־כֵּן אֵין לְהָאָדָם לוֹמַר: דַּי לִי אִם אֶהְיֶה מְקֻרָב אֵצֶל אִישׁ נִכְבָּד וְיָרֵא הַשֵּׁם, אַף שֶׁאֵינוֹ מַפְלִיג כְּמַעֲלָה, כִּי הַלְוַאי שֶׁאֶהְיֶה מְקֻרָּב כָּמֹהוּ, אַל יֹאמַר כֵּן, כִּי אַדְרַבָּה, כְּפִי מַה שֶּׁיֵּדַע אִינִישׁ בְּנַפְשֵׁיהּ גְּדֶל פְּחִיתוּתוֹ וְגֹדֶל רְחוּקוֹ שֶׁנִּתְרַחֵק מְאֹד מֵהַשֵּׂכֶל יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, וּכְמוֹ־כֵן כָּל מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מֻרְחָק בְּיוֹתֵר, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לְנַפְשׁוֹ רוֹפֵא גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה בְּיוֹתֵר, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּחֲזִיר וִיבַקֵּשׁ תָּמִיד לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב לְהָרַבִּי הַגָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, כִּי כָּל מַה שֶּׁהוּא קָטָן בְּיוֹתֵר, צָרִיךְ לְמְלַמֵּד גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא יָכוֹל לְצַמְצֵם אֶת הַגָּדוֹל מְאֹד, שֶׁגַּם קָטָן כְּמוֹתוֹ יוּכַל לְהַשִּׂיג אֶת הָאוֹר, וְזֶה בָּרוּךְ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְהַתּוֹרָה הִיא בְּצִמְצוּמָהּ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁבָּהּ הִתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי (זֹהַר אַחֲרֵי עג.): אוֹרַיְיתָא וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַד הוּא; וּכְכָל שֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, זוֹכֶה לְהַשִּׂיג יוֹתֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה בְּצִמְצוּמָהּ הִיא עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל יָדָהּ בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכַמּוּבָא (זֹהַר בְּרֵאשִׁית כד.): בְּאוֹרַיְיתָא בָּרָא עָלְמָא; וְלָזֶה צְרִיכִים מְלַמֵּד טוֹב כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁיָּכוֹל לְהַסְבִּיר הֵיטֵב אֶת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁיָּאִיר אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל אֶחָד, וְלַעֲלוֹת אֶת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה אֶל שָׁרְשָׁהּ. הַיְנוּ לִידַע וּלְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדַע, שֶׁדָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְזוֹ נִקְרֵאת עֲלִיַּת הַמַּלְכוּת, שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ רַק מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, הַיְנוּ שֶׁמַּמְלִיכוֹ יִתְבָּרַךְ עָלָיו.

וְזֶהוּ בָּרוּךְ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִקְרָא מָקוֹם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נו), אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ, וְיכוֹלִים לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם, וְהוּא — עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְצֵאת בְּדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, כִּי יֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְדוֹמֶם, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְצוֹמֵחַ, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לְחַי, וְיֵשׁ הֲלָכוֹת הַשַּׁיָּכוֹת לִמְדַבֵּר. נִמְצָא, שֶׁבְּכָל פְּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה: דּוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, גְּנוּזָה וּטְמוּנָה וְנִסְתֶּרֶת הַתּוֹרָה, וְלָכֵן בָּרוּךְ הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, כִּי זֶה תְּלוּי בָּזֶה, הַתּוֹרָה וְהַמָּקוֹם — הֵם דָּבָר אֶחָד, אַף לִפְעָמִים הַמַּלְכוּת נוֹפֶלֶת אֶל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא גְּלוּת אַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת, כִּי הַמַּלְכוּת הוּא בְּסוֹד דָּלֶ״ת, דַּלָּה וַעֲנִיָּה, כַּמּוּבָא (זֹהַר וַיְחִי רלח:): בְּגִין דְּלֵית לָהּ מִגַּרְמָהָא כְּלוּם; וְצָרִיךְ לְהָאוֹת לַחְתֹּךְ וּלְהַבְדִּיל אֶת הַמַּלְכוּת מִבֵּין הָאַרְבַּע גְּלֻיּוֹת, וְלַעֲלוֹתָהּ מִשָּׁם. וְעִקַּר עֲלִיָּתָהּ — עַל־יְדֵי מִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁעַל־יְדֵי הַחֶסֶד קוֹצְרִין וְחוֹתְכִין אֶת הַדָּלֶ״ת שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, וּמַבְדִּילִין אוֹתָהּ מֵהֶם, וּמַעֲלִין אוֹתָהּ אֶל אוֹר הַפָּנִים. וְעַל־כֵּן אַבְרָהָם הָיָה אִישׁ הַחֶסֶד, וְהָיָה מִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת בְּחִינַת הַמַּלְכוּת מֵהֶם, וְעַל־כֵּן רָדַף אַבְרָהָם אַחַר הָאַרְבָּעָה מְלָכִים כְּדֵי לְהַכְנִיעָם, שֶׁהֵן בְּחִינַת הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא. וְעַל־כֵּן נִצָּא מֵאַבְרָהָם — יִצְחָק וְיִשְׂמָעֵאל, יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְּרָה תּוֹרָה: אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד אַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת שֶׁבְּקַדֵּשָׁה: יִצְחָק — זֶה בְּחִינַת בֶּן חָכָם, כִּי יִצְחָק עַל שֵׁם הַצְּחוֹק וְהַשְׂמְחָה, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי י׳, א): ״בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב״; עֵשָׂו — הוּא בֶּן רָשָׁע. יַעֲקֹב — הוּא בֶּן תָּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה, כז): ״וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם״, יִשְׁמָעֵאל — הוּא בְּחִינַת בֶּן שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל; כִּי יִשְׁמָעֵאל עָשָׂה תְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא טז:); וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא בִּבְחִינַת שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, הֵינוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלִשְׁאֹל כַּפָּרָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שְׁאֵינָם יְדוּעִים, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים סט, ה): ״אֲשֶׁר לֹא גָזָלְתִּי אָז אָשִׁיב״, וְזֶה בְּחִינַת אַבְרָהָם תִּקֵּן שַׁ״חַ״רַ״ית׳, נוֹטְרִיקוֹן: חָכָם,

חָכָם — מָה הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ו, כ): **'מַה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים, אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם'. וְאַף אַתָּה אֱמֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן:**

רַ"שָׁע, תָּ"ם, שְׁ"אֵינוֹ יוֹדֵעַ, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת. כִּי אַבְרָהָם הָיָה יָכוֹל לְצַמְצֵם אֶת הָאוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁחֲרוּת, לְהַלְבִּישׁ אֶת הַשֵּׂכֶל עֶלְיוֹן בְּשֵׂכֶל תַּחְתּוֹן, וְעַל־כֵּן הָיָה יָכוֹל לְקָרֵב נְשָׁמוֹת תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. וּצְרִיכִים חָכְמָה גְּדוֹלָה לְהַלְבִּישׁ שֵׂכֶל עֶלְיוֹן בְּשֵׂכֶל תַּחְתּוֹן, עַד שֶׁיּוּכַל לְהַחְדִּיר הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת גַּם בְּאַרְבָּעָה בָּנִים: אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, וְאָמַר 'אֶחָד' אֲצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, לְהוֹרוֹת אֲשֶׁר אֲצֶל כָּל אֶחָד מֵאַרְבָּעָה בָּנִים, צְרִיכִים לְהַחְדִּיר אֶת 'אֶחָד' — אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה גַּם־כֵּן לְהַמְלִיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹ וְאַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

חָכָם — מָה הוּא אוֹמֵר וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הֶחָכָם הוּא כְּנֶגֶד יִצְחָק, שֶׁהוּא בְּחִינַת (מִשְׁלֵי י, א): "בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב", וְלָכֵן הוּא לֹא הִתְנַגֵּד לְאָבִיו אַבְרָהָם, אֶלָּא עָשָׂה רְצוֹנוֹ, וְהָיָה מוּכָן וּמְזֻמָּן לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה נו, סִימָן ח'): אָמַר לוֹ יִצְחָק: אַבָּא, בָּחוּר אֲנִי, וְחוֹשְׁשֵׁנִי שֶׁמָּא יִזְדָּעֵזַע גּוּפִי מִפַּחְדָּהּ שֶׁל סַכִּין וַאֲצַעֲרֶךָ, וְשָׁמָּא תִּפָּסֵל הַשְּׁחִיטָה, וְלֹא תַּעֲלֶה לְךָ לְקָרְבָּן, אֶלָּא כְּפָתֵנִי יָפֶה יָפֶה. וְלָכֵן זָכָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר הָאֲצִילוּת, וְיִחֵד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שְׁמוֹ עָלָיו. וְלָכֵן אַף שֶׁהוּא שׁוֹאֵל: "מָה הָעֵדוּת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה הַנָּי"ה אֶתְכֶם", אֵין שְׁאֵלָתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל אִילּוּ סְפֵקוֹת, אֶלָּא מֵרֹב הִתְפַּלְּאוּתוֹ בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא כְּבָר רָצָה לִרְאוֹת אֵיךְ שֶׁמְּקַבְּלִים שָׂכָר עַל הָעֵדוּת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם. **וְאַף אַתָּה אֱמֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח**

רָשָׁע — מָה הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת יב, כו): **׳מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָכֶם׳. לָכֶם וְלֹא לוֹ, וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל — כָּפַר בָּעִקָּר. וְאַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו וְאֱמֹר לוֹ** (שָׁם יג, ח): **׳בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם׳. לִי וְלֹא לוֹ, אִלּוּ הָיָה שָׁם לֹא הָיָה נִגְאָל:**

אֲפִיקוֹמָן; שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲשֶׁר מִרְבּוּי שֶׁכָּר שֶׁמְּקַבְּלִים עַל כָּל מִצְוָה מִמִּצְוֹות הַתּוֹרָה, שֶׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְקַבְּלָהּ בְּעוֹדוֹ מְלֻבָּשׁ בְּגוּף גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, אֶלָּא כְּשֶׁיִּפָּטֵר מִן הָעוֹלָם, וְאָז אֵין סוֹף וְקֵץ לִשְׂכָרוֹ, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

רָשָׁע — מָה הוּא אוֹמֵר וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הָרָשָׁע הוּא כְּנֶגֶד עַשָּׂו, וְהוּא הַמְכַוֵּן אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה שֶׁגְּנוּזָה בְּכָל מָקוֹם, כְּמוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), וְעָלָיו נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כה, לד): ״וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה״, דְּהַיְנוּ הַשֵּׂכֶל, אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה (מִשְׁלֵי יח, ב): ״לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה, כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוֹת לִבּוֹ״; וְלָכֵן כְּשֶׁהוּא שׁוֹאֵל: מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָכֶם, זוֹ שְׁאֵלָה בִּלְשׁוֹן בִּזָּיוֹן וּכְפִירוּת, לָכֶם וְלֹא לוֹ, וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל — כָּפַר בָּעִקָּר. וְאַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו, וֶאֱמֹר לוֹ: בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָ״ה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם, לִי וְלֹא לוֹ, אִלּוּ הָיָה שָׁם — לֹא הָיָה נִגְאָל. וְהוּא נֶגֶד עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי, הַפְּלֵא הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, שֶׁמְּשָׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַקְּשָׁיוֹת וְהַסְּפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְלָכֵן עָבַר עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (כְּבָא בְּתְרָא טז:): חָמֵשׁ עֲבֵרוֹת עָבַר אוֹתוֹ רָשָׁע בְּאוֹתוֹ יוֹם: בָּא עַל נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה, וְהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְכָפַר בָּעִקָּר, וְכָפַר בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים,

תָּם — מָה הוּא אוֹמֵר (שָׁם יג, יד): ׳מַה זֹּאת׳.
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו: ׳בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׳:

וּבְזֶה אֶת הַבְּכוֹרָה. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא תּוֹלְדוֹת): כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא — הָיָה בְּעָשָׂו, וְלָכֵן אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיעַ אֶת עָשָׂו, אֶלָּא עַל־יְדֵי ׳הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו׳, כִּי רָשָׁע אֵינוֹ מֵבִין שִׁפָּה אַחֶרֶת, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סַנְהֶדְרִין עב.): אִם בָּא לְהָרְגְךָ — הַשְׁכֵּם לְהָרְגוֹ, וְלֹא צְרִיכִים לִפְחֹד מִמֶּנּוּ. וּכְמַאֲמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זִי״ע: סְגֻלָּה לְהַנָּצֵל מֵרָשָׁע — לֹא לִפְחֹד מִמֶּנּוּ, וּלְקַיֵּם (מִשְׁלֵי כו, ה): ״עֲנֵה כְסִיל כְּאִוַּלְתּוֹ פֶּן יִהְיֶה חָכָם בְּעֵינָיו״, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

תָּם — מָה הוּא אוֹמֵר וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הַתָּם הוּא כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, כִּי יַעֲקֹב הוּא בֶּן תָּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כה, כז): ״וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם״, וְהוּא הַמִּסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמוֹת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), וְהוּא כְּנֶגֶד הַיְצִירָה, שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת הַתּוֹרָה. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה סג, סִימָן ח׳), עַל הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כה, כז): ״שֵׁשׁ אֹהָלִים״, שְׁנֵי אֹהָלִים: בְּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם, וּבְמִדְרָשׁוֹ שֶׁל עֵבֶר, שֶׁהָיָה עוֹסֵק שָׁם בַּתּוֹרָה. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְלִקּוּט תּוֹלְדוֹת, רֶמֶז קי): יַעֲקֹב הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה כָּל יָמָיו. וְכֵן אָמְרוּ (תַּנְחוּמָא וַיִּשְׁלַח): אֵין לְךָ אָדָם שֶׁנִּתְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה כְּאֲבִינוּ יַעֲקֹב, יוֹצֵא מִבֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם, וְהוֹלֵךְ לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל עֵבֶר, וּמִבֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל עֵבֶר, לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. וּלְפִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה כָּל יָמָיו, וְיָשַׁב בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ, זָכָה שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא קָרָאוֹ אֵל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מְגִלָּה יח.): מִנַּיִן שֶׁקָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיַעֲקֹב אֵל? שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לג, כ): ״וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל״. כִּי הוּא הָיָה מִסְתַּכֵּל אֶל הַחָכְמוֹת אֱלֹקוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, עַד שֶׁהָיָה נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָלַךְ, בָּנָה לוֹ

וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל — אַתְּ פְּתַח לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם׃

(שָׁם יג, ח)׃

בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּרְגּוּם יוֹנָתָן) עַל הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית לג, יז)׃ ״וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת״, שֶׁבָּנָה לוֹ בֵּית־הַמִּדְרָשׁ. וְלָכֵן שׁוֹאֵל׃ מַה זֹּאת?! כִּי מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּל יָמָיו בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ וְלוֹמֵד תּוֹרָה, אֵינוֹ מֵבִין כְּלָל שֶׁיִּהְיֶה אֵיזוֹ קְשָׁיָה אוֹ סְפֵקוֹת, וְלָכֵן שׁוֹאֵל׃ מַה זֹּאת שֶׁבָּנִי־אָדָם שׁוֹאֲלִים; וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם׃ בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָ״ה מִמִּצְרַיִם, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּחֹזֶק יָד דַּיְקָא, שֶׁהוּא הַמְשָׁכַת הַשְׂגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה הִתְגַּלּוּת הַיָּד, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נה), שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְהַנָּצֵל מֵרַע עַיִן שֶׁל הָרָשָׁע, אֶלָּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יָד, שֶׁהוּא בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה נא, טז)׃ ״וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ״, וּבַכֹּחַ הַזֶּה נִצָּל מַעֲשָׂו שֶׁרָצָה לְהָרְגוֹ, וְהֵבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר ״שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל״, הוּא כְּנֶגֶד יִשְׂמָעֵאל, כִּי הוּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה — לְבַקֵּשׁ וְלִשְׁאֹל כַּפָּרָה מִפִּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים סט, ה)׃ ״אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב״ וְזֶה כְּנֶגֶד עוֹלָם הַבְּרִיאָה, עוֹלָם הַתְּשׁוּבָה, וְנִקְרָא יִשְׂמָעֵאל, עַל שֵׁם (בְּרֵאשִׁית טז, יא)׃ ״כִּי שָׁמַע יְהוָ״ה אֶל עָנְיֵךְ״, שֶׁזֶּה יִשְׂמָעֵאל, אוֹתִיּוֹת יִשְׁמַע־אֵל; כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, וְזֶה (שָׁם כא, יז)׃ ״כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם״. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, פְּרָשָׁה ה׳, סִימָן ה׳)׃ אָמַר לָהֶן, אֵינִי דָּן אֶת הָאָדָם אֶלָּא לְפִי מַעֲשָׂיו שֶׁל אוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁנֶּאֱמַר׃ ״בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם״ (בְּרֵאשִׁית כא, יז), וְלֹא כְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָתִיד לִהְיוֹת שָׁם, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה — שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם רַק כְּפִי שֶׁהוּא עַכְשָׁו. וְלָכֵן רָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה

יָכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ? תַּלְמוּד לוֹמַר: בַּיּוֹם הַהוּא. אִי בַּיּוֹם הַהוּא יָכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם? תַּלְמוּד לוֹמַר: בַּעֲבוּר זֶה. בַּעֲבוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ:

אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִהְיוּ דָּנִים אוֹתוֹ כְּלָל; כִּי כְּשֶׁאָדָם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה תָּמִיד, אֵין עָלָיו שׁוּם דִּין. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נו:): הָרוֹאֶה יִשְׁמָעֵאל בַּחֲלוֹם — תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת; וְזֶה וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל — אַתְּ פְּתַח לוֹ; כִּי מִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּמִיד תְּשׁוּבָה וְעוֹסֵק בִּתְפִלָּה, אַתָּה צָרִיךְ לְפָתְחוֹ וּלְהַגִּיד לוֹ, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה וְהַתְּפִלָּה — לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְּחָלָה, וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ר׳), שֶׁשְּׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה — לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, וְכֵן בְּכָל פַּעַם; וְלָכֵן וְהִגַּדְתָּ לִבְנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה הַוְיָ״ה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם, כִּי גַּם שָׁם עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּבָה, וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה נִגְאָלוּ. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צז:): אִם יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה — נִגְאָלִין, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

יָכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ? וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁרַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן מט), שֶׁאוֹר הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁל לֵב אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא עַד אֵין סוֹף, וְצָרִיךְ לְצַמְצֵם הַהִתְלַהֲבוּת, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר בַּלֵּב חֶלֶק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קט, כב): ״וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי״, וְעַל־יְדֵי הַצִּמְצוּם שֶׁל הַהִתְלַהֲבוּת יוּכַל לָבוֹא לְהִתְגַּלּוּת הַמִּדּוֹת, הַיְנוּ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה. וּמוּבָא בִּדְבְרֵי מוֹהֲרַנ״תְּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, הֲלָכָה ב׳, אוֹת ב׳); כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד מִשְּׁנֵי מִינֵי מַבְעֲרַת הַלֵּב: א. שֶׁבּוֹעֵר אַחַר תַּאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה, וּמִתְלַהֵב לִבּוֹ אַחַר כָּל מִינֵי דְּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים וְהִרְהוּרִים רָעִים וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְתַאֲוֹת מְגֻנּוֹת. ב. שֶׁבּוֹעֵר לְבָבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהִתְלַהֲבוּת יוֹצֵאת מִן

הַכְּלָל. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִין לְצַמְּצֵם אֶת עַצְמוֹ מְאֹד, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, אֲשֶׁר בְּוַדַּאי צָרִיךְ לְצַמְּצֵם עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יְבַעֵר לְבָבוֹ אֶל תַּאֲווֹת עוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂה שׁוּם עֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, עַל זֶה בְּוַדַּאי צָרִיךְ לְצַמְּצֵם אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא גַּם כְּשֶׁמּוֹעִר הַלֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוּץ מֵהַמִּדָּה, גַּם זֶה אֵינוֹ טוֹב, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִפֹּל לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם. וּצְרִיכִין תָּמִיד לְהַרְבּוֹת בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא סוֹד עַמּוּדָא דְּאֶמְצָעִיתָא, שֶׁמַּאֲלֶת מִשְּׁתֵּי הַתַּבְעֵרוֹת שֶׁל הַלֵּב, דְּהַיְנוּ שֶׁמַּאֲלֶת מִתַּבְעֶרֶת הַלֵּב אֶל תַּאֲווֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, וְגַם מִקֵּרֵרֶת הַלֵּב, שֶׁלֹּא יִבְעַר חוּץ מֵהַמִּדָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק יֵלֵךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה כְּסֵדֶר, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי רָאוּי שֶׁיִּבְעַר הָאָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד מְאֹד, וְכָךְ הוּא טֶבַע כָּל הָאָדָם בְּשָׁרְשׁוֹ, שֶׁמְּצַד הַיְקִידָה שֶׁבְּלִבּוֹ, כָּל אֶחָד בּוֹעֵר מְאֹד מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי שִׁעוּר וַעֲרָךְ, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין לְהִזָּהֵר מְאֹד לְצַמְּצֵם הַהִתְלַהֲבוּת וְהַתַּבְעֶרֶת הַזֹּאת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה חוּץ מֵהַמִּדָּה, חַס וְשָׁלוֹם, דְּלָא יוֹקִיד הַלֵּב כָּל גּוּפָא מֵרִבּוּי הַהִתְלַהֲבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בְּקִיּוּם הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִין: "וְאָבִיתָ תְּהִלָּה מְגוּשֵׁי עָפָר מְקָרוּצֵי חֹמֶר" וְכוּ', עַל־כֵּן צְרִיכִין לְצַמְּצֵם הַהִתְלַהֲבוּת, שֶׁיִּהְיֶה בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל א, יד): "וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָש�ُוב" וְגוֹ', שֶׁלֹּא יֵצֵא חוּץ מֵהַמִּדָּה, כִּי רַבִּים נִכְשָׁלוּ עַל־יְדֵי־זֶה וְנָפְלוּ לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי רִבּוּי הַתַּבְעֶרֶת חוּץ מֵהַמִּדָּה. עַל־כֵּן צְרִיכִין לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, כִּי רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יְכוֹלִין לְקָרֵר אֶת הַלֵּב מִשְּׁתֵּי הַחֲמִימוּת, דְּהַיְנוּ מִתַּבְעֶרֶת הַתַּאֲוָה, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִתַּבְעֶרֶת הַלֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוּץ מֵהַמִּדָּה, וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה כְּסֵדֶר, כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב. שְׁזֹּהוּ פְּגַם נָדָב וַאֲבִיהוּא, שֶׁהָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ, וְהַפְּגָם שֶׁלָּהֶם הָיָה, שֶׁנִּתְלַהֲבוּ חוּץ מֵהַשִּׁעוּר וְהַמִּדָּה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא טז, א): "בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמֻתוּ" וְגוֹ', וְזֶה (דִּבְרִים ח, יב): "פֶּן תֹּאכַל וְשָׂבָעְתָּ, וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" וְגוֹ', כִּי זֶה שֶׁנִּתְלַהֲבִין וּבוֹעֲרִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוּץ מֵהַמִּדָּה, זֶה רוֹם לֵבָב וְגַסּוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לְהִכָּשֵׁל לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּלְהִתְרַחֵק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה אֲצָלוֹ "וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". וְרֹב בְּנֵי־אָדָם נִכְשָׁלִין בָּזֶה; כִּי בֶּאֱמֶת עַל־פִּי־רֹב, הָעִקָּר מַה שֶּׁאֵין הָאָדָם מִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ חוֹזֵר

בְּתִשׁוּבָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהַמְנִיעָה מֵחֲמַת הִתְגַּבְּרוּת תַּאֲוַת הַגּוּף, אֲבָל גַּם זֶה הוּא מְנִיעָה גְּדוֹלָה מִלְּהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ רִבּוּי תַּבְעֶרֶת הַלֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבּוֹעֵר חוּץ מֵהַמִּדָּה, כִּי בְּוַדַּאי אִם נִתְפֹּס אֵיזֶה אָדָם, שֶׁהוּא בְּכְלַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא נִזְרְקָה בּוֹ אֶפִּיקוֹרְסוּת וּמִינוּת, אִם נִשְׁאַל אוֹתוֹ: אִם הוּא חָפֵץ בִּתְשׁוּבָה לַחֲזֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי הַכֹּל יָשִׁיבוּ פֶּה אֶחָד, שֶׁרוֹצִים מְאֹד מְאֹד לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִתְעַגְּעִים לָזֶה מְאֹד מְאֹד יָמִים וְשָׁנִים. וְגַם אִם נִשְׁאַל אוֹתוֹ: אִם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּגוֹן: לִלְמֹד דַּף פְּרוּטָה לְצָדָקָה, אוֹ לִתֵּן פְּרוּטָה לְצָדָקָה, אוֹ לֵילֵךְ לְטָבֵל בְּמִקְוֶה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, דְּבָרִים הַמְקֻדָּשִׁין אֶת הָאָדָם, בְּוַדַּאי יָשִׁיב בְּפֶה מָלֵא: הֵן; כִּי בְּוַדַּאי אֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בְּכַפְלַיִם מִכָּל זֶה, וּבִלְבָד שֶׁיּוֹעִיל לִי, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל זֶה אֵינוֹ מוֹעִיל לִי לְפִי עִצֻּם רִבּוּי הַפְּגָמִים וְהַחֲטָאִים שֶׁפָּגַמְתִּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמֵחֲמַת זֶה שְׁנִדְמֶה לוֹ, שֶׁכָּל זֶה לֹא יוֹעִיל לוֹ, עַל־כֵּן אֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלָל. נִמְצָא, שֶׁמֵּחֲמַת רִבּוּי תַּבְעֶרֶת לְבָבוֹ, מֵחֲמַת שֶׁלִּפְעָמִים מַה שֶּׁמְּשַׁעֵר בִּלְבּוֹ גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵיךְ פָּגַם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר לְפִי זֶה הוּא צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה יְתֵרָה מְאֹד מְאֹד, וּלְסִלֵּק עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְהִשְׁתַּלֵּךְ כָּל מַאֲוַוֹת עוֹלָם הַזֶּה אַחֲרֵי גַּוּוֹ, וּלְהִתְקַדֵּשׁ בְּכָל הַקְּדֻשּׁוֹת, וּלְהִתְעַנּוֹת הַרְבֵּה, וּלְסַגֵּף עַצְמוֹ בְּכָל הַסִּגּוּפִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְגַם כָּל זֶה אֵינוֹ מַסְפִּיק לוֹ לְפִי עִצֻּם חֲטָאָיו. וּמֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל גּוּפוֹ, לַעֲשׂוֹת כָּל אֵלֶּה, מֵחֲמַת זֶה אֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלָל, אֲפִלּוּ מַה שֶּׁיָּכוֹל. וְיֵשׁ שֶׁנִּפְלוּ כָּל־כָּךְ בְּדַעְתָּם, עַד שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים אֲפִלּוּ לִלְמֹד דַּף גְּמָרָא אוֹ פֶּרֶק מִשְׁנָיוֹת, מֵחֲמַת שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, וּמֵחֲמַת זֶה אֵינָם עוֹשִׂים כְּלָל. וְעַל זֶה כְּבָר הִזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (קֹהֶלֶת ז, טז): "אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה, וְאַל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה", כִּי מֵחֲמַת שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת צַדִּיק הַרְבֵּה, וְרוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְפִי דַּעְתּוֹ בְּהִתְלַהֲבוּת לְבָבוֹ חוּץ מֵהַמִּדָּה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נַעֲשֶׂה רָשָׁע הַרְבֵּה, חַס וְשָׁלוֹם. כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי הָיָה רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁבּוֹעֵר בִּלְבּוֹ לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּכָל הַקְּדֻשּׁוֹת, וְלַהֲפֹךְ פָּנָיו מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן וְכִי מָאן דְּלָא יָכוֹל לְמִיעְבַּד כֻּלָּא מִצְוָה פַּדְגָא מִצְוָה נָמֵי לָא לִיעְבַּד?! וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְוִיחַ כָּל מַה

שֶׁיְּכוֹלִין לְהַרְוִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם־כֵּן לֹא יַרְוִיחַ כְּלָל, וּמַה גַּם שֶׁיַּפְסִיד מַה שֶּׁיַּפְסִיד, רַחֲמָנָא לִבְלָן? ! כִּי בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲפִלּוּ נְקֻדָּה קְטַנָּה בְּעָלְמָא, בְּוַדַּאי לֹא יֶאֱבַד לָעֲתִיד שׁוּם דָּבָר, אֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד בְּתוֹרָה, אוֹ תְּפִלָּה, אוֹ פְּרוּטָה אַחַת לִצְדָקָה שֶׁיִּתֵּן וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, וְלֹא דַּי שֶׁזֶּה לֹא יֶאֱבַד בְּוַדַּאי בְּשׁוּם אֹפֶן, אֲפִלּוּ יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ אִם, חַס וְשָׁלוֹם, עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ כַּמָּה פְּעָמִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה אֲפִלּוּ שְׂכַר שִׂיחָה נָאָה (בָּבָא קַמָּא לח:). וְכָל מַה שֶּׁפָּעַל וְעָשָׂה בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ — דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן, לֹא יֹאבַד דָּבָר לָעֲתִיד. כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁכָּתוּב בַּסְּפָרִים, שְׁמִי שֶׁהוּא רָשָׁע, הוּא מוֹסִיף כֹּחַ בַּקְלִפָּה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, כְּבָר יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה תֵּרוּצִים. כִּי אִם הָיָה כֵּן בִּפְשִׁיטוּת, כְּבָר אָבְדָה הַתִּקָּוָה שֶׁל כָּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. כִּי בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיָּשׁוּב בְּפַעַם אַחַת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם־כֵּן מֵהֵיכָן יַתְחִיל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי הֲלֹא בַּהַתְחָלָה עֲדַיִן אֵינוֹ צַדִּיק, וְאִם־כֵּן מֵהֵיכָן יִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה? ! וְגַם אִם הָיָה, חַס וְשָׁלוֹם, כָּךְ, אִם־כֵּן הָיוּ צְרִיכִים כָּל הָרְשָׁעִים לְהָמִיר דָּתָם לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם. וְאִם־כֵּן, חַס וְשָׁלוֹם, יִהְיֶה הַמּוּמָר חָשׁוּב יוֹתֵר מִן הָרָשָׁע, שֶׁהוּא עֲדַיִן בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל, וּבְוַדַּאי לֹא־כֵן הַדָּבָר, כִּי אַדְרַבָּא, אֲפִלּוּ פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו, הוּא מְאֹד חָשׁוּב אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין מד.): יִשְׂרָאֵל — אַף־עַל־פִּי שֶׁחָטָא הוּא; כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה עֲדַיִן, וְאֵינוֹ פּוֹרֵק עֹל לְגַמְרֵי, וְעוֹשֶׂה לְפָעָמִים אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, בְּוַדַּאי הוּא יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת נז.): אֲפִלּוּ הָרֵיקָנִין שֶׁבְּךָ מְלֵאִים מִצְוֹות כְּרִמּוֹן; וְהַכְּלָל וְהָעִקָּר, עָלַיִךְ לְדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יֹאבַד אֶת עוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי, וּמִתְגַּעְגֵּעַ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לָשׁוּב בְּרָאוּי לוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד דָּבָר, אֲפִלּוּ אִם לֹא יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, עַל־כָּל־פָּנִים הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁיַּעֲשֶׂה לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד כְּלָל, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁעַל־פִּי־רֹב כְּשֶׁיִּהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ, וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ מְעַט מְעַט

בְּתוֹךְ דַּרְכֵי הַקְּדֻשָּׁה, סוֹף כָּל סוֹף יִזְכֶּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָאוּי, כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח). נִמְצָא, שֶׁהָעִקָּר מַה שֶּׁאֵין הָאָדָם מִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא מֵחֲמַת רִבּוּי תַּבְעֵרַת הַלֵּב כָּל חֹרֶף מֵהַמְּדָּה. וְהִנֵּה בְּתִחִילַת חֹדֶשׁ נִיסָן כְּבָר נִכְנָס בְּלֵב כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, מִגֹּדֶל הַהֶאָרָה שֶׁתָּאִיר בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלֵיל פֶּסַח, כִּי אָז יוֹרֵד אוֹר גָּדוֹל מְאֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ אֶל כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹ הֶאָרַת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, שֶׁמְּאִירָה בְּלֵיל פֶּסַח בִּלְבּוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁאָדָם כָּל־כָּךְ מִתְלַהֵב, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, וְזֶה יָכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ? תַּלְמוּד לוֹמַר: בַּיּוֹם הַהוּא, אִי בַּיּוֹם הַהוּא, יָכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם? תַּלְמוּד לוֹמַר: בְּעֶבְוּר זֶה, בְּעֶבְוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ; כִּי אָדָם מֻרְכָּב הַהִתְלַהֲבוּת, רוֹצֶה כְּבָר שֶׁיָּאִיר לוֹ בְּהַתְחָלַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן, שֶׁזֶּה יָכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ — שֶׁיִּמְשֹׁךְ עָלָיו כְּבָר אֶז הַמֹּחִין, שֶׁזּוֹ הַהִתְלַהֲבוּת חוֹזֶרֶת מֵהַמְּדָּה, עַל זֶה אוֹמְרִין לוֹ: תַּלְמוּד לוֹמַר בַּיּוֹם הַהוּא, אַתָּה צָרִיךְ לְחַכּוֹת בְּיוֹם שֶׁשּׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח. עִם כָּל זֹאת נִתְלַהֵב לִבּוֹ כָּל־כָּךְ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְחַכּוֹת מֵרֹב הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁרוֹצֶה לְקַבֵּל הָאוֹר אֵין סוֹף שֶׁמְּאִיר בְּלֵיל פֶּסַח, אִי בַּיּוֹם הַהוּא, יָכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם, כְּמוֹ שֶׁנִּכְנָסָה בְּךָ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף מֵרִבּוּי הִתְלַהֲבוּת שֶׁבּוֹעֵר בְּךָ, עַל זֶה אוֹמְרִין לוֹ: תַּלְמוּד לוֹמַר בְּעֶבְוּר זֶה, בְּעֶבְוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ, שְׁאָז נִגְאָלוּ מִמְּצָרִים, וְהָאִיר עֲלֵיהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה הַלִּמּוּד הָעֲמֹק שֶׁמְּלַמְּדִים אֶת הָאָדָם, שֶׁאָסוּר לוֹ לָצֵאת מֵהַהִתְלַהֲבוּת יוֹתֵר מִדַּאי, אֶלָּא צְרִיכִין לְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ, וּלְקַבֵּל אֶת הָאוֹר בְּמִדָּה וּבְצִמְצוּם, בְּשָׁעָה וּבְרֶגַע הַנָּכוֹן, וְאַל יִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁזֶּה גַּם־כֵּן בָּא מֵרִבּוּי הִתְלַהֲבוּת; כִּי צְרִיכִין לְצַמְצֵם אֶת הִתְלַהֲבוּת לִבּוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּקַבֵּל כְּבָר אֶת הָאוֹר, עָלָיו לִזְכֹּר, שֶׁבַּהַתְחָלָה אִי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ; הֵינוּ מַצָּה הוּא הַמֹּחִין הָעֶלְיוֹנִים, וּמָרוֹר הֵם כְּלַל הַמְּרִירוּת שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם שֶׁרוֹצֶה לְחַזֵּר בִּתְשׁוּבָה, וְלָכֵן עַל־פִּי־רֹב הָאָדָם רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רַק מֹחִין נְקִיִּים, הֶאָרַת מַצָּה לְבַד, וְתֵכֶף־וּמִיָּד כְּשֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, רוֹצֶה

שֶׁיָּאִיר לוֹ הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא בְּלִי צְמָצוּמִים כְּלָל, וּכְשֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ לוֹ, אָז מִתְרַחֵק לְגַמְרֵי, כַּאֲשֶׁר נִמְצָא דָּבָר זֶה בְּבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה, שֶׁמִּתְלַהֲבִים יוֹתֵר מִדַּאי בְּלִי צְמָצוּם, וְרוֹצִים לְהַשִּׂיג תֶּכֶף־וּמִיָּד אֶת הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁלֹּא הוֹלֵךְ לָהֶם, אָזַי הֵם פּוֹרְשִׁים לְגַמְרֵי, שָׁזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוטה כב:): עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה זְמָרִי, וּמְבַקֵּשׁ שָׂכָר כְּפִינְחָס; דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, וּכְשֶׁמַּזְכִּירִין אוֹתוֹ לְשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא רוֹצֶה רַק שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה תֶּכֶף־וּמִיָּד צַדִּיק גָּמוּר כְּפִינְחָס, וְאִם לָאו — אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלָל. וְעַל־יְדֵי־זֶה נִטְרָד יְרֻבְעָם בֶּן נְבָט, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין קב:): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא תָּפְסוֹ לִירָבְעָם בִּבְגָדוֹ, וְאָמַר לוֹ: חֲזֹר בְּךָ וַאֲנִי וְאַתָּה וּבֶן יִשַׁי נְטַיֵּל בְּגַן־עֵדֶן, וְשָׁאַל: מִי בְּרֹאשׁ? הַשִּׁיב לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: בֶּן יִשַׁי בְּרֹאשׁ, וְעָנָה, שֶׁאִינוֹ רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה; וְלִכְאוֹרָה הַדָּבָר תָּמוּהַּ, כִּי הֲלֹא יְרָבְעָם הָיָה חָכָם גָּדוֹל, וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ לִשְׁאֹל אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִי בְּרֹאשׁ? וְכִי יִהְיֶה חוֹשֵׁשׁ נִשְׁכָּר, הֲיַעֲלֶה עַל הַדַּעַת, שֶׁאַחַר שֶׁהִרְשִׁיעַ כָּל־כָּךְ, יִהְיֶה גָּדוֹל יוֹתֵר מִדָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁעָבַד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד כָּל יָמָיו? אַךְ עַל־פִּי כָּל זֶה מוּבָן הֵיטֵב, כִּי תֶּכֶף כְּשֶׁהִזְכִּירוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְשׁוּב אֵלָיו, תֶּכֶף נִתְלַהֵב יְרָבְעָם מְאֹד מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מְאֹד, עַד שֶׁלְּפִי עִנְיָם הַהִתְלַהֲבוּת אֵי, הָיָה יָכוֹל לַעֲלוֹת לְמַדְרֵגָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל מְאֹד, אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִדָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהָיָה רוֹצֶה לָשׁוּב רַק בְּאֹפֶן שֶׁיַּבְטִיחוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לִתְשׁוּבָה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיַּעֲלֶה לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר מִדָּוִד הַמֶּלֶךְ. נִמְצָא, שֶׁלֹּא דִּבֶּר שְׁטוּת גְּמוּרָה, כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיִּהְיֶה בְּחִנָּם גָּבֹהַּ מִדָּוִד, רַק שֶׁשְּׁאֵלָתוֹ הָיְתָה, שֶׁהָיָה רוֹצֶה לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיַּעֲלֶה בְּמַדְרֵגָה יוֹתֵר מִדָּוִד, וְזֶהוּ בְּרוּדֵי אַפְשָׁר וְאַפְשָׁר, כִּי כָּל אָדָם אֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, יְכוֹל לַעֲלוֹת לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת מְאֹד, כִּי (בְּרָכוֹת לד:): בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין, אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִים יְכוֹלִין לַעֲמֹד. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן הִסְכִּיל מְאֹד בְּמֶה שֶׁתָּלָה תְּשׁוּבָתוֹ בָּזֶה דַּיְקָא, הַיְנוּ שֶׁהֵשִׁיב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לָשׁוּב כִּי אִם בָּזֶה הָאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל מִדָּוִד, וְעַל־כֵּן הֵשִׁיב לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהֶפֶךְ, שֶׁבֶּן יִשַׁי בְּרֹאשׁ, כִּי הוּא מְחֻיָּב לִהְיוֹת מְרֻצֶּה לָשׁוּב, אֲפִלּוּ

אִם לֹא יְזֻבֶּה רַק לְמַדְרֵגָה קְטַנָּה מְאֹד, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא לֵב נִשְׁבָּר, וּמֵאַחַר שֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁפָּגַם כָּל־כָּךְ, הוּא מְחֻיָּב לִהְיוֹת מְרֻצֶּה, שֶׁיַּעֲשֶׂה בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יְזֻבֶּה כִּי אִם לְמַדְרֵגָה פְּחוּתָה מְאֹד, וְאִם לֹא יְזֻבֶּה עַל־יְדֵי כָּל עֲבוֹדָתוֹ, כִּי אִם לְמִעֵט עֲנָשׁוֹ בְּגֵיהִנּוֹם קְצָת, גַּם־כֵּן כְּדַאי לְבַלּוֹת כָּל יָמָיו בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בִּשְׁבִיל זֶה לְבַד, כִּי צַעַר אֶחָד בְּגֵיהִנּוֹם, אוֹ רֶגַע אֶחָד שָׁם, עוֹלֶה יוֹתֵר מִכָּל יְסוּרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְאִם יִהְיֶה מְרֻצֶּה לְךָ — לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲפִלּוּ שֶׁיִּפָּטֵר מִכְּוִיָּה אַחַת בְּגֵיהִנּוֹם אוֹ מִצַּעַר קָטָן שָׁם, אֲזַי בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יְרַחֵם עָלָיו, כִּי חָפֵץ חֶסֶד הוּא, וְרוֹצֶה בִּתְשׁוּבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, ׳וְהָבֵא לְטָהֵר מַסְגִּיעִין לוֹ׳, וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים אִם יִהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לְבַל יַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר, הוּא יְחַזֵּק מַעֲמָד, אֲזַי לְבַסּוֹף יוּכַל לִזְכּוֹת לַעֲלוֹת מַדְרֵגָה לְדַרְגָּה וְלִקְנוֹת חַיֵּי עוֹלָם, וְיִזְכֶּה לְמַה שֶּׁיִּזְכֶּה, אַשְׁרֵי לוֹ. שְׁזֶה פֵּרוּשׁ: תַּלְמוּד לוֹמַר בַּעֲבוּר זֶה, בַּעֲבוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ; הַיְנוּ שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת מְרֻצֶּה כָּל־כָּךְ לְשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲפִלּוּ שֶׁבְּתוֹךְ הָאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא סוֹד הַמֹּחִין, בְּחִינַת מַצָּה, עֲדַיִן עוֹבֵר עָלָיו מְרִירוּת דְּמְרִירוּת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מָרוֹר, אַף־עַל־פִּי־כֵן יוּכַל לְצַמְצֵם עַצְמוֹ, וּלְקַבֵּל עָלָיו תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אַף שֶׁעֲדַיִן לֹא זוֹכֶה בִּשְׁלֵמוּת לְהַשִּׂיג אֶת הַמֹּחִין, שֶׁהוּא מַצָּה, אֶלָּא מְעֹרָב בּוֹ גַּם מָרוֹר וּמְרִירוּת. וְזֶה כְּלָל גָּדוֹל לְכָל בַּעַל תְּשׁוּבָה, שֶׁצָּרִיךְ לִזְכֹּר, שֶׁבְּתְחִלָּה כְּשֶׁמַּתְחִיל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר — עֲלִילוֹת וִירִידוֹת, נְעִימוּת וּמְרִירוּת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חלק א׳, סימן ו׳), שְׁמִי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שְׁתֵּי בְּקִיאִיּוֹת: בָּקִי בְּרָצוֹא וּבָקִי בְּשׁוֹב, שְׁזֶּה בְּעִנְיַן מַצָּה — בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ מַצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ, וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל זֹאת, אֲזַי יְזֻבֶּה לְקַבֵּל אֶת הַמֹּחִין הָעֶלְיוֹנִים הַמְאִירִים בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁהוּא גְּדֻלּוּת דְּגַדְלוּת, וְיֵצֵא לְגַמְרֵי מִמִּדּוֹתָיו וּמִתַּאֲווֹתָיו הָרָעוֹת, שֶׁזֶּה סוֹד יְצִיאַת מִצְרַיִם אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ,
וְעַכְשָׁו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ.
שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ כד, ב): **וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם,**
כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ
אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר,
וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת
אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר, וָאוֹלֶךְ אֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ
כְּנָעַן, וָאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ, וָאֶתֶּן לוֹ אֶת יִצְחָק: וָאֶתֵּן
לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו, וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת הַר
שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ, וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם:

מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁמַּה שֶּׁמְּזַכִּירִים, שֶׁמִּקֹּדֶם הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, זֶה שֶׁבַח גָּדוֹל מְאֹד, וְזֶה שִׁבְחוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ, פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְגַלּוֹתוֹ וּלְפָרְסְמוֹ בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מב, סִימָן ח׳): לָמָּה נִקְרָא אַבְרָהָם הָעִבְרִי? שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מֵעֵבֶר אֶחָד, וְהוּא מֵעֵבֶר אֶחָד, כִּי הוּא נִשְׁאָר לְבַד. וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת הַפָּסוּק (יְחֶזְקֵאל לג, כד): ״אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם״, שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ עָבַד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְחִינַת אֶחָד, שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל עַל אַף אֶחָד, וּמָסַר נַפְשׁוֹ רַק בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ וּמַעֲכֵב בָּעוֹלָם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי הָאֲזִינוּ): עַד שֶׁלֹּא בָּא אָבִינוּ אַבְרָהָם לָעוֹלָם, כְּבִיכוֹל, לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֶלֶךְ אֶלָּא עַל הַשָּׁמַיִם בִּלְבָד, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כד, ז): ״יְהוָ״ה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקָחַנִי״, אֲבָל מִשֶּׁבָּא אָבִינוּ אַבְרָהָם לָעוֹלָם, הִמְלִיכוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וְעַל הָאָרֶץ, כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם פָּסוּק ג): ״וַאַשְׁבִּיעֲךָ בַּיהוָ״ה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ״; אֲפִלּוּ בְּקֹשׁ הַמָּקוֹם מֵאָבִינוּ אַבְרָהָם גַּלְגַּל עֵינוֹ — הָיָה נוֹתֵן לוֹ, וְלֹא גַּלְגַּל עֵינוֹ בִּלְבָד נָתַן לוֹ, אֶלָּא אַף נַפְשׁוֹ הוּא נוֹתֵן לוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְלָכֵן זֶהוּ

שֶׁבַח גְּדוֹל לְהוֹדִיעַ מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁזֶּה הָיָה קֹדֶם אַבְרָהָם, וַעֲכְשָׁו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ כד, ב): "וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם, כֹּה אָמַר יְיָ"ה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר, וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר, וָאוֹלֶךְ אֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, וָאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ, וָאֶתֵּן לוֹ אֶת יִצְחָק, וָאֶתֵּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו, וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת הַר שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ, וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם"; וְאַף שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם שֶׁהִיא עֶרְוַת הָאָרֶץ, שֶׁהֵם הָכֵי מְשֻׁקָּצִים, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד'): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים, וַחֲשׁוּדִים בִּכְשָׁפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד; וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי): מַגִּיד הַכָּתוּב, שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִין מִכָּל הָעַמִּמִין, וּבְיִנְיֵהֶם הֶחֱזִירוּ עַם יִשְׂרָאֵל לְהְיוֹת. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְעָרְבוּ בְּיִנְיֵהֶם, וְלֹא לָמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ה'): בְּשָׁכְיל אַרְבָּעָה דְּבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת שְׁמָם, וְאֶת לְשׁוֹנָם, וְלֹא אָמְרוּ לְשׁוֹן־הָרַע, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶן אֶחָד מֵהֶן פָּרוּץ בְּעֶרְוָה. וְלָכֵן מְזֻכִּירִים דִּיקָא עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח, אֶת הַשֶּׁבַח שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאוּ מֵאִבְרָהָם, שֶׁהוּא יָצָא מִתֶּרַח, עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וְכֵן עַם יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָם, יַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד, זֶה הַשֶּׁבַח הָכִי גָּדוֹל שֶׁרַק יְכוֹלִים לְשַׁבֵּחַ אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל. וּבְאֻמָּת זֶה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן סב), שֶׁאֶצֶל כָּל אֶחָד נִכְנָסִים סְפֵקוֹת בַּלֵּב, שֶׁהֵיא הָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁנִּמְצָאת אֶצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה בְּכָל פַּעַם, לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵחָדָשׁ. וְלָכֵן הַשֶּׁבַח הַזֶּה הוֹלֵךְ גַּם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁזֶּה הַמּוּחְזָק, וַעֲכְשָׁו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (חַיֵּי־מוֹהֲרַ"ן, סִימָן תלז): בְּעֵת שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְהִתְבּוֹדֵד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יַעֲשֶׂה הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וְיֹאמַר: "הַיּוֹם אֲנִי מַתְחִיל לְהִדָּבֵק בְּךָ", וְכֵן יַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כִּי כָּל הַמַּשְׂכִּיוֹת הוֹלְכוֹת אַחַר הַהִתְחָלוֹת, וּבָזֶה כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע,

בָּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בָּרוּךְ הוּא, שֶׁחָקַק דִּין בְּרוּךְ הוּא חִשַּׁב אֶת הַקֵּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית טו, יד): **וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי, וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל:**

אֲשֶׁר וְעַבְשָׁו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ. וְזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. נִמְצָא, בָּזֶה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים: מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשָׁו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁיָּדַע לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי קֹדֶם שֶׁמִּתְקָרְבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ אֲצִלּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכִמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קח), שֶׁהָרְהוּרֵי עֲבוֹדָה זָרָה שַׁיָּכִים אֵצֶל כָּל אָדָם, כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּדִבְקוּת אוֹ מִתְבּוֹדֵד בְּעַצְמוֹ, וּבְאֶמְצַע הַתְּפִלָּה אוֹ הִתְבּוֹדְדוּת הוּא נוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתוֹ, זֶה בְּחִינַת הִרְהוּרֵי עֲבוֹדָה זָרָה. וְכָל הַנְּפִילוֹת בָּאוֹת מֵחֲמַת קְלִפּוֹת אֱמוּנָה, וּכְשֶׁנִּתְקַלְקֵלֶת הָאֱמוּנָה, נִמְצָא מַחֲזִיר פָּנָיו לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן הָעִקַּר לַעֲשׂוֹת הַתְּחָלָה מֵעַכְשָׁו, שֶׁזֶּה סוֹד מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עד), כִּי בְּתְחָלָה הָיוּ כָּל הַהַתְחָלוֹת מִפֶּסַח, וְעַל־כֵּן כָּל הַמִּצְוֹות הֵן זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְעַכְשָׁו וכו׳. וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל כָּל אֶחָד, שֶׁיּוּכַל לְהַגִּיד בְּכָל פַּעַם ׳וְעַכְשָׁו׳, אַף שֶׁהָיִיתִי עַד עַכְשָׁו כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי, וְהַמֹּחִין נָפְלוּ לְקַטְנוּת הָאֱמוּנָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל וְעַכְשָׁו קֵרְבָנוּ הַמָּקוֹם. וּבִפְרָט בְּלֵיל פֶּסַח, אָז בְּוַדַּאי רָאוּי לַעֲשׂוֹת הַתְּחָלָה חֲדָשָׁה, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

בָּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְטָחָתוֹ וכו׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר

הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָבַר עָלָיו כְּבָר מַה שֶּׁעָבַר, כְּבָר גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח): אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, אֵין דָּבָר כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ, כִּי מִכָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת יְכוֹלִים לָצֵאת, אִם רַק יֵחָזֵר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיִקַּבֵּל עַל עַצְמוֹ מִכָּאן וּלְהַבָּא לֹא לַעֲשׂוֹת אֶת הָרָע שֶׁעָשָׂה עַד עַכְשָׁו, וְאָז ׳וְשָׁב וּמָחוּל לוֹ׳. וְזֶה שַׁיָּךְ עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיב): אִם אַתָּה מַאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְקַלְקֵל, תַּאֲמִין שֶׁיְּכוֹלִים לְתַקֵּן; וְזֶה בָּרוּךְ שׁוֹמֵר אֶת הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּשֶׁב לַעֲשׂוֹת; וְדָבָר זֶה שַׁיָּךְ עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי מֵרֹאשׁ וְנַקְדַּת הַבְּרִיאָה, שֶׁעָלְתָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ לִבְרֹא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, כְּבָר עָבְרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּבִיכוֹל, כָּל הַנְּשָׁמוֹת, וּכְבָר גָּזַר מֵרֹאשׁ מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף. וְלָכֵן כָּל אֶחָד יָכוֹל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אֲפִלּוּ שֶׁעָשָׂה כְּבָר מַה שֶּׁעָשָׂה, וְנָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, כִּי עַל הַנְּשָׁמוֹת כְּבָר צָפָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְלָכֵן אֵין לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן, וְלִפֹּל בְּיֵאוּשׁ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֵין דָּבָר כָּזֶה לְהִתְיָאֵשׁ! יְכוֹלִים לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אִם רַק רוֹצִים לָקַחַת אֶת עַצְמוֹ בְּיָדַיִם. וּבְוַדַּאי דְּבָרִים אֵלּוּ הֵם גְּעֲלָמִים וְנִסְתָּרִים מֵעֵין כֹּל, אֵיךְ שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת הָיוּ כְּבָר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְיָדַע מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף. וְלָכְאוֹרָה יֵשׁ לְכָל אֶחָד בְּחִירָה וְכוּ׳, עִם כָּל זֹאת מְבֹאָר בִּדְבָרֵי מוֹהֲרַנ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַתֵּי, הֲלָכָה ד׳, אוֹת מא): הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹסֵק בְּתִקּוּן הָעוֹלָם בְּעַצְמוֹ, וּבְוַדַּאי הוּא גּוֹמֵר תָּמִיד, וְיִגְמֹר הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צב, ט): ״וְאַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם יְהוָ״ה״, פֵּרֵשׁ רַשַׁ״י: ׳לְעוֹלָם יָדְךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה׳, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לָנוּ לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם. וּמִי שֶׁפּוֹגֵם בְּאֵיזֶה דָּבָר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, הוּא פּוֹגֵם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמַחֲרִיב וּמְקַלְקֵל הַרְבֵּה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר וְיִגְמֹר כִּרְצוֹנוֹ. וְזֶה הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּלָל, כִּי הוּא עִנְיָן מְבוּכָה, שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הַכֹּל תָּלוּי בָּאָדָם, שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בְּשׁוּם אֹפֶן. וְעַל־כֵּן יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה כְּנֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, וְאַחַר־כָּךְ עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא גּוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

כִּרְצוֹנוֹ, וְאַל־עַל־פִּי־כֵן זֶה הָאָדָם שֶׁעָשָׂה הָעֲבֵרָה — עָנוּשׁ יֵעָנֵשׁ כָּרָאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּכַמָּה דְּבָרִים, כְּמוֹ פַּרְעֹה, שֶׁהִכְבִּיד אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּדֵּל וְנִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים שֶׁעָשָׂה בּוֹ, עַד שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּרָכוּשׁ גָּדוֹל. נִמְצָא, שֶׁהַגְּלוּת הָיְתָה בְּרָצוֹנוֹ לְטוֹב לְיִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי יְקַבֵּל פָּרְעֹה עָנְשׁוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא (פרוש הרמב"ן) עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית טו, יד): "וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי, וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל", שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל, וְהַגָּלוּת טוֹבָה גְּדוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי־כֵן "וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי", כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן מַגִּיעַ לְהַגּוֹי דִּינוֹ וּמִשְׁפָּטוֹ כָּרָאוּי. וְכֵן כָּל הַמְעִיקִים וּמְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ הָמָן וְכוּ', שֶׁסֹּפָם הָיָה לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל לְבַסּוֹף, כִּי חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי־זֶה וְנִגְאֲלוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (מִמִּדְבַּר כד, כ): "וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד", וְכֵן מִתְנַהֵג הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד. וְכֵן הוּא בְּכָל אָדָם, שֶׁאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא רָשָׁע וּבַעַל עֲבֵרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ עוֹשֶׂה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב לה, ו): "אִם חָטָאתָ מַה תִּפְעָל בּוֹ" וְגוֹ'; כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו" (עֵין תְּהִלִּים צב, ו), וְיוֹדֵעַ לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְכֻדּוּדוֹ וּרְצוֹנוֹ, כִּי "אַתָּה מָרוֹם לְעֹלָם הַוָיְ"ה". וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (תַּנְיָ־מוּהַרַ"ן, סִימָן קפח): הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר תָּמִיד; וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: גָּאט פִירְט תָּמִיד אוֹיס, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יִשָּׁלֵם הַשֵּׁם לְעוֹשֵׂה הָרָעָה כְּרָצָתוֹ. וְזֶהוּ "נִפְלָאוֹת תָּמִים דֵּעִים" (אִיּוֹב לז, טז), שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג. וְעַל־כֵּן מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה עַל כָּל הָעֲוֹונוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וּפָגַם מַה שֶּׁפָּגַם, וְקִלְקֵל מַה שֶּׁקִּלְקֵל, אַף־עַל־פִּי־כֵן מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה עַל הַכֹּל, וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה. וְלִכְאוֹרָה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין עִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, כִּי מֵאַחַר שֶׁעַל־יְדֵי הָעֲבֵרָה מַחֲרִיב וּמְקַלְקֵל הָאֵיבָר וְהַמִּדָּה וְהָעוֹלָם הַתְּלוּיִים בְּמִצְוָה זֹאת, אֵיךְ יוּכַל לַחֲזֹר וּלְתַקֵּן עַל־יְדֵי הַתְּשׁוּבָה וְהַחֲרָטָה, מַה שֶּׁקִּלְקֵל; וְעַל־כֵּן בֶּאֱמֶת שָׁאֲלוּ לְכֻלָּם, וְהֻשְׁיבוּ: הַנֶּפֶשׁ הַחוֹטֵאת הִיא תָּמוּת, כַּמּוּבָא (יְרוּשַׁלְמִי מַכּוֹת ב, ו); אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַנּוּן וְרַחוּם הוּא, וְהִקְדִּים תְּשׁוּבָה לָעוֹלָם (פְּסָחִים נד.), כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ גְּדֻלָּתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ, כִּי אֵין מִי שֶׁיֵּדַע מְמֻנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם הוּא

לְבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן הוּא יוֹדֵעַ, שֶׁאַחַר כָּל הַקְּלְקוּלִים שֶׁמְּקַלְקֵל הָאָדָם בַּעֲוֹונוֹתָיו הָרַבִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא גּוֹמֵר הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא, רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן מַגִּיעַ לָעוֹבֵר עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים כְּפִי מַעֲשָׂיו, כִּי הֵם דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינָם. וְעַל־כֵּן תִּקֵּךְ כִּשְׁעוֹשֶׂה הָאָדָם תְּשׁוּבָה, וּמַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחָרֵט עַל הֶעָבָר, וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עוֹד, תֵּכֶף־וּמִיָּד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹמֵל עָלָיו, וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו הָאֲרַת הַתִּקּוּן מִלְמַעְלָה מַעְלָה, שֶׁשָּׁם בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים אֵין שׁוּם קְלִקּוּל כְּלָל, רַק אַדְרַבָּה, מִכָּל הַדְּבָרִים אֵיךְ שֶׁהֵם, נַעֲשִׂים תִּקּוּנִים גְּדוֹלִים. וְעַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְפַשֵּׂט דְּרָכָיו, לְשָׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד לִבְלִי לַעֲבֹר, חַס וְשָׁלוֹם, שׁוּם דָּבָר כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵיךְ שֶׁיִּתְנַהֵג, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד כִּרְצוֹנוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְקַבֵּל עָנְשׁוֹ הַקָּשֶׁה וְהַמַּר, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּפִי מַעֲשָׂיו. אֲבָל אִם, חַס וְשָׁלוֹם, כְּבָר הִתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר הָרָע, וְהִפִּילוֹ בְּרִשְׁתּוֹ, וְנִכְשַׁל בָּהֶם שְׁנִכְשָׁל — בְּשׁוֹגֵג אוֹ בְּמֵזִיד, אֲפִלּוּ אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר, אֲפִלּוּ אִם הִרְבָּה לִפְשֹׁעַ מְאֹד, אֲפִלּוּ אִם, חַס וְשָׁלוֹם, עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ אֶלָּף פְּעָמִים רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (ירושלמי פאה, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה א׳): אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה; כִּי אַחַר שֶׁכְּבָר עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְעָבַר מַה שֶּׁעָבַר, הוּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְעוֹרֵר לִתְשׁוּבָה, וְיִסְמֹךְ עַל חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר עָלָיו הַתִּקּוּן מִבְּחִינַת הַהֲנָהָגָה שֶׁל מַעְלָה מַעְלָה, שֶׁשָּׁם מִתְהַפְּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה תָּמִיד. וְעַל־כֵּן הָעֲוֹונוֹת נִתְהַפְּכִין לְזְכִיּוֹת עַל־יְדֵי הַתְּשׁוּבָה (יומא פו:), כִּי הַכֹּל נֶעֱלָם וְנִסְתָּר מֵאִתָּנוּ, וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, עָלֵינוּ רַק לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה יְהֵיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲבָל בְּוַדַּאי אָסוּר לְאָדָם לְסָמֹךְ עַל זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי (שם פה:): הָאוֹמֵר אֶחֱטָא וְאָשׁוּב, אֶחֱטָא וְאָשׁוּב, אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וְזֶהוּ ׳אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ׳ דַּיְקָא, כִּי בְּוַדַּאי גַּם הָאוֹמֵר ׳אֶחֱטָא וְאָשׁוּב׳ וְכוּ׳, אִם אַף־עַל־פִּי־כֵן עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה אַחַר־כָּךְ, בְּוַדַּאי מוֹעִילָה לוֹ תְּשׁוּבָה, כִּי אֵין לְךָ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, רַק שֶׁאֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, כִּי מֵאַחַר שֶׁאָמַר: ׳אֶחֱטָא וְאָשׁוּב׳, נִמְצָא, שֶׁסָּמַךְ עַצְמוֹ לְהַתְחִלָּה עַל בְּחִינַת הַנְּהָגָה שֶׁלְּמַעְלָה לְבַד, שֶׁמִּשָּׁם תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה,

וְעַל־כֵּן עָנְשׁוּ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁאֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ, וְאֵין מְסַיְּעִין לוֹ מִלְמַעְלָה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. אֲבָל אִם בְּצַעְצוּמוֹ יִתְגַּבֵּר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, בְּוַדַּאי יוֹעִיל לוֹ, רַק שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לָשׁוּב, מֵאַחַר שֶׁאֵין מְסַיְּעִין לוֹ כָּל־כָּךְ מִלְמַעְלָה. כִּי בֶּאֱמֶת גַּם עִקַּר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל־יְדֵי אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, אַף־עַל־פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְתַקֵּן הַחֵטְא, כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַהַנְהָגָה שֶׁל מַעְלָה מֵעְלָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה, כִּי אִם עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, אֲדַרְבָּה הַבַּעַל תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר בַּעֲבוֹדוֹת: בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי צָרִיךְ אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁהַבַּעַל תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לְהוֹסִיף קְדֻשָּׁה עַל עַצְמוֹ, כְּגוֹן תַּעֲנִית, אוֹ לְהַרְבּוֹת בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וּצְדָקָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ (וַיִּקְרָא רַבָּה כה, א): אִם הָיָה רָגִיל לִלְמֹד דַּף אֶחָד יִלְמֹד שְׁנֵי דַּפִּין; כִּי מֵאַחַר שֶׁפָּגַם בַּעֲוֹנוֹתָיו וּפָגַם בִּבְחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, עַל־כֵּן צָרִיךְ עַתָּה לְהִתְגַּבֵּר בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא מִמְּקוֹם גָּבְהַּ וְעָלְיוֹן יוֹתֵר, שֶׁשָּׁם מְתֻקָּן הַכֹּל, שֶׁשָּׁם מִתְהַפְּכִין הֶעָוונוֹת לִזְכֻיּוֹת. כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא בְּהִתְגַּבְּרוּת גְּדוֹלָה וּבְקֹרֶשׁ גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ־כֵן זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא מִמְּקוֹם גָּבְהַּ וְעָלְיוֹן יוֹתֵר. וְעַל־כֵּן צָרִיךְ הַבַּעַל תְּשׁוּבָה לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ, בְּסוֹד אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא בְּיוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁיַּמְשִׁיךְ עָלָיו אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָא מִמְּקוֹם גָּבְהַּ יוֹתֵר, שֶׁשָּׁם מִתְקַן הַכֹּל. וְזֶה בָּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָשַׁב הַקֶּרֶן לַעֲשׂוֹת, וְאַף שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם: "יְדוֹעַ תֵּדַע, כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה", שֶׁכָּל זֶה כְּבָר יָדַע הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵרֹאשׁ מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר: "וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי", וְאַף שֶׁאֶת הַגּוֹיִים הָאֵלּוּ הוּא שָׁלַח לְהִשְׁתַּעְבֵּד בָּהֶם, וְלַעֲבֹד וּלְעַנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, עִם כָּל זֹאת יִקַּבְּלוּ אֶת עָנְשָׁם, וּמַה גַּם "וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל", אַחַר כָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עַל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, הוּא יֵצֵא בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל, שֶׁזֶּה כְּלַל הַנִּצוֹצוֹת וְחֶלְקֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלּוֹ, וְשֶׁל שְׁאָר נְשָׁמוֹת שֶׁזּוֹכִין לַחֲזֹר עַל יָדוֹ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהֵבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

יְכַסֶּה הַמַּצּוֹת וְיִקַּח הַכּוֹס בְּיָדוֹ

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם:

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁיֵּשׁ לְדַקְדֵּק מַהוּ הַלָּשׁוֹן ׳וְהִיא׳ שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּשֶׁהֵיוּ עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא הִצִּילָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִיָּדָם; וְצָרִיךְ בֵּאוּר, וְיֵשׁ לוֹמַר עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב): כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל לִמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, וְנוֹפֵל לִסְפֵקוֹת וְהָרְהוּרִים וּבִלְבּוּלִים גְּדוֹלִים, אֲזַי מַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ, וְרוֹאֶה שֶׁרָחוֹק מְאֹד מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְשׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ ׳אֵיֵּה׳ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁרָחוֹק מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁנָּפַל לִמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זֶה עִקַּר תִּקּוּנוֹ וַעֲלִיָּתוֹ, בְּסוֹד ׳יְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה׳, הַיְנוּ דַּיְקָא כְּשֶׁמַּתְחִיל לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, ׳אֵיֵּה׳ מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יָכוֹל לַעֲלוֹת אֶל תַּכְלִית הָעֲלִיָּה, וּלְהַמְשִׁיךְ חִיּוּת מֵהַמַּאֲמָר סָתוּם. וְזֶה סוֹד קָרְבַּן עוֹלָה, שֶׁמְּכַפֵּר עַל הִרְהוּר הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, צו, פָּרָשָׁה ז׳, סִימָן ג׳): אֵין הָעוֹלָה בָּאָה אֶלָּא עַל הִרְהוּר הַלֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְהָעוֹלָה עַל רוּחֲכֶם״, וְזֶה (תְּהִלִּים לח, יא): ״לִבִּי סְחַרְחַר״, כִּי יֵשׁ קְלִפָּה, שֶׁהִיא מְעַקֶּמֶת וּמְסַבֶּבֶת הַלֵּב בְּעִקּוּמִים וּבְסִבּוּבִים וּבִלְבּוּלִים הַרְבֵּה, וְהוּא סוֹד קְלִפַּת נֹגַהּ, שֶׁמְּסַבֶּבֶת אֶת הָאָדָם בְּקֻשְׁיוֹת וּבִסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן נִקְרָא סְחַרְחַר, כִּי תַּרְגּוּמוֹ שֶׁל סָבִיב הוּא סְחוֹר, וּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל א, ד): כִּי ״נֹגַהּ לוֹ סָבִיב״; נִמְצָא, שֶׁקְּלִפַּת נֹגַהּ הוּא סוֹד סְחַרְחַר, שֶׁהִיא מְסַבֶּבֶת וּמְעַקֶּמֶת אֶת הַלֵּב בְּהִרְהוּרִים וּבִסְפֵקוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה נִקְרָא מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים; כִּי בָּרֵנַע שֶׁנִּעְתֶּקֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר נִמְצָא בִּמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים וְהַמְזֻהָמִים, מְדוֹר הַקְּלִפּוֹת, וּכְשֶׁאָדָם נוֹפֵל לְשָׁם, הַיְנוּ שֶׁמְּהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְנִכְנָסִים

בּוֹ קְשָׁיוֹת וּסְפֵקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא עָלוּל לַעֲבֹר עַל כָּל הַחֲטָאִים שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁחָטָא בְּהִרְהוּר הַלֵּב, שֶׁהִרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, הָיָה מֵבִיא קָרְבָּן עוֹלָה, כִּי הָעוֹלָה בָּא עַל הִרְהוּר הַלֵּב. אַךְ עַכְשָׁו שְׁאֵין לָנוּ קָרְבָּנוֹת לְכַפֵּר עָלֵינוּ, מַה נַּעֲשֶׂה כְּשֶׁנּוֹפְלִים, חַס וְשָׁלוֹם, בְּסִפֵּקוֹת וְהִרְהוּרִים אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם? אֲזַי הַתַּקָּנָה — לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְבַקֵּשׁ וְלִצְעֹק "אַיֵּה" מְקוֹם כְּבוֹדְךָ. וְדַיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, יִזְכֶּה שֶׁיִּתְגַּלֶּה עָלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד מֵהַמַּאֲמָר סָתוּם. וְזֶה (בְּרֵאשִׁית כב, ז): "וַיַּאֲמֶר הַשֶּׂה לְעֹלָה"; בָּזֶה שֶׁיְּחַפֵּשׂ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אַיֵּה אַתָּה, אַיֵּה הַמָּקוֹם שֶׁאוּכַל לִמְצֹא אוֹתְךָ, וְהוּ בְּצַעְמוֹ הַשֶּׂה לְקָרְבַּן עוֹלָה, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה 'וְהִיא' אוֹתִיּוֹת 'וַאֲיֵה', שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּשֶׁהֵיוּ עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁעָבַר מַה שֶּׁעָבַר עָלֵינוּ בְּכָלְיוֹת וּבְפָרְטִיּוּת, הִמְשִׁכְנוּ עַצְמֵנוּ אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וְחִפַּשְׂנוּ וּבִקַּשְׁנוּ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְצָעַקְנוּ 'אַיֵּה' מְקוֹם כְּבוֹדְךָ, זוֹהִי שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. וְכֵן צְרִיכִים לְהִתְנַהֵג בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּשֶׁעוֹמְדִים עָלֵינוּ הַגּוֹיִים וְהָעַרְבֵ־רַב לְכַלּוֹתֵנוּ בְּטֻמְאוֹתֵיהֶם וּבְזִוּוּהֲמוֹתֵיהֶם, עָלֵינוּ לִצְעֹק 'וַאֲיֵה', אֵיפֹה אַתָּה רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּלְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא יִתְגַּלֶּה אֲלֵינוּ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּצַעְמוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם; כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנּוּ, בָּזֶה נִתְגַּלֶּה אֲלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּצַעְמוֹ, וְזוֹהִי מַה שֶּׁעָמְדָה לָעַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת, שֶׁעָמְדוּ עֲלֵיהֶם אֻמּוֹת הָעוֹלָם, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, וְכָל מִינֵי עֵרֶב־רַב וּמִתְיַוְּנִים, וְרָצוּ לְהַעֲבִירָם עַל הַדָּת, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְיָאֲשׁוּ, רַק צָעֲקוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְחִפְּשׂוּ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה 'וַאֲיֵה' הַשֶּׂה לְעוֹלָה. וְזֶה שֶׁבִּקְּשׁוּ וְחִפְּשׂוּ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, הָיָה חָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כְּאִלּוּ הִקְרִיבוּ קָרְבָּן עוֹלָה, וְהִתְגַּלָּה אֲלֵיהֶם וְעָשָׂה עִמָּהֶם נִסִּים, וְהֵצִיל אוֹתָם מִיָּדָם, וְהֵבִין לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

יַגִּיחַ הַכּוֹס וִיגַלֶּה הַמַּצּוֹת

צֵא וּלְמַד מַה בִּקֵּשׁ לָבָן הָאֲרַמִּי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁפַּרְעֹה לֹא גָּזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים, וְלָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲק�ֹר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כו, ה): **'אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי, וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט, וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב':**

צֵא וּלְמַד וכו׳; צְרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר יֵשׁ שְׁתֵּי קְלִפּוֹת הַמְּצִיקוֹת לָעָם יִשְׂרָאֵל: קְלִפַּת פַּ״ר״ע״ה׳, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת ה״ע״ר״ף׳, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קסג), וְרוֹצֶה לְתַפֵּס אֶת הַדִּבּוּר לְעַצְמוֹ. וְזֶה פַּ״רְע״ה — שְׁתֵּי חֲבוֹת פֶּה־רַע, שְׁמָשָׁם בָּאוֹת כָּל הַצָּרוֹת לָאָדָם, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בַּפֶּה שֶׁל הָאָדָם. וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לח), שֶׁכָּל הַצָּרוֹת בָּאוֹת לָאָדָם רַק מֵהַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמח, ח): ״רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ״, הָרוּחַ סְעָרָה שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּמֹחוֹ שֶׁל הָאָדָם, זֶה רַק מֵהַדִּבּוּר שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר. וְכֵן יֵשׁ קְלִפָּה יוֹתֵר חֲזָקָה, וְהִיא קְלִפַּת לָבָן, שֶׁבָּאָה בְּהִתְלַבְּשׁוּת בְּמִצְווֹת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מַטְעֶה אֶת הָאָדָם וּמַלְבִּישׁ עַצְמוֹ כְּאִלּוּ מְסִית אֶת הָאָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, וְהוּא אֵשׁ לְבָנָה וּמַלְאָךְ מַזִּיק הוּא. וְהַקְּלִפָּה הַזּוֹ יוֹתֵר מְסֻכֶּנֶת, כִּי פַּרְעֹה, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת הָעֹרֶף, שֶׁרוֹצֶה לְקַחֵת מֵאָדָם אֶת הַדִּבּוּר, שֶׁלֹּא יְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא פֶּה רַע, הַמְדַבֵּר רַע עַל כָּל אֶחָד, רוֹאִים תֹּכֶף־וּמִיָּד אֶת הַשְׁמָאָה שֶׁלּוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן קְלִפַּת לָבָן, שֶׁהוּא בָּא בְּלִבְנוּנִית, הוּא אֵשׁ לְבָנָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מַלְאָךְ מַזִּיק הוּא, וּמִמֶּנּוּ קָשֶׁה מְאֹד לְהִשָּׁמֵר. וְזֶה צֵא וּלְמַד מַה בִּקֵּשׁ לָבָן הָאֲרַמִּי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁפַּרְעֹה לֹא גָּזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים, כִּי פֶּה־רַע, קְלִפַּת פַּרְע״ה, לְשׁוֹן־הָרָע, גּוֹרֵם לְהַטָּעוֹת אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לִזְכֹּר בָּעֶלְמָא דְּאָתֵי, וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד), שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לִזְכֹּר בָּעֶלְמָא דְּאָתֵי, שֶׁיֵּשׁ עוֹד עוֹלָם, וְנִצְטָרֵךְ לַחֲזֹר לְשָׁם, וּמַה גַּם עַכְשָׁו עָלֵינוּ לַחֲשֹׁב

תָּמִיד מַעֲלָמָא דְּאָתֵי, מְעוֹלָם הַבָּא, הַמְשָׁכַת רוּחָנִיּוּת אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה. אֲבָל עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־הָרָע, שֶׁהוּא פֶּה־רַע, נִסְתָּם הַזִּכָּרוֹן. וְלָכֵן פַּרְעֹה לֹא גָּזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים, כִּי עַל־יְדֵי פֶּה־רַע נֶאֱבַד הַזִּכָּרוֹן מֵעַלְמָא דְּאָתֵי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן וְלָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כ, ה): "אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי", שֶׁהוּא הַחָכְמָה, כִּי אַבָּא זֶה סוֹד חָכְמָה, וְלָכֵן לָבָן הָאֲרַמִּי בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל; כִּי בָּרֵעַ שֶׁאָדָם מֵאַבֵּד אֶת חָכְמָתוֹ, הוּא מִמֵּילָא נוֹפֵל נְפִילָה אַחַר נְפִילָה. וְלָכֵן קְלִפַּת לָבָן הִיא יוֹתֵר גְּרוּעָה מִקְּלִפַּת פַּרְעֹה. וְאָמַר מוֹהֲרַנ"תְ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת בְּהֵמָה וְחַיָּה טְהוֹרָה, הֲלָכָה ד', אוֹת יז): הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹן נִסְתַּם קְצוֹ, וְהוּא קֵץ הַפְּלָאוֹת, כִּי מִתְגַּבֵּר הַשֶּׁקֶר שֶׁנִּגְאֲחָז מִבְּחִינַת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא כְּמַעַט בְּלִי גְּבוּל, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת קְלִפַּת עֲמָלֵק, שֶׁהוּא בְּחִינַת לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית לא, מא): "וַתַּחֲלֵף אֶת מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים", שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד לַעֲמֹד עַל רַמָּאוּתוֹ, שֶׁהוּא כְּמַעַט בְּלִי קֵץ, כִּי אִם מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֶצֶם הָאֱמֶת כְּמוֹ יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִיכָה ז, כ): "תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב", שֶׁהוּא הָיָה יָכוֹל לְיַדֵּעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא קכג.): אָחִיו אֲנִי בְּרַמָּאוּת. וְגַם יַעֲקֹב אָמַר, שֶׁאִם לֹא הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ לְהַנָּצֵל מִמֶּנּוּ, הָיָה מַה שֶּׁהָיָה, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לא, מב): "לוּלֵי אֱלֹקֵי אֲבִרָהָם וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי" וְגוֹ', כִּי קְלִפַּת לָבָן הִיא קְלִפָּה כָּזוֹ, שֶׁמַּלְבִּישׁ אֶת הַשֶּׁקֶר בָּאֱמֶת, וְזֶה מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לְבָרֵר. וְלָכֵן אָנוּ מְזַכִּירִים צֵא וּלְמַד מַה בִּקֵּשׁ לָבָן הָאֲרַמִּי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ, כִּי צְרִיכִים לִמּוּד עָמֹק לָדַעַת אֵיךְ לְהִנָּצֵל מֵהַשֶּׁקֶר שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּאֱמֶת, שֶׁזּוֹ הֲעֲבוֹדָה הֲכִי קָשָׁה. וְלָכֵן אֲנַחְנוּ מוֹצְאִים, שֶׁפַּרְעֹה הוֹדָה לְבַסּוֹף, שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת ט, כז): "וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם חָטָאתִי הַפָּעַם יְהוָה הַצַּדִּיק וַאֲנִי וְעַמִּי הָרְשָׁעִים": אֲבָל לָבָן זֶהוּ הַשֶּׁקֶר, שֶׁמַּלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמִצְווֹת, וְזֶה עִקַּר אֲרִיכוּת הַגָּלוּת, שֶׁהִתְגַּבֵּר הַשֶּׁקֶר מְאֹד מְאֹד בְּכַמָּעַט בְּלִי גְּבוּל, שֶׁהוּא עִקַּר הָרָע וְהַטֻּמְאָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ח, ב): "וַתַּשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה" וְגוֹ', שֶׁהָאֱמֶת מֻשְׁלֶכֶת עַכְשָׁו עַל הָאָרֶץ, וְקָשֶׁה מְאֹד מְאֹד לִמְצֹא אוֹתָהּ, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד צוֹעֵק שֶׁאֶצְלוֹ הָאֱמֶת וַחֲבֵרוֹ הוּא בְּשֶׁקֶר, וְיֵשׁ לוֹ כָּל מִינֵי רְאָיוֹת עַל זֶה, שֶׁזּוֹהִי קְלִפַּת לָבָן, שֶׁמְּאֹד

קָשֶׁה לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין צז.) עַל הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה נט, טו): "וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת" וְגוֹ', מִלְּמֵד שֶׁהָאֱמֶת נַעֲשֵׂית עֲדָרִים עֲדָרִים, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר שֶׁאֲצָלוֹ הָאֱמֶת; כִּי הַסִּטְרָא אַחֲרָא שְׁהִיא הַשֶּׁקֶר, נִתְפַּשְׁטָת עַכְשָׁו, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, לְאֹרֶךְ וְלִרְחַב, וְכָל מַה שֶׁמְּגַלִּים אֵיזוֹ אֱמֶת בָּעוֹלָם, לְהִתְקָרֵב עַל יָדָהּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא מִתְנַבֵּל בְּתַחְבּוּלוֹתָיו תֵּכֶף לְבַלְבְּלוֹ וּלְהַסְתִּירוֹ, וּלְהָפְכוֹ אֶל הַהֶפֶךְ מַמָּשׁ, וְזוֹ הַגָּלוּת הַכִּי קָשָׁה, שְׁמְּהַפְּכִים אֶת הַשֶּׁקֶר לֶאֱמֶת, שָׁזֶה לָבָן הָאֲרַמִּי, שְׁנִמְצָאִים כָּל מִינֵי שַׁקְרָנִים, רַמָּאִים, צְבוּעִים, וּמַלְבִּישִׁים אֶת הַשֶּׁקֶר בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁכְּבָר לֹא יוֹדְעִים אֵיפֹה הָאֱמֶת. וְזֶה צָא וּלְמַד מַה בִּקֵּשׁ לָבָן הָאֲרַמִּי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁפַּרְעֹה לֹא גָּזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים, וְלָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל. פַּרְעֹה זֶה סוֹד מ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, שְׁתָּפַס וְלָכַד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בִּמְצוּדָתוֹ, אֲשֶׁר כְּנֶגֶד זֶה סוֹפְרִים מ״ט יְמֵי הַסְּפִירָה, כְּדֵי לְהַטְהֵר מִזֻּהֲמָתוֹ שֶׁהִכְנִיס בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מַה שְּׁאֵין כֵּן לָבָן הוּא הַקְּלִפָּה שֶׁכְּנֶגֶד לֵבָן הָעֶלְיוֹן, סוֹד שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שְׁלָרְמָאוּתוֹ וְשִׁקְרוּתוֹ כְּמַעַט אֵין קֵץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לא, מא): "וַתַּחֲלֵף אֶת מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים" וְגוֹ'. וְעַל־כֵּן בְּשָׁבוּעוֹת, שֶׁהוּא יוֹם הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא סוֹד שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים דִּקְדֻשָּׁה, שְׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ כֹּחַ לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר גַּם קְלִפּוֹת וּשְׁקָרִים אֵלּוּ שֶׁל לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁמַּלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמִצְווֹת, וְהוּא אֵשׁ לְבָנָה וּמַלְאָךְ מַזִּיק הוּא, וְעַל־כֵּן אָז הוּא זְמַן הֲבָאַת בִּכּוּרִים, כִּי שָׁבוּעוֹת נִקְרָא בַּתּוֹרָה יוֹם הַבִּכּוּרִים, וּבְשָׁעַת הֲבָאַת הַבִּכּוּרִים מַזְכִּירִין מַעֲשֶׂה לָבָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּזִדּוּי בִּכּוּרִים (דְּבָרִים כו, ה): "וַעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ, אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי״ וְגוֹ', כִּי בְּשָׁבוּעוֹת בַּיּוֹם הַחֲמִשִּׁים נִמְשָׁךְ כֹּחַ לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אוֹתוֹ, וְעַל־כֵּן פַּרְעֹה לֹא גָּזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים, כִּי שָׁם יֵשׁ קֵץ וּגְבוּל לִרְשָׁעוּתוֹ, אֲבָל לָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל, כִּי שָׁם כְּמַעַט אֵין קֵץ וּגְבוּל לְרַמָּאוּתוֹ וְשִׁקְרוּתוֹ, אֲבָל בְּכֹחַ קַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּשָׁבוּעוֹת, שֶׁהוּא יוֹם הַחֲמִשִּׁים, מַכְנִיעִין וּמְבַטְּלִין גַּם אוֹתוֹ. וְדָבָר זֶה צְרִיכִים לְדַעַת, שֶׁגַּם הַיּוֹם מִתְגַּבְּרוֹת שְׁתֵּי הַקְּלִפּוֹת הָאֵלּוּ עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֵן: פַּרְעֹה, שֶׁהוּא פֶּה־רַע, הַמְדַבֵּר לְשׁוֹן־הָרַע, וּמַפִּיל אֶת הָאָדָם בְּכָל מִינֵי רָעוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שׁוֹכְחִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יְכוֹלִים לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, כִּי כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ שֶׁפֶּה־רַע הוּא טֻמְאָה

וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה, אָנוּס עַל־פִּי הַדִּבּוּר:

עֲצוּמָה, וּצְרִיכִים לִבְרֹחַ מִזֶּה, אֲבָל לֹא כֵּן קִלְפַּת לָבָן, הַמִּתְגַּבֶּרֶת עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי קָשֶׁה מְאֹד לְהִנָּצֵל, כִּי הוּא שֵׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה; כִּי תּוֹרָה כְּשֶׁהִשָּׁקֵר מְדֻמֶּה אֶת עַצְמוֹ לָאֱמֶת, מִזֶּה קָשֶׁה לְהִנָּצֵל, אֶלָּא עַל־יְדֵי קַבָּלַת הַתּוֹרָה, כִּי תּוֹרָה־וּמְיַד כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה, אָז רוֹאֶה אֶת הָעֲרָמִימִיּוּת שֶׁל לָבָן הָאֲרַמִּי. וְלָבָן בִּלְי תּוֹרָה יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת אֶת הָאָדָם מְאֹד. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁעוֹמְדִים קַלִּים וְרֵיקִים וּפוֹחֲזִים, וְנַעֲשִׂים ׳רַב מִטַּעַם׳, וְהֵם מוֹלִיכִים שׁוֹלֵל אֶת הֲמוֹן־עַם, כִּי הֵם מִתְחַזִּים לְרַבָּנִים, וּבֶאֱמֶת אֵינָם אֶלָּא גַּנָּבִים מְשֻׁחָתִים, מַטְעִין אֶת הַדִּין, וּמַהֵם כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (שַׁבָּת קלט.) תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בֶּן אֱלִישָׁע אוֹמֵר: אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁצָּרוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עָלָיו, צֵא וּבְדֹק בְּדַיָּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל פֻּרְעָנוּת שֶׁבָּאָה לָעוֹלָם, לֹא בָּאָה אֶלָּא בְּשָׁבִיל דַּיָּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזוֹ הַצָּרָה הָכִי גְּדוֹלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁקְּמִים בְּתֵי דִּינִים, רְשָׁעִים אֲרוּרִים, וּמַטְעִין אֶת הַדִּין, וּכְשֶׁכְּבָר בָּצַע כֶּסֶף נוֹתְנִים הַכְשֵׁרִים עַל טְרֵפוּת וּנְבֵלוֹת, וּמְפַשְּׁטִים אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בָּהֶם, וְהֵם מְלֵאִים דְּעוֹת נִפְסָדוֹת, כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וְדוֹרְשִׁים דְּרָשׁוֹת שֶׁל הֶבֶל וְרִיק, וּמַפִּילִים אֵימָתָם עַל הֲמוֹן־עַם הַתְּמִימִים, וּמַחְדִּירִים בָּהֶם, שֶׁאָסוּר לְדַבֵּר עַל ״רַב״, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ תּוֹפֵס, שֶׁזֶּהוּ לָבָן הָאֲרַמִּי, וְאִי אֶפְשָׁר לְגַלּוֹת אֶת פַּרְצוּפּוֹ שֶׁל אֶלּוּ הַטְּמֵאִים, אֶלָּא מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, שֶׁזֶּה שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא גֶּגֶד לָבָן הָאֲרַמִּי, וְתַכְלֶס־וּמְיַד מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, לְשֵׁם אֶל עוֹלָם, הוּא תּוֹפֵס תַּכְלֶס־וּמְיַד אֶת הָרַמָּאוּת שֶׁל לָבָן הָאֲרַמִּי, וְהֵבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה אָנוּס עַל־פִּי הַדִּבּוּר; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סו): כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, כֻּלָּן בָּאוֹת בְּתוֹךְ הַדִּבּוּר, כִּדְאִיתָא בַּזֹּהַר (אִדְּרָא זוּטָא רצד): רְחוּשִׁי מְרַחְשָׁן שִׁפְוָתַיְהוּ, וְאַף שֶׁאֵין הָאָדָם מַרְגִּישׁ

זֹאת, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא בְּדַקּוּת גְּדוֹלָה, כִּי כָּל מַחֲשָׁבָה בָּעוֹלָם שַׁיָּיש לָאָדָם, כֻּלָּם מַכְרִחִים לָבוֹא בְּתוֹךְ הַדִּבּוּר בִּשְׁעַת הַמַּחֲשָׁבָה, רַק שֶׁהוּא בְּדַקּוּת מְאֹד, וְלָכֵן כָּל עֲשִׂיָּה שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם, צְרִיכָה לָבוֹא בְּתִחָלָה בְּתוֹךְ הַדִּבּוּר, כִּי כָּל הַדְּבָרִים צְרִיכִין לָבוֹא בְּבְחִינַת: מַחֲשָׁבָה, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה; נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, נִגְמָר הַמַּעֲשֶׂה וְיוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל; כִּי קֹדֶם שֶׁיּוֹצֵא הַמַּעֲשֶׂה מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, צְרִיכָה לָבוֹא תְּחִלָּה בִּבְחִינַת דִּבּוּר, עַל־כֵּן כְּדֵי לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, צְרִיכִין לְהַשְׁלִים אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיוּ אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי בְּחִינַת עַלְמָא דְּאָתֵי, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלָמִין אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר. כִּי לֶעָתִיד לָבוֹא יִהְיֶה הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת, כִּי אֲפִלּוּ עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים יִקְרְאוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג, ט): "כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם יְהוָ"ה" וְגוֹ'; נִמְצָא, שֶׁיִּהְיֶה לְהַדִּבּוּר שְׁלֵמוּת. כִּי עַכְשָׁו הַדִּבּוּר חָסֵר וְאֵינוֹ בִּשְׁלֵמוּת, מֵאַחַר שֶׁאֵין כָּל הָעוֹלָם קוֹרְאִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדִּבּוּר, אֲבָל לֶעָתִיד יִקְרְאוּ כֻּלָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדִּבּוּר, אֲפִלּוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְעַל־כֵּן אָז יִהְיֶה הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת, בְּסוֹד "שָׂפָה בְרוּרָה", מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל יִקְרְאוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדִּבּוּר, נִמְצָא, שֶׁיֵּשׁ לְהַדִּבּוּר שְׁלֵמוּת. וּכְשֶׁנִּשְׁלָמִין אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר, צָרִיךְ לְרְאוֹת לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת, כִּי לִפְעָמִים נִתְחַבִּין אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר בְּמֵצַר הַגָּרוֹן, וְאִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁזֶּה סוֹד מַה שֶּׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הַיְיעֶרְק, וְצָרִיךְ לְרְאוֹת לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר מִמֵּצַר הַגָּרוֹן, שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּר בִּשְׁלֵמוּת, דְּהַיְנוּ לְהַמְשִׁיךְ נְקֻדּוֹת אֶל הָאוֹתִיּוֹת, כִּי בְּלֹא נְקֻדּוֹת אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר שׁוּם אוֹת כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ, וַאֲזַי כְּשֶׁמַּמְשִׁיכִין נְקֻדּוֹת אֶל הָאוֹתִיּוֹת, וּמוֹצִיאִין הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת, אֲזַי יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. וּלְהַמְשִׁיךְ נְקֻדּוֹת אֶל הָאוֹתִיּוֹת, הוּא עַל־יְדֵי הַחֵשֶׁק וְהַכְּסוּפִין שֶׁחוֹשְׁקִין לַעֲשׂוֹת הַמְצָוָה, אוֹ שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי חוֹשֵׁק לַעֲשׂוֹת, בְּסוֹד (שִׁיר הַשִּׁירִים א, יא): "נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף", שֶׁעַל־יְדֵי הַכְּסוּפִין וְהַחֵשֶׁק נַעֲשִׂין נְקֻדּוֹת; כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, כִּי אִם עַל־יְדֵי חֵשֶׁק, דְּהַיְנוּ לְמָשָׁל: כְּשֶׁמְּדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מִתְּחִלָּה חֵשֶׁק לְדַבֵּר, וְכֵן כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֵיזוֹ פְּעֻלָּה, אִם לֹא הָיָה לוֹ חֵשֶׁק מִתְּחִלָּה לַעֲשׂוֹתָהּ, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ. וְעַל־כֵּן

כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, כְּגוֹן: לִנְסֹעַ לְהַצְדִּיק, אוֹ שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, נוֹתְנִין לוֹ מִתְּחִלָּה חֵשֶׁק, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יַעֲשֶׂה הַדָּבָר. וְעִקַּר גָּדוֹל הַחֵשֶׁק נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַמְנִיעָה שֶׁמְּזַמְּנִין לוֹ, כִּי כְּשֶׁאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דָּבָר הַצָּרִיךְ לוֹ לְיַהֲדוּתוֹ, בִּפְרָט כְּשֶׁצָּרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת דָּבָר גָּדוֹל הַצָּרִיךְ לְיַהֲדוּתוֹ, שֶׁכָּל יַהֲדוּתוֹ תְּלוּיָה בָּזֶה, כְּגוֹן: לִנְסֹעַ לְצַדִּיק אֲמִתִּי, אֲזַי מְזַמְּנִין לוֹ מְנִיעָה, וְזֹאת הַמְנִיעָה הִיא בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לוֹ חֵשֶׁק יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר, כִּי עַל־יְדֵי הַמְנִיעָה שְׁמוֹנְעִין אֶת הָאָדָם מִן הַדָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה הִתְגַּבְּרוּת הַחֵשֶׁק מְאֹד, כְּמוֹ לְמָשָׁל כְּשֶׁמַּרְאִין לְקָטָן דָּבָר הַנֶּחְמָד לוֹ, וְתֻכָּף־וּמִיָּד חוֹטְפִין מִמֶּנּוּ וּמַחְבִּיאִין מִמֶּנּוּ, אֲזַי הוּא רוֹדֵף מְאֹד אַחַר הָאָדָם, וּמְבַקֵּשׁ וְחוֹשֵׁק מְאֹד לְאוֹתוֹ הַדָּבָר, נִמְצָא, שֶׁעִקַּר הַחֵשֶׁק נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי שֶׁחָטְפוּ מִמֶּנּוּ וְהֶחְבִּיאוּ אֶת הַדָּבָר, כְּמוֹ־כֵן מוֹנְעִין אֶת הָאָדָם בִּמְנִיעוֹת מֵהַדָּבָר הַצָּרִיךְ לוֹ, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לוֹ חֵשֶׁק יוֹתֵר. כִּי אֵין לְהָאָדָם לִפְטֹר אֶת עַצְמוֹ וְלִמְצֹא לְעַצְמוֹ תֵּרוּץ עַל־יְדֵי הַמְנִיעָה, לוֹמַר שֶׁהוּא חָפֵץ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר, רַק שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לוֹ מֵחֲמַת הַמְנִיעוֹת וְהָאֹנֶס, וְעַל־כֵּן יִהְיֶה נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ו.): חָשַׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְנֶאֱנַס וְלֹא עֲשָׂאָהּ — כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ; כִּי בֶּאֱמֶת בְּנִדְאֵי כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֹנֶס נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ, אֲבָל כָּל זֶה נֶאֱמַר עַל מִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת בָּזֶה, אֲזַי יוֹצֵא בָּהּ, כִּי מַה לּוֹ לַעֲשׂוֹת, כִּי יֵשׁ לוֹ אֹנֶס, אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לָצֵאת עִם הַכְּאִלּוּ, רַק שֶׁהוּא רוֹצֶה הַמְּצוָה בְּעַצְמָהּ, אוֹ הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת, הוּא חָפֵץ בְּהַדָּבָר עַצְמוֹ, אִם־כֵּן מַה מּוֹעִיל לוֹ מַה שֶּׁמְּקַלְקֵלִין לוֹ שְׁנָחֶשְׁבָ כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ, כִּי אֵינוֹ מְקֻרָּר דַּעְתּוֹ כְּלָל בָּזֶה, כִּי הוּא תָּאֵב וְחָפֵץ וּמִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, וְלֹא לָצֵאת עִם הַכְּאִלּוּ שֶׁנֶּחְשָׁב כְּאִלּוּ עֲשָׂאָהּ, אֲזַי בְּוַדַּאי יִגְמֹר הַדָּבָר וְיוֹצִיאוֹ מֵהַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וְיִשְׁבֹּר וִיבַטֵּל כָּל הַמְנִיעוֹת וַאֲנָסִים, כִּי הֵם לֹא בָּאוּ רַק בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק, וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶת הַחֵשֶׁק הָרָאוּי לְאוֹתָהּ הַמְנִיעָה, כְּפִי גֹּדֶל מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק, אֲזַי מִמֵּילָא נִתְבַּטֵּל הָאֹנֶס וְהַמְנִיעָה, וְזֶה (דִּבְרִים כו, ה): "וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה" — 'אָנוּס עַל־פִּי הַדִּבּוּר', שֶׁכְּשֶׁהַדִּבּוּר יוֹרֵד בְּמֵיצַר הַגָּרוֹן, שֶׁזֶּה סוֹד גָּלוּת מִצְרַיִם, אֲזַי הוּא אָנוּס עַל־פִּי הַדִּבּוּר,

הינו שיש לו אנא ומניעה, על־ידי שאין נקדות לראותיות, ואינו יכול להוציא ממצר הגרון, שמזה באין כל המניעות ואנסין. וזה סוד אנוס על־פי הדיבור, שעל־ידי שאין הדיבור בשלמות, על־ידי־זה הוא אנוס. ולכן צריכים להרגיל את עצמו לדבר הרבה אל הקדוש־ברוך־הוא, ולהוציא מפיו את הרצונות והכפופים שיש לו אל הדבר שבקדשה, כי בזה שאדם מוציא מפיו את הרצונות והכפופים העצומים שיש לו, בזה יזכה להיות מוציא מכח אל הפעל. ולכן הוא דבר גדול מאד תמיד להוציא מפיו את הרצונות והכפופים שיש לו, ודבר זה יעזור לו להוציא מכח אל הפעל. ולהקדך, אם חס ושלום, מוציא מפיו אילו כפופים של עברות, חס ושלום, או שאר הבלי העולם הזה, על־ידי־זה הוא יורד לגלות מצרים, שזה ויורד מצרימה אנוס על־פי הדיבור, בזה שאינו שומר על דיבורו, זה מוריד אותו לגלות מצרים. וכתב מוהרנ"ת ז"ל (לקוטי־הלכות, אומנין, הלכה ד', אות כט): הכלל היוצא למעשה, שהאדם צריך לשמר עצמו מאד מאד מכפופין רעים, וירגיל מחשבותו תמיד לכסף ולחשק רק כפופין טובים, שיתנענע וירחשק ויכסף תמיד להתקרב להשם יתברך ולתורתו ועבודתו. ואפלו כשבאים עליו מחשבות והרהורים של תאוות וכפופין של הבלי העולם, ירגיל עצמו להם מחשבותו להשוותה מכפופין אלו, ולהמשיכה לכפופין טובים, שהם עקר השוב בהמת לעולמי עד ולנצח נצחים. כי המחשבה ביד האדם להשוותה למקום שרוצה. כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי־מוהר"ן, חלק ב', סימן נ); ובירושלמי צריך לשמר את הדיבור, ששם עקר מוציא הנפש מהכח אל הפעל — לטוב, או להפך, חס ושלום; על־כן צריך לשמר את עצמו מאד מאד לבלי לדבר שום דיבור רע, חס ושלום, שעל־כל־פנים לא יוציא מפיו תאוות והכפופין של הבלי העולם הזה שבאים על לבו, רק יהפוך הדבר ויוציא בפיו כפופין טובים, כי על־ידי דיבורים של כפופין טובים, יוצאים הנפשות טובים מכח אל הפעל, ומצירים אותיות התורה לטוב, לעשות פעלות טובות, ולהמשיך כל הברכות והשפעות בעולם. ואלו הנפשות טובים הולכים בעולם, ומעוררים כל העולם להשם יתברך ולתורתו, ולהפך — לחס ושלום. וזה שאמר

דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים יז, ג): "בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה, צְרַפְתַּנִי בַּל תִּמְצָא, זַמֹּתִי בַל יַעֲבָר פִּי"; הֵינוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ מִתְנַדֶּה בַּעֲבוּר כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמֵר: הֶאֱמַת יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא עָמַדְתִּי בַּנִּסָּיוֹן כְּשֶׁבְּחַנְתָּ אוֹתִי, כִּי "צְרַפְתַּנִי בַּל תִּמְצָא", וְעַל־כֵּן מֵאָז וָהָלְאָה אֲנִי שׁוֹמֵר עַצְמִי כְּשֶׁבָּאִין עָלַי מַחֲשָׁבוֹת וּמְזִמּוֹת שֶׁל תַּאֲוֹת וְכִסּוּפִין שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים לֹא אוֹצִיאֵם בְּפִי, חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶהוּ "זַמֹּתִי בַּל יַעֲבָר פִּי", הֵינוּ כְּשֶׁבָּאִים עָלַי מַחֲשָׁבוֹת וּמְזִמּוֹת לֹא טוֹבִים, אֲנִי שׁוֹמֵר עַצְמִי מֵאֵז "בַּל יַעֲבָר פִּי", שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ וְיֵצְאוּ מִפִּי, חַס וְשָׁלוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא הַנְּפָשׁוֹת לֹא טוֹבִים מֵהֶכֵחַ אֶל הַפֹּעַל, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אֲנִי מַרְגִּיל עַצְמִי לְדַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל כְּסוּפִין טוֹבִים, לִקְרוֹת תָּמִיד אֵלֶיךָ, שֶׁתְּשִׁיבֵנִי אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִים נְפָשׁוֹת טוֹבִים, שֶׁהֵם מְצַיְּרִים אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלָמִין כָּל הַפְּעֻלּוֹת וְהָעֲשִׂיּוֹת לְטוֹבָה. כִּי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵם פּוֹעֲלִים, וּכְפִי מָה שֶׁמְּצַיְּרִין אוֹתָם, עַל־יְדֵי הַכְּסוּפִין שֶׁמּוֹצִיאִין בְּפֶה, כֵּן פּוֹעֲלִין בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ "לִפְעֻלּוֹת אָדָם בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ", שֶׁכָּל פְּעֻלּוֹת הָאָדָם, הֵינוּ כָּל הַפְּעֻלּוֹת וְהָעֲבֵדוֹת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִפְעֹל וְלַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲנִי נִשְׁמָר מֵעֲשׂוֹת "בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ", שֶׁהֵם דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים, דְּהֵינוּ שֶׁלֹּא אֲדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם דְּבַר שְׂפָתֶיךָ, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נִגְמָרִין כָּל פְּעֻלּוֹת אָדָם לְטוֹבָה; כִּי כָל פְּעֻלּוֹת הָאָדָם נַעֲשִׂין כְּפִי מָה שֶׁמְּצַיֵּר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי דִּבּוּרָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי "שָׁמַרְתִּי אָרְחוֹת פָּרִיץ", כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל, וְעַל־יְדֵי שֶׁשָּׁמַרְתִּי עַצְמִי מִלְּדַבֵּר דִּבּוּרִים שֶׁל מַחֲשָׁבוֹת וְכִסּוּפִין רָעִים, רַק הִרְגַּלְתִּי לְשׁוֹנִי לְדַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרִים שֶׁל כְּסוּפִין טוֹבִים, עַל־יְדֵי־זֶה "שָׁמַרְתִּי אָרְחוֹת פָּרִיץ", שֶׁזָּכִיתִי לְהִשָּׁמֵר וּלְהִנָּצֵל מֵאָרְחוֹת פָּרִיץ, שֶׁהֵם דְּרָכִים רָעִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן. רַק "תָּמַךְ אֲשָׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ", שֶׁעַל־יְדֵי הַדִּבּוּרִים טוֹבִים, עַל־יְדֵי־זֶה "תָּמַךְ אֲשָׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ בַּל נָמוֹטוּ פְעָמָי", כִּי הֵם תּוֹמְכִים וְסוֹעֲדִים אוֹתִי לֵילֵךְ בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ, וּבַל נָמוֹטוּ פְעָמַי מֵהֶם, אַף־עַל־פִּי שֶׁרָצוּ לִדְחוֹתִי מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁרָצוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרֵנִי בְּכֹחַ הַדִּבּוּרִים הַטּוֹבִים "לְתָמֹךְ אֲשָׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ בַּל נָמוֹטוּ פְעָמָי". וְזֶהוּ שֶׁפִּיֵּם "אֲנִי קְרָאתִיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל", כִּי אֲנִי עַל מִשְׁמַרְתִּי עָמַדְתִּי וּקְרָאתִיךָ תָּמִיד,

וַיָּגָר שָׁם, מְלַמֵּד שֶׁלֹּא יָרַד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם, אֶלָּא לָגוּר שָׁם. שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית מז, ד): **וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה, לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ, כִּי אֵין מִרְעֶה לַצֹּאן אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ, כִּי כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃**

שְׁתַּזְכֵּנִי לֵילֵךְ בְּדַרְכֶיךָ, וְאַתָּה עֲנֵנִי תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה וָכִיתִי שֶׁאַתָּה תּוֹמֵךְ אֲשֶׁרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ; כִּי כָל זֶה הוּא עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁצָּרִיכִין לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה הַרְבֵּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִכְסֹף וְלַחְשֹׁק תָּמִיד כִּסּוּפִין טוֹבִים: "מָתַי אֶזְכֶּה לָסוּר מֵרַע וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו יִתְבָּרֵךְ תָּמִיד", וּלְהוֹצִיא הַכִּסּוּפִין בְּפִיו בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵאֲרִחוּת פֶּרֶךְ, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִתְמֹךְ אֲשׁוּרָיו בְּמַעְגְּלוֹתָיו. וּכְכָל שֶׁאָדָם יַרְבֶּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְיוֹצִיא מִפִּיו אֶת הַכִּסּוּפִים וְהָרְצוֹנוֹת הַטּוֹבִים, עַל־יְדֵי־זֶה יִשְׁמֹר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִירֵד לִמְצָרַיִם אָנוּס עַל־פִּי הַדִּבּוּר, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וַיָּגָר שָׁם, מְלַמֵּד וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁאָדָם יָרַד לְזֶה הָעוֹלָם רַק כְּדֵי לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכַמּוּבָא (זֹהַר בֹּא מב.): בְּגִין דְּאִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ, הַיְנוּ תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה, כְּדֵי לְהַכִּירוֹ מַכָּל פָּרָט מִפְּרָטֵי הַבְּרִיאָה, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחָמְרִי דַּיְקָא. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא, סִימָן ג): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, הַיְנוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ יָגוּר אִתָּנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ בְּגִלּוּי רַב, וְנִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן א׳), שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, שֶׁזֶּה הַחִיּוּת אֱלֹקוּת הַמְחַיֶּה אֶת כָּל דָּבָר, וְיִזְכֶּה לְדַבֵּר תָּמִיד עִמּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כו, יב):

"וְהִתְהַלַּכְתִּי בְתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם", וּפָרַשׁ רַשִׁ"י: 'אֲנִי אֶעֱשֶׂה עִמָּכֶם בְּגַן־עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם, וְלֹא תִהְיוּ מְזַדַּעְזְעִים מִמֶּנִּי'; הֵינוּ שֶׁזּוֹ הַתַּכְלִית שֶׁל הַבְּרִיאָה, שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁהַשְׁכִינָה תִּשְׁרֶה בֵּינֵינוּ, וְנִזְכֶּה לְדַבֵּר אֶלָיו יִתְבָּרֵךְ כַּאֲשֶׁר הַבֵּן יְדַבֵּר אֶל אָבִיו, וּלְסַגֵּל בְּמִצְוֹות, וּלְהַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וְהַנְּשָׁמָה נִשְׁלַחַת אֶל זֶה הָעוֹלָם לְמֶשֶׁךְ זְמַן, כָּל נְשָׁמָה כְּפִי שָׁגְזְרָה עָלֶיהָ חָכְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ. אֲבָל לְהַנְּשָׁמָה מְאֹד מְאֹד קָשֶׁה לַעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָּׁם מִתְעַנֶּגֶת בְּזִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרֵךְ. עִם כָּל זֹאת מַכְרִיחִים אֶת כָּל נְשָׁמָה שֶׁתֵּרֵד לָזֶה הָעוֹלָם לְמֶשֶׁךְ זְמַן, וְזֶה מִפִּתְרֵי נִסְתָּרוֹת פְּלָאֵי הַבְּרִיאָה; כִּי הַנְּשָׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְיוֹרֶדֶת וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף גַּשְׁמִי וְחָמְרִי, וְיוֹדַעַת שֶׁהִיא פֹּה בְּזֶה הָעוֹלָם בִּבְחִינַת גֵּר, אֲבָל עוֹד מְעַט חוֹזֶרֶת, אֲשֶׁר זוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דִּבְרִים כח, מג): "הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מַעְלָה, וְאַתָּה תֵּרֵד מַטָּה מָטָּה"; הֵינוּ הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא כְּגֵר, תַּעֲלֶה תָּמִיד מַעְלָה מַעְלָה, שֶׁזּוֹ הַתַּכְלִית, שֶׁתְּתַמִּיד תַּשִׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהַגּוּף הַחָמְרִי וְהַגַּשְׁמִי יוֹרֵד מַטָּה מַטָּה. וְזֶה "וַיָּגָר שָׁם", מִלַּמֵּד שֶׁלֹּא יָרַד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלָּא לָגוּר שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית מז, ד): "וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ, כִּי אֵין מִרְעֶה לַצֹּאן אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ, כִּי כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן"; כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שְׁמִצָּרִים לְיִשְׂרָאֵל. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן יַעֲקֹב אָמַר, שֶׁבָּא לָגוּר בְּמִצְרַיִם, לְשׁוֹן גֵּר, וְלֹא לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם; כִּי זוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁהֵם כְּגֵרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה צו, סִימָן ב'): עַל הַפָּסוּק (דִּבְרֵי־הַיָּמִים א' כט, טו): כִּי גֵרִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ וְתוֹשָׁבִים כְּכָל אֲבֹתֵינוּ כַּצֵּל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ וְאֵין מִקְוֶה": וְהַלְוַאי כְּצִלּוֹ שֶׁל כּוֹתֶל, אוֹ כְּצִלּוֹ שֶׁל אִילָן, אֶלָּא כְּצִלּוֹ שֶׁל עוֹף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עָף, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קמד, ד): "כְּצֵל עוֹבֵר" "וְאֵין מִקְוֶה", וְאֵין מִי שֶׁיְקַוֶּה שֶׁלֹּא יָמוּת, הַכֹּל יוֹדְעִים וְאוֹמְרִין בְּפִיהֶם שֶׁהֵן מֵתִים, אַבְרָהָם אָמַר (בְּרֵאשִׁית טו, ב): "וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי", יִצְחָק אָמַר (שָׁם כו, ז): "וַאֲבָרְכָה לְפָנֵי הָוָי"ה לְפְנֵי מוֹתִי", אַף יַעֲקֹב אָמַר (שָׁם מז, ל): "וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי",

אֵימָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנָּטָה לָמוּת. וְאָמַר מוֹהַרַנַ"תְּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, שלוּחַ הַקֵּן, הֲלָכָה ה', אות כג), אֲשֶׁר זֶה מַה שֶּׁהִבְטִיחַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְיַעֲקֹב (בְּרֵאשִׁית מו, ד): "אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָל�ֹה", שֶׁבְּזֶה הַפָּסוּק מְרֻמָּז כָּל סוֹד גְּלוּת יִשְׂרָאֵל, וְהָעִקָּר הוּא — גְּלוּת הַנֶּפֶשׁ, כָּל הַצָּלִילוֹת וְהַיְרִידוֹת הָעוֹבְרוֹת עַל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, שֶׁזֶּה עִקַּר סוֹד הַגָּלוּת וְהַגְּאֻלָּה, שֶׁהַכֹּל נִרְמָז בְּפָסוּק זֶה: "אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה, וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה", שֶׁזּוֹהִי יְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה. וְהָעִקָּר הוּא הִתְחַזְּקוּת, שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד מְאֹד בְּתֹקֶף הִתְגַּבְּרוּת מְרִירוּת הַיְרִידָה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁכְּמַעַט כְּמַעַט אָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁדַּיְקָא מִשָּׁם יְרַחֵם עָלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיוֹשִׁיעוֹ וְיַקְרְבוֹ אֵלָיו. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צז, יז): "כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' עַמּוֹ וְנַחֲלָתוֹ לֹא יַעֲזֹב"; וְכֵן כָּתוּב (שָׁם צז, יח): אֹם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי, חַסְדְּךָ ה' יִסְעָדֵנִי" וְגוֹ'; וּכְתִיב (מִיכָה ג, יח־כג): "וְאָמַר אָבַד נִצְחִי וְתוֹחַלְתִּי מֵה'". וְאֵת אֲשֶׁר אֶל לִבִּי עַל־כֵּן אוֹחִיל. חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ, כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו. חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ". הֵינוּ בְּיַדְּקָא בְּשִׁשְׁאֵל הֵם בְּתַכְלִית הַהַתְחָזְקוּת וְהַצָּרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אָז בְּיַדְּקָא יֵשׁ סִבָּר וְתִקְוָה לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה. וְכֵן הוּא בִּפְרָטִיּוּת בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְהַפֵּךְ הַמַּפָּה לְרִפּוּאָה. וְדַיְקָא כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה, שֶׁהִגִּיעַ אֵבֶד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְכֻלָּם נֶגְדּוֹ, וְעוֹד מְעַט כֻּלָּם יִבְלְעוּ אוֹתוֹ חַיִּים, דַּיְקָא אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַצִּילוֹ, הָעִקָּר שֶׁיִּזְכֹּר שֶׁהוּא גֶּר בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הִנֵּה הוּא כָּאן, וְעוֹד מְעַט הוּא יוֹצֵא מִכָּאן, שֶׁזֶּה "שֹׁלֹא יָרַד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלָּא לָגוּר שָׁם", כִּי הוּא בִּבְחִינַת גֵּר. וְאָז אִם אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בְּזֶה הָעוֹלָם רַק גֵּר, כִּי עוֹד מְעַט הוּא יוֹצֵא מִכָּאן, אַזַי יָכוֹל לְהִתְחַזֵּק כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, וְזָכוֹר תִּזְכֹּר, שֶׁאַף שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל מִינֵי מַשְׁבְּרִים וַגַּלִּים, וְאַתָּה נִמְצָא עַכְשָׁו בְּמִצְרַיִם, בְּמַצַ"ר־יָ"ם, שֶׁהַמֹּחִין שֶׁלְּךָ בְּקָטְנוּת וּבְצָמְצוּם, תֵּדַע שֶׁלֹּא בָּאתָ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלָּא לָגוּר, בְּחִינַת גֵּר, וְזֶה יִתֵּן לְךָ אֶת הַכֹּחַ לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוּת, וְתִזְכֶּה לְהַחֲזִיק מַעֲמָד וְלֹא לְהִשָּׁבֵר מִשּׁוּם דָּבָר, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

בִּמְתִי מְעָט, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים י, כב)**:**
'בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ
מִצְרַיְמָה, וְעַתָּה שָׂמְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם לָרֹב:' וַיְהִי שָׁם לְגוֹי, מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ
יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים שָׁם: גָּדוֹל עָצוּם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר
(שְׁמוֹת א, ז)**: 'וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ**
וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:'

בִּמְתִי מְעָט וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֻמָּנִים שֶׁבָּעוֹלָם, וּבְכָל הַמַּצָּבִים שֶׁרַק עוֹבְרִים עָלָיו, כִּי אֵין אָדָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו אֵילוּ צָרוֹת וְיִסּוּרִים בְּזֶה הָעוֹלָם, בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וּכְמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיט), מֵעִנְיַן יִסּוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם כֻּלָּם מְלֵאִים יִסּוּרִים, וְאֵין גַּם אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עוֹלָם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ הָעֲשִׁירִים הַגְּדוֹלִים וַאֲפִלּוּ הַשָּׂרִים, אֵין לָהֶם שׁוּם עוֹלָם הַזֶּה כְּלָל, כִּי כָּל יְמֵיהֶם כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת, וְכֻלָּם מְלֵאִים טְרָדוֹת וּדְאָגוֹת, עַצְבוּת וְיָגוֹן וַאֲנָחָה תָּמִיד, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מְיֻחָדִים, וְאֵין גַּם אֶחָד מִכָּל הָעֲשִׁירִים וְהַשָּׂרִים, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַכֹּל כְּסִדֵּר כִּרְצוֹנוֹ תָּמִיד, וְכֻלָּם כְּאֶחָד מְלֵאִים יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת תָּמִיד, וְזֶה בָּרוּר וְיָדוּעַ לְכָל מִי שֶׁבָּקִי קְצָת בָּהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם. וְדָבָר זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ כָּל זֹאת, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁנִּדְמֶה עָלָיו, שֶׁיֵּשׁ לוֹ הָעוֹלָם הַזֶּה בְּשִׂמְחוֹת, וְיֵשׁ לוֹ כָּל הַתַּעֲנוּגִים: עֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד, וְהוֹן רַב, וְאַרְמוֹנוֹת גְּדוֹלִים, וְכֵלִים נִפְלָאִים, וְתַכְשִׁיטִין וּסְגֻלּוֹת מְלָכִים וְכוּ', אִם יִסְתַּכְּלוּ בּוֹ הֵיטֵב, הוּא גַּם־כֵּן מָלֵא כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת הַרְבֵּה תָּמִיד בְּכַמָּה מִינֵי אֻמָּנִים וְעִנְיָנִים, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ; וְאֵין צָרִיךְ לְבָאֵר זֹאת לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ, וּמִסְתַּכֵּל קְצָת בָּהֶם בֶּאֱמֶת. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (קֹהֶלֶת ב, כג): "כִּי כָל יָמָיו מַכְאֹבִים וְכַעַס" וְגוֹ', וּכְתִיב (אִיּוֹב ה, ז): "אָדָם לָעָמָל יוּלָּד". "קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז" וְגוֹ', וְזֶה כּוֹלֵל כָּל בְּנֵי־אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל, כִּי כֻּלָּם נוֹלְדוּ לֶעָמָל, וּמְלֵאִים רֹגֶז וְיִסּוּרִין, וְאֵין שׁוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה לְהִנָּצֵל מֵעָמָל וְיָגוֹן הַזֶּה, כִּי אִם

לִבְרֹחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ג׳): ״אָדָם לֶעָמָל יוּלַד״ — ׳אִשְׁרֵי מִי שֶׁעָמַלוֹ בַּתּוֹרָה׳; הֱיוֹת מֵאַחַר שֶׁכָּל אָדָם נוֹלַד לֶעָמָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִמָּלֵט מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן, אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה לוֹ כָּל חַלְלֵי דַּעֲלְמָא, בְּוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ עָמָל וְיִסּוּרִין וּדְאָגוֹת הַרְבֵּה, עַל־כֵּן הֶחְכָּם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, שֶׁיְּהַפֵּךְ הֶעָמָל לֶעָמָל שֶׁל תּוֹרָה, אֲשֶׁר בְּשָׂכִיל זֶה נוֹלַד, שֶׁיַּעֲמֹל בַּתּוֹרָה, וְאָז אַשְׁרֵי לוֹ; כִּי נָצוֹל מֵעֲמַל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכֶה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא. וְסִיֵּם רַבֵּנוּ זַ״ל וְאָמַר: הַכֹּל אוֹמְרִים, שֶׁיֵּשׁ עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא, וְהִנֵּה עוֹלָם הַבָּא אָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁיֵּשׁ עוֹלָם הַבָּא, אֶפְשָׁר יֵשׁ גַּם עוֹלָם הַזֶּה גַּם־כֵּן בְּאִיזֶה עוֹלָם, כִּי בְּכָאן נִרְאֶה שֶׁהוּא הַגֵּיהִנּוֹם, כִּי כֻּלָּם מְלֵאִים יִסּוּרִים גְּדוֹלִים תָּמִיד; וְאָמַר, שֶׁאֵין נִמְצָא שׁוּם עוֹלָם הַזֶּה כְּלָל. וְזֶה בְּמֹתֵי מְעַט נְפָשׁוֹת יְרֻדוּ אֲבוֹתֵינוּ — יַעֲקֹב וּבָנָיו הַקְּדוֹשִׁים לְמִצְרַיִם, וּבְמִצְרַיִם סָבְלוּ מַה שֶּׁסָּבְלוּ, שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדַת פָּרֶךְ, וְגַם זְכוּת עַצְמָם מִכָּל מִינֵי זִכּוּכִים, כִּי הַמִּצְרִיִּים הָיוּ מְזֹהָמִים בְּיוֹתֵר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ד׳): אֵין לְךָ אֻמָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָה בְּדָבָרִים מְכֹעָרִים וַחֲשׁוּדִים כְּכָשָׁפִים וּבְזִמָּה וּכְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד. וְהֵצִיקוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל מְאֹד בְּגִזְרוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם, עִם כָּל זֹאת הֶחֱזִיקוּ מַעֲמָד וְלֹא נִשְׁבְּרוּ כְּלָל, כִּי לָמְדוּ תּוֹרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן לז), שֶׁהָיוּ בְּיָדָם מְגִלּוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּעְשְׁעִים בָּהֶם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, לוֹמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גּוֹאֲלָם, לְפִי שֶׁהָיוּ נוֹחִין בְּשַׁבָּת. וּכְמַגִּלּוֹת הָאֵלּוּ הָיָה כָּתוּב כָּל מַה שֶּׁקָּבְלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם. כִּי הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים קִיְּמוּ אֶת הַתּוֹרָה לִפְנֵי שְׁנִתְּנָה. וּבָזֶה הֶחֱזִיקוּ אֶת עַצְמָם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. וְלָכֵן ׳מִלְּמֵד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים שָׁם׳, הֱיוֹת שְׁנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְצֻיָּנִים בְּמִצְווֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בַּגּוֹיִים, חַס וְשָׁלוֹם (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תַּעֲרֻבֶת, הֲלָכָה א׳, אוֹת ד׳). וְעַל־כֵּן הַזְהִירָם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּשֶׁיִּהְיוּ בַּגָּלוּת שֶׁל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, שֶׁיִּהְיוּ מְצֻיָּנִים בְּמִצְווֹת. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (אֵיכָה רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳, סִימָן נד), עַל הַפָּסוּק (יִרְמְיָה לא, כ): ״הַצִּיבִי לָךְ צִיֻּנִים״, הַצִּיבִינִי בְּמִצְווֹת, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִין בָּהֶם; כִּי רַק זֶה מַה שֶּׁמַּחֲזִיק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בִּהְיוֹתָם עֲדַיִן בַּגָּלוּת בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, כִּי הַמִּצְווֹת הֵן צִיּוּנִים מַמָּשׁ, בְּחִינַת סִימָנִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ נִכָּרִין שֶׁהֵם זֶרַע בָּרוּךְ הַשֵּׁם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה

סא, ט): "כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם, כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְהוָ"ה", כְּדֵי שֶׁיִּתְפָּרְדוּ מֵהֶם כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְלֹא תִּשְׁלֹט בָּהֶם עֵינֵיהֶם, עַל־יְדֵי שֶׁהֵם נִפְרָין וְנִרְשָׁמִים בְּסִימָנֵי הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהֵם הַמִּצְוֹות. וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לִהְיוֹת נִרְשָׁם בְּצִיּוּנִים וּבְסִימָנִים, סִימָנֵי הַמִּצְוֹות, בְּעֵת שֶׁנּוֹפְלִים, חַס וְשָׁלוֹם, בַּגָּלוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בֵּין הָאֻמּוֹת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה טז, סִימָן ד): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן דַּיְקָא בְּעֵת הַגָּלוּת, שֶׁנִּמְצָאִים בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, הַמְצִיקִים לְיִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים בְּיוֹתֵר לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹות, כְּדֵי לְהִפָּרֵד וּלְהִבָּדֵל מֵהֶם. וְאַף שֶׁבֵּין כָּךְ עוֹבֵר עֲלֵיהֶם כָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוֹרִים שֶׁסּוֹבְלִים, עַד שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִקְרֹא אֶת זֶה בְּשֵׁם הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי זֶה הַגֵּיהִנּוֹם מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁפָּלְטוּ עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד, וְעָבְרוּ מְרִירוּת גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת א, יד): "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה, אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ", וְדָבָר זֶה הָיָה בְּמִצְרַיִם, שֶׁהִרְגִּישׁוּ שִׁעְבּוּד קָשֶׁה מְאֹד, עִם כָּל זֹאת הִתְחַזְּקוּ וְהָיוּ קוֹרְאִים מְגִלּוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם כָּל מַה שֶּׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם, כִּי בָּרְחוּ לְתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁקִּבְּלוּ כָּל אֶחָד מֵאֲבוֹתָיו הַשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁקִּבְּלוּ מִסִּינַי. וְזֶה שִׁבְחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בְּמִתֵּי מְעַט, כְּמַה שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים י, כב): "בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיְמָה, וְעַתָּה שָׂמְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: וַיְהִי שָׁם לְגוֹי", מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים שָׁם; גָּדוֹל וְעָצוּם, כְּמַה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת א, ז): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם"; שְׁנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יָרְדוּ בְּמִתֵּי מְעַט לְמִצְרַיִם, וְאַחַר־כָּךְ זָכוּ לִהְיוֹת עַם שָׁלֵם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם, וּמָה הֶחֱזִיק אוֹתָם שָׁמָּה בְּמִצְרַיִם, בֵּין הַמִּצְרִים הַמְּזֹהָמִים, וְכֵן מַה מַּחֲזִיק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת בֵּין גּוֹיִים מְזֹהָמִים, רוֹצְחִים אֲרוּרִים, מְשֻׁקָּצִים וּמְתֻעָבִים, עִם כָּל מִינֵי תּוֹעֵבוֹת רָעוֹת? אֵין זֶה אֶלָּא שֶׁהָיוּ מְצֻיָּנִים בְּמִצְוֹות, כִּי בָּרֵגַע שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְמַלְּאִים אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלוֹמְדִים אֶת תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה אֵין לְשׁוּם אֻמָּה שְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות אָנוּ נִבְדָּלִין מֵהֶם לְגַמְרֵי, וּבוֹרְחִים מֵהַגֵּיהִנּוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא

עוֹלָם הַזֶּה; כִּי בֶּאֱמֶת כִּפְי תֹּקֶף הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַגָּלֻיּוֹת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים, אֵין זֶה עוֹלָם הַזֶּה כְּלָל, רַק גֵּיהִנּוֹם, וּמַה מַּחֲזִיק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּיהִנּוֹם שֶׁל הַגָּלוּת הַזּוֹ? רַק הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמְדִים. וַאֲפִלּוּ שֶׁהֵם רַק מְתֵי מִסְפָּר נֶגֶד רֹב רַבָּם שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת הֵם בּוֹרְחִים תָּמִיד אֶל הַתּוֹרָה, וּמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוּוֹת. וְזֶה מַה שֶּׁמַּחֲזִיק אוֹתָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם יְכוֹלִים לַעֲבֹר אֶת הַגָּלוּת, לֹא־כֵן אִם רַק עוֹזְבִים, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוּוֹת, כְּבָר אֻמּוֹת הָעוֹלָם שׁוֹלְטִים עֲלֵינוּ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (סִפְרֵי נִצָּבִים וַיֵּלֶךְ) עַל פָּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים א, ח): ״צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת גְּדִיֹתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים״, אַל תִּקְרֵי גְּדִיֹתַיִךְ כִּי אִם גְּוִיּוֹתַיִךְ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, אֵין כָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם, וּכְשֶׁאֵין עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, מוֹסְרָם בְּיַד אֻמָּה שְׁפָלָה, וְלֹא בְּיַד אֻמָּה שְׁפָלָה, כִּי אִם תַּחַת רַגְלֵי בְּהֵמָתָן, וְסוֹבְלִים מֵהֶם סֵבֶל גָּדוֹל מְאֹד. וְלָכֵן, אָהוּבִי, בְּנִי ! עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם הַנִּקְרָא גֵּיהִנּוֹם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁבּוֹרְחִים אֶל הַתּוֹרָה, וּמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוּוֹת, שְׁאָז נִמְשָׁךְ עַל הָאָדָם חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, כִּי אַחֲרִית הוּא סוֹבֵל סֵבֶל הַגֵּיהִנּוֹם בֵּין הַגּוֹיִים, אֻמּוֹת הָעוֹלָם הַמְזֹהָמִים בְּזִוּהֲמַת שִׁקּוּצֵיהֶם וְתוֹעֵבֹתֵיהֶם. וְזֶה מַה שֶּׁמַּחֲזִיק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ כָּל יְמֵי הַגָּלוּת, שֶׁהֵם מֻבְדָּלִים וּמְפֻרָּשִׁים מֵהַגּוֹיִים אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאֵינָם מִתְעָרְבִים אִתָּם בְּיַחַד, רַק בּוֹרְחִים אֶל הַתּוֹרָה. וְזֶה עִקַּר הַצָּלָתֵנוּ בַּגָּלוּת. וְדַיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁ״בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם״, וְכָל זֶה לְקוֹצִים וְלִצְנִינִים בְּעֵינֵי הָעֵרֶב־רַב וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל יִתְעָרְבוּ וְיִתְבּוֹלְלוּ בֵּינֵיהֶם, אֲבָל זֶה לֹא הוֹלֵךְ לָהֶם, אַף שֶׁהֵם טוֹעֲנִים שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם מִתֵּי מִעַט, אַף־עַל־פִּי־כֵן דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁאֵינָם מִתְעָרְבִים עִם הַגּוֹיִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּמִתְחַזְּקִים בְּקִיּוּם הַמִּצְוּוֹת וּבִלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, זֶה מַה שֶּׁהֶחֱזִיק אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְזֶה מַה שֶּׁמַּחֲזִיק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ כָּל יְמֵי הַגָּלוּת, שֶׁנִּקְרֵאת גַּם־כֵּן מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁמְּצָרִים לְיִשְׂרָאֵל, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וָרָב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל טז, ז): **׳רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ, וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים, שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ, וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי, וָאֹמַר לָךְ, בְּדָמַיִךְ חֲיִי׳:**

וָרָב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר וכו׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר רַבְּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), אֲשֶׁר צָרִיךְ לְדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר, צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא בּוֹ אֵיזֶה מַעַט טוֹב, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמַּעַט אֵינוֹ רָשָׁע, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמּוֹצֵא בּוֹ מַעַט טוֹב, וְדָן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה מַעֲלֶה אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת לְכַף זְכוּת, וְיוּכַל לַהֲשִׁיבוֹ בִּתְשׁוּבָה. וְזֶה (תְּהִלִּים לז, י): ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מַזְהִיר לָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ אַתָּה לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ לִמְצֹא בּוֹ מַעַט טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע. וְזֶהוּ ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע״, שֶׁצָּרִיךְ אַתָּה לְבַקֵּשׁ בּוֹ עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדַיִן, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא רָשָׁע, אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁאֵין בּוֹ מְעַט טוֹב עֲדַיִן, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא עָשָׂה אֵיזוֹ מִצְוָה אוֹ דָּבָר טוֹב מֵימָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאַתָּה מוֹצֵא בּוֹ עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְאַתָּה דָּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מַעֲלֶה אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת, עַד שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי־זֶה. וְזֶהוּ ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע״, עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצֵא בְּהָרָשָׁע עוֹד מְעַט טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, עַל־יְדֵי־זֶה ״וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, הַיְנוּ כְּשֶׁתִּתְבּוֹנֵן וְתִסְתַּכֵּל עַל מְקוֹמוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ, וְאֵינֶנּוּ שָׁם עַל מְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצְאִין בּוֹ עוֹד מְעַט טוֹב, אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, וְדָנִין אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת, ״וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, וְכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְמְצֹא גַּם בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּלְהַרְחִיק הָעַצְבוּת מְאֹד מְאֹד, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ, וְרוֹאֶה שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם טוֹב, וְהוּא מָלֵא חֲטָאִים, וְרוֹצֶה הַבַּעַל־דָּבָר

לְהַפִּילוֹ עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְבוּת וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לוֹ לִפֹּל מִזֶּה, רַק צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה מַעַט טוּב, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא עָשָׂה מִיָּמָיו אֵיזוֹ מִצְוָה אוֹ דָּבָר טוֹב, וְאַף שֶׁקְּשֶׁה־לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר הַטּוֹב, הוּא רוֹאֶה שֶׁהוּא גַּם־כֵּן מָלֵא פְּצָעִים וְאֵין בּוֹ מְתֹם, הֵינוּ שֶׁרוֹאֶה שֶׁגַּם הַמִּצְוָה וְהַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁזָּכָה לַעֲשׂוֹת, הוּא גַּם־כֵּן מָלֵא פְּנִימִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּפְגָמִים הַרְבֵּה, עִם כָּל זֹאת אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּאוֹתָהּ הַמִּצְוָה וְהַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אֵיזֶה מַעַט טוּב, כִּי עַל־כָּל־פָּנִים אֵיךְ שֶׁהוּא, הָיְתָה אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה בְּמִצְוָה וּבְהַדָּבָר טוֹב שֶׁעָשָׂה, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה מַעַט טוּב, כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, וְלָבוֹא לִידֵי שִׂמְחָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה שְׁמָחַשׁ וּמוֹצֵא בְּעַצְמוֹ עֲדַיִן מַעַט טוּב, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא יוֹצֵא בֶּאֱמֶת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת, וְיוּכַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, בִּבְחִינַת: ״וְעוֹד מַעַט וְאֵין רָשָׁע וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; הֵינוּ כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִין לָדוּן אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ אֶת הָרְשָׁעִים, וְלִמְצֹא בָּהֶם אֵילּוּ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה מוֹצִיאִין אוֹתָם בֶּאֱמֶת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת, כְּמוֹ־כֵן הוּא אֵצֶל הָאָדָם בְּעַצְמוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה עֲדַיִן, כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַדְרַבָּה, יִחְיֶה אֶת עַצְמוֹ, וְיִשְׂמַח אֶת נַפְשׁוֹ בְּמַעַט הַטּוֹב שֶׁמּוֹצֵא בְּעַצְמוֹ, דְּהֵינוּ מַה שֶּׁזָּכָה לַעֲשׂוֹת מִיָּמָיו אֵיזוֹ מִצְוָה אוֹ אֵיזֶה דָּבָר טוֹב. וּכְמוֹ־כֵן צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ עוֹד, לִמְצֹא בְּעַצְמוֹ עוֹד אֵיזֶה דָּבָר טוֹב, וְאַף שֶׁגַּם אוֹתוֹ הַדָּבָר הַטּוֹב, הוּא גַּם־כֵּן מְעֹרָב בְּפִסְלֵי הָרַבֵּה, עִם כָּל זֹאת יוֹצִיא מִשָּׁם גַּם־כֵּן אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, וְכֵן יְחַפֵּשׂ וְיַלְקֵט עוֹד הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת.

וְצָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל הִזְהִירָנוּ מְאֹד לֵילֵךְ עִם הַגִּוּוּי הַנִּפְלָא הַזֶּה, כִּי הוּא יְסוֹד גָּדוֹל לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְבַל יֹאבַד עוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי רֹב בְּנֵי־אָדָם שֶׁרְחוֹקִים מְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עִקַּר רְחוּקָם הוּא מֵחֲמַת מָרָה שְׁחוֹרָה וַעֲצָבוּת, מֵחֲמַת שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, מֵחֲמַת שֶׁרוֹאִים בְּעַצְמָם גְּדֹל קִלְקוּלָם שֶׁקִּלְקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם, כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, וּמֵחֲמַת זֶה הֵם נוֹפְלִים בְּדַעְתָּם, וְרָבָּן מְיֻאָשִׁים עַצְמָן

לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם מִתְפַּלְּלִים בְּכַוָּנָה כְּלָל, וְאֵינָם עוֹשִׂים אֲפִלּוּ מַה שֶּׁהֵיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עַדַיִן, עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַשְׂכִּיל מְאֹד עַל דָּבָר זֶה, כִּי כָּל הַנְּפִילוֹת שֶׁבְּדַעְתּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא מֻחְמָת מַעֲשִׂים רָעִים שֶׁעָשָׂה בֶּאֱמֶת, עִם כָּל זֶה, הַנְּפִילָה שֶׁבְּדַעְתּוֹ, וְהָעַצְבוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה שֶׁנּוֹפֶלֶת עָלָיו עַל־יְדֵי־זֶה, הַכֹּל הוּא רַק מַעֲשֶׂה בַּעַל־דָּבָר, שֶׁמַּחֲלִישׁ כֹּחַ דַּעְתּוֹ לְבַל לְהַפִּילוֹ לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד, לֵילֵךְ עִם הַגְּלוּי הַזֶּה, לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בְּעַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם אֵיזֶה מַעַט טוֹב וּנְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִחְיֶה וְיִשַּׂמַח אֶת עַצְמוֹ, וְיִצְפֶּה לִישׁוּעָה עֲדַיִן, וְיוּכַל לְהִתְפַּלֵּל וּלְזַמֵּר וּלְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה גְּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה, שֶׁהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם הָרָע שֶׁל הַמִּצְרִים, שֶׁשִּׁעְבְּדוּ אוֹתָם בְּכָל מִינֵי שִׁעְבּוּדִים. וְאֵיךְ זָכוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לָצֵאת מֵהֶם? דַּיְקָא עַל־יְדֵי עֲצָה זוֹ — לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת. כִּי הָרָע שֶׁל מִצְרַיִם רָצָה לְהִתְאַחֵז בָּהֶם, וּלְהַפִּילָם לַעֲצְבוּת וּלְמָרָה שְׁחוֹרָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְחַזְּקוּ, וְאַף שֶׁהִרְגִּישׁוּ אֶת עַצְמָם בְּכָל פַּעַם עֲרֻמִּים בְּלִי מִצְוֹת, עִם כָּל זֹאת הִתְחַזְּקוּ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּיוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֲבוֹתֵיהֶם, וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם, שֶׁהֵם הַשְׁבָּטִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁקִּבְּלוּ מִיַּעֲקֹב, וְזֶה וָרֶב כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל טז, ז): "רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים, שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה": וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים עַל זֶה (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן קו): "וַיַּרְא אֱלֹהִים", שֶׁלֹּא הָיָה בִּיָּדָם מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁיִּגָּאֲלוּ בִּזְכוּתָם; וְכֵן הוּא מְפֹרָשׁ עַל־יְדֵי יְחֶזְקֵאל (יְחֶזְקֵאל טז, ז): "רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה"; לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר אֶלָּא שַׂעֲרֵךְ צִמֵּחַ, שִׁקְּלָם בָּא סִימָן הַתַּחְתּוֹן מִן הָעֶלְיוֹן; אֶלָּא מַהוּ שָׁדַיִם נָכֹנוּ? זֶה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁהֵיוּ נְכוֹנִים לְגָאֳלָם, דִּכְתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז, ד): "שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תָּאֳמֵי צְבִיָּה". "וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ" — הִגִּיעַ הַקֵּץ שֶׁל גְּאֻלָּה. "וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה" — בְּלֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים. לְכָךְ נֶאֱמַר: "וַיַּרְא אֱלֹהִים", שֶׁאֵין בְּיָדָם מַעֲשִׂים לְגָאֳלָם בָּהֶם. "וַיֵּדַע אֱלֹהִים", יָדַע שֶׁהִגִּיעַ הַקֵּץ שֶׁעָלָיו לְגָאֳלָם לְמַעַן שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, בַּעֲבוּר הַבְּרִית שֶׁכָּרַת עִם הָאָבוֹת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת ב, כד): "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ, אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב", שֶׁאַף שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שׁוּם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, עִם כָּל זֹאת

גְּאֻלָּם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בִּזְכוּת הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּרַת עִמָּהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּרִית. וְכֵן מוֹבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א', אוֹת יב); כִּי עִקַּר גְּאֻלַּת יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיָה עַל־יְדֵי (יְחֶזְקֵאל טז, ו) "וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ", הַיְנוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ מְלֻכְלָכִים, כִּי הָיוּ בִּבְחִינַת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שַׁעֲרֵי טֻמְאָה כַּיָּדוּעַ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רִחֵם עֲלֵיהֶם, וּמָצָא בָּהֶם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ טֻמְאַת מִצְרַיִם שֶׁהִתְעַבְּרָה עֲלֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים קיד): בִּשְׁבִיל אַרְבָּעָה דְּבָרִים לְבַד נִגְאֲלוּ, שֶׁזֶּה סוֹד נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁמָּצָא בָּהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ בְּמִצְרַיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְאֲלוּ. וְזֶהוּ "וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חְיִי, בְּדָמַיִךְ חְיִי"; אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַדָּמִים וְהַלְכְלוּכִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן — חְיִי, כִּי גַּם שָׁם יְכוֹלִין לִמְצֹא נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִגְאֲלוּ, וְעַל־כֵּן מְצָנָה רִאשׁוֹנָה שְׁנִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה פָּרָשַׁת הַחֹדֶשׁ, כִּי זֶה סוֹד קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, כִּי בְּתִחִלַּת הַחֹדֶשׁ בְּעֵת שְׁרוֹאִים אֶת הַלְּבָנָה, לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ בְּבֵית־דִּין, אֲזַי הִיא קְטַנָּה וְדַקָּה מְאֹד מְאֹד, וְאָז הִיא רַק בִּבְחִינַת נְקֻדָּה, הַיְנוּ כְּשֶׁהַלְּבָנָה הִיא בְּתַכְלִית הַמִּעוּט, בְּסוֹף הַחֹדֶשׁ, אֲזַי צְרִיכִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְחַפְּשָׂהּ וּלְבַקְּשָׂהּ, עַד שֶׁמּוֹצְאִין עַדֵי רְאִיָּה, אֵיזוֹ נְקֻדָּה קְטַנָּה מֵהַלְּבָנָה, וַאֲזַי מְקַדְּשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ בְּבֵית־דִּין, וְהֵם אוֹמְרִים: מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כה.); כִּי עַל־יְדֵי הַנְּקֻדָּה לְבַד נִתְקַדְּשִׁין, שֶׁזֶּה הָיָה עִקַּר גְּאֻלַּת מִצְרַיִם, שֶׁחִפְּשׂוּ כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁרַק הָיְתָה אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל. וּכְמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה יז, סִימָן ג) עַל הַפָּסוּק (שְׁמוֹת יב, כב): "וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב", כְּלוֹמַר אֲנִי עוֹשֶׂה אִתְּכֶם אֲגֻדָּה לְעַצְמִי, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַתֶּם שְׁפָלִים כְּאֵזוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יט, ה): "וְהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים. וּטְבִלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף", מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהָגֵן עֲלֵיהֶם בְּדָם? כְּדֵי לִזְכֹּר לָהֶם דַּם מִילַת אַבְרָהָם. וּבְשֵׁנִי דְּמִים נִצּוֹלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: בְּדַם פֶּסַח וּבְדַם מִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל טז, ו): "וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חְיִי וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חְיִי"; בְּדַם פֶּסַח וּבְדַם מִילָה, "וְהִבַּעְתָּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף" — בִּזְכוּת אַבְרָהָם, "וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת" —, בִּזְכוּת יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּבִזְכוּתָם רָאָה אֶת הַדָּם, "וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית" — שֶׁכָּל גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה רַק עַל־יְדֵי הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁמָּצָא בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכֵן הַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה תִּהְיֶה גַּם־כֵּן עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַפְּשׂוּ

וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה (דְּבָרִים כו, ו)◆

וַיָּרֵעוּ אוֹתָנוּ הַמִּצְרִים, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת א, י):
״הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה, וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה, וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שֹׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ, וְעָלָה מִן הָאָרֶץ׃

וַיְעַנּוּנוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת א, יא): **״וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם, וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת פִּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס׃**

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שֶׁם א, יג): **״וַיַּעֲבִדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ׃**

וְיַבְקְשׁוּ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת אֵצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה יִהְיֶה בְּחִינַת קִבּוּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֶבֶן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עִקַּר הַגָּלוּת הוּא, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מְעֹרָבִים בֵּין הַגּוֹיִים וְלוֹמְדִים מַעֲשֵׂיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קו, לה): ״וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם״; וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרָשׁ אַגָּדָה בְּרֵאשִׁית): נִתְעָרְבוּ בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְיָצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רנ): עִקַּר צַעַר הַגָּלוּת — שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין בֵּין הָעַכּוּ״ם, וְלָמְדוּ מֵהֶם וְנָפְלוּ מֵהַדַּעַת, וְתוֹלִין בְּמַזָּל וּכְטֶבַע, וְזוֹ הַגָּלוּת הֲכִי גְּדוֹלָה — כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים עִם הָעַכּוּ״ם. וְזוֹ הָיְתָה גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהָיָה כָּל־כָּךְ קָשֶׁה

בָּהּ, הֱיוֹת שֶׁהִתְחַבְּרוּ עִמָּהֶם, שֶׁזֶּה ״וַיָּרֵעוּ אוֹתָנוּ הַמִּצְרִים״, לְשׁוֹן רַע, הִתְחַבְּרוּת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל־ב יג, ג): ״וִלְאַמְנוֹן רַע וּשְׁמוֹ יוֹנָדָב״ וְגוֹ׳. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א כז, לג): ״וְחוּשַׁי הָאַרְכִּי רֵעַ הַמֶּלֶךְ״; וְזֶה ״וַיְצַוּנוּ״, כִּי עִקַּר הָעִנְיָן הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר שֶׁעִם יִשְׂרָאֵל סוֹבְלִים — כְּשֶׁמִּתְרֵ״עִים וּמִתְחַבְּרִים אֶל הַגּוֹיִים, וְנַעֲשִׂים אִתָּם רֵעִים, אֲזַי ״וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה״, הֵם מְנַצְּלִים אֶת זֹאת, וּלְבַסּוֹף מַעֲבִידִים אוֹתָנוּ עֲבוֹדַת פָּרֶךְ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ה׳, סִימָן יח), שֶׁכְּשֶׁעָשָׂה שְׁאָמַר פַּרְעֹה (שְׁמוֹת א, י): ״הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ״, ״וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים״, קִבֵּץ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לָהֶם: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם עֲשׂוּ עִמִּי הַיּוֹם בְּטוֹבָה, הֵיְנוּ דִּכְתִיב: ״וַיַּעֲבִידוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ״ — בְּפֶה רַךְ, נָטַל סַל וּמַגְרֵפָה, מִי הָיָה רוֹאֶה אֶת פַּרְעֹה נוֹטֵל סַל וּמַגְרֵפָה וְעוֹשֶׂה בִּלְבֵנִים, וְלֹא הָיָה עוֹשֶׂה? ! מִיָּד הָלְכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּזִרְיזוּת, וְעָשׂוּ עִמּוֹ בְּכָל כֹּחָן, לְפִי שֶׁהָיוּ בַּעֲלֵי כֹּחַ וּגְבוֹרִים, בֵּיְינ שֶׁחִשְּׁכָה, הֶעֱמִיד עֲלֵיהֶם נוֹגְשִׂים, וְאָמַר לָהֶם: חִשְׁבוּ אֶת הַלְּבֵנִים, מִיָּד עָמְדוּ וּמָנוּ אוֹתָם. וְאָמַר לָהֶם: בְּזֶה אַתֶּם מַעֲמִידִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, עַיֵּן שָׁם. חֲרִי, שֶׁמִּי שֶׁרַח מִתְחַבֵּר אֶל גּוֹיִים, אֲמוּת הָעוֹלָם, לְבַסּוֹף סוֹבֵל מֵהֶם. וּבְשָׁבִיל זֶה הִבְדִּילָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵהֶם, וְהִזְהִירָנוּ (וַיִּקְרָא יח, ג): ״וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ״ וְגוֹ׳, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרָא פָּרָשַׁת אַחֲרֵי־מוֹת, פֶּרֶק יג): מַה תַּלְמוּד לוֹמַר ״וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ״? שֶׁלֹּא תֵּלְכוּ בְּנִמּוֹסוֹת שֶׁלָּהֶן בִּדְבָרִים הַחֲקוּקִין לָהֶם, כְּגוֹן: תִּיאַטְרִיּוֹת וְקִרְקָסָאוֹת וְהָאִסְטְרִיּוֹת. וְכֵן נִפְסַק לַהֲלָכָה (שֻׁלְחָן עָרוּךְ, יוֹרֶה דֵּעָה, סִימָן קעח, סָעִיף א׳): אֵין הוֹלְכִין בְּחֻקּוֹת עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים, וְלֹא מִדַּמִּין לָהֶם, וְלֹא יִלְבַּשׁ מַלְבּוּשׁ הַמְיֻחָד לָהֶם, וְלֹא יְגַדֵּל צִיצִית רֹאשׁוֹ כְּמוֹ צִיצִית רֹאשָׁם, וְלֹא יְגַלַּח מִהַצְּדָדִין וְיַנִּיחַ הַשֵּׂעָר בָּאֶמְצַע, וְלֹא יְגַלַּח הַשֵּׂעָר מִבְּנֶגֶד פָּנָיו מֵאָזֶן לְאָזֶן וְיַנִּיחַ הַפֵּרָע, וְלֹא יִכְנֶה מְקוֹמוֹת כִּבְנֵין הֵיכָלוֹת שֶׁל עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּדִי שֶׁיִּכָּנְסוּ בָּהֶם רַבִּים, כְּמוֹ שֶׁהֵם עוֹשִׂים, אֶלָּא יְהֵא מֻבְדָּל מֵהֶם בְּמַלְבּוּשָׁיו וּבִשְׂעָר מַעֲשָׂיו וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב עַל זֶה מוֹהַרְנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, חֻקּוֹת הָעַכּוּ״ם, הֲלָכָה ב׳, אוֹת א׳), אֲשֶׁר כָּל הָאִסּוּר לָלֶכֶת בְּחֻקֹּתֵיהֶם, הוּא רַק מִפְּנֵי שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְרַחֵק מֵהֶם, וְלֹא לְהִתְעָרֵב בֵּין הַגּוֹיִים וּבְכָל הַדְּבָרִים שֶׁהֵם נוֹהֲגִין, שֶׁלֹּא לְהִתְדַּמּוֹת לָהֶם בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין בְּזֶה הַדָּבָר שׁוּם אִסּוּר מִצַּד

עַצְמוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְהִתְדַּמּוֹת לָהֶם בְּשׂוּם עִנְיָן שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָסוּר לִלְבֹּשׁ בְּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וְכוּ', כִּי בָּזֶה כְּלוֹלָה כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. כִּי בֶּאֱמֶת יִשְׂרָאֵל מִצַּד עַצְמָם בְּשָׁרְשָׁם הֵם רְחוּקִים לְגַמְרֵי מִכָּל הָעַוְונוֹת, וְאֵין שׂוּם עָוֹן שַׁיָּךְ לְאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי כְּלָל, לְפִי קְדֻשָּׁתוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ז'); כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם עֶצֶם הַטּוֹב, וְהֵם רְחוּקִים מִן הָרָע בְּתַכְלִית הָרִחוּק בְּשָׁרְשָׁם. וְעַל־כֵּן אֵין לְהַסְטְרָא אַחֲרָא שׂוּם אֲחִיזָה וְשַׁיְכוּת לְפָתוֹת אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אִם עַל־יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה. כִּי הַמְדַמֶּה מַטְעֶה אֶת הָאָדָם, שֶׁהוּא מְדַמֶּה דָּבָר לְדָבָר, עַד שֶׁהוּא מְהַפֵּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, וּמֵשִׂים רַע לְטוֹב וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ה, כ) "הוֹי הָאֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע, שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ, שָׂמִים מַר לְמָתוֹק וּמָתוֹק לְמָר": וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁכֹּחַ הַמְדַמֶּה מַטְעֶה אֶת הָאָדָם כַּמָּה פְּעָמִים בְּנִשְׁמִיּוּת, כְּגוֹן: כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה אֵיזֶה דָּבָר מֵרָחוֹק וּבִפְרָט בַּלַּיְלָה, נִדְמֶה לוֹ עַל חֲתִיכַת עֵץ, שֶׁעוֹמֵד אָדָם, וּמִתְיָרֵא מִפֶּנּוּ, וּכְמוֹ־כֵן בְּכַמָּה דְּבָרִים שֶׁהָאָדָם טוֹעֶה עַל־יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה. כְּמוֹ־כֵן מָשָׁל בְּעִנְיַן דֵּעוֹת הָאָדָם וּמִדּוֹתָיו וְתַאֲוֹותָיו, שֶׁבֶּאֱמֶת הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי רָחוֹק בְּעֶצֶם לְגַמְרֵי מִכָּל הַדְּבָרִים רָעִים וּמִכָּל הַתַּאֲוֹות וּמִדּוֹת רָעוֹת. וְעִקַּר מִכְשׁוֹל הָאָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא רַק עַל־יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה, שֶׁהוּא הַסְטְרָא אַחֲרָא, אֲשֶׁר מַטְעֶה אֶת הָאָדָם וּמְדַמֶּה לוֹ דָּבָר לְדָבָר, וּמוֹלִיכוֹ מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה, וּמִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה, עַד שֶׁמְּבִיאוֹ לִידֵי הִרְהוּר גַּס, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִכְנָסִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וְהִרְהוּרִים רָעִים, וְרַעְיוֹנוֹת מְגֻנִּים, עַד שֶׁהוּא בָּא לְמָה שֶׁבָּא, כִּי הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהַהִרְהוּרִים רָעִים שֶׁנִּכְנָסִים בְּדִמְיוֹן הָאָדָם, מְבִיאִים אוֹתוֹ לְמָה שֶׁמְּבִיאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־כֵּן נֶזֶרָה עָלֵינוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁלֹּא לָלֶכֶת בְּחֻקֹּתֵיהֶם, וְשֶׁלֹּא לְהִתְדַּמּוֹת לָהֶם בְּשׂוּם דָּבָר. וְנָקְטוּ אֶת הַלָּשׁוֹן, שֶׁלֹּא לְהִתְדַּמּוֹת לָהֶם דַּיְקָא, כְּדֵי שֶׁלֹּא לִתֵּן כֹּחַ, חַס וְשָׁלוֹם, לְכֹחַ הַמְדַמֶּה; כִּי אֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵם הָרָע שֶׁל כָּל הַתַּאֲוֹות וְהַמִּדּוֹת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן לו); וְעַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְדַּמִּין לָהֶם בְּשׂוּם דָּבָר, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּבֵּר הַמְדַמֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, וְיָכוֹלִין לָבוֹא, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה לִידֵי דֵּעוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קו, לה): "וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם"; כִּי עִקַּר הַסְּטְרָא אַחֲרָא הִיא גַּאֲוָתָן בְּהַמְדַמֶּה, וְעַל־כֵּן

צְרִיכִין לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד מְאֹד בְּכָל הַדְּבָרִים. רַק צְרִיכִין לְהִתְדַּמּוֹת בְּכָל הַדְּבָרִים וּבְכָל הַמִּנְהָגִים וּבְכָל הַמַּלְבּוּשִׁים לְיִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ. כִּי עִקַּר הַחֵן וְהַהִתְפָּאֲרוּת וְהַחֲשִׁיבוּת הָאֲמִתִּית הוּא רַק אֲצֶל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מט, ג): "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר", דִּכְלוּלִין בְּגַוְנִין סַגִּיאִין, וּמַלְבּוּשִׁים שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵם בִּגְדֵי יֶשַׁע, לְבוּשֵׁי הַהִתְפָּאֲרוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד, א): "הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ", כִּי יֵשׁ בָּהֶם כָּל מִינֵי חֵן וְכָל מִינֵי הִתְפָּאֲרוּת, וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּמַלְבּוּשֵׁי יִשְׂרָאֵל דַּיְקָא, וּלְהִתְדַּמּוֹת בְּכָל דָּבָר לְדַרְכֵי הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי דְּבָרִים, פָּרָשָׁה יא, סִימָן כב): הַדֵּבֵק בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יג, כ): "הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם"; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַמִּין עַצְמָם בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּבְהַנְהָגוֹתֵיהֶם לְדַרְכֵי הַכְּשֵׁרִים הָאֲמִתִּיִּים, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהִכָּלֵל בָּהֶם, וְלִסּוֹף יִהְיֶה בֶּאֱמֶת כְּמוֹתָם. וְזֶה עִקַּר הָרָעוֹת שֶׁיּוֹצֵא לְעַם יִשְׂרָאֵל — כְּשֶׁהֵם מִתְחַבְּרִים עִם אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּבְיוֹתֵר רִשְׁעֵי הָעֵרֶב־רַב, שֶׁנִּתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן כא): וּרְשָׁעַיָּא דְּאינוּן עֵרֶב־רַב, דְּאינוּן מְזַרְעָא דְּעַמָּלֵק, דְּאִתְמַר בֵּיהּ: "יַיְאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יְ"ה". וְאינוּן חֲמִשָּׁה מִינִים: עֲמָלְקִים, גִּבּוֹרִים, נְפִילִים, עֲנָקִים, רְפָאִים. דְּכֻלְּהוּ מִסְתַּלְּקִין וּמִתְגַּבְּרִין עַל יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא, שֶׁרוֹצֶה לְהִתְדַּמּוֹת לַגּוֹיִים וּלְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְכָל דַּעְתָּם הַמְשֻׁבָּשֶׁת הִיא לְהִתְעָרֵב וּלְהִתְבּוֹלֵל בֵּין הַגּוֹיִים, וְלַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְאוֹמְרִים: "נִהְיֶה כְּכָל הַגּוֹיִם בֵּית יִשְׂרָאֵל", וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל כ, לב) "וְהָעֲלָה עַל רוּחֲכֶם הָיוֹ לֹא תִהְיֶה, אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים נִהְיֶה כַגּוֹיִם כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲרָצוֹת לְשָׁרֵת עֵץ וָאָבֶן": וְזֶה הָיָה עִקַּר הַחָכְמָה שֶׁל הַמִּצְרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת א, י): "הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ" וְגוֹ', כִּי הֵם הִשְׁכִּילוּ לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְרוֹעֵעַ עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ עַל־יְדֵי־זֶה לְנַצְּחָם. וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, כָּךְ הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם וְרִשְׁעֵי הָעֵרֶב־רַב, רוֹצִים בְּחָכְמָה לְהִתְחַבֵּר עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ אַחַר־כָּךְ לִשְׁלֹט בָּהֶם. וְעָלֵינוּ לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר; כִּי בָּרַע שֶׁנִּפְנַע אַחֲרֵיהֶם, אֲז "וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה". וְלָכֵן אָסוּר לְהִפָּנַע לָהֶם בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ לְהִבָּדֵל מִכָּל אֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְאֻמּוֹת

וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קֹלֵנוּ, וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ׳ (דְּבָרִים כו, ז):

הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא תְּהֶיֶה לָנוּ שׁוּם שַׂיְכוּת אֲלֵיהֶם, לֹא בְּמַעֲשֶׂה וְלֹא בִּלְבוּשׁ, וְלֹא בְּדִבּוּר, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן ה׳): בְּשָׂכִיל ד׳ דְּבָרִים נִגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת שְׁמָם, וְאֶת לְשׁוֹנָם, וְלֹא אָמְרוּ לְשׁוֹן־הָרַע, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם אֶחָד מֵהֶן פָּרוּץ בְּעֶרְוָה; וְזֶה מַה שֶּׁהַצִּיל אוֹתָם; וְכֵן בַּדּוֹר הַזֶּה, מַה מַּצִּיל אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל? בָּזֶה שֶׁלֹּא מִתְעָרְבִים יַחַד עִם הָעֵרֶב־רַב, וּמַבְדִּילִים אֶת עַצְמֵנוּ לְגַמְרֵי מֵהֶם, וְאֵין לָנוּ שׁוּם שַׂיְכוּת אֶל שׁוּם מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, הַמְרִימָה יָד נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנֶגֶד הַתּוֹרָה, וְנֶגֶד כָּל הַקְּדוֹשׁ לְעֵם יִשְׂרָאֵל, אֵין לָנוּ שׁוּם חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּהֶם, וְרַק בְּאֹפֶן הַזֶּה נִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵהֶם וּמַהֲמוֹנָם, וְנִזְכֶּה לִשְׁמֹר אֶת יְלָדֵינוּ, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַזָּהָב שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ מִדּוֹר דּוֹר, עַד קַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וַנִּצְעַק אֶל יְהוָ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲרוּבִין יח׳): כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּנִדּוּי, הוֹלִיד רוּחִין וְשֵׁדִין וְלִילִין, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ה, ג): ״וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה, וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְצַלְמוֹ״, מִכְּלַל דְּעַד הַאִידָּנָא לָאו כְּצַלְמוֹ אוֹלִיד. וְאֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהוֹלִיד, יָרְדוּ לְמִצְרַיִם, וְשָׁם נִזְדַּכְּכוּ. וְכֵן הוּא אֵצֶל כָּל אֶחָד, כְּשֶׁנִּפְגָּם בִּפְגַם הַבְּרִית — נִפְגָּם מִחּוֹ, שֶׁזּוֹ גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַמִּחִין נַעֲשִׂין מְצֻמְצָמִים וְנוֹפְלִים לְקַטְנוּת, שֶׁזֶּה מֵצַ״ר־נ״ם, יַם הַחָכְמָה, שֶׁהוּא הַמִּחִין, נַעֲשָׂה מֵצַר. וּמוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לו), שֶׁעִקַּר הַנְּפִילָה וְהַצָּרוּת שֶׁנִּפְגַּשִׁין לָאָדָם, אֵין מְגַפְּשִׁין אוֹתוֹ אֶלָּא בְּנַאוּף, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִשִּׁבְעִים אִמּוֹת, וּצְרִיכִים לְצַעֵר ע׳ קְלִין, כְּדֵי לְהוֹלִיד אֶת הַמִּחִין, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כא): כְּשֶׁהַמִּחִין הֵם בְּעִבּוּר וּבְצִמְצוּם, צְרִיכִים

וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר
(שְׁמוֹת ב, כג): **וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם,**
וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן
הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ, וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן
הָעֲבֹדָה:

לִצְעֹק קוֹלוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיְּזַדְּכּוּ הַמֹּחִין. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כ׳), אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה אֲנַחְנוּ צוֹעֲקִין בְּעֵת אֲמִירַת הַהַגָּדָה, כְּדֵי לְהוֹלִיד אֶת הַמֹּחִין וְלָצֵאת מֵהַגָּלוּת. שֶׁזֶּה ״וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹלֵינוּ וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ״: כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁצּוֹעֲקִים קוֹלוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מוֹלִיד לָנוּ אֶת הַמֹּחִין; כִּי כָּכָל שֶׁאָדָם עוֹבֵר עָלָיו עָמָל וְלַחַץ, עָלָיו לִצְעֹק הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי אֵין עוֹד דָּבָר כָּל־כָּךְ חָשׁוּב כְּמוֹ תְּפִלָּה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א׳): אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אַחֶרֶת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְכוּ׳, וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לַעֲנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ. וּכְכָל שֶׁאָדָם צוֹעֵק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּזַכֶּה לָצֵאת מִקְּטָנוּת הַמֹּחִין שֶׁנָּפַל אֵלָיו, מִפְּגַם הַבְּרִית, כָּךְ זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מֹחִין קְדוֹשִׁים, וּלְהַכְלֵל בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא; כִּי כָּכָל שֶׁאָדָם צוֹעֵק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כֵּן מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ מֹחִין, וְלָכֵן צוֹעֲקִים בְּעֵת אֲמִירַת הַהַגָּדָה. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רא), שֶׁבְּפֶסַח צוֹעֲקִים בַּתְּפִלָּה, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהוֹלִיד אֶת הַמֹּחִין, כְּדֵי שֶׁיְּזַכֶּה לָצֵאת מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וַנִּצְעַק אֶל יְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר מוּבָא בְּדִבְרֵי
רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳), שֶׁאֲנָחָה מֵאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי, הִיא

וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קֹלֵנוּ, כְּמֹה שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ב, כד):
"וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ, אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב":

יָקָר מְאֹד, וְהִיא שְׁלֵמוּת הַחֲסָרוֹנוֹת; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מִתְאַוֶּה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ רוּחַ חַיִּים, וְיֵשׁ לְבַסּוֹף מַפָּלָה לְכָל הַשּׁוֹנְאִים שֶׁלּוֹ; כִּי בֶּאֱמֶת אָדָם צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁלּוֹ, כִּי יֵשׁ לָאָדָם אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, אֲשֶׁר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת נִמְשָׁכוֹת מֵהֶם; וּכְשֶׁאָדָם מִתְאַוֶּה, אָז הוּא עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מֵהָרָע שֶׁנֶּאֱחַז בּוֹ, וְנִכְלָל בַּטּוֹב, וְעִקַּר הֲרוּחַ חַיִּים מְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק, הָרַב שֶׁבַּדּוֹר, אֲשֶׁר הוּא (עֵין בְּמִדְבַּר כז, טז): "אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ", שֶׁהוּא דָּבוּק בַּתּוֹרָה, אֲשֶׁר שָׁם (בְּרֵאשִׁית א, ב): "רוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת", וְעַל־כֵּן בִּמְצָרַיִם שֶׁהָיְתָה קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְלֹא הָיָה לָהֶם מֵהֵיכָן לְקַבֵּל רוּחַ חַיִּים, נֶאֱמַר בָּהֶם (שְׁמוֹת ו, ט): "מִקֹּצֶר רוּחַ", וְעַל־כֵּן גְּבָרָה עֲלֵיהֶם גָּלוּת מִצְרַיִם וּפַרְעֹה, שֶׁהוּא הֲרוּחַ דְּסִטְרָא אָחֳרָא, שֶׁהוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה, טֻמְאַת מִצְרַיִם, וְהֵם רָצוּ לְבַלֵּעַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, שֶׁמַּמְנוּ מַמְשִׁיכִים אֶת הֲרוּחַ חַיִּים, וְזֶה שֶׁקָּרוֹב לַגְּאֻלָּה, גְּאֻלַּת מִצְרַיִם, נֶאֱמַר: "וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה": וַיֶּאֱנְחוּ דַּיְקָא, הֵינוּ עַל־יְדֵי שֶׁהִתְאַנְּחוּ אֲנָחוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה עָזַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁלָּקְחוּ אֶת הָרוּחַ חַיִּים מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה יָכוֹל לִגְאֹל אוֹתָם. וְלָכֵן כָּל אֶחָד כְּשֶׁנִּמְצָא בְּצַעַת צָרָה, עִקַּר עֲצָתוֹ — שֶׁיִּתְאַנַּח הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שְׁגָלָה רַבֵּנוּ זַ"ל לְאֶחָד שֶׁהָיָה רָחוֹק מְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד, וְאָמַר לוֹ (שִׂיחוֹת־הַרַ"ן, סִימָן קלה), שֶׁעַל־יְדֵי אֲנָחָה שֶׁמִּתְאַנְּחִין לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, נִפְסָקִין מֵחֶבֶל הַטֻּמְאָה, וְנִתְקַשְּׁרִין לְחֶבֶל הַקְּדֻשָּׁה. כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁאָדָם מִתְאַנֵּחַ, אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן קט), עַל מְעוּט הַשָּׂגָתוֹ וְעַל עֲוֹנוֹתָיו הַמְרֻבִּים, זֶה יוֹתֵר טוֹב מִכָּמָּה סְגוּפִים וְתַעֲנִיּוֹת; כִּי בְּתַעֲנִית אֵינוֹ מְשַׁבֵּר רַק אֶת הַגּוּף לְבַד, אֲבָל בַּאֲנָחָה מְשַׁבֵּר אֶת כָּל הַגּוּף,

וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ — זוֹ פְּרִישׁוּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב, כה): וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים:

וּמַחֲלִיף אֶת הַנֶּפֶשׁ וְהַחִיּוּת שֶׁלּוֹ, וּמוֹצִיאוֹ מֵרַע לְטוֹב, וּכְשֶׁאָדָם מִתְאַוֶּה עַל מְעוּט הַקְּדֵשָׁה, עַל־יְדֵי־זֶה עַצָּשָׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ, בְּגוּף וָנֶפֶשׁ. וְלָכֵן עִקַּר גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל־יְדֵי אֲנָחָה דַּיְקָא, שֶׁהִתְאַנְּחוּ וְצָעֲקוּ אֶלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז שָׁמַע הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת צַעֲקָתָנוּ וְאַנְחָתֵנוּ, שֶׁזֶּה "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת קוֹלֵנוּ" כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ב, כד): "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב": וְדָבָר זֶה שַׁיָּךְ לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, אִם רַק יִצְעַק תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִתְאַוֶּה עַל מְעוּט הַשָּׂגָתוֹ, וְעַל זֶה שֶׁנָּפַל בְּנוּקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּה וְנִפְקָם בִּבְרִיתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לָצֵאת, וְיִמְשְׁכוּ עָלָיו מֹחִין גְּבוֹהִים, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֵין עוֹד עִנּוּי לָאָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא לִבַּד, שֶׁאָז הוּא נִכְשָׁל בַּעֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי בְּפִרּוּשׁ גָּלוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְבָמוֹת סא:): אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם כַּמָּה בָּנִים, אָסוּר לַעֲמֹד בְּלֹא אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית ב, יח): "לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ", וְאָמְרוּ (יְבָמוֹת סב:): אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, אָמַר רַבִּי חֲנִילַאי: כָּל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, שְׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה, בְּלֹא בְּרָכָה, בְּלֹא טוֹבָה; בְּלֹא שִׂמְחָה, דִּכְתִיב (דְּבָרִים יד, כו): "וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ"; בְּלֹא בְּרָכָה, דִּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל מד, ל): "לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ"; בְּלֹא טוֹבָה, דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית ב, יח): "לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ", בְּמַעֲרָבָא אָמְרִי, בְּלֹא תּוֹרָה, בְּלֹא חוֹמָה; בְּלֹא תּוֹרָה, דִּכְתִיב (אִיּוֹב ו, יג): "הֲאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי וְתוּשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי"; בְּלֹא חוֹמָה, דִּכְתִיב (יִרְמְיָהוּ לא, כא): "נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר"; כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַחֲתֻנָּה לְהִתְחַתֵּן, הוּא בְּשְׁבִיל הוֹלָדָה, בְּשְׁבִיל שֶׁיִּתְרַבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ו, אוֹת צג); וְעִקַּר הַכַּוָּנָה בְּשְׁבִיל לְגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, שֶׁעִקָּרָהּ עַל־יְדֵי רִבּוּי עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יד,

כח): "בְּרָב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ", כִּי אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הִתְגַּלּוּת מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי צְמוּדִים רַבִּים, וְזֶה כְּלַל הַנְּשָׁמוֹת הַגְּדוֹלוֹת, כִּי כָל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה הִיא צִנּוֹר לְהַמְשִׁיךְ עַל יָדוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן מְחֻיָּבִים לְהִתְחַתֵּן, כְּדֵי לְהוֹרִיד נְשָׁמוֹת. וְגַלּוּת מִצְרַיִם הָיְתָה לְמַנֹּעַ אֶת הַזִּווּג, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִוָּלְדוּ נְשָׁמוֹת. וְזֶה הָיָה הַצַּעַר הַכִּי גָּדוֹל לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, שֶׁהִיא עֶרְוַת הָאָרֶץ, שֶׁשָּׁם הָיְתָה זֲהַמַּת הַמִּצְרִים, שֶׁהֵם הָיוּ מְאֹד מְזֻהָמִים בְּנַאוּף, שִׁקּוּץ וְתוֹעֵב. וְדָבָר זֶה שַׁיָּךְ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כִּי בְּכָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; וְלָכֵן כְּמוֹ שֶׁהַמִּצְרִים עִנּוּ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בִּפְרִישׁוּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמוֹ־כֵן שַׁיָּךְ דָּבָר זֶה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבְקָרֵב בְּדוֹרֹתֵינוּ אֵלּוּ, שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים מַה שֶּׁנִּכְשָׁלִים בְּפֶגֶם הַבְּרִית — הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְהַכֹּל — מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם אֶת בַּת וּזְגָם, וְכָל הַחֲכָמִים וְהַנְּבוֹנִים שֶׁיּוֹשְׁבִים עַל מְדוּכָה זוֹ — מָה עוֹשִׂים עִם הַצַּעַר, וְאֵיךְ מַצְלִיחִים לְחַזְּקָם, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא מְחַתְּנִים אוֹתָם בְּגִיל צָעִיר, כֻּלָּם מְסֻכָּנִים, וְהַסַּכָּנָה אוֹרֶבֶת מְאֹד: הֵן עַל הַבָּנִים וְהֵן עַל הַבָּנוֹת, כִּי הַשִּׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם, עֵרֹם שֶׁל הַגּוֹיִים וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, מְאֹד מְחֻפָּשָׁטִים עַכְשָׁו, וּמַה יֵּעָשֶׂה הַבֵּן שֶׁלֹּא יֵחָטֵא?! וְלָכֵן אֵין עֵצָה אַחֶרֶת אֵיךְ לְהַצִּיל אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֶלָּא לְחַתֵּן אוֹתָם בְּגִיל צָעִיר, וּמִי שֶׁחָכָם בְּעֵינָיו, עָתִיד לִתֵּן אֶת הַדִּין. וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר, אֶלָּא לְמִי שֶׁרוֹצֶה לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת, וּמִצָּוָה מִן הַמֻּבְחָר לְחַתֵּן אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּגִיל צָעִיר מְאֹד, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה חָכָם בְּעֵינֵי עַצְמוֹ. וְרוֹאִים בְּנֵי־אָדָם שֶׁבִּשְׁבִיל גַּאוּת, וְכָבוֹד, וְיֹשֶׁר, וְכֶסֶף, הֵם יְכוֹלִים לְחַכּוֹת עִם הַבָּנִים וְעִם הַבָּנוֹת, וְלֹא אִכְפַּת לָהֶם מֵיְלָדֵיהֶם כְּלָל. וְזוֹ אַכְזָרִיּוּת עֲצוּמָה. וּלְבַסּוֹף הַיְלָדִים יוֹצְאִים לְתַרְבּוּת רָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאַחַר־כָּךְ הֵם בּוֹכִים וּמְבַכִּים אֶת מַזָּלָם וְגוֹרָלָם, וְתוֹלְשִׁים שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁם, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם בְּצַעֲמָם חַיָּבִים בְּכָל זֶה; כִּי בָּעִתִּים הַלָּלוּ צְרִיכִים לְרַחֵם עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וּלְחַתֵּן אוֹתָם בְּגִיל צָעִיר, כִּי הַדּוֹר מְאֹד פָּרוּץ, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם שִׁקּוּץ, תִּעוּב, זְהוּם, עֵרֹם, וְכָל מִינֵי תּוֹעֲבוֹת רָעוֹת, כָּךְ יֵשׁ הַיּוֹם. וְלָכֵן אַשְׁרֵי

מִי שֶׁמְּרַחֵם עַל בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וּמְחַתֵּן אוֹתָם בְּגִיל צָעִיר, וְאוֹי לָהֶם לְהוֹרִים שֶׁמְּעַכְּבִים לְחַתֵּן אֶת יַלְדֵיהֶם בְּגִיל צָעִיר, בִּשְׁבִיל כָּבוֹד, אוֹ כֶּסֶף, אוֹ שֵׁם וְכוּ׳, כִּי לְבַסּוֹף יִשְׁלְמוּ מְחִיר גָּבֹהַּ, שֶׁיְּלָדֵיהֶם יֵצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה, כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ עֵדִים לָזֶה בְּכָל יוֹם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ זוּטָא, פֶּרֶק יד); וּכְמוֹ שֶׁנִּגְאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בִּזְכוּת שֶׁהָיוּ פָּרִים וְרָבִים, כְּמוֹ־כֵן יִגָּאֲלוּ לֶעָתִיד, בִּזְכוּת שֶׁהֵם פָּרִים וְרָבִים. תֵּדַע לְךָ שֶׁכֵּן הוּא, שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין, אֶלָּא אִם־כֵּן הֵם פָּרִים וְרָבִים. וְלָבֵן מִי שֶׁמּוֹנֵעַ פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, וּבְפָרַט אֶת יַלְדָיו, אֵין זֶה אֶלָּא רָשָׁע שׁוֹטֶה וְגַס רוּחַ, וְעָתִיד לִתֵּן אֶת הַדִּין, וְאִם בָּנָיו וּבְנוֹתָיו יֵצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה — הוּא חַיָּב בָּזֶה, וְאֵין עַל זֶה שׁוּם תִּרוּץ כְּלָל, וְאֵין עוֹד אַכְזָרִיּוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁהוֹרִים לֹא אִכְפַּת לָהֶם מִיַּלְדֵיהֶם, וּבִשְׁבִיל שֶׁם, כָּבוֹד, וְכֶסֶף, מוֹכְנִים לְהַפְקִירָם לַעֲבֹר עֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת תַּחַת גַּבָּם, שֶׁזֶּה "וַיָּרַע אֶת עֲנִיֵּנוּ" — זוֹ פְּרִישׁוּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ; שֶׁשָּׁיָּךְ גַּם עַכְשָׁו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (זֹהַר ח״א רסד:): פִּקּוּדָא דָּא לְאִתְעַסְקָא בְּהַאי עַלְמָא בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה וּלְמֶעְבַּד תּוֹלָדִין לְאִתְפַּשְׁטָא שְׁמָא קַדִּישָׁא לְכָל סִטְרִין וּלְמִלְקֵט רוּחִין וְנִשְׁמָתִין לְמֶהֱוֵי יְקָרָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִילָּאָה וְתַתָּא, דְּכָל מָאן דְּלָא אִתְעַסַק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה אַזְעִיר דְּיוֹקְנָא דְּמָרֵיהּ דְּלָא אִשְׁתַּכַּח בְּהַאי עָלְמָא וְגָרִיס דְּלָא שַׁרְיָא שְׁכִינְתָּא בְּהַאי עָלְמָא; וְלָבֵן כְּמוֹ בִּמְצָרִים הָיְתָה גְּזֵרָה נוֹרָאָה שֶׁל פְּרִישׁוּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמוֹ־כֵן גַּם עַכְשָׁו יֵשׁ גְּלוּיוֹת מִצְרַיִם, שֶׁבְּנֵי הַנְּעוּרִים צְרִיכִים לִסְבֹּל לְהִתְעַנּוֹת תַּחַת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל נאוף הַמִּתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם. וְיֵשׁ לִבְנֵי הַנְּעוּרִים נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמָרִים מְאֹד, וְיוֹשְׁבִים חֲכָמִים וּבְרוֹנִים לְטַכֵּס עֵצָה, אֵיךְ לְהַצִּיל אֶת הַנַּעַר, וְכָל אֶחָד בָּא עִם עֵצָה וְדִמְיוֹן שֶׁל כֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁלּוֹ. וּבֶאֱמֶת אֵין עֵצָה אֲחֶרֶת, רַק לְחַתֵּן אֶת הַיְלָדִים בְּגִיל צָעִיר, אֲשֶׁר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין עו:): הַמַּדְרִיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהַמַּשִּׂיאָן סָמוּךְ לְפִרְקָן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (אִיּוֹב ה, כד): "וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ, וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא"; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּכְנִיס דִּבּוּרִים אֵלּוּ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְרַחֵם עַל בָּנָיו וְעַל בְּנוֹתָיו, לְהַשִּׂיאָם בָּעִתִּים הַלָּלוּ בְּגִיל צָעִיר, וְאָז נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה בָּטוּחַ, שֶׁיִּרְוֶה רֹב נַחַת דְּקֻדֻּשָּׁה מִכָּל יוֹצְאֵי חֲלָצָיו, וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא יִסְתַּפֵּל עַל כָּבוֹד, שֵׁם, וּמָמוֹן, רַק יְחַתֵּן אֶת הַיְלָדִים לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַצִּילֵם מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

וְאֶת עֲמָלֵנוּ — אֵלּוּ הַבָּנִים, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם א, כב): **׳כָּל הַבֵּן הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ, וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן׳:**

וְאֶת עֲמָלֵנוּ — אֵלּוּ הַבָּנִים וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹר עַל חִנּוּךְ הַיְלָדִים, וְזֶה עִקַּר גָּדוֹל בְּעִתִּים הַלָּלוּ, כִּי הַסָּמ״ךְ־מ״ם לָקַח אֶת עַצְמוֹ מְאֹד עַל הַיְלָדִים, וּצְרִיכִים לַעֲמֹל הַרְבֵּה מְאֹד לְחַנְּכָן אוֹתָם בְּיִרְאַת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, כִּי פָּרְעָה גָּזַר עַל הַזְּכָרִים: ״כָּל הַבֵּן הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ״, הֵינוּ לְהַעֲבִירָם אֶל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה, כִּי בְּיוֹתֵר אוֹרֵב לְתָפֹס וּלְלַכֵּד בְּמִצּוּדָתוֹ הַטְּמֵאָה אֶת הַבָּנִים הַזְּכָרִים בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְכֵן צְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד עַל הַבָּנוֹת, כִּי עֲלֵיהֶם גָּזַר: ״וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן״ — לְהַכְשִׁילָן בְּזִנּוּת וּבְנַאוּף. וְלֹא בְּחִנָּם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סַנְהֶדְרִין ק׃): בַּת לְאֲבִיהָ מַטְמֹנֶת שָׂוֶא, מִפַּחְדָּהּ לֹא יִישַׁן בַּלַּיְלָה, בְּקָטְנוּתָהּ — שֶׁמָּא תִּתְפַּתֶּה, בְּנַעֲרוּתָהּ — שֶׁמָּא תִּזָּנֶה, בָּגְרָה — שֶׁמָּא לֹא תִּנָּשֵׂא, נִשֵּׂאת — שֶׁמָּא לֹא יִהְיוּ לָהּ בָּנִים, הִזְקִינָה — שֶׁמָּא תַּעֲשֶׂה כְּשָׁפִים. וְאָמְרוּ (פְּסָחִים קיג.): בִּתְּךָ בְּגָרָה, שִׁחְרֵר עַבְדְּךָ וְתַן לָהּ, שֶׁלֹּא תִּזָּנֶה, רַחֲמָנָא לִצְלָן. כָּל־כָּךְ צְרִיכִים לִשְׁמֹר עַל הַבָּנוֹת. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹא י): ״וְיִשְׁמְרֵךָ״ — בְּבָנוֹת. מְלַמֵּד שֶׁהַנְּקֵבוֹת צְרִיכוֹת שְׁמִירָה; וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַשְׁקִיעַ הַרְבֵּה עָמָל בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים, וּבִפְרָט בְּבָנִים — לְהַחְדִּיר בָּהֶם תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם. וְכַמּוּבָא (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, וְהִלְכוֹת אִישׁוּת, הֲלָכָה ה׳, אוֹת ג׳); כִּי בְּוַדַּאי עִקַּר הַמְּצָוָה הִיא לְהוֹלִיד בֵּן כָּשֵׁר, בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּקַיֵּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, וְאַף שֶׁלָּאו כָּל אָדָם זוֹכֶה שֶׁיִּהְיוּ בָּנָיו צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים גְּמוּרִים, עַל־כָּל־פָּנִים מֵאַחַר שֶׁהֵם בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל הַמַּאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ, וְאָבִיו מְחַנְּךָ אוֹתָם מִנְּעוּרֵיהֶם לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וּלְהַכָּנַס לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וּלְהִתְנַסֵּף עַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם יַחַד, וּלְיַחֵד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ עִמָּהֶם יַחַד פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם, וְלוֹמַר ״שְׁמַע יִשְׂרָאֵל״ וְכוּ׳, הֲרֵי גּוֹרֵם שֶׁעֲשׂוּעִים נִפְלָאִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁהוֹסִיף נֶפֶשׁ לְהַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּתְרַבִּין

הַבָּתִּים עַד אֵין קֵץ וְכוּ׳. וְגַם אוּלַי יִפְקוּ מִינֵּהּ בְּנִין דְּמַעֲלֵי, שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר שֶׁיִּרְאֶה לְחַנְּכָם לֵילֵךְ בְּדַרְכָּהּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כַּאֲשֶׁר קִבָּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וּמֵאָבוֹת אֲבוֹתֵינוּ. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ מַזְהִירִים בְּפָרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע (דְּבָרִים ו, ז): ״וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְגוֹ׳, וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בָּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (דְּבָרִים ד, ט): ״וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ״, וּבְפָרָט לְרַחֲקָם בְּכָל מִינֵי הַרְחָקוֹת מֵהַכְּתוֹת הָרָעוֹת שֶׁקָּמוּ בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, לְהַעֲבִיר רַחֲמָנָא לְצֶלֶן, אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעִקַּר הַדַּת הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֶעֱמִידוּ בָּתֵּי תְּפִלּוּת לְלַמֵּד אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְכוּ׳, שֶׁכֻּלָּם הֵם פּוֹרְקֵי עֹל לְגַמְרֵי. וְאִם בְּתְחִלָּה מְרַמִּים אֶת אֲבִיהֶם וְאוֹמְרִים, שֶׁילְּמְדוּ עִמָּהֶם גַּם לִמּוּד הַתּוֹרָה, אֲבָל הַכֹּל הוּא צְבִיעוּת נָשְׁקָר, כִּי מְעַט שֶׁלּוֹמְדִים עִמָּהֶם, הוּא רַק מִקְרֶא עִם פֵּרוּשֵׁיהֶם וּבְאוּרֵיהֶם הָרָעִים, שֶׁיָּצְאוּ מֵאֶפִּיקוֹרְסִים גְּמוּרִים מְפֻרְסָמִים, וְקִצָּתָם מֵהֶם הֶמְירוּ דָּתָם, וְחִבְּרוּ בְּאוּרִים וְתַרְגּוּמִים עַל תַּנַ״ךְ, אֲבָל מֵאַחַר שֶׁרֹב יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים מְחַנְּכִים בְּנֵיהֶם בְּדַרְכָּהּ אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם, שֶׁיְּבַלּוּ יְמֵיהֶם רַק עַל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, לַהֲגוֹת בְּתוֹרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכְתָב וּבְעַל־פֶּה, בְּשֵׂ״ס וּפוֹסְקִים, חֲרֵי הֵם מוֹסִיפִים נֶפֶשׁ לְהַקְּבוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִתְרַבִּין הַבָּתִּים מְאֹד מְאֹד, עַל־כֵּן שָׁכָרָם הַרְבֵּה מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ס, כב): הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה״, וְכָל זֶה מַעֲלַת בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּשְׁקִיעַ בְּבָנָיו הַזְּכָרִים, לְחַנְּכָם שֶׁיְּחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִלְמְדוּ תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֵׂ״ס וּפוֹסְקִים, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה יִתְוַסְּפוּ עוֹד נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁיְּמַשְׁכוּ אֶת אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, וְיִתְרַבּוּ הַבָּתִּים, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ח׳): עַל־יְדֵי רִבּוּי הַבָּתִּים, הֵינוּ עַל־יְדֵי רִבּוּי הַצַּדִּיקִים, עַד אֵין קֵץ, שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁהַסָּמ״ךְ־מ״ם אוֹרֵב מְאֹד עַל הַבָּנִים וְעַל הַבָּנוֹת, לְטַמֵּא אוֹתָם בִּכְפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת, וּבְשִׁקּוּץ, תֹּעַבוֹת, זְהוּם וְנִאוּף, וּבִכְרָכָה בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁהֶעֱרֵב־רַב מִתְפַּשֵּׁט מְאֹד עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעוֹשִׂים שְׁמוֹת בֵּינֵיהֶם, וּמַעֲבִירִים עַל הַדַּת מִלְּיוֹנִים נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּמְעָרְבְּבִים וּמְבוֹלְלִים בֵּינֵיהֶם גּוֹיִים וְגוֹיוֹת, וְעוֹקְרִים בְּזַדּוֹן אֶת הַשַּׁבָּת, וּמְפַסְּמִים בִּטְרֵפוֹת וּנְבֵלוֹת אֶת הֶמּוֹן־עַם

וְאֶת לַחֲצֵנוּ — זֶה הַדְּחַק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג, ט): **וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחַץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם׃**

הַתְּמִימִים, וְלֹא מִתְבַּיְּשִׁים לְדַבֵּר פָּתוּחַ נֶגֶד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְנֶגֶד כָּל הַקָּדוֹשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְהָרְאשׁוֹנִים שֶׁגִּלְּבָדִים בִּמְצוּדָתָם — אֵלּוּ בְּנֵי הַגְּעוּרִים. וְלָכֵן צְרִיכִים עָמָל רַב עִם הַבָּנִים, לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, וְכֵן עִם הַבָּנוֹת צְרִיכִים לְחַנְּכָן שֶׁתִּלְכֶנָה עַל־פִּי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, הַמְקֻבֶּלֶת לָנוּ מִדּוֹר דּוֹר, וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְחַתֵּן אוֹתָם בְּגִיל צָעִיר, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן יִהְיֶה לִבְנוֹ בָּטוּחַ לִשְׁמֹר אֶת יְלָדֵינוּ מֵרוּחַ הַטֻּמְאָה הַנּוֹשֶׁבֶת בְּחוּץ, וְנַפְרִיד אוֹתָם לְגַמְרֵי מִכָּל מִינֵי כִּתּוֹת שׁוֹנוֹת, שֶׁכֻּלָּם יֵשׁ לָהֶם שֹׂרֶשׁ וְשִׁיָּכוּת אֶל הָעֵרֶב־רַב, שֶׁזּוֹ הַקִּלְקָפָה הֶכִי קָשָׁה לִפְנֵי הַגְּאֻלָּה. וּכְמוֹ שֶׁהִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שיחות־הַר״ן, סִימָן רכ), שֶׁיִּהְיֶה נִסָּיוֹן מְאֹד קָשֶׁה לְהַחֲזִיק בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה קֹדֶם הַגְּאֻלָּה, וְלֹא צָדִיק אֶחָד יִהְיֶה שֶׁיִּצְעַק עַל אֱמוּנָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִחַר גְּרוֹנוֹ, כִּי עִקַּר הַנִּסָּיוֹן יִהְיֶה — לְהַחֲזִיק מַעֲמָד בֶּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמַל עִם בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בָּעִתִּים הַלָּלוּ, לְהַחְדִּיר בָּהֶם אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה וְקִיּוּם מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת. וְהָעוֹלֶה עַל הַכֹּל — לְחַתֵּן אוֹתָם בְּגִיל צָעִיר, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁמוּרִים מֵחֶטְא, וְאָז נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה בָּטוּחַ, שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ נֶאֱמָנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל יָדָם דַּיְקָא יִתְרַבֶּה הַקִּבּוּץ שֶׁל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים, הַמַּאֲמִינִים בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַמְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹות בְּתָמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וְאֶת לַחֲצֵנוּ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עִקַּר הֶעָנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, הוּא רַק מֵחֲמַת קְטָנוּת הַדַּעַת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (נְדָרִים מא.) עַל הַפָּסוּק (דִּבְרִים כח, מח): ״בְּחֹסֶר כֹּל״, רַב נַחְמָן אָמַר: בְּלֹא דָּעָה. וְאָמְרוּ (שם): אֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעָה. כְּמַעֲרָבָא אָמְרִי, דְּדָא בֵּיהּ — כֻּלָּא בֵּיהּ, דְּלָא דָּא בֵּיהּ — מַה בֵּיהּ?! דָּא קָנֵי —

וַיּוֹצִאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים׳ (דְּבָרִים כו, ח):

וַיּוֹצִאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם, לֹא עַל־יְדֵי מַלְאָךְ וְלֹא

מָה חָסֵר? דָּא לָא קָנֵי — מַה קָנֵי?! וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה א׳): דַּעַת קָנִיתָ — מָה חִסַּרְתָּ?! דַּעַת חִסַּרְתָּ — מַה קָנִיתָ?! כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הֶעָנִיּוּת בָּא עַל־יְדֵי שֶׁאֵין לוֹ הַדַּעַת שֶׁל הַשְׂגָּחָה פְּרָטִית, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה, וּמַזָּל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ב׳, אוֹת טו); וּצְרִיכִים לִטֹּל יָדָיו עִם מֵימֵי הַשְׂגָּחָה, לְדַעַת שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶּה עִקַּר הֶעָשִׁירוּת. וְזוֹ הָיְתָה גְּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהֶלְחִיץ אוֹתָם פַּרְעֹה, וְהָיְתָה גְּלוּת הַדַּעַת, שֶׁהוּא מֵיצַ״ר־יָ״ם, שֶׁהַמַּחְיָן הָיוּ בְּקַטְנוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה סָבְלוּ דחַק עֲנִיּוּת. וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיְתָה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁהוּא סוֹד הַדַּעַת, שֶׁהִכְנִיס בָּהֶם אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת, שֶׁהוּא (דְּבָרִים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְהוָ״ה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סֹטָה קמה:): רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר, ״כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים״ — זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ קְצָרָה, ״וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד״ — זֶה שֶׁדַּעְתּוֹ רְחָבָה. כִּי כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּקִצְרַת דַּעַת, הוּא עָנִי גָּדוֹל וְסוֹבֵל עֲנִיּוּת, שֶׁהוּא דחַק, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בְּגַדְלוּת הַמֹּחִין, יֵשׁ לוֹ דַּעַת רְחָבָה, שֶׁזֶּה עִקַּר הַשִּׂמְחָה וְהֶעָשִׁירוּת. וְלָכֵן בְּמִצְרַיִם סָבַלְנוּ לַחַץ — זוֹ הַדְּחָק, כִּי אָז הָיִינוּ בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין, עַד שֶׁהֶאִיר בָּנוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת הַמֹּחִין, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְאַלְנוּ, וְהֻבַן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָ״ה מִמִּצְרַיִם וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לְבוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה

עַל־יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל־יְדֵי שָׁלִיחַ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, יב): **וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה: וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה — אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ. וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם — אֲנִי וְלֹא שָׂרָף. וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים — אֲנִי (יְהוָה אֲנִי הוּא) וְלֹא הַשָּׁלִיחַ. אֲנִי יְהוָה אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר:**

מַעֲצָמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ רוֹאִים, שֶׁכָּל הַמִּצְווֹת הֵן זְכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְלָמָּה לֹא זָכַר לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁאָז הָיָה חִדּוּשׁ יוֹתֵר, בַּאֲשֶׁר הַבְּרִיאָה הָיְתָה יֵשׁ מֵאַיִן? אֶלָּא מִהַבְּרִיאָה בְּעַצְמָהּ קָשֶׁה לָאָדָם לְהָבִין וּלְהִתְבּוֹנֵן תָּכְף־וּמִיָּד הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מֻשְׁגָּחִים בְּיוֹתֵר, כִּי חֲרֵי אֶפִּיקוֹרְסִים טוֹעָנִים, אֲשֶׁר הַבְּרִיאָה מְחֻיֶּבֶת הַמְצִיאוּת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב). וְיֵשׁ שֶׁבְּכָלָל כּוֹפְרִים וְאוֹמְרִים שֶׁהַכֹּל קַדְמוֹן, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי אֵינָם מַאֲמִינִים בְּחִדּוּשׁ הָעוֹלָם, לֹא־כֵן בְּמִצְרַיִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוֹצִיאָנוּ לֹא עַל־יְדֵי מַלְאָךְ וְלֹא עַל־יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל־יְדֵי שָׁלִיחַ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, יב): ״וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה; שֶׁהָיָה גִּלּוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שְׁדִּוּד הַטֶּבַע, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, הוֹצִיא אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם עִם אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים. וְדָבָר זֶה רָאוּ וְשָׁמְעוּ כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כא, סִימָן ו׳): ״וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם״, אֵינוֹ אוֹמֵר ״וַיִּבָּקַע הַיָּם״, אֶלָּא ״וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם״, מְלַמֵּד שֶׁכָּל

הַמַּיִם שֶׁהָיוּ בְּכָל הַמַּעְיָנוֹת וּבְבוֹרוֹת וּבְכָל מָקוֹם — נִבְקְעוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם", וְהָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל מְזֻּה בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ; כִּי בְּעֵת שֶׁהַמְּצָרִים קִבְּלוּ אֶת הַמַּפּוֹת, הָיָה שִׂדּוּד הַשֶּׁבַע וְהַמַּעֲרָכָה, וְכֵן יְצִיאַת מִצְרַיִם וּקְרִיעַת יַם סוּף הָיָה לְמַעְלָה מֵהַשֶּׁבַע. וְדָבָר זֶה נִתְפָּרְסֵם בְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לָקַח עַם מִתּוֹךְ הָעַמִּים, וְעָשָׂה לָהֶם נִסִּים וְנִפְלָאוֹת בְּגִלּוּי אֱלִקוּת עָצוּם מְאֹד. וְלָכֵן כָּל הַמִּצְווֹת זֻכֶּר לִיצִיאַת מִצְרַיִם דַּיְקָא, שֶׁאָז נִתְבַּשֵּׂל הַשֶּׁבַע, הַמְּקֻרֶה וְהַמַּזָּל, וְכֻלָּם הֻצְרְכוּ לְהוֹדוֹת אֲשֶׁר "זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ". וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי סוֹטָה, פֶּרֶק ה', הֲלָכָה ד'): בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּיָם, הָיָה מֻשָּׁל עוֹלֶל עַל בִּרְכָּהּ שֶׁל אִמּוֹ, וְתִינוֹק יוֹנֵק מִשְּׁדֵי אִמּוֹ, וְכֵיוָן שֶׁרָאֲתָה שְׁכִינָה, הִגְבִּיהַּ עוֹלֶל אֶת רֹאשׁוֹ מִבִּרְכָּהּ שֶׁל אִמּוֹ, וְשׁוֹמֵט הַתִּינוֹק אֶת פִּיו מִדַּדָּהּ שֶׁל אִמּוֹ, אַף הֵן פָּתְחוּ אֶת פִּיהֶם בְּשִׁירָה וּבְשֶׁבַח, וְאָמְרוּ: "זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ"; הֵינוּ שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד הֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ הַקְּטַנָּה כְּלַפֵּי שְׁכִינָה. כָּל־כָּךְ הָיָה אָז גִּלּוּי שְׁכִינָה עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁזֶּה הִפִּיל עֲלֵיהֶם יִרְאָה וַפַּחַד, שֶׁזֶּה "וּבְמוֹרָא גָּדוֹל", זוֹ גִּלּוּי שְׁכִינָה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ד, לד): "אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמַסֹּת וּבְאֹתֹת וּבְמוֹפְתִים"; וְלָכֵן אֲהוּבִי, בְּנִי! צְרִיכִים לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ וְלִבְנֵי בֵיתוֹ בַּלַּיְלָה זֶה אֶת גֹּדֶל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְאֵיךְ שֶׁהָיָה גִּלּוּי שְׁכִינָה לְעֵם יִשְׂרָאֵל בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם וּקְרִיעַת יַם סוּף, וּכְמוֹ־כֵן צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע וְרֶגַע, אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז הָיָה גִּלּוּי שְׁכִינָה בְּהִתְגַּלּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; וְלָכֵן בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע, שֶׁאָדָם מְקַיֵּם מִצְוָה, עָלָיו לִזְכֹּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, שִׂדּוּד הַשֶּׁבַע, הַמְּקֻרֶה וְהַמַּזָּל, כִּי כְּשֶׁבֵּר יִשְׂרָאֵל מְקֻיֶּם מִצְוָה, בָּזֶה הוּא מְגַלֶּה שֶׁהוּא מַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ אֶת הַבְּרִיאָה בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע מַמָּשׁ, שֶׁזֶּה בְּרוּר וְזִכּוּךְ הַמַּדָּמָה, שֶׁזּוֹכִים עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ח'), שֶׁהַצַּדִּיק מְזַכֵּךְ אֶת הַמַּדָּמָה, עַד שֶׁזּוֹכִים לִבְרוּר וְזִכּוּךְ הַמַּדָּמָה בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁזּוֹכִים לְהַשִּׂיג חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, אֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־

בְּיָד חֲזָקָה — זוֹ הַדֶּבֶר, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ט, ג): ״הִנֵּה יַד יְהוָה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים בַּחֲמֹרִים בַּגְּמַלִּים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דֶּבֶר כָּבֵד מְאֹד״:

וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה — זוֹ הַחֶרֶב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי־הַיָּמִים־א כא, טז): ״וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ, נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם״:

וּבְמוֹרָא גָּדוֹל — זוֹ גִּלּוּי שְׁכִינָה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ד, לד): ״אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמַסֹּת בְּאֹתֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ״:

וּבְאֹתוֹת — זֶה הַמַּטֶּה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ד, יז)

בָּרוּךְ־הוּא מְחַדֵּשׁ אֶת הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ בְּכָל יוֹם, וּבְכָל שָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע, וְזֶה שֶׁדָּוִד הַמַּעֲרָכָה וְהַשָּׁבַע וְהַמַּקָּרֶה וְהַמַּזָּל; כִּי בּוֹ בְּרֶגַע שֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּעֵת קִיּוּם מִצְוֹות מַעֲשִׂיּוֹת, וּמַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נִמְשָׁכָת עָלָיו הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ אֹתוֹת וּמוֹפְתִים, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (יואל ג, ג): ״וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ״. וְכָל מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֶת כָּל זֶה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לְכֹל אֶלְקוּת גְּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו גִּלּוּי שְׁכִינָה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים. וְהָעִקָּר לִזְכֹּר אֶת זֹאת

וְאֶת הַמַּטֶּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדֶךָ, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הָאֹתֹת׃

וּבְמֹפְתִים — זֶה הַדָּם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (יואל ג, ג)**׃ וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ׃**

יִשְׁפּוֹךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים מֵהַכּוֹס

דָּם וָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן׃

דָּבָר אַחֵר׃ בְּיָד חֲזָקָה שְׁתַּיִם. וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה

דַּיְקָא בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁאָז נִמְשֶׁכֶת הָאֲרָה הַזּוֹ מֵחָדָשׁ, וּמַמְשִׁיכִים אֶת הָאֲרָה וְהַיְדִיעָה הַזּוֹ עַל כָּל הַשָּׁנָה, וְנִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ (מיכה ז, טו)׃ ״כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת״, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

דָּם, וָאֵשׁ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁזֶּה הֶמְשֵׁךְ אֶחָד, אוֹתָם מוֹפְתִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יואל ג, ג)׃ ״וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ דָּם וָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן״׃ אוֹתָם מוֹפְתִים אֲנַחְנוּ מְחַכִּים וּמְקַוִּים וּמְצַפִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַעֲשֶׂה עִם כָּל עַם יִשְׂרָאֵל בְּקָרוֹב מְאֹד בְּעֵת שְׁגֻּאַל גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִנְקֹם נִקְמַת דַּם עֲבָדָיו הַקְּדוֹשִׁים, שְׁנִשְׁפַּךְ כַּמַּיִם, וְיִפֹּל עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם דָּם וָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן. וְלָכֵן בְּאָמְרְךָ אֶת הַשָּׁלֹשׁ תִּבּוֹת הָאֵלּוּ, תִּשְׁפֹּךְ מֵהַיַּיִן אֶל כְּלִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וּתְכַוֵּן שְׁמַדַּת הַדִּין, שֶׁהוּא הַיַּיִן, הַנִּמְשָׁךְ מֵהַבִּינָה דֶּרֶךְ הַגְּבוּרָה, יִפֹּל עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁהִצִּיקוּ לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ זְמַן הַגָּלוּת, וְיִנְקֹם בָּהֶם, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

דָּבָר אַחֵר וְכוּ׳; מְפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק׃ ״בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה,

שְׁתַּיִם. וּבְמוֹרָא גְּדוֹל שְׁתַּיִם. וּבְאֹתוֹת שְׁתַּיִם. וּבְמוֹפְתִים שְׁתַּיִם:

בְּאָמְרָהּ אֶת הָעֶשֶׂר מַכּוֹת, תִּשְׁפֹּךְ עֶשֶׂר פְּעָמִים מֵהַכּוֹס

אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם. וְאֵלּוּ הֵן:

דָּם. צְפַרְדֵּעַ. כִּנִּים. עָרוֹב. דֶּבֶר. שְׁחִין. בָּרָד. אַרְבֶּה. חֹשֶׁךְ. מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

וּבְמוֹרָא גָּדוֹל, וּבְאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים״, שֶׁכָּל אֶחָד כְּלוּל מִשְּׁתַּיִם, שֶׁהֵם בְּיַחַד עֶשֶׂר, וּמִשָּׁם קִבְּלוּ הַמִּצְרִים עֶשֶׂר מַכּוֹת לְהַכְנִיעַ אֶת הָעֲשָׂרָה כִּתְרִין דִּמְסַאֲבוּתָא, שֶׁרָצוּ הַמִּצְרִים לְהִתְגַּבֵּר בָּהֶם עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת נִכְנְעוּ לְגַמְרֵי.

❖ ❖ ❖

אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֵלּוּ הָעֲשָׂר מַכּוֹת שֶׁקִּבְּלוּ הַמִּצְרִים, יֵשׁ בָּהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, כִּי בְּכָל מַכָּה שֶׁקִּבְּלוּ, יֵשׁ בָּזֶה שְׁמוֹת וְיִחוּדִים גְּדוֹלִים, שֶׁכִּוְּנוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְהַכּוֹת אֶת נוּקְבָא דְּסִטְרָא אַחֲרָא, וּכְמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ אָז הַמִּצְרִים אֶת הָעֶשֶׂר מַכּוֹת, אָנוּ מְבַקְּשִׁים מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַכְשָׁו, שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכּוֹת אֶת הַנּוּקְבָא דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהִיא לִילִי״ת, הַמַּחְטֵאת אֶת הָאָדָם בְּפֶגֶם הַבְּרִית, וְנִזְכֶּה לְבַטְּלָהּ לְגַמְרֵי. וְלָכֵן בְּאָמְרָהּ אֶת אֵלּוּ עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת, תִּשְׁפֹּךְ מֵהַיַּיִן אֶל כְּלִי עֶשֶׂר פְּעָמִים, כְּדֵי לִשְׁבֹּר וּלְבַטֵּל אֶת הָעֲשָׂרָה כִּתְרִין דִּמְסַאֲבוּתָא. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא וָאֵרָא): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: בָּעוֹלָם הַזֶּה פָּרַעְתִּי מִמִּצְרִים בְּעֶשֶׂר מַכּוֹת, אֲבָל לֶעָתִיד אֲנִי נִפְרָע לָכֶם מִגּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל לח, כב): ״וְנִשְׁפַּטְתִּי אִתּוֹ בְּדֶבֶר וּבְדָם וְגֶשֶׁם שׁוֹטֵף וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ אֵשׁ וְגָפְרִית אַמְטִיר עָלָיו וְעַל אֲגַפָּיו וְעַל עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ, וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנוֹדַעְתִּי לְעֵינֵי גּוֹיִם רַבִּים וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה״; אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה וְיַגִּיעַ.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִימָנִים:

יִשְׁפּוֹךְ מֵהַכּוֹס לִכְלִי שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים:

דְּצַ״ךְ. עֲדַ״שׁ. בְּאַחַ״ב:

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עַל הַמַּטָּה שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה חָקוּק: דְּצַ״ךְ, עֲדַ״שׁ, בְּאַחַ״ב, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ח׳, סִימָן ג׳): לֵךְ וְהַפָּרַע מִמֶּנּוּ. אָמַר לוֹ: הֵיאַךְ אֶבְיא עָלָיו עֶשֶׂר מַכּוֹת, אָמַר לוֹ: ״וְאֶת הַמַּטֶּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ״, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הַמַּטֶּה מִשְׁקַל אַרְבָּעִים סְאָה הָיָה וְשֶׁל סַנְפִּירְנוֹן הָיָה, וְעֶשֶׂר הַמַּכּוֹת חֲקוּקוֹת עָלָיו נוֹטָרִיקוֹן: דְּצַ״ךְ, עֲדַ״שׁ, בְּאַחַ״ב, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּטַּכְסִיס הַזֶּה תָּבֹא עָלָיו אֶת הַמַּכּוֹת. וְכֵן הוּא (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): מַקֵּל הוּא שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אוֹתוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית כְּשֶׁבָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִפְקִידוֹ לָאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן הִפְקִידוֹ לַחֲנוֹךְ, וַחֲנוֹךְ הִפְקִידוֹ לְנֹחַ, וְנֹחַ הִפְקִידוֹ לְשֵׁם, וְשֵׁם הִפְקִידוֹ לְאַבְרָהָם, וְאַבְרָהָם הִפְקִידוֹ לְיִצְחָק, וְיִצְחָק הִפְקִידוֹ לְיַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב הוֹרִידוֹ לְמִצְרַיִם וְהִפְקִידוֹ לְיוֹסֵף בְּנוֹ, וּכְשֶׁמֵּת יוֹסֵף, שָׁלְלוּ הַמִּצְרִים אֶת בֵּיתוֹ, וְהֵבִיאוּ אוֹתוֹ מֹשֶׁה (הַמַּקֵּל) בְּפַלְטְרִין שֶׁל פַּרְעֹה, וְיִתְרוֹ הָיָה אֶחָד מִגְּדוֹלֵי חַרְטוּמֵי מִצְרַיִם, וְרָאָה אוֹתוֹ מֹשֶׁה וַחֲמָדוֹ בְּלִבּוֹ וּגְנָבוֹ וְהֵבִיאוֹ לְבֵיתוֹ. וְאוֹתוֹ מַטֶּה חָקוּק עָלָיו שֵׁם הַמְפֹרָשׁ, וְאוֹתָן עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַמִּצְרִים, וְהָיָה כָּתוּב בּוֹ: דְּצַ״ךְ, עֲדַ״שׁ, בְּאַחַ״ב. וְעוֹד כַּמָּה יָמִים וְכַמָּה שָׁנִים הָיָה הַמַּטֶּה מֻנָּח בְּבֵית יִתְרוֹ אֲבִי וְכוּ׳, וּמֹשֶׁה לְקָחוֹ מִמֶּנּוּ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וּכְדֵי לְהַזְכִּיר גַּם אֶת הַגֵּס שֶׁהָיָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עִם הַמַּטֶּה, לָזֹאת אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַזְכִּירִים גַּם דְּצַ״ךְ, עֲדַ״שׁ, בְּאַחַ״ב. וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

יְמַלֵּא הַכּוֹס בְּיַיִן

רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת? בְּמִצְרַיִם מַה הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת ח, טו): 'וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא'. **וְעַל הַיָּם מַה הוּא אוֹמֵר** (שְׁמוֹת יד, לא): 'וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם, וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְהוָה, וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ'. כַּמָּה לָקוּ בְּאֶצְבַּע, עֶשֶׂר מַכּוֹת. אֱמֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת:

רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה לִבְוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְדָבָר זֶה לֹא יַעֲלֶה עַל הַרַעְיוֹן, וְאֵין בְּיַד שֵׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל דָּבָר זֶה, כִּי אִם הַכֹּל אֶלְקוּת גָּמוּר הוּא, אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ בְּרִיאָה, וְאֵיךְ שֶׁיֵּשׁ בְּחִירָה?! וְכַמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סד), שֶׁזֶּה סוֹד חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁמַּכְרִחִים לְהַגִּיד יֵשׁ וְאַיִן, וְהֵם שְׁנֵי הֲפָכִים, שֶׁמִּצַּד אֶחָד זֶה הַיְדִיעָה וּמִצַּד שֵׁנִי זוֹ הַבְּחִירָה. וּבְאֶמֶת גַּם הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה הֵם דָּבָר אֶחָד, הַיְנוּ הַשְׂגָּחָה וְהַשָּׁבַע, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יז); וְהָעִנְיָן הוּא שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ה.): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לֹא אָבוֹא בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, עַד שֶׁאָבוֹא לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. וּמִי אִיכָּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה? אִין, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קכב, ג): ״יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו״. וְעַל־פִּי סוֹד הוּא, שֶׁיֵּשׁ יִחוּד תָּמִידִי, שֶׁזֶּה יִחוּד אַבָּא וְאִמָּא, הֵם תְּרֵין רַעִין דְּלָא מִתְפָּרְשִׁין, וְכֵן יֵשׁ יִחוּד שֶׁאֵינוֹ תָּמִידִי, וְהוּא זְעֵיר וְנוּקְבָא, וְהֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה;

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל אַרְבַּע מַכּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים עח, מט): **׳יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים׳. עֶבְרָה אַחַת, וָזַעַם שְׁתַּיִם, וְצָרָה שָׁלֹשׁ, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים אַרְבַּע. אֱמֹר מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לָקוּ אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת:**

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל חֲמִשָּׁה מַכּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ׳יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים׳. חֲרוֹן אַפּוֹ אַחַת, עֶבְרָה שְׁתַּיִם, וָזַעַם שָׁלֹשׁ, וְצָרָה אַרְבַּע, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים חֲמִשָּׁה. אֱמֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַכּוֹת:

כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ יִחוּד לְמַטָּה, עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ יִחוּד לְמַעְלָה, שֶׁהוּא הַמְשָׁכַת הַמֹּחִין, וְהַיִּחוּד שֶׁלְּמַטָּה זֶה ו״ה, יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, וְהַיִּחוּד שֶׁל מַעְלָה זֶה י״ה, יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וְהֵם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, וּכְשֶׁנִּשְׁמְעוֹת יִשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹות בִּשְׁלֵמוּת וּבְשִׂמְחָה עֲצוּמָה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְגַם אֻמּוֹת הָעוֹלָם יוֹנְקִים מִזֶּה, כִּי כָל הַהַשְׁפָּעוֹת בָּאוֹת רַק בִּזְכוּת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּשֶׁהֵם מְקַיְּמִים אֶת הַמִּצְוֹות, שֶׁהֵם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁמְחָה, וְכֵן לוֹמְדִים תּוֹרָה שֶׁהִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, לִשְׁמָהּ — לְשֵׁם אֵל עוֹלָם,

וּבִקְרָט כְּשֶׁעוֹסְקִים בִּתְפִלָּה, שֶׁהוּא הַמְשָׁכַת הַמֹּחִין, אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל זֶה הָעוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה יִחוּד לְמַטָּה, וְזֶה גּוֹרֵם שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה יִחוּד לְמַעְלָה. וּבָזֶה נָבִין אֶת הַמַּחֲלֹקֶת בֵּין רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לְבֵין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּבֵין רַבִּי עֲקִיבָא; כִּי מָה אִכְפַּת לִי כַּמָּה מַכּוֹת קִבְּלוּ, הֶעָקַר שֶׁנִּכְנְעוּ וְטָבְעוּ בַּיָּם? אֶלָּא מַחֲלֹקְתָּם הָיְתָה כְּפִי סֵדֶר הַמֹּחִין וְהַיִּחוּדִים וְהַזִּוּוּגִים שֶׁעָשׂוּ אָז, כִּי יֵשׁ בָּזֶה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים פְּלָאֵי פְלָאִים (כַּאֲשֶׁר גִּלָּה הָאִישׁ הָאֱלֹקִי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן מֵאוֹסְטְרָאפּאלְיָא הי״ד). וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, כִּי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אָמַר: עַל הַיָּם קִבְּלוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת, שֶׁזֶּה מוֹרֶה עַל יְסוֹד אִמָּא, שֶׁמְּמֻנּוּ בָּאָה הַהַשְׁפָּעָה, שֶׁבּוֹ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, שֶׁנִּפְתְּחָה מִמֶּנּוּ הַהַשְׁפָּעָה לְיִשְׂרָאֵל, וְנִסְתְּמָה הַהַשְׁפָּעָה מִשָּׁם לְמִצְרַיִם, וְלָכֵן לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת, שֶׁנַּעֲלְמוּ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה בִּיסוֹד תְּבוּנָה מֵהֶם, כִּי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אָמַר: עַל הַיָּם קִבְּלוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת, שֶׁנַּעֲלְמוּ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה בִּיסוֹד תְּבוּנָה מֵהֶם, שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לָהֶם, וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁלָּקוּ מֵאתַּיִם מַכּוֹת, הוּא הֶעָלֵם יִחוּד יִשְׂרָאֵל סָבָא וּתְבוּנָה, שֶׁהֵם שְׁנֵי פַּרְצוּפִים שְׁלֵמִים, כְּלוּלִים מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד כָּלוּל מֵעֶשֶׂר כַּיָּדוּעַ, וְנִסְתְּמָה מֵהֶם הַהַשְׁפָּעָה, מִיִּחוּד זֶה שֶׁקֹּדֶם יָנְקוּ מִמֶּנּוּ. וְרַבִּי עֲקִיבָא מְחַבֵּר שְׁנֵי הַדְּבָרִים יַחַד, בֵּין הַהֶפְסֵק שֶׁל הַיִּחוּד בְּפַרְצוּפֵי אַבָּא וְאִמָּא, בֵּין הַהֶפְסֵק בַּהַשְׁפָּעָה מִיסוֹד תְּבוּנָה, וְלָכֵן הֵם מֵאתַּיִם וַחֲמִשִּׁים מַכּוֹת, וְכָל כַּוָּנָתָן הִיא לְהוֹרוֹת הַגְּדֻלַּת הַחִבָּה וְהָאַהֲבָה, שֶׁחִבֵּב הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי כָּךְ בָּאוּ עֲלֵיהֶם רִבּוּי הַמַּכּוֹת. וְיָדוּעַ, אֲשֶׁר כָּל עִנְיַן קְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁנִּקְרַע הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל, זֶה הָיָה גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּחָכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁאָז רָאוּ עַיִן בְּעַיִן אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּגִלּוּי נִפְלָא כָּזֶה, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ כֻּלִּים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה; כִּי בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף, נִקְרְעוּ וְנִפְתְּחוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת, עַד שֶׁרָאוּ עַיִן בְּעַיִן גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ שֶׁנִּכְלֶלֶת הַיְדִיעָה בְּתוֹךְ הַבְּחִירָה, וְהַהַשְׁגָּחָה בְּתוֹךְ הַטֶּבַע, וְהַיֵּשׁ בְּתוֹךְ הָאַיִן, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ ש״ע נְהוֹרִין, כִּי יֵ״ש אַי״ן עוֹלֶה ש״ע עִם הַכּוֹלֵל, שֶׁזֶּה אוֹר הַמַּקִּיף וְאוֹר הַפְּנִימִי. וְלָכֵן, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּאָמְרְךָ אֶת הַמַּאֲמָרִים הָאֵלּוּ — תִּתְלַהֵב מְאֹד, כִּי מִזֶּה תַּמְשִׁיךְ גַּם עַל עַצְמְךָ הָאֲרַת הָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּגִלּוּי רַב וְנוֹרָא מְאֹד, אֲשֶׁר לֹא יְכִילֻהוּ הַרְעָיוֹן, וְעַל־יְדֵי הַזְּכָרַת עִנְיָנִים אֵלּוּ, חוֹזֶרֶת וּנְעוֹרָה אוֹתָהּ הָאָרָה וְנִמְשֶׁכֶת בְּלֵיל פֶּסַח. וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ אֶל דְּבָרִים אֵלּוּ, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ:

אִלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם
וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים
וְלֹא עָשָׂה בֵּאלֹהֵיהֶם דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ עָשָׂה בֵּאלֹהֵיהֶם
וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם
וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם
וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם
וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה
וְלֹא שִׁקַּע צָרֵינוּ בְתוֹכוֹ דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ שִׁקַּע צָרֵינוּ בְתוֹכוֹ
וְלֹא סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה
וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן
וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת
וְלֹא קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי דַּיֵּינוּ:

אִלּוּ קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי
וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל דַּיֵּינוּ:
אִלּוּ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה דַּיֵּינוּ:

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה
וּמְכֻפֶּלֶת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ:

שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְעָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים,
וְעָשָׂה בֵּאלֹהֵיהֶם, וְהָרַג אֶת
בְּכוֹרֵיהֶם, וְנָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם, וְקָרַע לָנוּ
אֶת הַיָּם, וְהֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה,
וְשִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ, וְסִפֵּק צָרְכֵּנוּ
בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְהֶאֱכִילָנוּ אֶת
הַמָּן, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְקֵרְבָנוּ לִפְנֵי
הַר סִינַי, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִכְנִיסָנוּ
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית
הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

עַד כָּאן אוֹמְרִים בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל

כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), כִּי מַדְרֵגַת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ תָּמִיד אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, זֶה שֶׁעַשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא. כִּי בֶּאֱמֶת בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד מַשְׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עַד שֶׁאֵין אָדָם שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מִכָּל צָרוֹתָיו וּמְרִירִיּוּתָיו בְּזֶה הָעוֹלָם. וְלָכֵן גָּלָה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל אֶת הַגְּלוּי הַנִּפְלָא (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצה), עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים ד, ב): ״בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי״, הֵינוּ שֶׁאַפִלּוּ בְּהַצָּרָה בְּעַצְמָהּ, גַּם שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ, וּמַגְדִּיל חַסְדּוֹ עִמּוֹ. וְזֶה גְּלוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד לְמִי שֶׁמְּבִינוֹ, וּבְפֶרֶט מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל מַה קּוֹרֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵיךְ שֶׁכָּל אֶחָד מָלֵא יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים. וּכְמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן קיט): כְּפִי רִבּוּי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שְׁנִמְצָאִים כָּאן בְּזֶה הָעוֹלָם, אֵין נִמְצָא עוֹלָם הַזֶּה כְּלָל, אֶלָּא גֵּיהִנּוֹם. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ (קֹהֶלֶת ב, כג): ״כִּי כָל יָמָיו מַכְאֹבִים וְכַעַס עִנְיָנוֹ, גַּם בַּלַּיְלָה לֹא שָׁכַב לִבּוֹ״ וְגוּ׳; וְעוֹבְרִים עַל בְּנֵי־אָדָם מְרִירוּת כָּזוֹ, שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְאֵין מִי שֶׁיָּבִין אֶת הַזּוּלַת כְּלָל. וּבָא רַבֵּנוּ זַ״ל וְנוֹתֵן לָנוּ עֵצָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, אֵיךְ לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, לְהִתְחַזֵּק וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד, עַל־יְדֵי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם בַּתְּפִלָּה: ״וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת, עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ, וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ״; כִּי אִם אָדָם מִתְבּוֹנֵן, יִרְאֶה שֶׁבְּתוֹךְ צָרוֹתָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַרְחִיב לוֹ, וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, שֶׁגַּם הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים קו) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים עב, יח): ״בָּרוּךְ הַנָּיָ״ה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ״, כֵּיצַד? אָדָם עַל הַמִּטָּה, וְנָחָשׁ מִבַּחוּץ, בָּא לַעֲמֹד, הִרְגִּישׁ לֵיהּ הַנָּחָשׁ, כֵּינָן שֶׁבָּא לִפְשֹׁט רַגְלָיו, בָּרַח הַנָּחָשׁ מִלְּפָנָיו, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כַּמָּה פְּלָאוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִמּוֹ. וּמִי יוֹדֵעַ? בָּרוּךְ הַנָּיָ״ה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ; וְכִי אַחֵר עוֹשֶׂה עִמּוֹ שֶׁאָמַר לְבַדּוֹ? אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ יוֹדֵעַ כַּמָּה

פְּלָאִים עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלָאוֹת עִם כָּל בְּרִיָּה בְּכָל יוֹם, וְהוּא אֲפִלּוּ אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵילוּ נִסִּים וּפְלָאִים עוֹשֶׂה אִתּוֹ, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (נִדָּה לא.): לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ בַּעַל הַנֵּס אֵינוֹ מַכִּיר בְּנִסּוֹ; וְלָכֵן יֵשׁ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַנִּפִּים וְהַחֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, שֶׁעָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ, וּבְכֹחַ זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. וְזֶה הַשֶּׁבַח שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל פֶּסַח, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ כֹּחַ עַל־יְדֵי־זֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמֵנוּ כָּל הַשָּׁנָה. כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ; שֶׁעַל זֶה אָנוּ צְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ: אִלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים — דַּיֵּנוּ; כִּי עֶצֶם זֶה שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, מִקּוֹר הַשִּׂמְחָה וְהַגְּדֻלָּה. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תַּנָּא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק ז׳): אֵין לְךָ אָפָּה בָּעוֹלָם שֶׁהָיְתָה שְׁטוּפָּה בִּדְבָרִים מְכֹעָרִים, וְחֲשׁוּדִים בְּכִשּׁוּפִים וּבְזִמָּה וּבְכָל מַעֲשִׂים רָעִים, אֶלָּא הַמִּצְרִים בִּלְבָד. וְאָמְרוּ (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי): מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרִים שְׁטוּפִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְגִלּוּי עֲרָיוֹת, וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וּבִמְשָׁכָב זָכָר, וּבְהַרְבָּצַת בְּהֵמָה. וְלָכֵן בָּזֶה שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם בְּעַצְמָהּ, מֵאֵמָּה מְזֹהֶמֶת וּמְלֻכְלֶכֶת כָּזוֹ, כְּבָר יֵשׁ לָנוּ עַל מָה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכִבּוּדוֹ וּבְעַצְמוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁעָשָׂה גַּם שְׁפָטִים בָּהֶם, שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הָעֶשֶׂר מַכּוֹת, שֶׁבְּוַדַּאי רָאוּי לָנוּ לִמְצֹא הַרְחָבָה בְּתוֹךְ הַצָּרָה. וּכְמוֹ־כֵן אִלּוּ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים וְלֹא עָשָׂה בֵּאלֹהֵיהֶם — דַּיֵּנוּ, וְכֵן אִלּוּ עָשָׂה בֵּאלֹהֵיהֶם וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם — דַּיֵּנוּ, וְכֵן אִלּוּ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם — דַּיֵּנוּ; כִּי בָּזֶה שֶׁהִכְנִיעוּ אֶת אֱלֹהֵי מִצְרַיִם, וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, הָיוּ נְסִים נִגְלִים, כִּי הָרְגוּ עוֹד רִבְבוֹת מִצְרַיִם שֶׁהִשְׁתַּעְבְּדוּ עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים קלו, סִימָן י׳): ״לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם״; בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁלַח הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַכַּת בְּכוֹרוֹת, אָמַר לוֹ: כַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וָמֵת כָּל בְּכוֹר, נִכְנְסוּ כָּל הַבְּכוֹרוֹת אֶצֶל אֲבוֹתֵיהֶם, וְאָמְרוּ לָהֶם: כָּל מַה שֶּׁאָמַר מֹשֶׁה — הֲבִיא עָלֵינוּ, אֵין אַתֶּם מְבַקְּשִׁים שְׁנוֹחֲיָה? ! בֹּאוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת הָעִבְרִים הָאֵלּוּ מִבֵּינֵינוּ, וְאִם לָאו — אָנוּ מֵתִים; הֵשִׁיבוּ לָהֶם וְאָמְרוּ: אֲפִלּוּ

כָּל הַמְּצָרִים מְתִים אֵינָן יוֹצְאִין מִכָּאן. מֶה עָשׂוּ? נִכְנְסוּ כָּל הַבְּכוֹרוֹת אֵצֶל פַּרְעֹה, וְהָיוּ מְצַוְּחִין לְפַרְעֹה, וְאוֹמְרִים: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ הוֹצֵא אֶת הָעָם הַזֶּה, שֶׁבְּשְׁבִילָם רָעָה תָּבוֹא עָלֵינוּ וְעָלֶיךָ. אָמַר לַעֲבָדָיו: צְאוּ וְקַפְּחוּ שׁוֹקֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ. מֶה עָשׂוּ הַבְּכוֹרוֹת? מִיָּד יָצְאוּ וְנָטְלוּ כָּל אֶחָד חַרְבּוֹ וְהָרַג אֶת אָבִיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם", "לְמַכֵּה בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם" אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא "לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם", שִׁשִּׁים רִבּוֹא הָרְגוּ הַבְּכוֹרוֹת בַּאֲבוֹתֵיהֶם. וְלָכֵן אָנוּ מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנָּקַם וְנִקְמַת יִשְׂרָאֵל מֵהַמִּצְרִים, שֶׁשִּׁעְבְּדוּ אוֹתָם מְאֹד, וְכֵן אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם — דַּיֵּנוּ; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִבְטִיחַ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (בְּרֵאשִׁית טו, יד): "וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל" וְגוֹ', וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ט.): אָמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, שֶׁאִלּוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב, שֶׁלֹּא יֹאמַר אוֹתוֹ צַדִּיק: וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם — קַיֵּם בָּהֶם, וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל — לֹא קַיֵּם בָּהֶם וְכוּ'. (שְׁמוֹת יב, לו): "וַיְשַׁאִלוּם", אָמַר רַבִּי אַמִּי: מְלַמֵּד, שֶׁהִשְׁאִילוּם בְּעַל כָּרְחָם. אִיפָּא דְּאָמְרִי, בְּעַל כָּרְחָם דְּמִצְרַיִם, וְאִיפָּא דְּאָמְרִי, בְּעַל כָּרְחָם דְּיִשְׂרָאֵל, מָאן דְּאָמַר בְּעַל כָּרְחָם דְּמִצְרַיִם, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים סח, יג): "וְנְוַת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל", מָאן דְּאָמַר בְּעַל כָּרְחָם דְּיִשְׂרָאֵל, מְשׁוּם מַשּׂוֹי (שְׁמוֹת יב, לו): "וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם", אָמַר רַבִּי אַמִּי, מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂאוּהָ כְּמְצוּדָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: עֲשָׂאוּהָ כְּמְצוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים, שֶׁקִּבְּלוּ אֵז שֶׁפַע גָּדוֹל, אֶת כָּל כַּסְפָּם וּזְהָבָם שֶׁל הַמִּצְרִים. וְכֵן אִלּוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה — דַּיֵּנוּ; כִּי בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף נִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ לְעֵם יִשְׂרָאֵל, כִּי אָז נִפְתְּחוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהָיָה גִּלּוּי אֱלֹקוּת נוֹרָא מְאֹד, עַד שֶׁמּוּבָא (זֹהַר בְּשַׁלַּח סד:): רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל. וְכֵן הוּא (מְכִילְתָּא בְּשַׁלַּח): מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁרָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל וְכָל שְׁאָר הַנְּבִיאִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (הוֹשֵׁעַ יב, יא): "וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה", וּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל א, א): "וַיִּפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים"; מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁבָּא לִמְדִינָה, וְעָלָיו צְפִירָה מַקִּיפָתוּ וְגִבּוֹרִים מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ וַחֲיָלוֹת

מִלְּפָנָיו וּמֵאֲחֲרָיו, הַכֹּל שׁוֹאֲלִין: אֱיזֶהוּ הַמֶּלֶךְ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בָּשָׂר וָדָם כְּמוֹתָם. אֲבָל כְּשֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל הַיָּם, לֹא שָׁאַל אֶחָד מֵהֶם: אֱיזֶהוּ הַמֶּלֶךְ, אֲבָל כְּשָׁרָאוּהוּ הִכִּירוּהוּ, וּפָתְחוּ וְכָלָּם וְאָמְרוּ: זֶה אֵלִי וַאֲנָוֵהוּ. וְכֵן אָמְרוּ (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ז', סִימָן ה'): בֹּא וּרְאֵה שֶׁשְּׁפָחוֹת בִּימֵי מֹשֶׁה הָיוּ רוֹאוֹת מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל גְּדֹל הַנְּבִיאִים. וְזֶה הַשֶּׁבַח הֶכִי גָּדוֹל, שֶׁרָאוּ אָז בְּעֵת קְרִיעַת יַם סוּף. וְכֵן אֵלּוּ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה וְלֹא שִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ — דַּיֵּנוּ; כִּי אֶת כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם מֵהַשִּׁעְבּוּד שֶׁהִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם, נִשְׁקַע וְנִטְבַּע עִם הַמִּצְרִים בַּיָּם. וְכֵן אֵלּוּ שִׁקַּע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ וְלֹא סִפֵּק צָרְכֵנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה — דַּיֵּנוּ; כִּי בַּמִּדְבָּר סִבֵּב אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַנְנֵי כָבוֹד, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַבְּאֵר לִשְׁתּוֹת מַיִם, וְאֶת הַמָּן לֶאֱכֹל, וְלֹא הָיָה חָסֵר לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שׁוּם דָּבָר. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כה, סִימָן ד'): "הֶעֱנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם", הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (תְּהִלִּים כג, ה): "תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי", אֵימָתַי אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל דָּבָר זֶה? כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהָיוּ אֻמּוֹת אוֹמְרִים: עֲתִידִין אֵלּוּ לָמוּת בַּמִּדְבָּר. וְאָמְרוּ (תְּהִלִּים עח, יט): "הֲיוּכַל אֵל לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן בַּמִּדְבָּר"? ! מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? הֶסְיָבָן תַּחַת עֲנָנֵי כָבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יג, יח): "וַיַּסֵּב אֱלֹהִים אֶת הָעָם", וְהֶאֱכִילָם מָן, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ח, טז): "הַמַּאֲכִלְךָ מָן בַּמִּדְבָּר", וְהָיָה גָּבְהוֹ שֶׁל מָן יוֹתֵר מִמֵּי הַמַּבּוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים עח, כג): "וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח", וּבַמַּבּוּל כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ז, יא): "וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ", וְהָיוּ אֻמּוֹת רוֹאִין אֶת יִשְׂרָאֵל מְסֻבִּין וְאוֹכְלִין וּמְקַלְּסִין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כג, ה): "תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי" — זֶה הַשֻּׁלְחָן, "כּוֹסִי רְוָיָה" — זֶה הַבְּאֵר, כִּי בַּמִּדְבָּר לֹא הָיָה חָסֵר לְעַם יִשְׂרָאֵל דָּבָר. וְכֵן אֵלּוּ סִפֵּק צָרְכֵנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן — דַּיֵּנוּ; כִּי הַמָּן בְּעַצְמוֹ הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא מְאֹד יוֹתֵר מֵהַכֹּל; כִּי עֲנָנִים, עַנְנֵי הַכָּבוֹד, וְכֵן הַבְּאֵר, זֶה עֲדַיִן לֹא כָּל־כָּךְ חִדּוּשׁ כְּמוֹ הַמָּן, שֶׁהָיָה לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם מַמָּשׁ, לֶחֶם שֶׁהַמַּלְאָכִים נִזּוֹנוּ מִמֶּנּוּ, וּכְמַאֲמָרָם ז"ל (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ז', סִימָן ד'): בְּשָׁעָה שֶׁהוֹרִיד לָהֶם הָאֱלֹהִים אֶת הַמָּן, עָשָׂה לָהֶם אֱלֹהִים כַּמָּה נִסִּים, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ:

לֹא הָיוּ נִצְרָכִין לְהִפָּנוֹת כְּדֶרֶךְ בְּנֵי־אָדָם, לָמָּה כֵּן? אֶלָּא אָמַר הָאֱלֹהִים, יִהְיוּ בָּנַי נִצְרָכִין לְהִפָּנוֹת, וְהֵיאַךְ הִכְתַּבְתִּי עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם אֱלֹהִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פב, ו): "אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם", אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁאֵין הַמַּלְאָכִים צְרִיכִין לְדָבָר זֶה, אַף הֵן לֹא יֵצְרְכוּ לְדָבָר זֶה עוֹד, וְאָמְרוּ (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה ז', סִימָן ד'), עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים עח, כח): "לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ", אַל תְּהִי קוֹרֵא אַבִּירִים, אֶלָּא לֶחֶם אֵיבְרִים, לֶחֶם שֶׁהוּא נִמּוֹחַ בְּאֵבְרֵיהֶם, כִּי הָיָה בַּמָּן נִפְלָאוֹת, פְּלָאֵי פְּלָאוֹת. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן ט'), הַמָּן שֶׁלֹּא הָיָה יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא לְפִי כֹּחַ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, הַבַּחוּרִים הָיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ כְּלֶחֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת טז, ד): "הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם" וְגוֹ', וְהַזְּקֵנִים כְּצַפִּיחִית בִּדְבַשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת טז, לא): "וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחִית בִּדְבָשׁ", וְיוֹנְקִים כְּחָלָב מִשְׁדֵי אִמּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יא, ח): "וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם" וְגוֹ', וְהַחוֹלִים כְּסֹלֶת מְעֹרָב בִּדְבַשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל טז, יט): "וְלַחְמִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ סֹלֶת וָשֶׁמֶן וּדְבַשׁ הֶאֱכַלְתִּיךְ", וְהָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים טַעֲמוֹ אוֹתוֹ מַר וְגַד, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יא, ז): "וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד הוּא", חֲרֵי שֶׁהַמָּן הָיָה מֻשָּׁהוּ מְיֻחָד יוֹתֵר מֵהַבְּאֵר, וְעָנְגֵי כָבוֹד, וּשְׁאָר הַצְּרָכִים שֶׁקִּבְּלוּ בַּמִּדְבָּר, כִּי הַמָּן הָיָה בָּזֶה פְּלָאֵי פְּלָאוֹת. כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא): וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר בִּשְׁעַת יְרִידַת הַמָּן. וְכֵן אִלּוּ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת דַּיֵּנוּ", כִּי הַמָּן זִכּוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְגַמְרֵי, וְהִכְנִיס בָּהֶם קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יוֹמָא עה.) גַּד, שֶׁמַּגִּיד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אִי בֶּן תִּשְׁעָה לְרִאשׁוֹן וְאִי בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן. לָכֵן, שֶׁמַּלְכִּין עֲוֹונוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. תָּנָיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁהַנְּבִיא הָיָה מַגִּיד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מָה שֶּׁבַּחוֹרִין וּמָה שֶּׁבַּסְּדָקִין, כָּךְ הַמָּן מַגִּיד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מָה שֶּׁבַּחוֹרִין וּמָה שֶּׁבַּסְּדָקִין. וְכֵן אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי — דַּיֵּנוּ; כִּי עֶצֶם הַשַּׁבָּת הִיא גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, וְכִמּוּבָא (זֹהַר יִתְרוֹ פח:): מִשּׁוּם דְּכָל מְהֵימְנוּתָא אִשְׁתַּכַּח בִּשַּׁבְּתָא יְהֵבִין לֵיהּ לְבַר נַשׁ נִשְׁמְתָא אַחֲרָא, נִשְׁמְתָא עִלָּאָה, נִשְׁמְתָא דְּכָל שְׁלִימוּ בָּהּ כְּדַבְּגְמָא דַּעֲלְמָא דְּאָתֵי. וּבְגִינֵי כָּךְ אִקְרֵי שַׁבָּת. מַהוּ שַׁבָּת? שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, שְׁמָא דְּאִיהוּ שְׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי. וְאָמְרוּ (תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּה, פֶּרֶק כו): קְדֻשַּׁת

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת, וּקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל — שֶׁלְּשָׁתָן חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת. וְכֵן אִלּוּ קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה — דַּיֵּנוּ; כִּי עֶצֶם הַהִתְקָרְבוּת אֶל הַר סִינַי — כְּבָר נִזְדַּכְּכוּ, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (שַׁבָּת קמ״ו.): יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, פָּסְקָה זוֹהֲמָתָן; כִּי עֶצֶם הַר סִינַי זִכֵּךְ אוֹתָם, וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (נְדָרִים כ׳.): כָּל אָדָם הַמִּתְבַּיֵּשׁ, לֹא בִּמְהֵרָה הוּא חוֹטֵא; וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בּשֶׁת פָּנִים, בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא עָמְדוּ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי. וְכֵן אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — דַּיֵּנוּ; כִּי עַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַם רַק עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי בְּלִי הַתּוֹרָה אֵינָם עַם, וְלָכֵן בְּזֶה שֶׁנָּתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, רָאוּי לָנוּ לִשְׁמֹחַ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמַמְשִׁיכָה לָאָדָם כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (עֲבוֹדָה זָרָה יט׳.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה — נִכְסָיו מַצְלִיחִים לוֹ; וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לוֹ חֶפְצוֹ; וְכֵן אָמְרוּ (אָבוֹת פֶּרֶק ו׳): אֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה; כִּי אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב כְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנְחוֹת קי׳.): כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ — לֹא עוֹלָה, וְלֹא חַטָּאת, וְלֹא מִנְחָה, וְלֹא אָשָׁם, כִּי הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ מְכַפֶּרֶת. וְאָמְרוּ (סִפְרֵי דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן כב): נִקְרֵאת הַתּוֹרָה אוֹר, שֶׁהִיא מְאִירָה לָאָדָם מַה יַּעֲשֶׂה; וְאָמְרוּ (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ח׳, סִימָן ה׳): אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אִם קְרִיתֶם אֶת הַתּוֹרָה, מִצְוָה אַתֶּם עוֹשִׂים עַל עוֹלָמִי, שֶׁאִלְמָלֵא הַתּוֹרָה, כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם חוֹזֵר לְתֹהוּ וָבֹהוּ; וְכֵן אִלּוּ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בָּנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה — דַּיֵּנוּ; כִּי עֶצֶם הַכְּנִיסָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּבָר מַמְשֶׁכֶת לָאָדָם עוֹלָם הַבָּא, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (כְּתֻבּוֹת קי״א.): כָּל הַמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא; וְאָמְרוּ (שָׁם): כָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שָׁרוּי בְּלֹא עָוֹן. כִּי שָׁם מְאִירָה הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית בְּגִלּוּי רַב וְנִפְלָא מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יא׳, יב): ״אֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד, עֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה״; וְלָכֵן עֶצֶם הַדָּבָר שֶׁנִּכְנָסְנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, זֶה כְּבָר מְכַפֵּר לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, וּמַמְשִׁיךְ עַל הָאָדָם אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ ז״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ז׳), אֲשֶׁר

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וֶאֱמוּנָה וְנִסִּים וּתְפִלָּה תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. וּמִכָּל זֶה רָאוּי לָנוּ לְתֵת שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּלֵיל פֶּסַח עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ, עַל אַף שֶׁאֲנַחְנוּ כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ. וְזֶה יִתֵּן לָנוּ אֶת הַכֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כָּל הַשָּׁנָה, שֶׁזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ וְכוּ', עַל כָּל הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּנוּ, וְעוֹשֶׂה עִמָּנוּ כָּל הַשָּׁנָה. וְדָבָר זֶה צְרִיכִים לַחְזֹר וּלְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ כָּל יוֹם וָיוֹם, כִּי מֵרֹב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים, הַמְרִירוּת, וְהַבִּלְבּוּלִים, עֲגְמַת הַנֶּפֶשׁ, הַצַּעַר, וְהַמַּכְאוֹבִים, שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הוּא יָכוֹל לִפֹּל בְּיֵאוּשׁ, וְיַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי. אֲבָל בָּזֶה שֶׁמַּזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת גְּדֶל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמָּנוּ בְּמִצְרַיִם, וְהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, וְנָקַם אֶת נְקָמָתֵנוּ בְּמִצְרַיִם, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַמָּן, וְהִנְחִיל לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְקֵרְבָנוּ אֶל הַר סִינַי, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּמְכַפֵּר לָנוּ אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְחַזֵּק וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמֵנוּ בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע, וְאָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאָסוּר לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֶל הַצַּעַר. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר, הַצַּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו; כִּי הָעִקָּר לְבָרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְלֹא לַחֲזֹר לַאֲחוֹרָיו. וְכַמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן עב), שֶׁהָעִקָּר לֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מֵהָעֲבָר כְּלָל, רַק לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, וַאֲפִלּוּ שֶׁבְּכָל פַּעַם יָבוֹאוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ וְלִשְׁבֹּר אוֹתוֹ, וּלְהַזְכִּיר לוֹ אֶת עֲוֹנוֹתָיו, הָעִקָּר לְבָרֵחַ מִכָּל זֶה, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לִבּוֹ לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא. וְזֶה עִקַּר הַצְּלַת הָאָדָם — כְּשֶׁבּוֹרֵחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵין לְךָ טוֹב מִתְּפִלָּה, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא א'): אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱווּ זְהִירִין בִּתְפִלָּה, שֶׁאֵין מִדָּה אֲחֵרָת יָפָה הֵימֶנָּה, וְהִיא גְּדוֹלָה מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְכוּ', וַאֲפִלּוּ אֵין אָדָם כְּדַאי לָעֲנוֹת בִּתְפִלָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמּוֹ, כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמַרְבֶּה בְּתַחֲנוּנִים, אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמּוֹ, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בְּפֶסַח, לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח, מַצָּה וּמָרוֹר:

יְסַתֵּבֵל בַּזְּרוֹעַ וְיֹאמַר:

פֶּסַח — שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בִּזְמַן שֶׁבֵּית־

רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁבְּלֵיל פֶּסַח עִקַּר הַשֶּׂבַח שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא אוֹמֵר וּמְדַבֵּר וּמְסַפֵּר הַרְבֵּה מִשְׁבְּחוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בְּפֶסַח לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ; כִּי הָעִקָּר בַּלַּיְלָה הַזֶּה לֵיל פֶּסַח — לְדַבֵּר הַרְבֵּה, וּלְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְסַפֵּר אֶת הַנִּפְּיִם וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִצְרַיִם, וְכֵן אֶת הַנִּפְּיִם וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גַּם בַּדּוֹר הַזֶּה, כִּי (פִּסְחִים קטז:): חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם; וּבְוַדַּאי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִתָּנוּ יֵשׁ לוֹ מָה לְסַפֵּר נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמָשָׁךְ יְמֵי חַיָּיו. וְלָכֵן בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח, מְחֻיָּב כָּל אָדָם לְהַזְכִּיר אֶת הַשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעִקָּרִיִּים, שֶׁהֵם הַמְשָׁכַת הַמִּחְיָן בַּלַּיְלָה הַזֶּה: פֶּסַח, מַצָּה וּמָרוֹר; כִּי אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים הֵם הָעִקָּר מַה שֶּׁצְּרִיכִים לְדַבֵּר וּלְשַׁבֵּחַ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח. וְיַאֲרִיךְ לְהַסְבִּיר לִילָדָיו וְלִבְנֵי בֵּיתוֹ, וּלְכָל הַמְסֻבִּים — עַל הַשָּׁלֹשׁ מִצְווֹת הָאֵלּוּ.

❖ ❖ ❖

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עִקַּר הַתַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם, הוּא לִהְיוֹת דָּבוּק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לָאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאָז יֵלֵךְ לוֹ כְּסֵדֶר.

הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, כז): **״וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל. וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃**

כִּי גְּלוּיוֹת מִצְרַיִם הָיְתָה הַגְּאֻלָּה וְהַגְּדֻלּוּת, שֶׁזֶּה פְּגַם הַמַּחְיִן, שֶׁאָז הוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פב), שֶׁמַּה שֶּׁהוֹלֵךְ לְאָדָם שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גְּדֻלּוּת, ״אֲנָא אֶמְלֹךְ״, בְּרַגַע שֶׁאָדָם רוֹצֶה לִהְיוֹת מַשֶּׁהוּ, יֵשׁוּת, אָז הוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא עוֹבֵר עַל הַכֹּל. וְזֶה סוֹד הַדִּלּוּג וְהַקְּפִיצָה, אֲשֶׁר פֶּסַח הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. הֵינוּ כִּי שָׁם הָיָה שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, וְזֶה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פִּדְיוֹן בְּכוֹר, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ד׳). שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עח, נ): ״יְפַלֵּס נָתִיב לְאַפּוֹ״, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י: אוֹתָהּ הַמַּדָּה עַצְמָהּ שֶׁנְּתָנָהּ אֶת מִצְרַיִם הִיא הִצִּילָה אֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי הַמִּצְרִים הִפְרִידוּ בְּחִינַת שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר מִבְּחִינַת כְּסִדֶּר, וּפַרְעֹה אָמַר (שְׁמוֹת ה, ב): ״מִי הַוָ״ה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ וְגוֹ׳, לֹא יָדַעְתִּי אֶת הַוָ״ה״ וְגוֹ׳, וְהִפְרִיד וְעָקַר עַצְמוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְאָמַר (יְחֶזְקֵאל כט, ט): ״יְאֹר לִי וַאֲנִי עָשִׂיתִי״, הֵינוּ שֶׁעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ לְאֶלִיל, וְאָמַר ״אֲנָא אֶמְלֹךְ״, וְלֹא רָצָה לְהַחֲזִיר הַמַּלְכוּת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלָכֵן הִמְשִׁיךְ שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן נִתְקַיֵּם אֲצָלוֹ (תְּהִלִּים קט, יז): ״וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתָּבוֹאֵהוּ וְלֹא חָפֵץ בִּבְרָכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ. וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ, וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ״ וְגוֹ׳, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, שֶׁהִיא מִדַּת הַדִּין, שֶׁנָּקַם בּוֹ וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם עַל־יְדֵי פְּסִיחָה וְדִלּוּג, דַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִינַת שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר, וְנִשְׁאֲרוּ בְּלֹא חִיּוּת, וְנָפְלוּ פְּגָרִים מֻתִּים, וְעַל־יְדֵי כָּךְ נִצְלוּ יִשְׂרָאֵל,

יַגְבִּיהַּ הַמַּצּוֹת וְיֹאמַר:

מַצָּה זוּ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהֶחֱמִיץ, עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּגְאָלָם. שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, לט): **וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת, כִּי לֹא חָמֵץ, כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:**

מַחֲמַת שֶׁהֵם מְקַשְּׁרִים תָּמִיד אֶת בְּחִינַת שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר אֶל בְּחִינַת הַכְּסִדֶּר, הַיְנוּ לְשַׁרֵּשׁ חִיּוּתָם, וְנֶהְפָּכָה לָהֶם לְמִדַּת הָרַחֲמִים, כִּי אֵין הַדִּין נִמְתָּק אֶלָּא בְּשָׁרְשׁוֹ; וְזֹאת הַבְּחִינָה בְּעַצְמָהּ הוֹצִיאָה אוֹתָם מֵהַגָּלוּת בַּלַּיְלָה הַזֶּה. וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַזְכִּיר מַה קָּרָה בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁזֶּה (שְׁמוֹת יב, כז): "וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל, וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ"; וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְכִילְתָּא בֹּא, פָּרָשָׁה יב): לְלַמְּדֵךְ, שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ הַנִּסִּים הָאֵלּוּ, שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם — צָרִיךְ לְשַׁבֵּחַ. וְזֶה עִקַּר הַשֶּׁבַח, שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל גֹּדֶל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת, שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנִּגַּף אוֹתָם, וְאוֹתָנוּ הִצִּיל, וְכָזֶה שֶׁאֲנַחְנוּ מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ עָלֵינוּ אוֹר עֶלְיוֹן גָּדוֹל מְאוֹד כִּי כָּל שֶׁאָדָם מְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר נִמְשָׁךְ עָלָיו הָאֶרַת הַשְּׁכִינָה שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ מְסוֹבֶבֶת אוֹתוֹ, וְהֵבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

מַצָּה זוּ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִין וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֲכִילַת מַצָּה הִיא גִּלּוּי הַשְׁגָּחָה, כִּי מַצָּה הוּא מַאֲכַל הָאֱמוּנָה, כִּי הֶאֱמִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיְּפַרְנְסֵם בְּהַרְחָבָה, אַף שֶׁיּוֹצְאִים מִמְּקוֹם

יְשׁוּב אֶל מִדְבָּר שַׁמָּם. וּצְרִיכִים לִזְכֹּר, אֲשֶׁר כָּל עִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד כְּשֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוֹת שַׁיָּךְ בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד כְּשֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוֹות רָעוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, וּבְכָל מִינֵי הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, זֶה נִקְרָא גָּלוּת מִצְרַיִם (לִקּוּטֵי־הַלָּכוֹת, גִּלּוּחַ, הֲלָכָה ג׳). וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מְשֻׁקָּעִים מְאֹד בְּטֻמְאַת מִצְרַיִם, בְּגִלּוּלֵי הַחֲטָאִים וְהָעֲוֹונוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּבִפְרָט בְּפֶגֶם הַבְּרִית, טֻמְאַת וְזֵהֲמַת מִצְרַיִם, כִּי הַמִּצְרִיִּים הָיוּ מְאֹד מְזֻהָמִים בְּחַתָּנוּת נאוף, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (תורת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי): הַמִּצְרִיִּים הָיוּ שְׁטוּפִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וּבִשְׁפִיכוּת דָּמִים, וּבְגִלּוּי עֲרָיוֹת, וּבְמִשְׁכָּב זָכָר, וּבְהַרְבָּעַת בְּהֵמָה; וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁנָּפְלוּ כָּל־כָּךְ בְּזֵהֲמַת טֻמְאַת הַמִּצְרִים, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ וְתַאֲוֹותָיו וּמִדּוֹתָיו הָרָעוֹת, וּמֵחֲמַת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוֹותָיו מְאֹד מְאֹד, אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם בְּשׁוּם תּוֹכָחָה וּמוּסָר, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, עַל־כֵּן הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו שׁוֹלֵחַ לוֹ לְפָעָמִים הִתְנוֹצְצוּת גְּדוֹלָה וְהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה בְּלִבּוֹ, שֶׁיָּשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת כְּרוּזָא דִּלְעֵילָא, שֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּכָל יוֹם כְּרוּז מֵהַשָּׁמַיִם לָשׁוּב אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה כְּלַל הַהִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה שֶׁנִּכְנְסוּ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם וְיוֹם, בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, כִּי הַנְּשָׁמָה שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל מַמָּשׁ, וְלָכֵן יֵשׁ לְכָל אֶחָד בְּכָל יוֹם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ הַכְּרוּז שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שׁוֹמַעַת. וְצָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיְּחוּס עַל נַפְשׁוֹ, וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו הַהִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, יְמַהֵר לְהַמְלִט עַל נַפְשׁוֹ, וְאַל יִסְתַּפֵּל לַאֲחוֹרָיו כְּלָל; כִּי מֻחְמַת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּשִׁטְיוֹת וּבְתַאֲוֹות וּבִלְבּוּלִים כָּל־כָּךְ, עַל־כֵּן כְּשֶׁיִּתְחִיל לַחְשֹׁב אֵיךְ, וּמָה, וּבְאֵיזֶה אֹפֶן יִבְרַח מִתַּאֲוֹותָיו, וּבְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ יִקְּבֶה לְתְשׁוּבָה, וְאֵיךְ, וּמֵהֵיכָן, וּבְאֵיזֶה אֹפֶן יִתְפַּרֵּס, אַז בְּוַדַּאי יַחֲזֹר וְיָשׁוּב לְאַוַּלְתּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם; עַל־כֵּן בְּתִחִלַּת הִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִיָּד שְׁמִּתְעוֹרֵר, וְאַל יַבִּיט לַאֲחוֹרָיו כְּלָל, יְהֶיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, יְחוּס עַל נַפְשׁוֹ, וְיִבְרַח בְּחִפָּזוֹן מִמַּה שֶׁהוּא צָרִיךְ לִבְרֹחַ, אָסוּר לוֹ אָז לַחְשֹׁב שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת, רַק יִבְטַח בַּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיַשְׁלִיךְ עָלָיו יְהָבוֹ וְהוּא יְכַלְכְּלֵהוּ. וְזֶה סוֹד פֶּסַח, שֶׁאָז הָיָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז נִתְגַּלָּה אוֹר רַב מִלְמַעְלָה, שֶׁזּוֹ הַהִתְעוֹרְרוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּכְנְסָה בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָז תֵּכֶף יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, כִּי הָיוּ נִשְׁאָרִין שָׁקוּעִים שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם, כַּמּוּבָא, שֶׁזֶּה

מַרְאֶה אֶת הַמָּרוֹר וְיֹאמַר

מָרוֹר זֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁמָּרְרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת א, יד): **'וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה, אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ':**

וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם; כִּי כְּשֶׁצֵּרִיכִין לִבְרֹחַ מִמַּה שֶּׁצֵּרִיכִין לִבְרֹחַ, מִפַּח יָקוּשׁ, אֵז אָסוּר לַחֲשֹׁב עַל פַּרְנָסָה; כִּי כְּמוֹ כְּשֶׁנּוֹפְלִים עַל הָאָדָם רוֹצְחִים וְגַזְלָנִים, אוֹ חַיּוֹת רָעוֹת, וְהוּא מִמַּהֵר לָנוּס וְלִבְרֹחַ מֵהֶם, בְּוַדַּאי אֵינוֹ חוֹשֵׁב אֵז — מֵהֵיכָן יִתְפַּרְנֵס וְכֵיצַד, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִן הַשָּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת וּמִתַּחְתִּיו, וּמִיסוּרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמֵהַגֵּיהִנּוֹם שֶׁנָּפַל לְשָׁם, אֵז הוּא צָרִיךְ לִבְרֹחַ לְמַהֵר וּלְהָמָלֵט עַל נַפְשׁוֹ, כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְגַם צֵדָה לֹא יַעֲשֶׂה לוֹ, וְיִבְטַח בְּהַשֵּׁם וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹהָיו כִּי לֹא יַעַזְבֵהוּ. וְלָכֵן אָנוּ מַזְכִּירִים אֶת עַצְמֵנוּ עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח מָה זּוֹ מַצָּה? מַצָּה זוֹ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִין עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ, עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּגְאָלָם; וְדָבָר זֶה שִׁיּוּךְ אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע, הָעִקָּר רַק לִבְרֹחַ תֵּכֶף־וּמִיָּד מֵהָרָע, וְלָרוּץ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַדְבִּיק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְיִזְכֹּר תָּמִיד, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ תִּהְיֶה לוֹ הַגְּאֻלָּה, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

מָרוֹר זֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים כָּל מִינֵי מְרִירוּת דְּמְרִירוּת, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא עֵצָה לְנַפְשׁוֹ מֵרֹב צַעַר וּמַכְאוֹבִים רָעִים,

שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְכָל הַמְּרִירִיּוֹת הָאֵלּוּ בָּאוֹת רַק מֵחֲמַת פְּגַם הַבְּרִית, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נ׳):

וּצְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְּרִירִיּוֹת שֶׁעוֹבְרֶת עָלָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וּבְכָל רֶגַע וָרֶגַע, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה טז.): רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב ז, יח): ״וַתִּפְקְדֶנּוּ לִבְקָרִים״. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אָדָם נִדּוֹן בְּכָל שָׁעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״לִרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ״. וְזֶה שֶׁאָנוּ מַזְכִּירִים בְּלֵיל פֶּסַח: מָרוֹר זֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁמֵּרְרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם; כִּי שָׁם הָיְתָה טֻמְאַת הַבְּרִית, שֶׁמִּזֶּה בָּאָה הַמְּרִירוּת שֶׁאָדָם סוֹבֵל, וְלָכֵן אֵין שׁוּם עֵצָה לְהַמְתִּיק אֶת הַמְּרִירוּת, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁיִּבְרַח אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַמְשַׁמֵּחַ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מֵהַגָּלוּת, אֶלָּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא מַכְנִיס שִׂמְחָה בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמְלַמֵּד אוֹתָנוּ עֵצוֹת אֵיךְ לִשְׂמֹחַ, שֶׁזֶּה סוֹד (שְׁמוֹת א, ה): ״וְיוֹסֵף הָיָה בְּמִצְרָיִם״. וּמוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהֲרַנ״ת זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הוֹרָאָה, הֲלָכָה ו׳, אוֹת נז), כִּי עִקַּר הַקִּיּוּם וְהַתִּקָּנָה הוּא עַל־יְדֵי יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ, שֶׁיּוֹדֵעַ בְּכָל פַּעַם לְנַשֵּׁב לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּלְנַפֵּחַ הָעֲפָרוּרִיּוֹת, שֶׁהִיא הָעַצְבוּת, מִלִּבָּם, וּלְהָלְהִיב לִבָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְמָדָּה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ט׳), כִּי הוּא יוֹדֵעַ לְהַפֵּךְ כָּל הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה, לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה, וְלָכֵן שָׁלַח אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמִצְרַיִם, וְנִמְכַּר שָׁם לְעֶבֶד, שֶׁזּוֹ מְרִירוּת הָעַצְבוּת וְהָעֲבָדוּת, וְעָמַד בְּנִסָּיוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לט, ב): ״וַיְהִי יוֹסֵף אִישׁ מַצְלִיחַ״, וְאָמְרוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה פו, סִימָן ד׳), שֶׁהָיָה מְפַזֵּז וּמְרַקֵּד שָׁם, וְהָיָה מְשַׂמֵּחַ אֶת כֻּלָּם; כִּי בְּמְרִירוּת הַגָּלוּת כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּרֶת הָעַצְבוּת בְּיוֹתֵר, עִקַּר הָעֵצָה לַעֲשׂוֹת מִלֵּי דְּשָׁטוּתָא, כְּדֵי לְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשׁוֹ בִּמְרִירוּת כָּזוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן כד), אֲשֶׁר טֶבַע הָאָדָם לְמַשֵּׁךְ עַצְמוֹ לְמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת, מֵחֲמַת פְּגִעֵי וּמִקְרֵי הַזְּמַן. וְכָל אָדָם מָלֵא יִסּוּרִים, עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכֹחַ גָּדוֹל לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יוּכַל, וַאֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְּשָׁטוּתָא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּדָוִד, שֶׁהָיָה מְשַׁנֶּה טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ

(תְּהִלִּים לד, א), שֶׁהָיָה שָׁם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה וּבְגָלוּת גְּדוֹלָה, וְעַל־כֵּן עָשָׂה שָׁם מַעֲשֶׂה שְׁטוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל א׳ כא, יד): "וַיְתָו עַל דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר וַיֹּרֶד רִירוֹ אֶל זְקָנוֹ" וְגוֹ'; וְעַל־כֵּן עִקַּר קִיּוּמָם בְּמִצְרַיִם וְיִצִּיאָתָם מִשָּׁם הָיָה עַל־יְדֵי "וַיּוֹסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם", שֶׁהִקְדִּים לִשְׁלֹחַ אֶת יוֹסֵף הַצַּדִּיק לְשָׁם, וְזֶה (שְׁמוֹת א, יד): "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים" וְגוֹ', כִּי עִקַּר מְרִירוּת הַגָּלוּת הִיא בְּחִינַת עֲבֹדוּת, שֶׁנִּמְשָׁכֶת מִזֶּהֱמַת הַנָּחָשׁ, מִבְּחִינַת "בִּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה", בְּחִינַת הִתְגַּבְּרוּת הָעֲצָבוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת "טִיט הַיָּוֵן", שֶׁעַל זֶה צָעַק דָּוִד (תְּהִלִּים סט, ג־טו): "טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד" וְגוֹ', "הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאַל אֶטְבָּעָה" וְגוֹ'; וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּהַעֲלוֹתְךָ קנג.): "בַּעֲבֹדָה קָשָׁה" — בְּקַשְׁיָא, "בְּחֹמֶר" — בְּחֻמְרָא דִּשְׁמַעְתְּתָא, "וּבִלְבֵנִים" — בְּלִבּוּן הִלְכְתָא, כִּי זֶה עִקַּר מְרִירוּת הַגָּלוּת, שֶׁמְּבַלְבֶּלֶת הַשִּׂמְחָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא בְּחִינַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה אֲנַפִּין נְהוֹרִין, עַל־יְדֵי הַקַּשְׁיוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, שֶׁזֶּה חֻמְרָא דִּשְׁמַעְתְּתָא וּלְבוּן דְּהִלְכְתָא, כִּי עִקַּר אִסּוּקָא שְׁמַעְתְּתָא אֲלִיבָּא דְּהִלְכְתָא הוּא לְבָרֵר וּלְלַבֵּן עִצּוֹת אֲמִתִּיּוֹת לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְצֵאת מִזֶּהֱמַת דְּהַאי עַלְמָא שְׁפֵלָה, וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. וּבְשָׁבִיל זֶה עִקַּר הַהִתְקָרְבוּת לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים וּלְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כְּדֵי שֶׁהֵם יוֹרוּ לָנוּ אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר גִּלֵּךְ בָּהּ, וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה בְּכָל עֵת, בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכָה כָּל אֶחָד לְצֵאת מִמַּה שֶּׁצָּרִיךְ לָצֵאת וּלְהִתְקָרֵב וְלָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל הַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁהִיא מְרִירוּת הַגָּלוּת, שֶׁהִיא הָעֲצָבוּת, מִתְגַּבֶּרֶת כָּל־כָּךְ וּמְמָרֶרֶת אֶת חַיֵּי יִשְׂרָאֵל בְּקַשְׁיוֹת וּבִבְלְבּוּלֵי הָאֱמוּנָה וּבִבְלְבּוּלֵי עִצּוֹת, עַד שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים לְלַבֵּן הַהֲלָכָה וְהַדֶּרֶךְ וְהַהִלּוּךְ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה "וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה", שֶׁהִיא תַּאֲוַת מָמוֹן וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה, שֶׁמַּכְרִחִין לָצֵאת מֵאֹהֶל תּוֹרָה, לָצֵאת מִבֵּית־הַמִּדְרָשׁ אֶל הַשָּׂדֶה, לַעֲסֹק בְּפַרְנָסָה, עַד שֶׁמַּטְרִידוּ בְּכָל עֲבוֹדָה בַּשָּׂדֶה, וּמְסִיתוֹ וּמַדִּיחוֹ מִלְּקַבֵּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה עַל־כָּל־פָּנִים. וְזֶה "אֶת כָּל עֲבוֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ", וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סוֹטָה יא.): בְּפֶה רַךְ, שֶׁבְּתְחִלָּה נִכְנָס עִמּוֹ הַבַּעַל־דָּבָר וְהִסְטָרָא אָחֳרָא בְּפֶה רַךְ וּמִתְלַבֵּשׁ בְּמִצְוֹת, וְאוֹמֵר לוֹ: "הֲלֹא אִי אֶפְשָׁר לֵישֵׁב בְּבֵית־

הַמִּדְרָשׁ כָּל יוֹם, וְהֻכְרַח לָצֵאת אֶל הַשָּׂדֶה לַעֲסֹק בִּמְלָאכָה וּבְמַשָּׂא וּמַתָּן, וְכִי אַתָּה רוֹצֶה לָמוּת, אוֹ לִהְיוֹת עָנִי, וּמְקֻבָּל״ וְכוּ׳, עַד שֶׁמַּשְׁלִיכוֹ בְּתוֹךְ עִמְק טִיט הַיָּוֵן, שֶׁהוּא אֲנָפִּין חֲשׁוּכִין, מְרִירוּת הָעֲצָבוּת שֶׁל הַמָּמוֹן, בְּחִינַת ״בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנּוּ״, עַד שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּרְוִיחַ מָמוֹן, אֵינוֹ מַסְפִּיק לוֹ כָּל יָמָיו, כִּי מִשְׁתּוֹקֵק בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר, וְכָל מַה שֶּׁמַּרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְּאָגָה׳, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (אָבוֹת, פֶּרֶק ב׳); כִּי מְסִיתוֹ לִבְנוֹת פִּתְחוֹ וְרַעֲמְסֵס, שֶׁהֵם בִּנְיָנִים גְּדוֹלִים וּגְבוֹהִים שֶׁבּוֹנִים לְעַצְמָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ג, יד): ״הַבֹּנִים חָרְבוֹת לָמוֹ״. וּכְתִיב (תְּהִלִּים מט, יב): ״קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ לְעוֹלָם״, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בַּדּוֹר הַזֶּה, שֶׁבְּנֵי־אָדָם שׁוֹכְחִים לַגְּמָרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְרָצִים יוֹמָם וָלַיְלָה אַחַר הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב, וּמְקַנְּאִים בִּבְנֵי־אָדָם, וְכָל אֶחָד רוֹצֶה לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ בַּיִת יוֹתֵר מִפֹּאַר מֶאֲשֶׁר יֵשׁ לַחֲבֵרוֹ, וְנִכְנָס בְּחוֹבוֹת עֲצוּמִים, וּמִסְתַּבֵּךְ בְּצָרוֹת וּבְיִסּוּרִים, וְכֵן תָּמִיד הָאָדָם מִסְתַּבֵּךְ רַק בִּגְדוֹלוֹת מִמֶּנּוּ, רוֹצֶה לִהְיוֹת עָשִׁיר גָּדוֹל, וְקוֹנֶה לְעַצְמוֹ כָּל דָּבָר הַמַּרְבֶּה הֶבֶל, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּעַל חוֹב גָּדוֹל, וְנִכְנָס בִּמְרִירוּת, בְּעֲצָבוּת וּבְדָכָאוֹן, וְחַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל. וְכָל זֶה אָנוּ מְזַכִּירִים לְעַצְמֵנוּ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח, בְּשָׂעָה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים אֶת הַמָּרוֹר, לְזָכֹר הֵיטֵב, אֲשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא מָלֵא מְרִירוּת, וְאֵין מַה לִּרְדֹּף אַחֲרָיו, כִּי חֶבֶל עַל כָּל יוֹם, וְעַל כָּל שָׁעָה, וְעַל כָּל רֶגַע שֶׁמְּאַבְּדִים טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, כִּי מַחֲלִיפִים עוֹלָם נִצְחִי בְּעוֹלָם עוֹבֵר, כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן, וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ יוֹצְאִים מִפֹּה, וְלָכֵן לָמָּה לָנוּ לִמְשֹׁךְ אֶת עַצְמֵנוּ לִמְרִירוּת הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, יוֹתֵר טוֹב לִבְרֹחַ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמֵנוּ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד טוֹב מִזֶּה שֶׁאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָשִׂיחַ וּלְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהַבֵּן אֶל אָבִיו, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ; כִּי עִקַּר הַמַּחְיָן נִמְשָׁכִין לָאָדָם עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֱמוּנָה, כִּי לֹא יְדַבֵּר אָדָם אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֶלָּא אִם יִזְכֶּה לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻקֶּקֶת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב): אִם הָיָה יוֹדֵעַ הָאָדָם יְדִיעָה בְּלֹא שָׁלֵם, שֶׁמְּלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹמֵד בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יג, ח): **'וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם'. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בִּלְבָד גָּאַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶלָּא אַף אוֹתָנוּ גָּאַל עִמָּהֶם. שֶׁנֶּאֱמַר** (דְּבָרִים ו, כג): **'וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אוֹתָנוּ לָתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵינוּ׃**

וְשׁוֹמֵעַ הַתְּפִלָּה, וַדַּאי הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, וְהָיָה מְדַקְדֵּק מְאֹד לְכַוֵּן דְּבָרָיו, וּכְשֶׁכְּבָר שְׁאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ זֹאת יְדִיעָה בְּלֵב שָׁלֵם, בְּשֶׁכְּבָר זֶה אֵינוֹ מִתְלַהֵב כָּל־כָּךְ, וְאֵינוֹ מְדַקְדֵּק כָּל־כָּךְ. וְזוֹ הַמְרִירוּת שֶׁאָדָם סוֹבֵל בְּחַיָּיו, שֶׁזּוֹ גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהַרְגִּישׁוּ מְרִירוּת דְּמְרִירוּת. וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח עָלֵינוּ לְהַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ אֶת כָּל זֹאת, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּיק אֶת הַמְרִירוּת, רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִלְחָא, הַמַּמְתִּיק אֶת הַמְרִירוּת דְּהַאי עַלְמָא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כג), וְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּלֵילָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח, שֶׁאָז זוֹכִים לְמֹחִין שְׁלֵמִים, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַדַּעַת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁזּוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ בְּכָל יוֹם יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְעִקַּר הַמִּצְוָה, שֶׁיִּזְכֹּר הֵיטֵב אֶת הַסֵּבֶל שֶׁעָם יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ בְּמִצְרַיִם, בֵּין אֵמָּה מְזוֹהֶמֶת בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ הֵכִי מְזוֹהָמִים, וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (תּוֹרַת כֹּהֲנִים אַחֲרֵי), שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם מְקֻלְקָלִין מִכָּל הָעַמִּמִין; וְאֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הוֹצִיא אוֹתָנוּ מִשָּׁם בְּנִסִּים וְנִפְלָאוֹת וְשִׁבּוּד הַשֶּׁבַע מַמָּשׁ. וְזֶה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְסַפֵּר לְעַצְמֵנוּ וְכֵן לְבָנֵינוּ וּלְבָנוֹתֵינוּ. וְדָבָר זֶה שַׁיָּךְ בְּתִדִּירוּת, כִּי

אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרִים לְיִשְׂרָאֵל; נִמְצָא, שֶׁכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרוֹת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָלְלִיּוּת מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁזּוֹ הַגָּלוּת הַמָּרָה, וּבִפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמַּאֲוַוֹתָיו, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חוֹמֵל עָלָיו, וּמוֹצִיאוֹ בְּכָל יוֹם מֵהַתַּאֲוֹוֹת רָעוֹת וּמֵהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת עָלָיו, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת גְּלוּת מִצְרַיִם, כִּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו וּמְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (קִדּוּשִׁין ל.), וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ לֹא יָכוֹל לוֹ, וְעִקַּר הָעֵזֶר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַכְנִיס הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וְיוֹם; כִּי בֶּאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, שֶׁעִקַּר הַגָּלוּת הִיא גָּלוּת הַנֶּפֶשׁ, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת מִגַּהֲמַת תַּאֲוֹוֹתָיו וּמִדּוֹתָיו הָרָעוֹת זֶה יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְלָכֵן צְרִיכִין לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ דָּבָר זֶה, כְּמוֹ שֶׁנָּתַן לָנוּ אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כֹּחוֹת עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהֵאִיר בָּנוּ אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת (דְּבָרִים ד, לה): ״אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, כִּי הַוְיָ״ה הוּא הָאֱלֹהִים, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ״, כְּמוֹ־כֵן שׁוֹלֵחַ לָנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְהֵם מְאִירִים בָּנוּ אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת לָצֵאת מֵעֲבֵרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ד׳), שֶׁהַצַּדִּיק הוּא רַחֲמָן, וְהוּא מְרַחֵם עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאָם מֵעֲבֵרוֹת, וּמַכְנִיס בָּהֶם אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁשַּׁיָּךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּצְרִיכִין לַחֲזֹר לְעַצְמוֹ דָּבָר זֶה, כְּמוֹ שֶׁיָּכוֹלְנוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, מִמָּקוֹר הַשִּׁמְאָה, כָּךְ יְכוֹלִים לָצֵאת גַּם מִגַּהֲמַת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁבּוֹעֵר בּוֹ מְאֹד. כִּי בְּדֶרֶךְ כְּלָל הַיֵּצֶר הָרָע מַכְנִיס פַּחַד בָּאָדָם וּקְרִירוּת וַחֲלִישׁוּת, כְּאִלּוּ הוּא כְּבָר אַף פַּעַם לֹא יֵצֵא מִן הַשִּׁמְאָה וְהַגַּהֲמָה שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן צְרִיכִין לְהַזְכִּיר לְעַצְמוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָז יָצָאנוּ וְיָכְלְנוּ בְּכֹחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לָצֵאת מִמַּ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, כְּמוֹ־כֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לָצֵאת מֵהַשִּׁמְאָה וְהַגַּהֲמָה שֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת עָלָיו בִּזְכוּת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְהֵבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

יְכַסֶּה הַמַּצּוֹת וְיַגְבִּיהַּ הַכּוֹס, וְיֹאמַר בְּקוֹל רָם:

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבֵּחַ, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדֵּר, וּלְנַצֵּחַ, לְבָרֵךְ לְעַלֵּה, וּלְקַלֵּס, לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ. הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת, מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה, וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה, וְנֹאמַר (נ״א וְנֹאמַר) **לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה הַלְלוּיָהּ:**

לְפִיכָךְ אֲנוּ חַיָּבִים וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), שֶׁתּוֹדָה וְהוֹדָאָה הוּא שֶׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא. וּבֶאֱמֶת לְפִי גֹּדֶל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כִּי אֵין לְךָ אָדָם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עָלָיו צָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עז), שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּדוֹל, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה צַעַר בְּכָל יוֹם, וְגַם מִי שֶׁדַּעְתּוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה — צַעֲרוֹ גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א, יח): ״וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יט, סִימָן א׳): עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מַרְבֶּה עָלָיו חָכְמָה, הוּא מַרְבֶּה עָלָיו כַּעַס, וְעַל־יְדֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף דַּעַת, הוּא מוֹסִיף עָלָיו מַכְאוֹב, אָמַר שְׁלֹמֹה: עַל־יְדֵי שֶׁהִרְבֵּיתִי עָלַי חָכְמָה, הִרְבֵּיתִי עָלַי כַּעַס, וְעַל־יְדֵי שֶׁהוֹסַפְתִּי עָלַי דַּעַת, הוֹסַפְתִּי עָלַי מַכְאוֹב; כִּי בְּכָל שֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ־כֵן מִתְגַּבֵּר עָלָיו יִצְרוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (סֻכָּה נב.): כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ — יִצְרוֹ גָּדוֹל הֵימֶנּוּ; וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן עב): בְּכָל שֶׁאָדָם נִכְנָס יוֹתֵר בְּהִתְקָדְּשָׁה, מִתְגַּבֵּר עָלָיו יֵצֶר הָרָע חָדָשׁ וְרוֹצֶה לְהַפִּילוֹ, וְעִקַּר הַנְּפִילָה הִיא בְּצַעֲצוּעִים וּבְקִרְבָה שְׁחוֹרָה וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת, שֶׁזֶּה עִקַּר הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁשּׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וּמַכְנִיס בּוֹ יֵאוּשׁ כְּאִלּוּ אָבַד

יַנִּיחַ אֶת הַכּוֹס וְיִגְאַל אֶת הַמַּצּוֹת וְיֹאמַר:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה:
יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְהוָה: רָם עַל

מָנוֹס וְתִקָּוה מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁכָּל־כָּךְ נָפְלוּ בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוה מֵהֶם. וְאִי אֶפְשָׁר לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין הָאֵלּוּ, אֶלָּא עַל־יְדֵי תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלִמְצֹא אֶת הַהַרְחָבוֹת שֶׁמַּרְחִיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קצה) אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים ד, ב): ״בְּצַר הִרְחַבְתָּ לִּי״, הֵינוּ שֶׁגַּם בְּהַצָּרָה בְּעַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ; כִּי אִם יִסְתַּכֵּל הָאָדָם עַל חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִרְאֶה שֶׁאֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵצַר לוֹ, גַּם בְּהַצָּרָה בְּעַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ, וּמַגְדִּיל חַסְדּוֹ עִמּוֹ, וְזֶה ״בְּצַר הִרְחַבְתָּ לִּי״, הֵינוּ אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעַצְמָהּ, נָתַתָּ לִי הַרְחָבָה בְּתוֹכָהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה ט׳): אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: כָּל צָרָה שֶׁהָיְיתִי נִכְנָס לָהּ, אַתָּה הָיִיתָ מַרְחִיבָהּ לִי; נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָהּ שֶׁל בַּת שֶׁבַע, נָתַתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה, נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נָתַתָּ לִי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ; כִּי רַק זֶה הַדֶּרֶךְ לָצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין, עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּילִין אֶת עַצְמוֹ לִמְצֹא הַרְחָבוֹת בְּתוֹךְ הַצָּרוֹת, מִלְבַד מַה שֶּׁאָנוּ מְצַפִּים, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹשִׁיעֵנוּ בְּקָרוֹב מִכָּל הַצָּרוֹת, וְיֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ וְכוּ׳ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְלַהֵב מְאֹד, כִּי

כָּל גּוֹיִם יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

הַמְזַמּוֹר הַזֶּה הוּא שֶׁבַח גָּדוֹל עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד, שֶׁבָּא מִמָּקוֹם סָתוּם, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (וַיְחִי רלב:): תָּא חֲזֵי, הַלְלוּיָהּ, הָכָא אִית שִׁבְחָא עִלָּאָה דְּמָארֵי הֵכַלָּא, אֲתַר דְּלָא שַׁלְטָא בֵּיהּ עַיְנָא לְמִנְדַּע וּלְאִסְתַּכְּלָא, דְּאִיהוּ טְמִירָא דְּכָל טְמִירִין. וּמַאן אִיהוּ י״ה, שְׁמָא עִלָּאָה עַל כֻּלָּא. וּבְגִין כָּךְ הַלְלוּיָ״הּ שִׁבְחָא וּשְׁמָא כַּחֲדָא כְּלִילָן כַּחֲדָא. וְהָכָא סָתִים מִלָּה דְּאָמַר הַלְלוּיָהּ וְלֹא אָמַר מֵאן הַלְלוּיָהּ, לְמֵאן אָמְרוּ הַלְלוּ, אֶלָּא כְּמָה דְּי״ה סָתִים הֵכִי שִׁבְחָא דְּשִׁבּוּחֵי סָתִים. אִינּוּן דְּמִשַּׁבְּחִי לָא יְדַעְנָא מַאן אִינּוּן, וְהֵכִי אִצְטְרִיךְ לְמֵימְרָא כֹּלָּא סָתִים בְּרָזָא עִלָּאָה וּלְכָתַר דְּסָתִים בְּרָזָא עִלָּאָה גָּלֵי. וְאָמַר: ״הַלְלוּ עַבְדֵי הַוָ״ה הַלְלוּ אֶת שֵׁם הַוָ״ה״ בְּגִין דְּדָא אִיהוּ אֲתַר דְּלָא סָתִים כְּהַהוּא עִלָּאָה טְמִירָא דְּכָל טְמִירִין, דָּא הוּא אֲתַר דְּאִקְרֵי שֵׁם, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמואל ב, ו, ב): ״אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם הַוָ״ה״, קַדְמָאָה סָתִים דְּלָא גַּלְיָא, סָתִים וְגַלְיָא. וּבְגִין דְּקָיְמָא בְּאִתְגַּלְיָא אָמַר אינון דְּקָא מְשַׁבְּחִי לְהַהוּא אֲתַר מֵאן אִינּוּן, וְקָאָמַר דְּאִינּוּן עַבְדֵי הַוָ״ה, דְּאִתְחָזוּן לְשַׁבְּחָא לַאֲתַר דָּא. ״יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ״, מַאי שְׁנָא דְּקָאָמַר יְהִי? אֶלָּא יְהִי רָזָא דְּאַמְשָׁכוּתָא מֵהַהוּא אֲתַר עִלָּאָה דְּאִיהוּ סָתִים דְּקָאָמָרַן דְּאִיהוּ י״ה, עַד רָזָא דְּבְרִית דְּאִיהוּ יו״ד תַּתָּאָה כְּנָוֶנָא דִּיו״ד עִלָּאָה שָׁרוּתָא כְּסוּפָא. וּבְגִין כָּךְ יְהִי רָזָא דְּאַמְשָׁכוּתָא מִטְּמִירָא דְּכָל טְמִירִין, עַד דַּרְגָּא תַּתָּאָה. וּבְמִלָּה דָּא אִתְקַיֵּים כָּל עֲבָדָא דִּבְרֵאשִׁית, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר יְהִי״ רָקִיעַ, יְהִי״ מְאוֹרוֹת, יְהִי״ אוֹר. בְּכָל אינון עוֹבָדִין דִּלְעֵילָּא כְּתִיב: יְהִי״, בְּכָל אינון עוֹבָדִין דִּלְתַתָּא לָא כְּתִיב יְהִי״, בְּגִין דְּרָזָא דָּא דְּאִיהוּ מְרָזָא עִלָּאָה סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין לָא אֶתְקַיָּם אֶלָּא בְּמִלִּין דִּלְעֵילָּא וְלָא אִתְמַר בְּאִינּוּן מִלִּין תַּתָּאִין דִּלְתַתָּא, וּבְדָא מִתְבָּרֵךְ שְׁמָא קַדִּישָׁא בְּכֻלָּא, וְעַל דָּא כְּתִיב:

"יְהִי" שֵׁם יְיָ"ה מְבֹרָךְ" וְגוֹ', עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר "הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ"ה", כִּי אָדָם צָרִיךְ לְבַשֵּׁל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁנִּקְרָא בֵּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד, א): "בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ"ה אֱלֹקֵיכֶם", עִם כָּל זֹאת הַשְׁלֵמוּת, שֶׁגַּם הַבֵּן יַשְׁלִיךְ אֶת חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ לְגַמְרֵי, וְיַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְחִינַת עֶבֶד, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה'); וּבֶאֱמֶת כְּשֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת עֶבֶד, בְּסוֹד "עַבְדֵי יְיָ"ה", עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנַעַת זַהֲמַת הָעֶבֶד דְּסִטְרָא אַחֲרָא. כִּי אֵין הַדִּין נִמְתָּק אֶלָּא בְּשָׁרְשׁוֹ (לִקּוּטֵי־הַלָּכוֹת, בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ג', אוֹת מג); עַל־כֵּן עַתָּה צְרִיכִים לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּעֲבוֹדוֹת דַּיְקָא, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין זוֹ עֲבוֹדָה כְּלָל, כִּי מִי שֶׁמַּרְגִּישׁ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וְדִבֵּקוּת עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֶה הַמַּעֲנוּג הֲכִי גָּדוֹל מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים, וְאֵין זֶה נִקְרָא עֲבוֹדָה כְּלָל, שֶׁזֶּה סוֹד הַשָּׂגַת הַבֵּן, שֶׁהוּא מִתְעַנֵּג וּמִשְׂתַּעֲשֵׁעַ עִם אָבִיו. וְלָכֵן צְרִיכִים לְרָאוֹת שֶׁלֹּא תִּקָּרֵא עֲבוֹדוּת הַשֵּׁם, כִּי אֵין זוֹ עֲבוֹדוּת כְּלָל, אֲבָל מֵחֲמַת אַחֲיזַת זַהֲמַת הָעֶבֶד שֶׁנִּתְאַחֲז בְּכָל אֶחָד, וְלָכֵן צְרִיכִים עֲבוֹדוֹת דַּיְקָא, וְזֶהוּ "הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ"ה הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ"ה", כִּי עַל־יְדֵי עַבְדֵי יְיָ"ה שֶׁעוֹבְדִים אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִכְשִׁיטוּת גְּמוּרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטֶּלֶת עֲבוֹדוּת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְאָז נִגְדָּל שֵׁם יְיָ"ה, וְזֶה "יְהִי שֵׁם יְיָ"ה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם", כִּי עַל־יְדֵי בְּטוּל הָעֲבוֹדוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא הַשֶּׁקֶר שֶׁנִּתְאַחֲז בָּאָדָם, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ עַד עוֹלָם, כִּי נִזְכֶּה אַחַר־כָּךְ שֶׁיִּתְגַּלֶּה לָנוּ שֵׁם הָעֶצֶם יִתְבָּרַךְ, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַחַיִּים נִצְחִיִּים, שֶׁנִּזְכֶּה לְגַדֵּל וּלְבָרֵךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְזֶהוּ "מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ"ה"; כִּי אַחַר בִּיאַת הַשֶּׁמֶשׁ, אָז הוּא חֶשְׁכַת לַיְלָה, שֶׁשָּׁם עִקַּר אֲחִיזַת הָעֲבֹד, שֶׁהוּא חֹשֶׁךְ שֶׁקֶר, וּכְשֶׁמַּכְנִיעִים אֶת זֶה, עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּתְמִימוּת וּבִכְשִׁיטוּת, אָז מֵאִיר אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ, שֶׁהוּא מְקֻצֶּה עַד קְצֵה, מִקְצֵה הָעֶלְיוֹן עַד קְצֵה הַתַּחְתּוֹן, מִיּוֹם עַד לַיְלָה, מֵחֶכְלִית הָאוֹר עַד תַּכְלִית הַחֹשֶׁךְ, "מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ"ה", כִּי עַל־יְדֵי עַבְדֵי הַשֵּׁם הָאֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, הַמַּשְׁלִיכִים אֶת חָכְמָתָם לְגַמְרֵי, וְעוֹבְדִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְחִינַת עֶבֶד, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם דּוֹחִים אֶת הַשֶּׁקֶר

וְהַזְּהָמָה שֶׁל הָעֲבֵד, עַד שֶׁמַּכִּירִים שָׁם הֲוָיָ"ה, שֶׁהוּא הָאֱמֶת בְּכָל מָקוֹם, עַד שֶׁכֻּלָּם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, וְשָׁרִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל שֵׁם הֲוָיָ"ה בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת תָּמִיד. וְזֶה שֶׁסִּיֵּם הַמִּזְמוֹר: "אִם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ", כִּי פֶּתַח בְּעֶבֶד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַלְלוּ עַבְדֵי הֲוָיָ"ה", וְסִיֵּם בְּבֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אִם הַבָּנִים שְׂמֵחָה", כִּי כֵן הַדָּבָר, שֶׁבִּתְחִלָּה צְרִיכִים לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת עֲבָדוּת, לְהַשְׁלִיךְ אֶת חָכְמָתוֹ הַמְדֻמָּה לְגַמְרֵי, לַעֲשׂוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּעֶבֶד הָעוֹשֶׂה רְצוֹן רַבּוֹ, כִּי מֵחֲמַת גַּשְׁמִיּוּת הַגּוּף נִקְרָא בְּשֵׁם עֲבָדוּת, וּכְשֶׁעוֹבְדִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בִּבְחִינַת עֶבֶד, עַל־יְדֵי־זֶה מַכְנִיעִים וּמְבַטְּלִים עֲבוֹדַת הַסִּטְרָא אָחֳרָא, וְאַחַר־כָּךְ זוֹכִים לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל הַגּוּף לְגַמְרֵי, עַד שֶׁנִּקְרָאִים בִּבְחִינַת בֵּן, אִם הַבָּנִים דַּיָּקָא.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר בְּאָמְרָךְ "יְהִי שֵׁם הֲוָיָ"ה מְבֹרָךְ", תִּכְוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת ד' מִלּוּאִים: ע"ב כָּזֶה: יו"ד ה"י וי"ו ה"י. ס"ג כָּזֶה: יו"ד ה"י וא"ו ה"י. מ"ה כָּזֶה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ב"ן כָּזֶה: יו"ד ה"ה וי"ו ה"ה, שֶׁעוֹלֶה בְּיַחַד כְּמִסְפַּר רל"ב, וְהַמִּלּוּאִים שֶׁלָּהֶם שֶׁהֵם: מ"ו ל"ז י"ט כ"ו, עוֹלֶה קכ"ח, וּבְיַחַד עוֹלִים ש"ס. "מְהֻלָּל שֵׁם הֲוָיָ"ה" תִּכְוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן קפ"ד קס"ו, שֶׁהֵם אֲחוֹרַיִם דְּמִלּוּי ע"ב ס"ג. "רָם עַל כָּל גּוֹיִם הֲוָיָ"ה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ", תִּכְוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת עוֹלֶה כְּמִנְיַן הֲוָיָ"ה מצפ"ן ע"ב. "מִי כַּהֲוָיָ"ה אֱלֹקֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת" תִּכְוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן א"ל אדנ"י. "מְקִימִי מֵעָפָר דָּל" תִּכְוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן אהי"ה ס"ג. "מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת" תִּכְוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת ס"ג ב"ן. וּתְכַוֵּן הֵיטֵב אֶל פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, וּתְצַיֵּר בְּדַעְתְּךָ אֵיךְ שֶׁהָיִיתָ עַד עַכְשָׁו בְּנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מֵרֹב רַחֲמָנוּתוֹ קָיֵם בְּךָ "הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת" בֵּין הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים, וְלִבְלִי לְהִתְנַגֵּד עֲלֵיהֶם, וְכָל מַה שֶּׁנַּפַּלְתָּ וְיָרַדְתָּ, הַכֹּל הָיָה כְּדֵי שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת בְּיֹתֵר שְׁאֵת וּבְיֹתֵר עֹז, וְלִרְאוֹת בְּגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּלְקַשֵּׁר עוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁזֶּה "הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ", וְתַזְכִּיר לְעַצְמְךָ הֵיטֵב, בְּאֵיזֶה מָקוֹם מְזֻהָם הָיִיתָ עַד עַכְשָׁו, וּבְאֵיזֶה זֶבֶל וְלִכְלוּךְ נָפַלְתָּ וְנִשְׁלַכְתָּ, וְעַכְשָׁו "מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפּוֹת יָרִים אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיבִי

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז:
הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל
מַמְשְׁלוֹתָיו: הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס, הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר:
הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵלִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן: מַה לְּךָ
הַיָּם כִּי תָנוּס, הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים
תִּרְקְדוּ כְאֵלִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן: מִלִּפְנֵי אָדוֹן
חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב: הַהֹפְכִי הַצּוּר
אֲגַם־מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ־מָיִם:

עִם נְדִיבִים, עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ", שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לִהְיוֹת בְּיִחַד עִם הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים, וְאֵינְךָ מִתְנַגֵּד עֲלֵיהֶם, שֶׁבָּזֶה אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ מֵאָז. "מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה", שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל עוֹלָם הַבָּא וְעוֹלָם הַזֶּה גַּם יַחַד, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (וַיֵּצֵא קנז): אָמַר רַבִּי חִיָּא, רוּחַ דְּקֻדְשָׁא קָאָמַר, מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת דָּא רָחֵל, אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה דָּא לֵאָה, מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת דָּא עָלְמָא תַּתָּאָה, אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה דָּא עָלְמָא עִלָּאָה, בְּגִין כָּךְ הַלְלוּיָהּ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה!

❖ ❖ ❖

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, תַּזְכִּיר לְעַצְמְךָ אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְרָאוּ מַרְאוֹת אֱלֹקִים, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (דְּבָרִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ז', סִימָן ח'): רָאָתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי וּשְׁאָר כָּל הַנְּבִיאִים. וְשָׁבָט יְהוּדָה מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם הָרִאשׁוֹנִים לִקְפֹּץ לְתוֹךְ הַיָּם, שֶׁזֶּה "הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ", כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה כד, סִימָן א'): אִלּוּלֵי שֶׁבָּט יְהוּדָה שֶׁקָּפַץ תְּחִלָּה וְקִדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ",

עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְקַשֵּׁר אֶת הַגְּאֻלָּה הַשְּׁיֵכֶת אֶל לִבּוֹ בָּעֵת הַזֹּאת, שֶׁזֶּה "יִשְׂרָאֵל מַמְשִׁלוֹתָיו", כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לד), וְעַל־יְדֵי־זֶה שָׁרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם, כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּכְפִי הַשָּׂגָתוֹ בְּהָאֲרַת הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִתְנָה תְּנָאי עִם הַיָּם בְּעֵת בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁיִּבָּקַע, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר (בְּשַׁלַּח מט.): בְּשַׁעֲתָא דְּקָרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לְיַמָּא קָרָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַמָּנָא רַבְרָבָא דְּעַל יַמָּא, אָמַר לֵיהּ בְּשַׁעֲתָא דְּעַבְדִית אֲנָא עַלְמָא מִנַּיתִי לָךְ עַל יַמָּא, וְתַנַּאי אִית לִי עַל יַמָּא דִּי יִבְזַע מֵימוֹי מִקַּמֵּי בְּנַי, שַׁשְׁתָּא מָשָׁא עֲדָנָא דְּיַעַבְרוּ בְּנֵי בְגוֹ יַמָּא, עַיְּין שָׁם; וְנִבְקַע הַיָּם רַק בִּזְכוּת יוֹסֵף, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (מִדְרָשׁ תְּהִלִּים, מִזְמוֹר קיד): "הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס". דָּבָר אַחֵר: רָאָה אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף יוֹרֵד לַיָּם, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָנוּס הַיָּם מִפְּנֵי הַנָּס מִן הָעֲבֵרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן" (בְּרֵאשִׁית לט, יג), אַף הַיָּם נָס מִפָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס"; וְכֵן כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁמּוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, נִפְתָּחִים הַשָּׁמַיִם בְּפָנָיו, שֶׁזֶּה סוֹד קְרִיעַת יַם סוּף, הַיְנוּ קְרִיעַת וּבְקִיעַת יַם הַדַּעַת, הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. כִּי מִי שֶׁמּוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹתֵחַ לָפָנָיו אֶת כָּל שַׁעֲרֵי הַחָכְמָה. וְכֵיוָן שֶׁמִּתְגַּלֶּה לָאָדָם רָזֵי הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְרוֹאֶה לְפָנָיו אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, מִיָּד נִתְבַּטֵּל לְפָנָיו כָּל הַבְּרִיאָה, וְאֵינוֹ רוֹאֶה רַק עֶצֶם אֱלְקוּת הַמְחַיֶּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת דּוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר. שֶׁזֶּה "הֶהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן", שֶׁרוֹאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת מִתְבַּטְּלִים לִגְבִי גְּלוּי אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וּכְשֶׁשּׁוֹאֵל עַצְמוֹ מָה זֶּה וְעַל מֶה זֶּה: "מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר, הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן", תֶּכֶף־וּמִיָּד מֻשָׁב לְעַצְמוֹ: "מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב", מֻחְמֶרֶת גְּדֹל גְּלוּי אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֵלָיו, אָז רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁכָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ זֶנָּה מִלְּפָנָיו. וְזֶה כֹּחַ הַצַּדִּיקִים, שֶׁמֵּרֹב דְּבֵקוּתָם בּוֹ יִתְבָּרַךְ יְכוֹלִים לְהַפֵּךְ אֶבֶן הוֹמֶם לַאֲגַם מַיִם, שֶׁזֶּה: "הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מַיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם"; וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָהּ אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, תִּתְעוֹרֵר מְאֹד אֶל מַה יְּלוּד אִשָּׁה יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם; אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֵׁם ב"ן, וְסוֹפֵי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן עֶשֶׂר פְּעָמִים הוי"ה אהי"ה. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר "בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז" תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת: ל"ז י"ט כ"ו. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ" תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֵׁם מ"ה. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת וְסוֹפֵי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן אֱלֹהִי"ם. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "רָאָה הַיָּם וַיָּנֹס", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן מ"ה קס"ו. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "הַיָּם רָאָה", תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵּבוֹת מ"ה וְרָאשֵׁי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן אהי"ה קפ"ד. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "יִסֹּב" תְּכַוֵּן שֶׁעוֹלֶה ע"ב. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס", תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵּבוֹת ע"ב ס"ג. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוּלִי אָרֶץ", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת וְסוֹפֵי תֵּבוֹת כְּמִנְיַן עֶשֶׂר פְּעָמִים אהי"ה. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "מִלִּפְנֵי", תְּכַוֵּן שֶׁעוֹלֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים אהי"ה. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "אֲדוֹן", תְּכַוֵּן שֶׁזֶּה עוֹלֶה שֵׁם ב"ן עִם אוֹתִיּוֹתָיו. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: "חוּלִי" תְּכַוֵּן שֶׁהוּא שֵׁם יו"ד ה"א וי"ו ה"א. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר "אָרֶץ", תְּכַוֵּן אֱלֹקי"ם בְּמִלּוּי אלפי"ן. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר "אֱלוֹהַּ" תְּכַוֵּן שֶׁזֶּה עוֹלֶה מ"ב, שֶׁהוּא שֵׁם הַשְׁמָרָה. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר "יַעֲקֹב", תְּכַוֵּן שֶׁעוֹלֶה אהי"ה קס"א. וְהָעֵקֶר צָרִיךְ שֶׁתַּכְוִיּן בְּעַצְמְךָ, אֲהוּבִי, בְּנִי, פְּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְתָשִׂים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ אֵיךְ שֶׁאַתָּה יוֹצֵא עַכְשָׁו מִמִּצְרַיִם, וְנִבְקָע לְךָ הַיָּם, שֶׁבְּכָנָה פְּשׁוּטָה זוֹ כְּבָר תַּעֲלֶה אֶל רוּם הַמַּעֲלוֹת, וְיִמְשְׁכוּ עָלֶיךָ שְׁמוֹת אֵלּוּ תָּמִיד, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

יְגַלֶּה הַמַּצּוֹת וְיִקַּח הַכּוֹס בְּיָדוֹ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ הַלַּיְלָה הַזֶּה לֶאֱכֹל בּוֹ מַצָּה וּמָרוֹר. כֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם. שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ וְשָׂשִׂים בַּעֲבוֹדָתֶךָ. וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים (בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אוֹמְרִים: מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזְּבָחִים), **אֲשֶׁר יַגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבַּחֲךָ לְרָצוֹן, וְנוֹדֶה לְךָ שִׁיר חָדָשׁ עַל גְּאֻלָּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גָּאַל יִשְׂרָאֵל:**

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאההויהה איההיוהה

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה

בְּיִחוּדָא שְׁלִים

יהוה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֶת הַבְּרָכָה הַזּוֹ צְרִיכִים לוֹמַר בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי נַעֲשָׂה עַל־יְדֵי־זֶה יִחוּדִים גְּדוֹלִים בַּשָּׁמַיִם, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֵיזֶה שַׁעֲשׁוּעַ אַתָּה גּוֹרֵם עַכְשָׁו בְּכָל הָעוֹלָמוֹת עַל־יְדֵי הַבְּרָכָה הַזּוֹ, הָיִיתָ אוֹמֵר אֶת הַבְּרָכָה בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד וּבְשִׂמְחָה עֲצוּמָה.

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, חֲרִינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לִשְׁתּוֹת יַיִן שֶׁל פּוֹס שֵׁנִי מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּלֵיל חַג הַמַּצּוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת־רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שֹׂרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

יִשְׁתֶּה בַּהֲסַבַּת שְׁמֹאל, וְלֹא יְבָרֵךְ אַחֲרָיו

רָחְצָה

נוֹטְלִים יָדַיִם וּמְבָרְכִים ׳עַל נְטִילַת יָדַיִם׳:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדָיִם:

צָרִיךְ שֶׁתְּהֵא, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עֵגֶן נְטִילַת יָדַיִם לִסְעֻדָּה, יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת גְּדוֹלִים מְאֹד, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי מוֹהַרַנ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם לִסְעֻדָּה, הֲלָכָה ר, אות כו); כִּי קֹדֶם הָאֲכִילָה צָרִיךְ לְרָחֵץ יָדָיו בְּמַיִם, כִּי צְרִיכִים לְטַהֵר אֶת הַיָּדַיִם, שֶׁהֵן עַסְקָנִיּוֹת, בְּמַיִם הַמְטֻהָרִים מִכָּל הַשֶּׁמְאוֹת, וּמֵרוּחַ הַמְטֻעָה אֶת הָאָדָם, כְּאִלּוּ יֵשׁ בְּכֹחַ יָדָיו לְהַמְשִׁיךְ פַּרְנָסָה לְעַצְמוֹ, שֶׁזֶּה הַפֶּגֶם שֶׁל (דְּבָרִים ח, יז): ״וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״: וְלָכֵן צְרִיכִים לְרָחֵץ אֶת הַיָּדַיִם בְּמַיִם, שֶׁזּוֹ הִשְׁגָּחָה פְּרָטִית, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה

מוֹצִיא מַצָּה

צָרִיךְ שֶׁיֹּאחַז ב׳ הַמַּצּוֹת הַשְּׁלֵמוֹת בְּיָדוֹ בִּשְׁעַת בְּרָכַת הַמּוֹצִיא, וְהַפְּרוּסָה תִּהְיֶה בֵּין ב׳ הַמַּצּוֹת הַשְּׁלֵמוֹת. וּלְאַחַר שֶׁגָּמַר בְּרָכַת הַמּוֹצִיא, יֵשׁ לְהַשְׁמִיט הַמַּצָּה הַשְּׁלִישִׁית הַשְּׁלֵמָה מִיָּדוֹ, וְיֹאחַז בַּפְּרוּסָה מִלְּמַטָּה, וּבָעֶלְיוֹנָה מִלְּמַעְלָה, וִיבָרֵךְ ״עַל אֲכִילַת מַצָּה״, אֲבָל לֹא יַשְׁמִיט מִיָּדוֹ מַצָּה הַשְּׁלֵמָה הָעֶלְיוֹנָה קוֹדֶם בְּרָכַת ״עַל אֲכִילַת מַצָּה״.

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ — וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאההויהה — **איהיוהה**

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה

בְּיִחוּדָא שְׁלִים

יהוה

טז, סימן ז׳): מִתְּחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם מַיִם בְּמַיִם, כְּדֵי (דְּבָרִים ח, יח): ״וְזָכַרְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, כִּי הוּא הַנֹּתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל״ וְגוֹ׳, וְתַרְגּוּמוֹ: אֲרֵי הוּא יָהֵב לָךְ עֻצָּה לְמִקְנֵי נְכָסִין׳ וְכוּ׳, כִּי אָדָם צָרִיךְ לְבִטְחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְזֶה ׳רָחְצָה׳, שֶׁהוּא בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם בִּטָּחוֹן, כְּמוֹבָא (זֹהַר וַיַּקְהֵל רו׳): בֵּיהּ אֲנָא רָחִיץ, עַיֵּן שָׁם; וְלָכֵן בִּרְחִיצָה זוֹ קוֹדֶם הַסְּעֻדָּה בְּלֵיל פֶּסַח, בְּעֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם, אָנוּ מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמֵנוּ אֶת הַבִּטָּחוֹן הֶחָזָק שֶׁהָיָה לְיִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁלֹּא

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל מַצָּה בַּלַּיְלָה הַזֶּה שֶׁל חַג הַמַּצּוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה׃

עֲשׂוּ לָהֶם צֵידָה לַדֶּרֶךְ, וְהֶאֱמִינוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֲפִלּוּ בַּמִּדְבָּר יַשְׁפִּיעַ לָהֶם פַּרְנָסָתָם בְּשֶׁפַע גָּדוֹל, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי: כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם עַם קָדוֹשׁ, וְכָל אֲכִילָתָם צְרִיכָה לִהְיוֹת בִּקְדֻשָּׁה, בְּסוֹד אֲכִילַת מַצָּה. כִּי סוֹד חָמֵץ הוּא סִטְרָא דְּמוֹתָא, וְאִסּוּר לַאֲכִילַת יִשְׂרָאֵל, הֵינוּ שֶׁכָּל אֲכִילָתָם צְרִיכָה לִהְיוֹת מַאֲכָל שֶׁנִּתְבָּרֵר וְנִזְדַּכֵּךְ מֵחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וּמִזֹּהֲמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁאֲזַי עַל־יְדֵי זֶה הַמַּאֲכָל נִשְׁלָם הַדַּעַת בְּיוֹתֵר. וְזֶה סוֹד הַמַּצָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִחִין וְדַעַת, דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, דְּהֵינוּ מַחֲשָׁבוֹת קְדוּשׁוֹת וְזַכּוֹת, שֶׁהוּא תָּמִיד דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁאַף בִּשְׁעַת אֲכִילָה יַחֲשֹׁב מִפְּנֵי יִתְבָּרַךְ, כִּי הָאֹכֶל בְּעַצְמוֹ אֱלָקוּת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל. וְלָכֵן דַּיְקָא אָז יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ אֶל יִחוּד קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא

וּשְׁכִנְתֵּיהּ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן סב), שֶׁעַל־יְדֵי אֲכִילָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נַעֲשֶׂה יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִנְתֵּיהּ אַפִּין בְּאַפִּין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (רוּת ב, יד): ״וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל גֹּשִׁי הֲלֹם״ וְגוֹ׳; אֲבָל הַמַּאֲכָל צָרִיךְ לִהְיוֹת מַאֲכָל שֶׁכְּבָר נִתְבָּרֵר, שֶׁעַל יָדוֹ זוֹכִים לֶאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזֻמָּנֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים לִישׁוּב הַדַּעַת אֲמִתִּי. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! כִּי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה בַּאֲכִילָה שֶׁאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁזֶּה סוֹד חֹמֶץ סִטְרָא דְּמוֹתָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, יז): ״בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת״ וְגוֹ׳, דְּהַיְנוּ שֶׁאָכַל מַאֲכָל כָּזֶה, שֶׁעַל יָדוֹ נִתְעָרְבֵב הַמֹּחַ וּמִתְחַמֵּץ בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, שֶׁזֶּה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע; דְּהַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי אֲכִילָה זוֹ נִפְגַּם הַדַּעַת וְנִתְעָרְבֵב טוֹב וָרָע. דְּהַיְנוּ שֶׁנִּפְגָּמִין מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים בְּהַמֹּחַ, הִפּוּךְ עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהִיא סוֹד מַצָּה, סוֹד קְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה, דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא, שֶׁהוּא סוֹד חַיִּים, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ה׳), וְעַל־יְדֵי חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן נִתְקַלְקְלָה הָאֲדָמָה, בְּסוֹד (בְּרֵאשִׁית ג, יז): ״בַּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה״ וְגוֹ׳, וְכֵן (שָׁם): ״בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם״ וְגוֹ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִפְגְּמוּ וְנִתְעָרְבוּ כָּל הַמַּאֲכָלִים, עַד שֶׁכֻּלָּם צְרִיכִים בְּרוּר, וּבְפָרָט הַלֶּחֶם, שֶׁהוּא עִקַּר חִיּוּת הָאָדָם, שֶׁהֵם צְרִיכִין בְּרוּרִים הַרְבֵּה וְכוּ׳. וְעִקַּר גְּמַר הַבְּרוּר הוּא בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה, שֶׁעַל־יְדֵי הַבְּרָכָה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִקְּלִפָּה לִבְרָכָה, עַל יְדֵי הַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו, וְאָז כְּשֶׁהַלֶּחֶם נִתְבָּרֵר לַאֲכִילַת יִשְׂרָאֵל, אָזַי נַעֲשֶׂה סוֹד מַצָּה, שֶׁהִיא סוֹד עֵץ הַחַיִּים, סוֹד קְדֻשַּׁת הַדַּעַת, הֶפֶךְ סוֹד חֹמֶץ, שֶׁהוּא פְּגַם הַדַּעַת, סוֹד עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. כִּי אֲכִילַת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לִהְיוֹת תָּמִיד בְּסוֹד אֲכִילַת מַצָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): עֲגָה שֶׁהוֹצִיאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, דְּהַיְנוּ מַצּוֹת, שֶׁעָמוּ בָּהֶם טַעַם מָן; כִּי כְּשֶׁזּוֹכִין לֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, וְזוֹכִין לְבָרֵר הַמַּאֲכָל עַל־יְדֵי הַבְּרָכָה, אָזַי הַמַּאֲכָל הוּא בְּסוֹד מַצָּה, שֶׁהוּא קְדֻשַּׁת הַמֹּחַ, כִּי הַדַּעַת הוּא כְּפִי הָאֲכִילָה, וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, כְּדֵי לִזְכּוֹת לְמֹחִין זַכִּים וּמַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת עַל־יְדֵי אֲכִילָה זוֹ, וַאֲזַי הָאֲכִילָה הַזֹּאת הִיא בְּסוֹד מַצָּה, שֶׁהִיא קְדֻשַּׁת הַמֹּחַ וְהַמַּחֲשָׁבָה, לַחֲשֹׁב תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי בְּרָכַת הַמּוֹצִיא, עַל־יְדֵי־

זֶה מְבָרֵךְ הַלֶּחֶם, וַאֲנִי הָאֲכִילָה בְּסוֹד מַצָּה. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאוֹמֵר הַבְּרָכָה, יְכַוֵּן כִּי מַצָּה הֶעֱלִיוֹנָה שְׁלֵמָה, וְהוּא סוֹד הָאֱרַת אַבָּא, פְּנִימִיּוּת חֶסֶד דְּאַבָּא שֵׁם ע״ב וְכוּ׳, כַּמּוּבָא בַּכְּתָבִים, שֶׁמִּשָּׁם יוֹרְדִים חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים; כִּי כְּשֶׁהַמֹּחַ דָּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אָז הוּא מָלֵא חֲסָדִים. וְעִקַּר סוֹד מַצָּה הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּשְׁתַּבְּרִין קְנֵה הַחִי״ת, וְעוֹשִׂין מִמֶּנּוּ ה״א. וְזֶה סוֹד ה״א דְּהַמּוֹצִיא, שֶׁצְּרִיכִין לְהַטְעִים ה׳ דְּהַמּוֹצִיא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לח.); וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לְבַצֵּעַ הַפַּת אַחַר הַבְּרָכָה, לְרַמֵּז עַל־יְדֵי הַבְּרָכָה מוֹצִיאִין הַפַּת מֵחֻמָּץ לְמַצָּה, שֶׁמִּשְׁתַּבְּרִין קְנֵה הַחִי״ת, וְעוֹשִׂין מִמֶּנּוּ ה״א. וְעַל זֶה מְרַמְּזִת הַבְּצִיעָה; כִּי זֶה עִקַּר הַבְּרוּר, שֶׁבּוֹצְעִין וּמְשַׁבְּרִין אֶת הַפַּת בְּשָׁעַת בְּרָכָה דַּיְקָא, שֶׁמְּרַמְּזִ שֶׁמּוֹצִיאִין אָז אֶת הַפַּת מֵחֻמָּץ לְמַצָּה, שֶׁזֶּה סוֹד שְׁבִירַת קְנֵה הַחִי״ת לְהֵ״א, כִּי זֶה עִקַּר תִּקּוּן וּבְרוּר הָאֲכִילָה, לְהוֹצִיא הַפַּת מֵחֻמָּץ לְמַצָּה. וְזֶה סוֹד מַה שֶּׁמִּשְׁתַּבְּרִין הַמַּצָּה הָאֲמְצָעִית קֹדֶם הַהַגָּדָה, וּמְבָרְכִין ״עַל אֲכִילַת מַצָּה״ עַל הַפְּרוּסָה דַּיְקָא, כִּי עִקַּר מַצָּה הִיא פְּרוּסָה, דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁמִּשְׁתַּבְּרִים קְנֵה הַחִי״ת וְעוֹשִׂין מִמֶּנָּה ה״א. וְעַל־כֵּן פּוֹרְסִין אָז בְּפֶסַח קֹדֶם בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, כִּי זֶה עִקַּר הַמַּצָּה, שֶׁכְּבָר נִפְרְסָה וְנִשְׁבְּרָה קֹדֶם בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, דְּהַיְנוּ שֶׁכְּבָר נִשְׁבַּר קְנֵה הַחִי״ת וְנַעֲשָׂה ה״א, עַל־יְדֵי שֶׁשָּׁמְרוּ אֶת הַמַּצָּה שֶׁלֹּא תַּחֲמִיץ, כִּי אָז אוֹכְלִין מַצָּה מַמָּשׁ. וְעַל־כֵּן עִקַּר מְצוָתָהּ בִּפְרוּסָה, לְרַמֵּז כִּי אֵין צְרִיכִין לְהַמְתִּין מִלִּשְׁבָּרָהּ עַד שֶׁיְּבָרְכוּ עָלֶיהָ, כִּי הִיא כְּבָר נֶעֱשְׂתָה מַצָּה מַמָּשׁ, עַל־כֵּן תֵּכֶף מְשַׁבְּרִין אוֹתָהּ, וְאָז נַעֲשָׂה ה״א שֶׁהוּא הַדַּעַת (עַיֵּן לִקּוּטֵי־הַלָּכוֹת, בְּצִיעַת הַפַּת, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ב׳), לֵידַע, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרֵךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלִקוּת גָּמוּר, וּכְבָר לֹא צָרִיךְ לְפָחֹד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִשְׁלְמָה דַּעְתּוֹ. כִּי עִקַּר הַפְּחָדִים בָּאִים רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַדַּעַת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

מָרוֹר

נוֹטְלִים כְּזַיִת מָרוֹר, טוֹבְלִים בַּחֲרֹסֶת, מְנַעֲרִים אֶת הַחֲרֹסֶת מֵעָלָיו, וּמְבָרְכִים "עַל אֲכִילַת מָרוֹר"

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ — וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאההויה — איההויה

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה

בְּיִחוּדָא שְׁלִים

יהוה

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ ז״ל אָמַר (סִפְרֵי־דְּבָרִים, אוֹת מָמוֹן, סִימָן לה): כְּזַיִת מָרוֹר שֶׁאוֹכְלִים בְּפֶסַח — מְסֻגָּל לְפַרְנָסָה; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁאִיזֶּה שֶׁהוּא מַה שֶּׁרַק לֹא יַעֲבֹר עָלָיו, אֲפִלּוּ כָּל מִינֵי מְרִירוּת שֶׁבָּעוֹלָם, הוּא לֹא יִבְרַח מֵהֶקְדּוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְפַרְנָסָה. כִּי מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נח): כְּשֶׁאָדָם בְּכַעַס, הוּא מְאַבֵּד אֶת פַּרְנָסָתוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁכְּבָר נִגְזַר עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָמוֹן וּפַרְנָסָה, אִם הוּא כּוֹעֵס, אָזַי מְאַבֵּד אֶת פַּרְנָסָתוֹ. וְרוֹאִים שֶׁהַכַּעַס בָּא לָאָדָם מֵחֲמַת הַמְּרִירוּת שֶׁנִּפְלָה בּוֹ, כִּי מִי שֶׁמְּמָרְמָר — הוּא בְּכַעַס, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְאַבֵּד אֶת פַּרְנָסָתוֹ. וְלָכֵן אִם אָדָם מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, שֶׁאֲפִלּוּ תַּעֲבֹר עָלָיו מְרִירוּת דִּמְרִירוּת, הוּא לֹא יִהְיֶה בְּכַעַס, וְלֹא יִהְיֶה קוֹרֵא תִּגֹּר נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה יְמַתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְתַמְשִׁךְ עָלָיו פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע. הָעִקָּר צְרִיכִים לְהַמְתִּיק אֶת הַמְּרִירוּת, שֶׁהוּא הַמָּרוֹר בַּחֲרֹסֶת, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת ח״ס ור״ת, בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פֶּסַח, הֲלָכָה

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, חֲרִינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִדְּרַבָּנָן לֶאֱכֹל בַּזַּיִת מָרוֹר בַּלַּיְלָה הַזֶּה שֶׁל חַג הַמַּצּוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת־רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר:

וְאוֹכֵל בְּלִי הֶסֵבָּה

ה׳, אות יא); כִּי אָדָם צָרִיךְ לִמְסֹר אֶת הַמַּלְכוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְיַדֵּעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט. וּכְשֶׁיֵּדַע יְדִיעוֹת אֵלּוּ, אָז יִהְיֶה נִמְתָּק מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְתִהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע. כִּי מָרוֹר מְרַמֵּז עַל מְרִירוּת הֶעֲנִיּוּת שֶׁעוֹבֶרֶת עַל הָאָדָם, שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהַשִּׂיג פַּרְנָסָה (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פּוּרִים, הֲלָכָה ו׳, אות יב); וְלָכֵן מַמְתִּיקִים אֶת הַמְּרִירוּת דַּיְקָא עַל־יְדֵי טִבּוּל הַמָּרוֹר בַּחֲרֹסֶת, שֶׁהוּא זֵכֶר לַטִּיט שֶׁנִּטְבַּעְנוּ בּוֹ בְּמִצְרַיִם, כִּי כְּשֶׁנּוֹפְלִים, חַס וְשָׁלוֹם, לִמְרִירוּת יְגִיעַת הַפַּרְנָסָה, עַל־יְדֵי פְּגַם הַבַּעַס, זֶה טִיט הַיָּוֵן, עַל־כֵּן כְּשֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מֵסִית אֶת הָאָדָם שֶׁיִּכְעַס, צָרִיךְ לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ כַּמָּה וְכַמָּה יַסְפִּיד עַל־יְדֵי־זֶה בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי יַסְפִּיד עַל־יְדֵי הַכַּעַס אֶת הֲעַשִּׁירוּת (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַרְשָׁאָה, הֲלָכָה ד׳, אות יח), וְזֶה אֲשֶׁר הַחֲרֹסֶת נַעֲשָׂתָה עַל־יְדֵי תַּפּוּחִים וֶאֱגוֹזִים, שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁלוּ בָּהֶם, וּבָזֶה שֶׁטּוֹבְלִין אֶת הַמָּרוֹר בַּחֲרֹסֶת, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְפָּאֵר עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְנִמְתָּקִים כָּל הַדִּינִים, וְזוֹכִים לְשֶׁפַע הִקְדֵּשָׁה, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

כּוֹרֵךְ

לוֹקְחִים כְּזַיִת מִן הַמַּצָּה הַתַּחְתּוֹנָה, כּוֹרְכִים בְּכְזַיִת מָרוֹר, וְלִפְנֵי הֲאֲכִילָה אוֹמְרִים:

זֵכֶר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלֵּל, כֵּן עָשָׂה הִלֵּל בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיָה כּוֹרֵךְ [פֶּסַח] מַצָּה וּמָרוֹר, וְאוֹכֵל בְּיַחַד לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ט, יא): **״עַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלֻהוּ״.**

זֵכֶר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלֵּל וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זַ״ל אָמַר (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), אֲשֶׁר צְרִיכִים לָדוּן אֶת כָּל אֶחָד לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר צְרִיכִים לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמָצֹא בּוֹ אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לְהַחֲזִיר אוֹתוֹ בִּתְשׁוּבָה. וְזֶה (תְּהִלִּים לו, י): ״וְיָעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״; הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מַזְהִיר לָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַתָּה צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וְלִמְצוֹא בּוֹ מְעַט טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְזֶה ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע״, שֶׁעָלֶיךָ לְבַקֵּשׁ בּוֹ עוֹד מְעַט טוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲדַיִן, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא רָשָׁע, אִי אֶפְשָׁר שֶׁאֵין בּוֹ מְעַט טוֹב עֲדַיִן, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא עָשָׂה אֵיזוֹ מִצְוָה אוֹ דָּבָר טוֹב מִיָּמָיו, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאַתָּה מוֹצֵא בּוֹ עוֹד מְעַט טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, וְאַתָּה דָּן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה אַתָּה מַעֲלֶה אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת, עַד שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל־יְדֵי־זֶה, וְזֶהוּ ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע״, עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצֵא בְּהָרָשָׁע עוֹד מְעַט טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע, עַל־יְדֵי־זֶה ״וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״, הַיְנוּ כְּשֶׁתִּתְבּוֹנֵן וְתִסְתַּכֵּל עַל מְקוֹמוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ, וְאֵינוֹ שָׁם עַל מְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמּוֹצְאִים בּוֹ עוֹד מְעַט טוֹב, אֵיזוֹ נְקֻדָּה טוֹבָה, וְדָנִים אוֹתוֹ לְכַף

זְכוּת, עַל־יְדֵי־זֶה מוֹצִיאִים אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה. וְזוֹ הָיְתָה שִׁיטַת הִלֵּל, שֶׁיָּכוֹל הָיָה לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל כָּל הַיְרוּדִים וְהַנְּפוּלִים, וּלְקָרְבָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת לא.): תָּנוּ רַבָּנָן, מַעֲשֶׂה בְּנָכְרִי אֶחָד, שֶׁבָּא לִפְנֵי שַׁמַּאי, אָמַר לוֹ: כַּמָּה תּוֹרוֹת יֵשׁ לָכֶם? אָמַר לוֹ: שְׁתַּיִם: תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אָמַר לוֹ: שֶׁבִּכְתָב — אֲנִי מַאֲמִינְךָ, וְשֶׁבְּעַל־פֶּה אֵינִי מַאֲמִינְךָ. גֵּירְנִי עַל מְנַת שֶׁתְּלַמְּדֵנִי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. גָּעַר בּוֹ וְהוֹצִיאוֹ בְּנִזִּיפָה. בָּא לִפְנֵי הִלֵּל: גֵּירָיהּ, יוֹמָא קַמָּא אָמַר לֵיהּ א״ב ג״ר, לְמָחָר אַפֵּיךְ לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: וְהָא אֶתְמוֹל לָא אָמַרְתְּ לִי הָכֵי? אָמַר לוֹ: לָאו עָלַי דִּידִי קָא סָמַכְתְּ? דְּעַל פֶּה נָמֵי סְמוֹךְ עָלַי! שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּנָכְרִי אֶחָד, שֶׁבָּא לִפְנֵי שַׁמַּאי, אָמַר לוֹ: גֵּירְנִי עַל מְנַת שֶׁתְּלַמְּדֵנִי כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, כְּשֶׁאֲנִי עוֹמֵד עַל רֶגֶל אַחַת. דְּחָפוֹ בְּאַמַּת הַבִּנְיָן שֶׁבְּיָדוֹ. בָּא לִפְנֵי הִלֵּל: גֵּירָיהּ. אָמַר לוֹ: דְּעַלָּךְ סָנֵי לְחַבְרָךְ לָא תַּעֲבִיד, זוֹ הִיא כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וְאִידָךְ, פֵּרוּשָׁהּ הוּא, זִיל גְּמֹר. שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּנָכְרִי אֶחָד, שֶׁהָיָה עוֹבֵר אֲחוֹרֵי בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, וְשָׁמַע קוֹל סוֹפֵר שֶׁהָיָה אוֹמֵר (שְׁמוֹת כח, ד): ״וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ, חֹשֶׁן וְאֵפוֹד״. אָמַר: הַלָּלוּ לְמִי? אָמְרוּ לוֹ: לְכֹהֵן גָּדוֹל. אָמַר אוֹתוֹ נָכְרִי בְּעַצְמוֹ: אֵלֵךְ וְאֶתְגַּיֵּר, בְּשְׂכִיל שֶׁיְּשַׁמּוּנִי כֹּהֵן גָּדוֹל. בָּא לִפְנֵי שַׁמַּאי, אָמַר לֵיהּ: גַּיְּרֵנִי, עַל מְנַת שֶׁתְּשַׁמְּנֵנִי כֹּהֵן גָּדוֹל, דְּחָפוֹ בְּאַמַּת הַבִּנְיָן שֶׁבְּיָדוֹ. בָּא לִפְנֵי הִלֵּל: גֵּירָיהּ. אָמַר לוֹ: כְּלוּם מַעֲמִידִין מֶלֶךְ? אֶלָּא מִי שֶׁיּוֹדֵעַ טַכְסִיסֵי מַלְכוּת! לֵךְ לְמֵד טַכְסִיסֵי מַלְכוּת. הָלַךְ וְקָרָא, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ (בְּמִדְבַּר א, נא): ״וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת״, אָמַר לֵיהּ: מִקְרָא זֶה עַל מִי נֶאֱמַר? אָמַר לוֹ אֲפִלּוּ עַל דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. נָשָׂא אוֹתוֹ גֵּר קַל וָחֹמֶר בְּעַצְמוֹ, וּמַה יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים לַמָּקוֹם, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָה שֶׁאָהַבָם קָרָא לָהֶם (שְׁמוֹת ד, כב): ״בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל״, כְּתִיב עֲלֵיהֶם: ״וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת״, גֵּר הַקָּל שֶׁבָּא בְּמַקְלוֹ וּבְתַרְמִילוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! בָּא לִפְנֵי שַׁמַּאי, אָמַר לוֹ: כְּלוּם, רָאוּי אֲנִי לְהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל? וַהֲלֹא כְּתִיב בַּתּוֹרָה: וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת! בָּא לִפְנֵי הִלֵּל, אָמַר לוֹ: עַנְוְתָן הִלֵּל, יְנוּחוּ לְךָ בִּרְכוֹת עַל רֹאשֶׁךָ, שֶׁהִקְרַבְתָּנִי תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׁכִינָה. לְיָמִים, נִזְדַּוְּגוּ שְׁלָשְׁתָּן לְמָקוֹם אֶחָד, אָמְרוּ: קַפְּדָנוּתוֹ שֶׁל שַׁמַּאי בִּקְּשָׁה לְטוֹרְדֵנוּ מִן הָעוֹלָם, עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל הִלֵּל קֵרְבָנוּ תַּחַת

כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. כִּי הִלֵּל הָלַךְ בַּדֶּרֶךְ הַזוֹ שֶׁרַק חִפֵּשׂ אַחַר הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד, כִּי מָצָא אֶצְלוֹ רַק נְקֻדָּה טוֹבָה, כְּבָר גִּיֵּר אוֹתוֹ וְקֵרְבוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה הִלֵּל בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם. וּמוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יג), שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ זוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לג.): מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו, כִּי שָׁם בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הֵאִיר הָאוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן ד׳): מִמְּקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נִבְרָא הָאוֹר. וְכֵן אָמְרוּ (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה לו, סִימָן א׳): כְּשֵׁם שֶׁהַשֶּׁמֶן מֵאִיר, כָּךְ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ס, ג): ״וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֶךָ״; וְלָכֵן דַּיְקָא בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיְנוּ כְּשֶׁהַדַּעַת בִּשְׁלֵמוּת אָז הָיָה כּוֹרֵךְ מַצָּה וּמָרוֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד, כִּי מַצָּה מְרַמֶּזֶת עַל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד מִצַּד נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וּמָרוֹר מְרַמֵּז עַל הָרָע שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל כָּל אֶחָד מִצַּד גּוּפוֹ הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי. וְלָכֵן דַּיְקָא הִלֵּל שֶׁמִּדָּתוֹ הָיְתָה לְקָרֵב רְחוֹקִים, הָיָה כּוֹרֵךְ מַצָּה וּמָרוֹר בְּיַחַד, כִּי הָיָה יָכוֹל לְזַכֵּךְ גַּם אֶת הַגּוּף שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהוּא מָרוֹר. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן כב), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְזַכֵּךְ אֶת הַגּוּף כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁמִּבְּשָׂר הַגּוּף הַגַּשְׁמִי גַּם־כֵּן תֵּאִיר בּוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁזֶּה (אִיּוֹב יט, כו): ״מִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹק״, הָיְנוּ עַל־יְדֵי בְּשָׂר הַגּוּף יֵחָזֶה אֱלוֹהַּ, שֶׁיַּשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת גַּם מֵהַגּוּף הַגַּשְׁמִי. וְזֶה (יְשַׁעְיָה נח, ז): ״וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם״, מִבְּשָׂרְךָ דַּיְקָא, שֶׁלֹּא תַּעֲלִים עֵינְךָ מִלְּרַחֵם עַל בְּשָׂרְךָ, הָיְנוּ בְּשַׂר גּוּפְךָ, כִּי צְרִיכִים לְרַחֵם מְאֹד עַל הַגּוּף לְרָאוֹת לְזַכְּכוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהוֹדִיעַ לוֹ מִכָּל הַהֲאָרוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת שֶׁהַנְּשָׁמָה מַשֶּׂגֶת, כִּי הַנְּשָׁמָה שֶׁל כָּל אָדָם הִיא רוֹאָה וּמַשֶּׂגֶת תָּמִיד דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים מְאֹד, אֲבָל הַגּוּף אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֶם, עַל־כֵּן צְרִיךְ כָּל אָדָם לְרַחֵם מְאֹד עַל בְּשַׂר הַגּוּף, לְרָאוֹת לְזַכֵּךְ הַגּוּף, עַד שֶׁתּוּכַל הַנְּשָׁמָה לְהוֹדִיעַ לוֹ מִכָּל מַה שֶּׁהִיא רוֹאָה וּמַשֶּׂגֶת תָּמִיד. וְזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה הִלֵּל, שֶׁהָיָה כּוֹרֵךְ מַצָּה — שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה, עִם הַמָּרוֹר — שֶׁהוּא הַגּוּף, כִּי זֶה עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת — לְחַבֵּר אֶת הַנְּשָׁמָה עִם הַגּוּף בְּיַחַד, שֶׁגַּם הַגּוּף יַשִּׂיג רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, וּכְמוֹ שֶׁהוּא אֵצֶל הָאָדָם בְּצַעְמוֹ, שֶׁצְּרִיכִים

שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ

אוֹכְלִין אֶת הַסְּעֻדָּה בְּשִׂמְחָה, וְתַקְדִּים לוֹמַר:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ
יאהדונהי
בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ
יאההויה איההויה
לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה
בְּיִחוּדָא שְׁלִים
יהוה

לְחַבֵּר אֶת הַגּוּף אֶל הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ־כֵן צְרִיכִים לְחַבֵּר אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֵיהֶן יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי שֶׁיָּאִירוּ לָהֶם אֶת הַדַּעַת הָאֱמֶת, עַל־יְדֵי שֶׁיִּתְפַּשְּׁטוּ וְיִבָּקְשׁוּ וְיִמְצְאוּ אֶצֶל כָּל אֶחָד אֶת הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת. כִּי מִצַּד הַנְּשָׁמָה זֶה הַטּוֹב, וּמִצַּד הַגּוּף זֶה הָרָע, וּצְרִיכִים לְהַכְנִיעַ אֶת הָרָע תַּחַת הַטּוֹב, הֵינוּ אֶת הַגּוּף הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי אֶל הַנְּשָׁמָה, וְהֵבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ לֶאֱכוֹל סְעֻדַּת יוֹם טוֹב, תִּרְאֶה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּשִׂעַת סְעֻדַּת לֵיל פֶּסַח, כִּי בִּסְעֻדָּה זוֹ אַתָּה מְתַקֵּן פְּגָמֶיךָ הָרַבִּים, וּבִפְרָטִיּוּת פְּגָמֵי הַבְּרִית, וְכָל הַגָּלוּת שֶׁל מִצְרַיִם הָיְתָה רַק עַל־יְדֵי טִפֵּי הַמֹּחִין שֶׁהוֹצִיא אָדָם הָרִאשׁוֹן לְבַטָּלָה ק״ל שָׁנִים. וְכֵן עִקַּר הַגָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת כָּל הַשָּׁנָה הוּא עַל־יְדֵי פְּגַם טִפֵּי הַמֹּחִין שֶׁהוֹצִיא לְבַטָּלָה. וְעַכְשָׁו בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה בְּלֵיל פֶּסַח, הוּא מְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם הַזֶּה. כִּי

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, חֲרִינִי מוֹכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל סְעֻדַּת יוֹם טוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְיוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם", כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן בּוֹרְאֵנוּ לְתַקֵּן שׂרָשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית, וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי תִּקּוּף הַשִּׂמְחָה. כִּי הַשִּׂמְחָה הִיא הִפּוּךְ יְלָלָה, שֶׁעַל יָדָהּ בָּאִים פְּגָמֵי הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲשֶׁר מִשָּׁם נִמְשֶׁכֶת הַגָּלוּת הַמָּרָה. וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה יְכוֹלִין לְהַמְשִׁיךְ עַל־יְדֵי אֲכִילָה בְּקְדֻשָּׁה, כִּי חִיּוּת הָאָדָם הִיא עַל־יְדֵי הָאֲכִילָה. נִמְצָא, שֶׁעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין, שֶׁהֵם חִיּוּת הָאָדָם, מְקַבְּלִין כֹּחַ וְחִיּוּת מִן הָאֲכִילָה, עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהִזָּהֵר לֶאֱכֹל בְּשִׂמְחָה, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה נִמְשֶׁכֶת עָלָיו חִיּוּת מִן הַשִּׂמְחָה דַּיְקָא, שֶׁהִיא עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, אֶל תּוֹךְ הֲעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין. וְזֶה סוֹד (קֹהֶלֶת ט, ז): "לֵךְ אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ"; כִּי צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה אֲכִילָתוֹ בְּשִׂמְחָה דַּיְקָא. וְעַל־כֵּן בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהָיְתָה הַגְּאֻלָּה עַל־יְדֵי תִּקּוּף הַשִּׂמְחָה, שֶׁהִמְשִׁיךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּתוֹךְ כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי תִּקּוּף גְּלוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהִמְשִׁיךְ בָּהֶם, עַל־כֵּן נִצְטַוּוּ אָז יִשְׂרָאֵל עַל אֲכִילָה בְּקְדֻשָּׁה, שֶׁזֹּהִי מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה שֶׁהִיא שִׂמְחָה, כִּי עַל־יְדֵי אֲכִילַת הַמַּצָּה נִטְהָר מֹחוֹ שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת אֲחֵרוֹת, רַק מִפְּנֵי יִתְבָּרַךְ. וְיִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב, אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא רוּחָנִיּוּת חִיּוּת אֱלֹקוּת, כִּי אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין, וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין, וּבְתוֹךְ כָּל עָלְמִין, וְכָל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ לִבּוּשׁ לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן דַּיְקָא בְּלֵילָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח, מֵאִיר אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מִפְּנֵי יִתְבָּרַךְ, וּבִקְּרָט בְּעֵת אֲכִילָה, אָז זוֹכִים לְהָאָרַת הָרָצוֹן, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ז'): וּכְשֶׁאָדָם חָזָק בְּרָצוֹנוֹת חֲזָקִים אֵלּוּ יִתְבָּרַךְ, הוּא מְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי בְּבִטּוּל כָּל עַצְמִיּוּתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (שיחות־הַר״ן, סימן נב): מִכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק קוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְקוֹרֵא אוֹתוֹ לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִכְרָט בְּעֵת אֲכִילָה, אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סימן סב), יְכוֹלִים לְזָכּוֹת אָז לְהַגִּיעַ אֶל יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִנְתֵּיהּ, אֲפִין בְּאֲפִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (רות ב, יד): ״לְעֵת הָאֹכֶל גֹּשִׁי הֲלֹם״ וְגוֹ׳, וְזֶה (שמות כד, יא): ״וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ״ וְגוֹ׳, כִּי עַל־יְדֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה בְּדְבָקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, יְכוֹלִים לִרְאוֹת גִּלּוּי שְׁכִינָה. וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּעֵת הַסְּעֻדָּה צְרִיכִים לְשַׂמֵּחַ מְאֹד מְאֹד, וּלְהַרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין, שֶׁיָּצָא מִמִּצְרַיִם, מִכָּל הַמְּצָרִים, וְיַחֲשֹׁב רַק דְּבָרִים טוֹבִים, וְאֵיךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָשָׂה עִמּוֹ חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, וְהֵבִיאוֹ לְכָל זֶה שֶׁיֵּשֵׁב בְּשֻׁלְחָנוֹ כְּמֶלֶךְ, וּסְבִיבוֹ בְּנֵי בֵּיתוֹ וִילָדָיו, וְנִתְקַיֵּם אָצְלוֹ (תְּהִלִּים קכח, ג): ״אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ, בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ״ וְגוֹ׳, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשַׁלְמִי מוֹעֵד קָטָן, פֶּרֶק ט׳, הֲלָכָה ב׳): שִׂמְחָה לָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא דָּר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ; כִּי אֵין עוֹד שִׂמְחָה לָאָדָם כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בְּנַחַת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עִם יְלָדָיו בְּחֵרוּת, שֶׁזּוֹהִי עִקַּר הַשִּׂמְחָה, וְעַל־כֵּן דַּיְקָא עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁאָנוּ אוֹכְלִין אֲכִילָה דִּקְדֻשָּׁה, אֲכִילַת הַגְּאֻלָּה, עָלֵינוּ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמֹחַ עַל שֻׁלְחָנוֹ הֶעָרוּךְ מִכָּל טוּב, כְּדַרְגַּת אֲכִילַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאָז הָיוּ שְׂמֵחִים מְאֹד שֶׁזּוֹכִים לָצֵאת, וּכְמוֹ־כֵן אָנוּ אוֹכְלִין בְּשִׂמְחָה כְּדַרְגַּת סְעֻדָּה הָעֲתִידָה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז יִהְיֶה תִּקֻּף הַשִּׂמְחָה (עֵין לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, פֶּסַח, הֲלָכָה ב׳); אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה אֵלֶּה, אֶת גֹּדֶל הַשָּׂמוֹת וְהַיִּחוּדִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהָאֲכִילָה וְהַשְּׁתִיָּה בְּלֵיל פֶּסַח, כִּי יוֹרֵד שֶׁפַע מֻחְשָׁךְ הֲעָתִיק דְּאֲרִיךְ אַנְפִּין, וְנִמְשָׁךְ מֹחָא סְתִימָאָה עַד פֻּמָּא דְּאֲרִיךְ אַנְפִּין, וְיוֹרֵד עַד פֻּמָּא דְּאַבָּא וְאִמָּא, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין זְעֵיר אַנְפִּין וְנוּקְבָא, אֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֵילּוּ צְרוּפִים וְיִחוּדִים נַעֲשִׂים עַכְשָׁו לְמַעְלָה. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר בְּעֵת הַסְּעֻדָּה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת שׁוּם דִּבּוּרֵי חֹל, אֶלָּא דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה וְהִתְחַזְּקוּת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

צָפוּן

לְאַחַר הַסְּעֻדָּה יִקַּח אֶת הָאַפִּיקוֹמָן וְיֹאכַל מִמֶּנּוּ כְּזַיִת בַּהֲסִבָּה, וְיִתֵּן גַּם לִבְנֵי בֵּיתוֹ, וְיֹאמַר קֹדֶם:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ
יאהדונהי

בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ
יאהויהה איההיוהה

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה
בְּיחוּדָא שְׁלִים
יהוה

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן, שֶׁהִיא זֵכֶר לְקָרְבָּן פֶּסַח, הַנֶּאֱכָל עַל הַשֹּׂבַע, כַּאֲשֶׁר תִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שֹׂרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן נִתְמַלְּאִים לוֹ כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ח׳), שֶׁהַצַּדִּיק מַשְׁלִים אֶת כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת אֶל כָּל הַמְקֻרָבִים אֵלָיו, כִּי הוּא מַחְדִּיר בָּהֶם אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַד שֶׁיַּרְגִּישׁוּ אֵיךְ שֶׁבְּכָל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה מַמְשִׁיכִים אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, כַּמּוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן סט): הֶבֶל נָחִית, הֶבֶל סָלִיק. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יד, סִימָן ט׳) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קנ, ו): ״כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ״, עַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה תְּהַלֵּל יָהּ. וְזֶה סוֹד (בְּרָכוֹת ג׃): רוּחַ הַצָּפוֹנִית הַמְנַשֶּׁבֶת בְּכִנּוֹרוֹ שֶׁל דָּוִד; כִּי רוּחַ צָפוֹן הוּא בְּחִינַת רוּחַ הַצָּפוּן בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלּוֹ, כִּי צָפוֹן חָסֵר (בְּבָא בַּתְרָא כה׃), וְהַחִסָּרוֹן הוּא בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לז, ב): ״וַיְהִי לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ״, וּכְתִיב (שָׁם כ, ו): ״יְמַלֵּא הַוָיָ״ה כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ״, וְעִקַּר הָרוּחַ חַיִּים הוּא בַּלֵּב, וְכַמּוּבָא (תִּקּוּנֵי־זֹהַר, תִּקּוּן יג), כֻּלְּהוּ שַׁיְיפִין מִתְנַהֲגִין בְּתַר לִיבָּא וְכוּ׳, וְעַל־כֵּן יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מְקַבְּלִים אֶת הָרוּחַ חַיִּים מֵהַצַּדִּיק, שֶׁמַּמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם תּוֹרָה מִמָּקוֹם גָּבֹהַּ מְאֹד, בִּשְׁבִיל זֶה הֵם נִקְרָאִים עַל שֵׁם צָפוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ד): ״עַל צָפוֹן יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיַצְּבוּ עַל צְפוּנֶיךָ״; וְלָכֵן אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְשׁוֹמֵעַ אֶצְלוֹ תּוֹרָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַשְׂלִים אֶת חִסָּרוֹנוֹתָיו, עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס בּוֹ הָאֲרַת אֱמֶתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָא הָאֶפִּיקוֹמָן ״צָפוּן״, כִּי בָּזֶה שְׁזָכִינוּ לְקַיֵּם מִצְוַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁל הַלַּיְלָה הַזֶּה, אָז זוֹכִים לְהַמְשִׁיךְ שְׁלֵמוּת הַחִסָּרוֹן (עֵין לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, הְעוּשָׁה שְׁלִיחַ לְגִבּוּת חוֹב, הֲלָכָה ג׳, אוֹת לא), שֶׁזֶּה שֶׁהַחֵלֶק הַמַּצָּה הַפְּרוּסָה שֶׁהִצְנִיעוּ לַאֲפִיקוֹמָן נִקְרָא צָפוּן, דְּהַיְנוּ שֶׁחוֹזְרִים וּמַשְׁלִימִים הַחִסָּרוֹן, שֶׁהוּא סוֹד צַד צָפוֹן שֶׁחָסֵר, וּמַשְׁלִימִים אֶת זֶה עַל־יְדֵי הָרוּחַ צְפוֹנִית שֶׁנּוֹשֶׁבֶת עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. כִּי הַצַּדִּיק מַכְנִיס בָּאָדָם הָאֲרַת הָרָצוֹן, עַד שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה כְּבָר שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, שֶׁזֶּה אֲכִילַת מָן (לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ג׳, אוֹת ו׳), כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (קִדּוּשִׁין לח.): עֲגָבָה שֶׁהוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם, טָעֲמוּ בָּהּ טַעַם מָן, שֶׁזֶּה סוֹד אֶפִּיקוֹמָן, מִלְּשׁוֹן אֲפִיקוּ מָן (עֵין פִּקְחִים קיט׃); כִּי עַד עַתָּה הָיָה טָמוּן וְצָפוּן וְנִסְתָּר זֶה הַדַּעַת שֶׁל גִּלּוּי אֱלֹקוּת, וְעַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח נִתְגַּלָּה הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן (לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת פֶּסַח, הֲלָכָה ט׳, אוֹת ג׳); כִּי כְּבָר אֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר, רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבְּשָׁבִיל זֶה נִקְרָא אֲפִיקוֹמָן, לְשׁוֹן צָפוֹן, בְּסוֹד (תְּהִלִּים לא, כ): ״מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ״, שֶׁמֶּשֶׁם הָאֲרַת הָרָצוֹן, שֶׁמֶּשֶׁם כֻּלָּם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי הָרָצוֹן הוּא עוֹלָם הַחֵרוּת, כִּי כָּל אֶחָד יָכוֹל לִרְצוֹת בְּרָצוֹן חָזָק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לִמְנֹעַ אוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁנָּפַל כְּבָר בִּמְקוֹמוֹת הֲכִי מְגֻנִּים וּמְטֻנָּפִים, עַל־כָּל־

פָּנִים אִם יִתְגַּבֵּר גַּם מִשָּׁם בְּרִצּוֹנוֹת חֲזָקִים, לְבַסּוֹף יֵצֵא, כִּי הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן. וְזֶה (פְּסָחִים קיט:): אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן; פֶּסַח זֶה פֶּה־סָח, כַּמּוּבָא (פְּרִי עֵץ חַיִּים, שַׁעַר חַג הַמַּצּוֹת, פֶּרֶק ו'), שֶׁאָז מוֹצִיא אֶת הָרְצוֹנוֹת מִפִּיו, שֶׁזֶּה (תְּהִלִּים קה, ב): "שִׂיחוּ בְכָל נִפְלְאוֹתָיו", דְּהַיְנוּ מִצְוַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, לְשׂוֹחֵחַ וּלְסַפֵּר בְּכָל עֵת בְּנִפְלְאוֹתָיו הַנּוֹרָאִים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְכֵן מַה שֶּׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבְכָל עֵת וָעֵת. וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו בְּעֵת אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן צְרִיכִים לְכַוֵּן, שֶׁאוֹכֵל אֶת קָרְבַּן פֶּסַח, וְיִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹנוֹת, שֶׁיְּמַלֵּא לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת כָּל מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ בְּנַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

סֵדֶר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן

א.

בְּנִי! עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲשֶׁר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה מִדְּאוֹרַיְתָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם (הִלְכוֹת בְּרָכוֹת, פֶּרֶק א', הֲלָכָה א'): מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְבָרֵךְ אַחַר אֲכִילַת מָזוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ח, י): "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", וְאֵינוֹ חַיָּב מִן הַתּוֹרָה אֶלָּא אִם־כֵּן שָׂבַע, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ", וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אֲכַל אֲפִלּוּ כְּזַיִת — מְבָרֵךְ אַחֲרָיו, וְלָכֵן צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד מְאֹד בְּשָׁעָה שֶׁהוֹלֵךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּלְדַקְדֵּק בְּכָל בְּרָכָה וּבְרָכָה, כִּי הָאַרְבַּע בְּרָכוֹת עַל כַּוָּנוֹת עִלָּאִיּוֹת נִתַּקְנוּ. וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֶת גֹּדֶל הַתִּקּוּנִים שֶׁנַּעֲשִׂים עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ לְבָרֵךְ אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵילּוּ הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת נִשְׁפָּעוֹת עָלֶיךָ, אֲז הָיִיתָ מְבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְכַמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיַּקְהֵל רייח:): כָּל מַאן דְּמְבָרֵךְ בִּרְכַּת מְזוֹנָא כַּדְקָא יָאוֹת בְּחֶדְוָא בִּרְעוּתָא דִּלְבָּא, כַּד סָלִיק מֵהַאי

עַלְמָא אַתַּר אִסְתְּקָנָא לֵיהּ גּוֹ רָזִין עִלָּאִין בְּהֵיכְלִין קַדִּישִׁין [כָּל מִי שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן בָּרְאוּי בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן טוֹב וּבְכָל לִבּוֹ, כְּשֶׁעוֹלֶה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה נִתְקָן לוֹ מָקוֹם בְּתוֹךְ הַהֵיכָלוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה]; כִּי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם, כְּמוּבָא (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֲכִילָה, חֵלֶק ב׳, סִימָן ג׳): עַל־יְדֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן נִתְוַדַּע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם; כִּי בֶּאֱמֶת הַמָּזוֹן הוּא דָּבָר גַּשְׁמִי, הַיְנוּ שֶׁאָדָם אוֹכֵל צוֹמַח אוֹ חַי שֶׁנִּצְמָח וְנִתְגַּדֵּל עַל דּוֹמֶם, וּבְעֵת אֲכִילָתוֹ כְּשֶׁהוּא מְכַוֵּן אֲפִלּוּ כַּוָּנָה פְּשׁוּטָה, אֵיךְ שֶׁאֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ בְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלְקוּת גְּמוּרָה הִיא, וְדוֹמֵם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי עַל־יְדֵי שֶׁהַמְּדַבֵּר מְבָרֵךְ וּמְהַלֵּל וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא הַמְלֻבָּשׁ בָּהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַעֲלֶה אֶת הַדּוֹמֵם וְהַצּוֹמֵחַ וְהַחַי בְּחַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְגוֹרֵם יִחוּד גָּדוֹל לְמַעְלָה, וּמִזֶּה נַעֲשָׂה שִׂמְחָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמֵהַשִּׂמְחָה הַזּוֹ נִשְׁפַּעַת עָלָיו פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע. וְעַל־כֵּן הַזְּהִיר לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּכַוָּנָה מְלֵאָה בְּמִלָּה מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר — מֻבְטָח לוֹ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה בְּרֶוַח כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְכִמְיֻטָּב שֶׁרֹב הַפְּעָמִים הָעֲנִיּוּת בָּאָה לְאָדָם רַק מֵחֲמַת שֶׁמְּזַלְזֵל בִּכְרַכַּת־הַמָּזוֹן, וְאֵינוֹ מְדַקְדֵּק לְבָרֵךְ בְּכַוָּנָה, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא מְבָרֵךְ מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם לוֹ שֶׁמְּחַסֵּר אֵיזוֹ בְּרָכָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְגוֹרֵם קִלְקוּל בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה סוֹבֵל עֲנִיּוּת, וְעַל־כֵּן הַזְּהִיר לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר דַּיְקָא, יִזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשָּׂא וְיָאִיר פָּנָיו אֵלָיו, וְיַמְשִׁיךְ לוֹ שֶׁפַע בְּפַרְנָסָתוֹ. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (בְּרָכוֹת כ׃) אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּתוּב בְּתוֹרָתְךָ (דְּבָרִים י׳, יז): ״אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד״, וַהֲלֹא אַתָּה נוֹשֵׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב (בְּמִדְבַּר ו׳, כו): ״יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ״, אָמַר לָהֶם: וְכִי לֹא אֶשָּׂא פָּנִים לְיִשְׂרָאֵל? שֶׁכָּתַבְתִּי לָהֶם בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים ח׳, י): ״וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ״, וְהֵם מְדַקְדְּקִים עַל עַצְמָם עַד כְּזַיִת וַעַד כְּבֵיצָה; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁהָאַרְבַּע בְּרָכוֹת הָאֵלֶּה שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מְיֻסָּדוֹת עַל שְׁמוֹת וְיִחוּדִים עֶלְיוֹנִים, וְלֹא בָּאתִי לְהַאֲרִיךְ אֶלָּא לְקַצֵּר, כִּי לֹא יְכִלָּה הַנְּיָר מִלְּבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת אֶת הַשְּׂמוֹת

וְהַיְחוּדִים וְהַתִּקּוּנִים שֶׁנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי בַּר יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וְזוֹ לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת, פֶּרֶק ב׳, הֲלָכָה א׳) סֵדֶר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כָּךְ הִיא: רִאשׁוֹנָה — בִּרְכַּת הַזָּן, שְׁנִיָּה — בִּרְכַּת הָאָרֶץ, שְׁלִישִׁית — בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, רְבִיעִית — הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב. בִּרְכָה רִאשׁוֹנָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ תִּקְּנָהּ, שְׁנִיָּה תִּקֵּן יְהוֹשֻׁעַ, שְׁלִישִׁית תִּקֵּן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ, רְבִיעִית חֲכָמֵי מִשְׁנָה תִּקְּנוּהָ, וּמְקוֹרוֹ בְּגְמָרָא (בְּרָכוֹת מח:): מֹשֶׁה תִּקֵּן לְיִשְׂרָאֵל בִּרְכַּת הַזָּן בְּשָׁעָה שֶׁיָּרַד לָהֶם מָן, יְהוֹשֻׁעַ תִּקֵּן לָהֶם בִּרְכַּת הָאָרֶץ, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ, דָּוִד וּשְׁלֹמֹה תִּקְּנוּ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, דָּוִד תִּקֵּן עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ, וּשְׁלֹמֹה תִּקֵּן עַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ, הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב בְּיִבְנֶה תִּקְּנוּהָ כְּנֶגֶד הֲרוּגֵי בֵּיתָר, דְּאָמַר רַב מַתְנָא: אוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁנִתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵּיתָר לִקְבוּרָה תִּקְּנוּ בְּיִבְנֶה הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב, הַטּוֹב — שֶׁלֹּא הִסְרִיחוּ, וְהַמֵּיטִיב — שֶׁנִּתְּנוּ לִקְבוּרָה, וְלָכֵן רָאוּי לְכַוֵּן מְאֹד בְּעֵת אֲמִירַת כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה מֵאַרְבַּע בְּרָכוֹת, וּלְהִתְעוֹרֵר בָּהֶן מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָכוֹן לִבּוֹ יִהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁיִּשָּׁפַע עָלָיו שֶׁפַע רוּחָנִי וְשֶׁפַע גַּשְׁמִי.

ב.

אֲהוּבִי, בְּנִי, קֹדֶם שֶׁתְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, תִּהְיֶה נִזְהָר מְאֹד לִטֹּל יָדֶיךָ בְּמַיִם, וְנִקְרָאִים מַיִם אֲחֲרוֹנִים, שֶׁמּוֹרִידִים אֶת הַזֵּהֲמָה וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁנִּתְאַחֲזוּ בְּאֶצְבְּעוֹתֶיךָ בְּעֵת אֲכִילָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם מַסִּיחַ דַּעְתּוֹ כְּרֶגַע בְּעֵת אֲכִילָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ וְנִמְשָׁךְ אַחַר גַּשְׁמִיּוּת אַחַר אֲכִילָה, אֲזַי יֵשׁ לַסִּטְרָא אַחֲרָא יְנִיקָה מֵאֲכִילָה זוֹ, וְהֵם שׁוֹרִים עַל אֶצְבְּעוֹתֶיךָ, כִּי נִדְמֶה לוֹ אֲשֶׁר ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״, וְלָכֵן הוּא חוֹבָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים לִטֹּל יָדָיו אַחַר הָאֲכִילָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (עֵירוּבִין יז:): מַיִם אַחֲרוֹנִים חוֹבָה; וְכֵן מוּבָא בַּזֹּהַר (עֵקֶב רעג:): מַיִם אַחֲרוֹנִים דְּתַקִּינוּ לוֹן בְּגִין מֶלַח סְדוֹמִית הַמְסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם, אֲמַאי אִקְרוֹן חוֹבָה? אֶלָּא בְּאַרַח רָזָא סַם הַמָּוֶת שַׁרְיָא עַל יַדִּין מִזְּהֵמִין דְּעָבְדֵי בְּהוּ בְּרָכָה (מַיִם אַחֲרוֹנִים שֶׁתִּקְּנוּ אוֹתָם בְּגִלַּל הַמֶּלַח סְדוֹמִית, שֶׁמְּסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם (וּמְנַקִּים שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר עַל הַיָּדַיִם) לָמָּה קָרְאוּ לָזֶה ׳חוֹבָה׳? אֶלָּא עַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד סַם הַמָּוֶת שׁוֹרֶה עַל יָדַיִם מְזוֹהָמוֹת שֶׁעוֹשִׂים בָּהֶן

בְּרָכָה.]; כִּי אִם אֵין הָאָדָם נוֹטֵל אֶת יָדָיו בְּמַיִם אַחֲרוֹנִים, אֲזַי הַסִּטְרָא אַחֲרָא סַם הַמָּוֶת שׂוֹרָה עַל יָדָיו, וְנִסְמוֹת עֵינָיו, וְחוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הַכֹּל טָבַע, מִקָּרֶה וּמַזָּל, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, שֶׁאָז הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי מִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, שְׁמִסִיתוֹ לְכַפֹּר בַּכֹּל. וּבָזֶה שְׁנוֹטֵל אֶת יָדָיו אַחַר הָאֲכִילָה זוֹכֶה לְהַעֲבִיר אֶת הַנָּחָשׁ לְגַמְרֵי. וְזֶה אֲשֶׁר שָׁלְחָ״ן אוֹתִיּוֹת לְנָחָ״ש, כִּי אִם זוֹכֶה לְאֶכֶל בְּכַוָּנָה וּבְדָבְקוּת, לֵידַע שֶׁהַכֹּל לְכֹל אֶלְקוּת הוּא, אָז יוֹצֵא כְּרוּז לְפָנָיו (יְחֶזְקֵאל מא, כב): ״וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָ״ה״, וְנַעֲשֶׂה יְחוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ אַפִּין בְּאַפִּין (לקוטי־מוהר״ן, חלק א׳, סימן סב), וְזוֹכֶה שֶׁשֻּׁלְחָנוֹ מְכַשֵּׁל אֶת מְצַח הַנָּחָשׁ, הַמְּסִית אֶת הָאָדָם שֶׁהַכֹּל טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל (לקוטי־מוהר״ן, חלק ב׳, סימן ד׳), וְזוֹכֶה לְהֶאֱרַת הָרָצוֹן, שֶׁנִּתְגַּלֶּה לוֹ שֶׁהַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְאָז נַעֲשָׂה אֲצִלּוֹ מֵאוֹתִיּוֹת שֻׁלְחָ״ן אוֹתִיּוֹת לְחָשׁ״ן, שֶׁמְּכַפֵּר עַל הַדִּין, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (זְבָחִים פח:): חֶשְׁן מְכַפֵּר עַל הַדִּינִין; כִּי עִקַּר הַדִּין הוּא רַק כְּשֶׁאוֹלָה בְּטֶבַע וּבְמַזָּל וּבִמְקָרֶה, כְּאִלּוּ כָּל פָּרְנָסָתוֹ תְּלוּיָה בְּיָדָיו, שֶׁזּוֹ קְלִפַּת ״כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה״, שֶׁזֶּה אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, שֶׁמְּטַמֵּא כְּטֻמְאַת מֵת, בְּחִינַת (בְּרֵכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם נִקְרָאִים מֵתִים שֶׁמְּהֶם נִמְשָׁכִים כָּל הַדִּינִים, וְתַכְלִיתוֹ־וּמִיתוֹ כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְטֹל יָדָיו בְּמַיִם אַחֲרוֹנִים, הוּא מֵסִיר אֶת קְלִפַּת הַנָּחָשׁ מֵעַל אֶצְבְּעוֹתָיו, וְנִתְבַּטֶּלֶת הַטֻּמְאָה מֵעַל יָדָיו. וְלָכֵן אוֹמְרִים בְּעֵת נְטִילַת מַיִם אַחֲרוֹנִים, פְּסוּק זֶה (איוב כ, כט): ״זֶה חֵלֶק אָדָם רָשָׁע מֵאֱלֹהִים וְנַחֲלַת אִמְרוֹ מֵאֵל״; וְיִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְדַבֵּר וְלֹא לַעֲשׂוֹת שׁוּם הֶפְסֵק בֵּין נְטִילַת מַיִם אַחֲרוֹנִים לְבִרְכַּת־הַמָּזוֹן, כִּי אָז יִסְבֹּל סֵבֶל גָּדוֹל עַל הַבָּחַף, וְאִם הִפְסִיק רְאוּי וְנָכוֹן לִטֹּל עוֹד פַּעַם יָדָיו, וְכֵן יִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִטֹּל מַיִם אַחֲרוֹנִים מִכּוֹס שֶׁמְּשְׁתַּמְּשִׁים בּוֹ לַאֲכִילָה, כִּי הוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה. וּבְנֵי־אָדָם אֵינָם נִזְהָרִים וְאֵינָם מַקְפִּידִים בָּזֶה וְנוֹטְלִים מִכּוֹס שְׁתִיָּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַשָּׂרָה סִטְרָא אַחֲרָא וְטֻמְאָה בַּכּוֹס הַזֶּה, וּכְשֶׁשּׁוֹתֶה אַחַר־כָּךְ מִכּוֹס הַזֶּה — נִמְשָׁכוֹת עָלָיו כָּל מִינֵי מַחֲלוֹת, רַחֲמָנָא לִישֵׁזְבָן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁנּוֹפֵל מֵהַמַּיִם אַחֲרוֹנִים עַל אֵיזֶה מַאֲכָל, שֶׁרוּחַ הַטֻּמְאָה וּמַזִּיקִים שׁוֹרִים עַל הָאֹכֶל הַזֶּה, וּמִי שֶׁאוֹכֵל מִמֶּנּוּ נִזּוֹק. וְעַל־כֵּן אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּזְהָר בְּמַיִם אַחֲרוֹנִים בִּכְלִי הַמְיֻחָד לָהֶם, וְאָז יַעֲבִיר אֶת הַסִּטְרָא אַחֲרָא מֵאֶצְבְּעוֹתָיו, וְיִשָּׂרֶה אֶת שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם.

בָּרֵךְ

מוֹזְגִין כּוֹס שְׁלִישִׁי לְבִרְכַּת־הַמָּזוֹן

קודם ברכת המזון אומרים:

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ
יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה: לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ
בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים
כֻּלָּם: יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים, כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִישׁוֹר
וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ
עַמִּים כֻּלָּם: אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ, יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים
אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ:

ג.

בְּנֵי: הָאֲרִיזַ״ל הִזְהִיר מְאֹד שֶׁיֹּאמַר בְּסוֹף הַסְּעֻדָּה מִזְמוֹר סז: ״לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת״, אֲשֶׁר סִגֶּלְתּוֹ רָם וְנִשָּׂא, וְהַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי פִּינְחָס מִקּוֹרִיץ, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אָמַר: יֵשׁ לוֹמַר עַל הַשֻּׁלְחָן מִזְמוֹר ״אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ״ בְּצִיּוּר מְנוֹרָה, כִּי שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן שֶׁהוּא הַגְּבוּרָה, וּמְנוֹרָה בַּדָּרוֹם שֶׁהוּא הַחֶסֶד, וְהָאָדָם שֶׁהוּא הַתִּפְאֶרֶת יוֹשֵׁב בָּאֶמְצַע, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה יִחוּד גָּדוֹל בְּעֵת אֲמִירַת מִזְמוֹר זֶה, וְקֹדֶם שֶׁיִּשְׁתֶּה יָדָיו בְּמַיִם אֲחֲרוֹנִים, טוֹב לוֹמַר מִזְמוֹר קכו, ״בְּשׁוּב הַוָ״ה אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן״, כִּי זֶה סוֹבֵב עַל בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנִּקְרָא עַל יְדֵי הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַ״ר, שָׂ״דֶה, בַּ״יִת (פְּסָחִים פח.), וְלָכֵן ״שִׁ״ר הַ״מַּעֲלוֹת בְּ״שׁוּב״, רָאשֵׁי תֵּבוֹת הָ״שׁ״ב, שֶׁאֲנַחְנוּ מַזְכִּירִים כָּאן עַל בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה מֵהַר שָׂדֶה וּמִשָּׁדֶה בַּיִת, שֶׁזֶּה שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן י׳), וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה יִחוּד עֶלְיוֹן, וְיֵמָשֵׁךְ שֶׁפַע אוֹר וְדַעַת עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. בְּשׁוּב יְהוָה אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיינוּ כְּחֹלְמִים: אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה. אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה: הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ. הָיינוּ שְׂמֵחִים: שׁוּבָה יְהוָה אֶת שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב: הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ: הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע. בֹּא יָבֹא בְרִנָּה. נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו:

אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי: סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע. אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר. כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֶּר פִּי. וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ. מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ — וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאהדויהה — **איהההיוהה**

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה

בְּיִחוּדָא שְׁלִים

יהוה

אוֹר הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח זָרוֹעַ ריז

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, חֲרִינִי מוֹכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת נְטִילַת מַיִם אַחֲרוֹנִים, כַּאֲשֶׁר תִּקְּנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וַחֲרִינִי מוֹכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁל בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת הַוי"ה אֱלֹקֶיךָ", כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ לְתַקֵּן שֻׁלְחָן מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד חַיָּבִין בְּזִמּוּן, וְכָךְ מְזַמְּנִין:

הַמְזַמֵּן אוֹמֵר: **רַבּוֹתַי. מִיר וּוִילְעֶן בֶּענְטְשֶׁן** או **(רַבּוֹתַי נְבָרֵךְ:)**

הַמְסֻבִּים עוֹנִים: **יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:**

הַמְזַמֵּן חוֹזֵר יְהִי שֵׁם וְכוּ׳:

בִּרְשׁוּת מָרָנָן וְרַבּוֹתַי נְבָרֵךְ (בַּעֲשָׂרָה **אֱלֹהֵינוּ**) **שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ:**

וְאוֹמְרִים הַמְסֻבִּים וְאַחַר בָּךְ הַמְבָרֵךְ:

בָּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה **אֱלֹהֵינוּ**) **שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:** וְהַמְזַמֵּן חוֹזְרוֹ

יָחִיד אֵינוֹ אוֹמֵר: **בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ.**

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. הוּא נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר. כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאַל יֶחְסַר לָנוּ מָזוֹן לְעוֹלָם וָעֶד. בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כִּי הוּא אֵל זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, וּמֵטִיב לַכֹּל וּמֵכִין מָזוֹן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. כָּאָמוּר. פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַזָּן בְּרַחֲמָיו אֶת הַכֹּל:

נוֹדֶה לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה. וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים. וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחָתַמְתָּ בִּבְשָׂרֵנוּ. וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ. וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים חֵן וָחֶסֶד שֶׁחוֹנַנְתָּנוּ. וְעַל אֲכִילַת מָזוֹן שָׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ תָּמִיד. בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה:

וְעַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ. יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי

תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. כַּכָּתוּב. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ
וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר
נָתַן לָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן:

רַחֵם נָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. וְעַל
יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ. וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ.
וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ. וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו: אֱלֹהֵינוּ. אָבִינוּ.
רְעֵנוּ זוּנֵנוּ פַּרְנְסֵנוּ וְכַלְכְּלֵנוּ וְהַרְוִיחֵנוּ, וְהַרְוַח
לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְהֵרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. וְנָא אַל
תַּצְרִיכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֹא לִידֵי מַתְּנַת בְּשָׂר וָדָם
וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם. כִּי אִם לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה.
הַפְּתוּחָה. הַקְּדוֹשָׁה וְהָרְחָבָה. שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ וְלֹא
נִכָּלֵם לְעוֹלָם וָעֶד:

לשבת

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא לְפָנֶיךָ לִשְׁבָּת בּוֹ וְלָנוּחַ בּוֹ בְּאַהֲבָה
כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ, וּכִרְצוֹנְךָ הָנִיחַ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, שֶׁלֹּא תְּהֵא צָרָה וְיָגוֹן וַאֲנָחָה
בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ, וְהַרְאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּנֶחָמַת צִיּוֹן עִירֶךָ, וּבְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר
קָדְשֶׁךָ, כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַיְשׁוּעוֹת וּבַעַל הַנֶּחָמוֹת:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ
וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר
זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן
מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ

וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ לִפְלֵיטָה
לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים טוֹבִים
וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת

זָכְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה וּפָקְדֵנוּ בּוֹ
לִבְרָכָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. וּבִדְבַר
יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ וְרַחֵם עָלֵינוּ
וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן
וְרַחוּם אָתָּה:

וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. בּוֹנֵה בְרַחֲמָיו יְרוּשָׁלָיִם.
אָמֵן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל.
אָבִינוּ. מַלְכֵּנוּ. אַדִּירֵנוּ. בּוֹרְאֵנוּ. גּוֹאֲלֵנוּ.
יוֹצְרֵנוּ. קְדוֹשֵׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. רוֹעֵנוּ רוֹעֵה
יִשְׂרָאֵל. הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לַכֹּל. שֶׁבְּכָל יוֹם
וָיוֹם הוּא הֵטִיב הוּא מֵטִיב הוּא יֵיטִיב לָנוּ. הוּא
גְמָלָנוּ הוּא גּוֹמְלֵנוּ הוּא יִגְמְלֵנוּ לָעַד, לְחֵן וּלְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים וּלְרֶוַח הַצָּלָה וְהַצְלָחָה בְּרָכָה וִישׁוּעָה
נֶחָמָה פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל
טוֹב. וּמִכָּל טוּב לְעוֹלָם אַל יְחַסְּרֵנוּ: אמן

הָרַחֲמָן הוּא יִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: הָרַחֲמָן
הוּא יִתְבָּרַךְ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: הָרַחֲמָן

הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים. וְיִתְפָּאַר בָּנוּ לָעַד וּלְנֵצַח נְצָחִים. וְיִתְהַדַּר בָּנוּ לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים: הָרַחֲמָן הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁבֹּר עֻלֵּנוּ מֵעַל צַוָּארֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיוּת לְאַרְצֵנוּ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ בְּרָכָה מְרֻבָּה בַּבַּיִת הַזֶּה וְעַל שֻׁלְחָן זֶה שֶׁאָכַלְנוּ עָלָיו: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זָכוּר לַטּוֹב וִיבַשֶּׂר לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת: הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת (אָבִי מוֹרִי) בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת (אִמִּי מוֹרָתִי) בַּעֲלַת הַבַּיִת הַזֶּה. אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זַרְעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם. (ואם סמוך על שלחן עצמו יאמר: הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אוֹתִי (וְאָבִי וְאִמִּי) וְאִשְׁתִּי וְזַרְעִי וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לִי), אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל. כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד בִּבְרָכָה שְׁלֵמָה. וְנֹאמַר אָמֵן:

מְמָרוֹם יְלַמְּדוּ עֲלֵיהֶם וְעָלֵינוּ זְכוּת שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שָׁלוֹם וְנִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה. וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ. וְנִמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם:

לשבת: הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ אָרוּךְ, יוֹם שֶׁצַּדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם, וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, וְיהִי חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם:

אִם הוּא אוֹכֵל עַל שֻׁלְחָן אֲחֵרִים יְבָרֵךְ לְבַעַל הַבַּיִת:

יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יֵבוֹשׁ בַּעַל הַבַּיִת בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכָּלֵם לָעוֹלָם הַבָּא. וְיִצְלַח מְאֹד בְּכָל נְכָסָיו. וְיִהְיוּ נְכָסָיו וּנְכָסֵינוּ מוּצְלָחִים וּקְרוֹבִים לָעִיר, וְאַל יִשְׁלוֹט שָׂטָן לֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְאַל יְזַדְּקֵק לֹא לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵינוּ שׁוּם דְּבַר הִרְהוּר חֵטְא וַעֲבֵרָה וְעָוֹן מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

הָרַחֲמָן הוּא יְזַכֵּנוּ לִבְיאַת הַמָּשִׁיחַ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:

מִגְדּוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם: עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְראוּ אֶת יְהוָה קְדוֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדוֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מִבְטַחוֹ: נַעַר הָיִיתִי גַם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם: יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאההויהה אייההיוההה

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּו״ה

בִּיחוּדָא שְׁלִים

יהוה

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל חֲבֵרַיָּי מוּכָן וּמְזֻמָּן לִשְׁתּוֹת יַיִן שֶׁל כּוֹס שְׁלִישִׁי מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּלֵיל חַג הַמַּצּוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שֹׁרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ׃

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׃

יִשְׁתֶּה בַּהֲסַבַּת שְׁמֹאל

מוֹזְגִין כּוֹס רְבִיעִי וְכֵן מוֹזְגִין כּוֹס לְאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, זָכוּר לַטּוֹב, וּפוֹתְחִין אֶת הַדֶּלֶת

שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בִּשְׁמְךָ לֹא קָרָאוּ: כִּי אָכַל

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי׃ שֶׁנּוֹהֲגִין לְמֹזֶג כּוֹס לְכְבוֹד אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, וּפוֹתְחִין אֶת הַדֶּלֶת לְרֻוָחָה, וּמִתְפַּלְּלִים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ׃ ״שְׁפוֹךְ

אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ (תְּהִלִּים עט, ו); **שְׁפָךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם** (שָׁם סט, כה); **תִּרְדֹּף בְּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְהוָה** (אֵיכָה ג, סו):

יֵשׁ שֶׁאוֹמְרִים אֶת זֶה אַחַר־כָּךְ:

הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ בִּמְהֵרָה אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זָכוּר לַטּוֹב, וִיבַשֵּׂר לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת, יְשׁוּעוֹת וְנֶחָמוֹת, כָּאָמוּר "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָ"ה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם, פֶּן אָבוֹא וְהִכֵּיתִי אֶת הָאָרֶץ חֵרֶם":
וְנֶאֱמַר "הִנְנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָכִי וּפִנָּה דֶּרֶךְ לְפָנָי, וּפִתְאֹום יָבוֹא אֶל הֵיכָלוֹ הָאָדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְשִׁים, וּמַלְאַךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר אַתֶּם חֲפֵצִים הִנֵּה בָּא אָמַר יְהוָ"ה צְבָאוֹת":

חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ" וְכוּ'; כִּי הִנֵּה כְּתִיב (מַלְאָכִי ג, כג): "הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא"; נִמְצָא, שֶׁקֹּדֶם הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, יָבוֹא אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, וְיַחְדִּיר שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (עֲרָיוֹת, פֶּרֶק ח'): לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקָרֵב, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם; וְהוּא עַל־יְדֵי שֶׁיַּחְדִּיר גִּלּוּי אֱלֹקוּת בָּעוֹלָם. כִּי הֲרֵי אֵלִיָּהוּ שִׂנְאָה אֶת הַשָּׂבָע, וְהֶרְאָה שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה', אוֹת סט); וּבָזֶה הִכְנִיעַ אֶת כָּל עוֹבְדֵי הַבַּעַל, עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, עַד שֶׁכֻּלָּם צָעֲקוּ: "יְהוָ"ה הוּא הָאֱלֹהִים, יְהוָ"ה הוּא הָאֱלֹהִים, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ בְּטוּל הַשָּׂבָע, כִּי הַשָּׂבָ"ע בְּגִימַטְרִיָּה אֱלֹהִי"ם, וַיהוָ"ה הוּא גִּלּוּי הַהַשְׁגָּחָה, וְאֶת זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיס בָּעוֹלָם, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמַּמְשִׁיכִין קֹדֶם אֶת הַשָּׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁלוֹם (שַׁבָּת י'); וּבָזֶה שֶׁמַּמְשִׁיכִין שָׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מַמְשִׁיכִין אֶת הַקָּדוֹשׁ־

בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, מַלְכוּת מָשִׁיחַ, וְעַל־כֵּן אֲלֵיהוּ מְמֻנֶּה לְבַשֵּׂר הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, לְבַשֵּׂר מַלְכוּת מָשִׁיחַ (לקוטי־הלכות, תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ג', אות ב׳); וְלָכֵן עַכְשָׁו בְּעֵת שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בְּלֵיל פֶּסַח, וּמַמְשִׁיכִין עַל עַצְמֵנוּ מֹחִין עִלָּאִין גְּלוּי אֱלֹקוּת, אָנוּ מוֹזְגִין כּוֹס חֲמִישִׁי, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד "וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ", כִּי עִקַּר הַחֲזָרַת עַם יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת יִהְיֶה רַק עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְלֹא עַל־יְדֵי בָּשָׂר וָדָם, שֶׁהוּא כְּפִירוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (פִּרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קיא.): ג' שְׁבוּעוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אַחַת — שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל בְּחוֹמָה. וְאַחַת — שֶׁהִשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִמְרְדוּ בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְאַחַת — שֶׁהִשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶן בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִדַּאי. וְלָכֵן אָנוּ מְחַפְּלִים עַכְשָׁו דַּיְקָא אֵלָיו יִתְבָּרַךְ: שְׁפוֹךְ חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ, וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בִּשְׁמְךָ לֹא קָרָאוּ. כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ. שְׁפֹךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם, תִּרְדֹּף בְּאַף וַתַּשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְהוָה; כִּי עַם יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הַגָּלוּת לֹא דָּחֲקוּ אֶת הַקֵּץ וְלֹא מָרְדוּ בָּאֻמּוֹת, וַאֲנַחְנוּ עֲמַדְנוּ בַּשְּׁבוּעָה, אֲבָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם לֹא עָמְדוּ בַּשְּׁבוּעָה, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶן בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִדַּאי, אֶלָּא הָרְגוּ וְשָׁרְפוּ וְחָנְקוּ וְסָקְלוּ אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הַגָּלוּת בִּמְיוּתוֹת מְשֻׁנּוֹת, מִיתוֹת אַכְזָרִיּוֹת, וַעֲדַיִן הֵם הוֹרְגִים וְרוֹצְחִים בְּכָל מִינֵי אַכְזָרִיּוּת אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּמְשַׁעְבְּדִים בָּהֶם בְּרִשְׁעוּת וְאַכְזָרִיּוּת, וְכֵן הָעֶרֶב־רַב שֶׁהִתְעָרְבוּ בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְצִיקִים מְאֹד לְכָלַל יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה אֲנַחְנוּ מִתְפַּלְּלִים דַּיְקָא עַכְשָׁו כְּשֶׁפּוֹתְחִין אֶת הַדֶּלֶת לְכְבוֹד אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, וְאָנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּבָר יִשְׁלַח אֵלֵינוּ אֶת אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, וִיבַשֵּׂר לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת, בְּשׂוֹרוֹת מְשַׂמְּחוֹת, וְיַעֲשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי אֵלִיָּהוּ וּמָשִׁיחַ — עַל יָדָם עִקַּר תִּקּוּן הָעוֹלָם, וְיַצְסְקוּ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי מוֹהַרַ"ן ת"ז זַ"ל (לקוטי־הלכות, רפיה, הֲלָכָה ה', אות כג); וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו אָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּנַקֵּם אֶת נִקְמָתֵנוּ בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם וְהָעֶרֶב־רַב הַמְצִיקִים לִנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם. וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה עַל־יְדֵי תִּקּוּף הַדַּעַת, שֶׁיִּכָּנֵס בְּנוּ מְשִׁיחַ בְּגִלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה שֶׁאֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל,

שֶׁזֶּה סוד (תְּהִלִּים כב, ז): "וַאֲנִי תּוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ"; כִּי אֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל, אֶלָּא עַכְשָׁו בְּרֶגַע זֶה מַתְחִיל הַזְּמַן, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סא): הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן. וְזֶה הָעִנְיָן הוּא בֶּאֱמֶת דָּבָר נִפְלָא וְנֶעְלָם מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי. אַךְ דַּע, שֶׁעִקַּר הַזְּמַן הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין מְבִינִים, דְּהַיְנוּ מֵחֲמַת שֶׁשִּׂכְלֵנוּ קָטָן. כִּי כָּל מַה שֶּׁהַשֵּׂכֶל גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, הַזְּמַן נִקְטָן וְנִתְבַּטֵּל בְּיוֹתֵר, כִּי בַּחֲלוֹם, שֶׁאָז הַשֵּׂכֶל נִסְתַּלֵּק, וְאֵין לוֹ רַק כֹּחַ הַמְדַמֶּה, אֲזַי בְּרֶבַע שָׁעָה יְכוֹלִים לַעֲבֹר כָּל הַשִּׁבְעִים שָׁנָה, כַּאֲשֶׁר נִדְמֶה בַּחֲלוֹם, שֶׁעוֹבֵר וְהוֹלֵךְ כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים בְּשָׁעָה מוּעֶטֶת מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּתְעוֹרְרִים מֵהַשָּׁנָה, אֲזַי רוֹאִים, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַזְּמַנִּים וְהַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁעָבְרוּ בַּחֲלוֹם, הוּא זְמַן מוּעָט מְאֹד בֶּאֱמֶת. וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁאַחַר־כָּךְ בְּהַקִּיץ, אָז חוֹזֵר הַשֵּׂכֶל אֵלָיו, וְאָצֶל הַשֵּׂכֶל כָּל אֵלּוּ הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁעָבְרוּ בַּחֲלוֹם, הֵם רַק רֶבַע שָׁעָה אֶצְלוֹ, רַק שִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ, הֵם שִׁבְעִים שָׁנָה גַּם אֶצֶל הַשֵּׂכֶל שֶׁלָּנוּ. וּבֶאֱמֶת בְּהַשֵּׂכֶל הַגָּבוֹהַּ לְמַעְלָה מִשִּׂכְלֵנוּ, גַּם מַה שֶּׁנִּחָשָׁב אֶצְלֵנוּ לְשִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ, הוּא גַּם־כֵּן רַק רֶבַע שָׁעָה אוֹ פָּחוֹת. כִּי כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין שֶׁיְּכוֹלִין לַעֲבֹר שִׁבְעִים שָׁנָה בַּחֲלוֹם, וּבֶאֱמֶת אָנוּ יוֹדְעִין אַחַר־כָּךְ בַּשֵּׂכֶל שֶׁלָּנוּ שֶׁהוּא רַק רֶבַע שָׁעָה, כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ, מַה שֶּׁנִּחָשָׁב לְפִי שִׂכְלֵנוּ שִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ, הוּא בְּשֵׂכֶל הַגָּבוֹהַּ לְמַעְלָה יוֹתֵר רַק רֶבַע שָׁעָה, רַק שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים זֹאת, כִּי גַּם בַּחֲלוֹם אִם הָיָה אֶחָד בָּא אֶצְלוֹ בְּשַׁעַת הַחֲלוֹם, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ, שֶׁכָּל זֶה שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁעוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינָם כְּלוּם, וְהַכֹּל הוּא רַק רֶבַע שָׁעָה, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מַאֲמִין לוֹ כְּלָל, כִּי לְפִי הַדִּמְיוֹן שֶׁבַּחֲלוֹם נִדְמֶה לוֹ שֶׁעוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים מַמָּשׁ; כְּמוֹ־כֵן מַמָּשׁ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֶצְלֵנוּ לְפִי שִׂכְלֵנוּ נִדְמֶה זְמַן שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, בְּשֵׂכֶל הַגָּדוֹל יוֹתֵר, הוּא רַק רֶבַע שָׁעָה. וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה שֶׁבְּשֵׂכֶל שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עוֹד יוֹתֵר לְמַעְלָה, גַּם אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁבְּשֵׂכֶל הַגָּבוֹהַּ מִשִּׂכְלֵנוּ, אֵינוֹ נֶחְשָׁב שָׁם, בְּשֵׂכֶל הַגָּבוֹהַּ עוֹד יוֹתֵר, רַק לִזְמַן מְעַט וּפָחוֹת מְאֹד, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה עַד אֲשֶׁר יֵשׁ שֵׂכֶל גָּבוֹהַּ כָּל־כָּךְ, שֶׁשָּׁם כָּל הַזְּמַן כֻּלּוֹ אֵינוֹ נֶחְשָׁב כְּלָל, כִּי מֵחֲמַת גֹּדֶל הַשֵּׂכֶל מְאֹד, כָּל הַזְּמַן אֵין וְאֶפֶס לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁאֶצְלֵנוּ הַשִּׁבְעִים שָׁנָה שֶׁעוֹבְרִים בַּחֲלוֹם הֵם רַק רֶבַע שָׁעָה בֶּאֱמֶת, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ שֵׂכֶל

הַלֵּל

לְמַעְלָה מִשֶּׂכֶל, עַד שֶׁהַזְּמַן נִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי. וְלָכֵן עַכְשָׁו אֲנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּבָר נִזְכֶּה לִכְשׁוֹרַת הַגְּאֻלָּה, עַל־יְדֵי אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, שֶׁגַּם הוּא זָכָה לְבִטּוּל הַזְּמַן, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, מִילָה, הֲלָכָה ד׳, אוֹת טו), וְשֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא קֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ, וְיִנָּקֵם נִקְמָתֵנוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם וּמֵהָעֲרֵב־רַב הַמְצִיקִים לָנוּ, וְנִזְכֶּה לְהִגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר אֲמִירַת הַלֵּל הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, וְזֶה שֶׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא. כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), אֲשֶׁר עִנְיַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה זֶה שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁאָדָם מְהַלֵּל וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ תָּמִיד, וְאוֹמֵר הַלֵּל וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מח, סִימָן ז׳): עַל כָּל שֶׁבַח וְשֶׁבַח שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִין לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא — מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עֲלֵיהֶם. מַה טַּעַם (תְּהִלִּים כב, ד): ״וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל״, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת אַהֲבָה, סִימָן ח׳): עַל־יְדֵי אֲמִירַת הַלֵּל בְּקוֹל גָּדוֹל, זוֹכִים לְאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְהַלֵּל וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּבִפְרָט בְּקוֹל גָּדוֹל שֶׁכֻּלָּם יִשְׁמְעוּ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּכָל שֶׁאָדָם יוֹתֵר מְהַלֵּל וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹתֵר נִכְנָסִים בּוֹ אַהֲבָה עֲצוּמָה, אַהֲבָה עַזָּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת מְרִיבָה, סִימָן ג׳): עַל־יְדֵי קְרִיאַת הַלֵּל, יוֹשִׁיעַ לְךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מֵאוֹיְבֶיךָ. כִּי כְּשֶׁאָדָם מְהַלֵּל וּמְשַׁבֵּחַ רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִדְבָּק בְּאֵין

סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא יִתְבָּרַךְ מוֹשִׁיעוֹ מֵאוֹיְבָיו, שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּבָר. וְלָכֵן הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לוֹמַר הַלֵּל בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לוֹ נֵס. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת שְׂרִים, סִימָן ג׳): אֲמִירַת הַלֵּל וּצְדָקָה מְסַגְּלִים לְחֵן בְּעֵינֵי הַשֵּׂר. אִם אָדָם צָרִיךְ אֵיזֶה יְשׁוּעָה דָּרֵךְ שַׂר, בְּזֶה שֶׁהוּא אוֹמֵר הַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהוּא נוֹתֵן צְדָקָה, מוֹצֵא חֵן בְּעֵינֵי הַשַּׂר וְרוֹאֶה יְשׁוּעָה. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר הַלֵּל, תִּשְׁמַח מְאֹד עַל נֵעֶם חֶלְקְךָ, שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יַלְקוּט שִׁיר הַשִּׁירִים, רֶמֶז ב׳): ״הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ״ — בְּהַלֵּל; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְאֹד חָפֵץ לִשְׁמֹעַ בְּהִלּוּל שֶׁמְּהַלְלִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (פְּסָחִים קיז.): נֶחְלְקוּ הַלֵּל זֶה מִי אֲמָרוֹ? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל אֲמָרוּהוּ בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ עַל הַיָּם, הֵם אָמְרוּ (תְּהִלִּים קטו, א): ״לֹא לָנוּ ה׳ לֹא לָנוּ״, מְשִׁיבָה רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וְאָמְרָה לָהֶן (יְשַׁעְיָהוּ מח, יא): ״לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה״. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יְהוֹשֻׁעַ וְיִשְׂרָאֵל אֲמָרוּהוּ בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ עֲלֵיהֶן מַלְכֵי כְּנַעַן, הֵם אָמְרוּ: ״לֹא לָנוּ״ וּמְשִׁיבָה וְכוּ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר הַמּוֹדָעִי אוֹמֵר: דְּבוֹרָה וּבָרָק אֲמָרוּהוּ בְּשָׁעָה שֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם סִיסְרָא. הֵם אָמְרוּ: ״לֹא לָנוּ״, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְשִׁיבָה וְאוֹמֶרֶת לָהֶם: ״לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה״. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: חִזְקִיָּה וְסִיעָתוֹ אֲמָרוּהוּ בְּשָׁעָה שֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם סַנְחֵרִיב. הֵם אָמְרוּ: ״לֹא לָנוּ״, וּמְשִׁיבָה וְכוּ׳. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה אֲמָרוּהוּ בְּשָׁעָה שֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע, הֵם אָמְרוּ: ״לֹא לָנוּ״ וּמְשִׁיבָה וְכוּ׳. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר אֲמָרוּהוּ בְּשָׁעָה שֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הָמָן הָרָשָׁע. הֵם אָמְרוּ: ״לֹא לָנוּ״ וּמְשִׁיבָה וְכוּ׳. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נְבִיאִים שֶׁבֵּינֵיהֶן תִּקְּנוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהֵיוּ אוֹמְרִים אוֹתוֹ עַל כָּל פֶּרֶק וָפֶרֶק וְעַל כָּל צָרָה וְצָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא עֲלֵיהֶם לְיִשְׂרָאֵל, וְלִכְשֶׁנִּגְאָלִין אוֹמְרִים אוֹתוֹ עַל גְּאֻלָּתָן. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁיֵּשׁ בַּאֲמִירַת הַלֵּל סוֹדוֹת וְיִחוּדִים עִלָּאִין, שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו מֵעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ אֵילּוּ יִחוּדִים נוֹרָאִים אַתָּה גּוֹרֵם בְּעֵת אֲמִירַת הַהַלֵּל, הָיִיתָ מִתְלַהֵב מֵרֹב שִׂמְחָה.

לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ כִּי לִשְׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל חַסְדְּךָ עַל אֲמִתֶּךָ: לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה־נָא אֱלֹהֵיהֶם: וֵאלֹהֵינוּ בַּשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב, מַעֲשֵׂה־יְדֵי־אָדָם: פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן: יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ בִּגְרוֹנָם: כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַּיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: יִרְאֵי יְהוָה בִּטְחוּ בַּיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא:

לֹא לָנוּ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, תִּשְׁמַח מְאֹד שֶׁזָּכִיתָ לְהִבָּרֵא מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשַׂנִי גּוֹי, אֲשֶׁר אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן י״), אֲשֶׁר אֵין עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאָדָם שָׂמֵחַ בְּנַקֻּדַּת יַהֲדוּתוֹ. וְלָכֵן אָנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ: ״לֹא לָנוּ״, הַיְנוּ לֹא בִּשְׁבִילֵנוּ תִּגְאַל אוֹתָנוּ, אֶלָּא ״כִּי לִשְׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל חַסְדְּךָ עַל אֲמִתֶּךָ, לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם״, וְהֵם מְתַלּוֹצְצִים מֵאִתָּנוּ, וְהֵם מִתְגָּרִים בָּנוּ. וּבֶאֱמֶת אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדֶיךָ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּתְךָ הוּא, כִּי הוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, הֵם לְבוּשׁ שֶׁהִתְלַבַּשְׁתָּ בָּהֶם, כְּבַיְכוֹל, וְאָנוּ יוֹדְעִים אֲשֶׁר ״וְאֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם, כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה״, כִּי הַכֹּל מֻשְׁגָּח בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן. וּבֶאֱמֶת הַמִּזְמוֹר הַזֶּה סוֹבֵב עַל שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, שֶׁיִּסְבְּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מֵאֻמּוֹת

הָעוֹלָם בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַגָּלוּת, וְכֵן עַל סוֹף הַגָּלוּת, כְּשֶׁתִּהְיֶה מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, שֶׁהִיא הַכְּפִירוּת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁיְּקוּמוּ הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת נֶגֶד עַם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה גּוֹ״ג וּמָגוֹ״ג — עוֹלֶה שִׁבְעִים, כִּי הָרָע שֶׁל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, שֶׁהוּא תַּאֲוַת נְאוּף, יִתְגַּבֵּר וְיִתְפַּשֵּׁט עַל עַם יִשְׂרָאֵל, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן לו); וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (פְּסָחִים קיח.): וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא לָנוּ הֲוָיָ״ה לֹא לָנוּ — זוֹ שֶׁעָבְדוּ מַלְכֵיּוֹת, אִיבָּא דְּאָמְרֵי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא לָנוּ הֲוָיָ״ה לֹא לָנוּ — זוֹ מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג. וְלָכֵן בְּאָמְרְךָ מִזְמוֹר זֶה, תְּכַוֵּן בּוֹ מְאֹד מְאֹד, כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת טֻמְאַת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, אֲשֶׁר ״פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ, עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ, אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ, אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן, יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהֱגוּ בִּגְרוֹנָם״, וַאֲנַחְנוּ מִתְפַּלְּלִים וּמְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר ״כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בּוֹטֵחַ בָּהֶם״. וַאֲנַחְנוּ עַם יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים רַק לִבְטֹחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵין לָנוּ מִי שֶׁיִּשְׁמֹר עָלֵינוּ וְיַצִּילֵנוּ מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְתַאֲוָותֵיהֶם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ. וְעַל זֶה אָנוּ אוֹמְרִים: ״יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּהֲוָיָ״ה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא״, כִּי אֵין לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִי לִבְטֹחַ, אֶלָּא בְּאָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְכֵן אַפִּלּוּ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַכֹּהֲנִים וְיִרְאֵי הַשֵּׁם, שֶׁהֵם זָכוּ בְּכָר לָצֵאת מִתַּאֲוַת שִׁבְעִים אֻמּוֹת, עִם כָּל זֹאת גַּם הֵם אֵין לָהֶם עֵצָה אַחֶרֶת, רַק לִבְטֹחַ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אַפִּלּוּ הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכְּבָר דָּבוּק בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, הוּא צָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁעָלָיו לַעֲלוֹת בְּכָל פַּעַם מַעְלָה מַעְלָה, וּכְנֶגֶד כָּל עֲלִיָּה יֵשׁ יְרִידָה לְפִי בְּחִינָתוֹ, וְעָלָיו לִבְטֹחַ רַק בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר בְּאָמְרְךָ ״אֵיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם״ תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת ב״ן, וְסוֹפֵי תֵּבוֹת מ״ו, וּכְשֶׁתֹּאמַר ״לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם״ תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת מ״ה, וְסוֹפֵי תֵּבוֹת ב״ן (עִם הַכּוֹלֵל), וּכְשֶׁתֹּאמַר ״לֹא לָנוּ הֲוָיָ״ה לֹא לָנוּ״ תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת ק״ל, וְסוֹפֵי תֵּבוֹת י״ט, וּכְשֶׁתֹּאמַר ״עַל חַסְדְּךָ תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת וְסוֹפֵי תֵּבוֹת עוֹלֶה מ״ו ל״ז י״ט כ״ו, וּכְשֶׁתֹּאמַר ״יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּהֲוָיָ״ה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא״, תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵּבוֹת ע״ב ב״ן, וְתֵן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־

יְהוָה זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ, יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְהוָה הַקְּטַנִּים עִם־הַגְּדֹלִים: יֹסֵף יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם: לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָּל־יֹרְדֵי דוּמָה: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

הוּא עַל גֹּדֶל הַזְּכוּת וְהַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמָּךְ שֶׁנִּבְרֵאתְ מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ תִּנָּצֵל מֵהָרָע הַכּוֹלֵל שֶׁל הַשְּׁבָעִים אֻמּוֹת שֶׁהֵיא תַּאֲוַת נְאוּף, וְתִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהַשָּׁגַת הַתּוֹרָה, הַמְשָׁכַת הַמֹּחִין עֶלְיוֹנִים, וְהִבֵּן לְמַעֲשֶׂה.

חַוָּ״ה זְכָרָנוּ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתִּתְּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּאָמְרְךָ מִזְמוֹר זֶה, תִּדְבַּק אֶת עַצְמְךָ בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְתִזְכֹּר בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, כְּמוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד), אֲשֶׁר צְרִיכִים לִשְׁמֹר עַל הַזִּכָּרוֹן מְאֹד, שֶׁלֹּא יִפֹּל לִשְׁכְחָה, שֶׁהוּא מִיתַת הַלֵּב, וְעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם זוֹכֵר תָּמִיד בְּעַלְמָא דְּאָתֵי, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּרָכָה וְכֵן עַל בְּנֵי בֵּיתוֹ, וּמוּבָא בַּזֹּהַר (וַיְחִי רלג): חַוָּ״ה זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ — אִלֵּין גּוּבְרִין, יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל — אִלֵּין נָשִׁין, בְּגִין דִּדְכוּרִין בָּעְיָין לְאִתְבָּרְכָא בְּקַדְמִיתָא וּלְבָתַר נָשִׁין, וְנָשִׁין לָא מִתְבָּרְכָאן, אֶלָּא מִבִּרְכָתְהוֹן דִּדְכוּרִין, דְּכַד דְּכוּרִין מִתְבָּרְכָן כְּדֵין נָשִׁין מִתְבָּרְכָן, עַיֵּן שָׁם. וְתַכְלִית־וּמְיַד כְּשֶׁהַבְּרָכָה מְצוּיָה אָז הֵם פָּרִים וְרָבִים, שֶׁזֶּה ״יוֹסֵף חַוָּ״ה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם, בְּרוּכִים אַתֶּם לַחַוָּ״ה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ״; כִּי עִקַּר הַבְּרָכָה בָּאָה דַּיְקָא כְּשֶׁאָדָם מְחַבֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, הַיְנוּ אַף שֶׁנִּמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי, עִם כָּל זֹאת זוֹכֵר תָּמִיד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְחַבֵּר אֶת הָעוֹלָם הַבָּא אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁמִּשָּׁם נִשְׁפָּעוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת. וְלָכֵן הַשֵּׁם שֶׁבָּרָא בּוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, הוּא אהו״ה, שֶׁעוֹלֶה

טוֹ״ב. ״הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם״, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת לה.): רַבִּי לֵוִי רָמֵי פְּתִיב (תְּהִלִּים מו, ב): לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, וּכְתִיב (שָׁם קטו, טז): ״הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם? לָא קַשְׁיָא, כָּאן קֹדֶם בְּרָכָה, כָּאן לְאַחַר בְּרָכָה; כִּי קֹדֶם בְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא זֶה לֹא שֶׁלּוֹ, וְתַכְרְ־וּמִיד כְּשֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, זֶה נַעֲשָׂה שֶׁלּוֹ. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְבָרֵךְ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהַכֹּל שַׁיָּךְ אֵלָיו. כִּי לֹא בָרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, אֶלָּא בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּשְׁבָּחוּ וִיפָאֲרוּ אוֹתוֹ.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁתֹּאמַר: ״הַנּוֹ״ה זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ״, תְּכַוֵּן רְאשֵׁי תֵבוֹת כ״ז, שֶׁהֵם כ״ב אוֹתִיּוֹת אֶל״ף־בֵּי״ת וְחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת מִנְצַפ״ךְ. כִּי עִקַּר הַזְּכִירָה בָּא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכ״ז אוֹתִיּוֹת אֶל״ף־בֵּי״ת וּמִנְצַפ״ךְ. וּבְשָׁעָה שֶׁאָתָּה אוֹמֵר: ״יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן״ תְּכַוֵּן רְאשֵׁי תֵבוֹת י״ד, כִּי עִקַּר בִּרְכַּת הַכֹּהֵן הוּא בְּיָד דַּיְקָא, וּכְשֶׁתֹּאמַר ״עֹשֶׂה שָׁלוֹם״ תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵבוֹת מ״ה, וּכְשֶׁתֹּאמַר ״וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם״, תְּכַוֵּן רְאשֵׁי תֵבוֹת כְּמִסְפַּר אֱלֹהִי״ם עִם הַכּוֹלֵל, וּכְשֶׁתֹּאמַר ״לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ״, תְּכַוֵּן רְאשֵׁי תֵבוֹת מ״ה. וּצְרִיכִים לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי, הוּא יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, אֲבָל בֵּינְתַיִם שָׁפֹת, אָז צָרִיךְ רַחֲמִים שֶׁלֹּא יִתְאַחֲז בּוֹ דּוּמ״ה, שֶׁהוּא הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה לִנְקֹם בָּרְשָׁעִים בְּגֵיהִנּוֹם. וְלָכֵן אַשְׁרֵי אָדָם שְׁזּוֹכֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ, וְאָז לֹא יִצְטָרֵךְ לַעֲבֹר דֶּרֶךְ דּוּמ״ה, וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֵל אִיזוֹ מַדְרֵגָה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת בָּזֶה הָעוֹלָם כָּל זְמַן שֶׁהוּא חַי, לֹא הָיִיתָ מַבְלֶה אֶת זְמַנְךָ, אֶלָּא עוֹסֵק תָּמִיד לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּלְהַכְנִיס בְּמַחְשַׁבְתְּךָ זִכָּרוֹן בְּצַלְמָא דְּאָתֵי, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא: אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי־מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי, צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבְשֵׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּא יְהוָה מַלְּטָה נַפְשִׁי: חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: שֹׁמֵר פְּתָאִים יְהוָה דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמְנוּחָיְכִי כִּי יְהוָה גָּמַל עָלָיְכִי: כִּי חִלַּצְתְּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי: אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל־אָדָם כֹּזֵב:

אָהַבְתִּי וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, עָלֶיךָ לְהִתְמַלֵּא עִם אַהֲבָה גְּדוֹלָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל תְּפִלָּתְךָ וְתַחֲנוּנֶיךָ שֶׁאַתָּה מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְתִשְׁפֹּךְ נַפְשְׁךָ כַּמִּים בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: ״אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא״, כִּי כָּל זֶה גָּאֳמַר עַל צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת מְאֹד עַל הָאָדָם וְרוֹצוֹת לְיָאְשׁוֹ לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ אֶת הַמָּוֶת, כְּדֶרֶךְ הַמִּתְיָאֲשִׁים. וּבֶאֱמֶת גִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן עח), אֲשֶׁר אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שֶׁאָדָם נָפַל בְּעֹמֶק עֲמָקִים, בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתִּיו, עֲדַיִן גַּם שָׁמָּה לֹא יִתְיָאֵשׁ מִלְּצְעֹק וְלִזְעֹק אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָדָם נִמְצָא בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, עָלָיו לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדְךָ, אַיֵּה הַמָּקוֹם שֶׁאֲנִי יָכוֹל לִמְצֹא אוֹתְךָ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן יב), שֶׁאֲז עוֹלֶה עַד תַּכְלִית הָעֲלִיָּה; כִּי כְּשֶׁאֵין אָדָם מִתְיָאֵשׁ בְּמַצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁלּוֹ, אָז זוֹכֶה לַהֲגִיעַ אֶל תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁזֶּה ״וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא, אָנָּה יְהוָה מַלְּטָה נַפְשִׁי, חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם שֹׁמֵר פְּתָאִים

יְהוָה דַּלּוּתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ", כִּי בְּרַגַע שֶׁאָדָם קוֹרֵא רַק לְשֵׁם הַיָּנִי"ה בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו: מַלְטָה נַפְשִׁי מֵהַשָּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו שֶׁנַּפַלְתִּי אֲלָיו, וְהוּא עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאֹד, וְהוּא מְכַשֵּׁל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה בָּטֵל בְּעִינֵי עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְנַעֲשֶׂה כְּמוֹ פֶּתִי וְדַל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, אָז דַּיְקָא יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר "כִּי חַלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי"; כִּי בָּרֵגַע שֶׁאָדָם חָזָק בִּדְעָתוֹ, שֶׁבְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן לֹא יִתֵּן לְעַצְמוֹ לְהִתְיָאֵשׁ וְלִפֹּל, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָא כְּבָר בְּהֵיכְלֵי הַהִמּוּרוֹת וְהַדִּמְיוֹנוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, וּבָא בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת גָּמוּר, וְעוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כְּפֶתִי וְדַל, אָז דַּיְקָא יִתְגַּלֶּה אֵלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּגִלּוּי אֵין סוֹף, וְיִתְעַנֵּג בַּעֲרֵבוּת יְדִידוּת זוֹ שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ. שֶׁזֶּה "אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים"; שְׁתֵּי אַרְצוֹת: אֶרֶץ עִלָּאָה זֶה עוֹלָם הַבָּא, אֶרֶץ תַּתָּאָה זֶה עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁמְּקַשֵּׁר אֶת שְׁתֵּי הָאֲרָצוֹת יַחַד, וְנַעֲשֶׂה אַרְצוֹת הַחַיִּים, כִּי מַרְגִּישׁ אֶת אֱמֶתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, עַד שֶׁהוּא הוֹלֵךְ, כְּבִיכוֹל, עִם הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ, בְּסוֹד (וַיִּקְרָא כו, יב): "וְהִתְהַלַּכְתִּי בְתוֹכֲכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹקִים, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י ז"ל: אֲשַׁיֵּיל עִמָּכֶם בְּגַן־עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם וְלֹא תִּהְיוּ מִזְדַּעְזְעִים מִמֶּנִּי; וְכָל זֶה זוֹכִים דַּיְקָא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבְּרִים הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא עוֹזְבִים אוֹתוֹ, וְכֵן מְדַבְּרִים עִם בְּנֵי־אָדָם תָּמִיד דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה, שֶׁזֶּה "הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד"; כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן מד), שֶׁהֶאֱמוּנָה תּוֹלָה בַּפֶּה שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): "אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי", הֵינוּ עַל־יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִים הֶאֱמוּנָה בַּפֶּה, זֶה בְּעַצְמוֹ הֶאֱמוּנָה, וְגַם עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים לִידֵי אֱמוּנָה. וְלָכֵן לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לֶאֱמוּנָה צְרִיכִים הַרְבֵּה לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהַרְבֵּה לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם, שֶׁזֶּה "הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר", כִּי עִקַּר הֶאֱמוּנָה תָּלוּי בְּפִי הַדִּבּוּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּתְגַּלֶּה לִי אֶת הֶאֱמֶת לַאֲמִתָּהּ, אֲשֶׁר "אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב", וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמֶת, סִימָן ט"ו): מִי שֶׁהוּא אִישׁ אֱמֶת, אֲזַי הוּא מַכִּיר בְּאַחֵר, אִם אַחֵר דּוֹבֵר שֶׁקֶר אִם לָאו; כִּי עַל־יְדֵי תֹּקֶף הֶאֱמוּנָה שֶׁאָדָם מַאֲמִין בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מְכַשֵּׁל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,

עַל־יְדֵי־זֶה נִדְבָּק בֶּאֱמֶת. כִּי כָּל מַה שֶּׁאָדָם יוֹתֵר נִכְלָל בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, יוֹתֵר אֱמֶת נִכְנָס בּוֹ, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נא); וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא יָכוֹל לְהַכִּיר אֶת הַשֶּׁקֶר, וְאָז הוּא רוֹאֶה אֲשֶׁר כָּל הָאָדָם כּוֹזֵב, וְרַק רוֹצֶה לְהַטְעוֹת אוֹתְךָ, וְתָבִין מַה לְּפָנֶיךָ.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁתֹּאמַר: ״אַהֲבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְהוָה אֶת״, תִּכָּוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֵׁם מ״ב, כִּי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה מַעֲלָה אֶת הַתְּפִלּוֹת לְהֵיכָל קָדְשֵׁי לְאַהֲבָה. וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״כִּי הִטָּה אָזְנוֹ״, תִּכָּוֵן סוֹפֵי תֵּבוֹת יה״ו, שֶׁהוּא ט״ל אוֹרוֹת, וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״אֶגְּזַר יְהוָה מַלְטָה נַפְשִׁי״, תִּכָּוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת מְאַ״ן; כִּי עִקַּר הָעֲזָרָה שֶׁל אָדָם הוּא מְאַ״ן, בְּסוֹד (תְּהִלִּים קכא, א): ״מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי״. וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ״ תִּכָּוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת דו״י, וּצְרִיכִים לַהֲפֹךְ אֶת זֶה אֶל יו״ד, וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״אֶתְהַלֵּךְ׳ לִפְנֵי׳ יְהוָ״ה״, תִּכָּוֵן סוֹפֵי תֵּבוֹת יוה״ך, שֶׁהוּא שֵׁם הַשְּׁמִירָה שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הָאָדָם עַל הַדֶּרֶךְ, וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר״ תִּכָּוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת כ״ו, וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״אֲמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם״ תִּכָּוֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֶבְכ״ה, כִּי בֶּאֱמֶת יֵשׁ לָאָדָם לִבְכּוֹת אֵיךְ שֶׁהַשֶּׁקֶר מִתְגַּבֵּר בָּעוֹלָם, עַד שֶׁמַּלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת, וּצְרִיכִים לִצְעֹק וְלִזְעֹק הַרְבֵּה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֵלָיו הָאֱמֶת, וְיֵדַע אֲשֶׁר כָּל אָדָם כּוֹזֵב, כִּי אִם אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִית, וְאֵינוֹ רוֹצֶה רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְבַד, הוּא עֶצֶם הַשֶּׁקֶר, וְהוּא רַק יַטְעֶה אוֹתְךָ, וּצְרִיכִים רַחֲמִים רַבִּים שֶׁבְּנֵי־אָדָם לֹא יַטְעוּ אוֹתְךָ, וּכְמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן נא): אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מִמֶּנִּי שֶׁלֹּא יַטְעֶה אֶתְכֶם הָעוֹלָם, כִּי הָעוֹלָם מַטְעֶה מְאֹד; וְאָדָם נִמְצָא תָּמִיד בְּסַכָּנָה, שֶׁלֹּא יַפִּילוּ אוֹתוֹ בְּנֵי־אָדָם לְנִיקְבָא דִּתְהוֹמָא רַבָּא. וְכֵן אָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (שִׂיחוֹת־הַר״ן, סִימָן פ׳), אֲשֶׁר בְּנֵי־אָדָם יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לִמְנֹעַ וּלְהָסִית אֶת הָאָדָם, לְרַחֵק מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וּמִצִּדִּיקֵי אֱמֶת, יוֹתֵר מִיֵּצֶר הָרָע, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע אֵין לוֹ יְכֹלֶת רַק כְּפִי כֹּחוֹ, כְּפִי בְּחִינַת הַיֵּצֶר הָרָע מֵאֵיזֶה עוֹלָם שֶׁהוּא נִמְצָא, אֲבָל הָאָדָם הוּא כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל, שֶׁכָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְעַל־כֵּן הַמְנִיעוֹת וְהַשֶּׁקֶר שֶׁל בְּנֵי־אָדָם הֵם יוֹתֵר מֵהַמְנִיעוֹת וְהַשֶּׁקֶר שֶׁל יֵצֶר הָרָע, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

מָה אָשִׁיב לַיהוָה כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי: כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה־נָּא לְכָל עַמּוֹ: יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו: אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי: לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה־נָּא לְכָל עַמּוֹ: בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ:

מָה אָשִׁיב וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, תֵּתֵן תּוֹדָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל אֲשֶׁר גָּמַל עִמְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעָבְרָה עָלֶיךָ כְּבָר מִדַּת הַדִּין, רַחֲמָנָא לִישַׁזְבָן, בְּחַיֶּיךָ, שֶׁהוּא שֵׁם אֱלֹהִי״ם, שֶׁעוֹלֶה גִּימַטְרִיָּה כּוֹ״ס, עִם כָּל זֹאת תִּרְאֶה לְנַשְׁאוֹת וּלְהַגְבִּיהַּ אֶת שֵׁם אֱלֹהִי״ם שֶׁהוּא מִדַּת הַדִּין, וְתַמְשִׁיךְ בּוֹ אֶת שֵׁם יְהוָ״ה, שֶׁהוּא מִדַּת הָרַחֲמִים, שֶׁזֶּה ״כּוֹ״ס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא״, וְאֵיךְ? עַל־יְדֵי ״וּבְשֵׁם יְהוָ״ה אֶקְרָא״, שֶׁאַמְשִׁיךְ אֶת שֵׁם יְהוָ״ה בְּתוֹךְ שֵׁם אֱלֹהִי״ם, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ד׳), שֶׁאָדָם צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁכָּל מְאוֹרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו זֶה לְטוֹבָתוֹ, בִּכְתִיבַת (תְּהִלִּים נו, יא): ״בֵּאלֹהִים אַהֲלֵל דָּבָר בַּיהוָ״ה אֲהַלֵּל דָּבָר״, הֵן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ טוֹב, שֶׁהוּא שֵׁם יְהוָ״ה, וְהֵן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ הַהֶפֶךְ מֵהַטּוֹב, שֶׁהוּא שֵׁם אֱלֹהִי״ם, תָּמִיד צְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁזֶּה הַמְשָׁכַת עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה עִקַּר הַדַּעַת, שֶׁמְּיַחֲדִים יַחַד שְׁמוֹת יְהוָ״ה אֱלֹהִי״ם, שֶׁזֶּה יְחוּד שָׁלֵם, הַמְשָׁכַת זִכְרוֹן עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נד); וְצָרִיךְ לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נז), אֲשֶׁר הָעִקָּר הוּא לְהָקִים אֶת הָאֱמוּנָה הַנְּפוּלָה, וּלְזֶה זוֹכִים עַל־יְדֵי נְדָר. וְזֶה ״נְדָרַי

לִיהוָה אֲשֶׁלַּם נְגִדָּה נָא לְכָל עַמּוֹ״; כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, שֶׁאָדָם נוֹדֵר וּמְקַיֵּם אֶת נִדְרוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא בָּא לֶאֱמוּנַת חָכְמִים, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת רָמוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהוּא מוּכָן לְמָסֹר אֶת נַפְשׁוֹ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ. שֶׁזֶּה ״יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו״; כִּי זוֹ עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁמּוּכָנִים לִמְסֹר אֶת נַפְשָׁם בְּכָל עֵת וָרֶגַע אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, וּמַשְׁלִיכִים אֶת עַצְמָם לִבְחִינַת בֶּן וְלִבְחִינַת עֶבֶד, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חלק ב׳, סימן ה׳), וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁהִתְפָּאֵר דָּוִד וְאָמַר: **״אָנָּה יְהוָה כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ, אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ, פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי**״; כִּי הוּא זָכָה לְבַטֵּל מְנַפְשׁוֹ וּמִגַּפְשׁ הַדְּבֵקִים בּוֹ אֶת הָעֲבָדוּת שֶׁל הַבֶּן שִׂמְחָה, עַד שֶׁזָּכָה לְהַגִּיעַ לְמִלּוּכָה דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ הָאֱמֶת. כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (ספורי־מעשיות, מעשה יא); וְלָכֵן זָכָה לִהְיוֹת מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְהָעוֹלָם, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁהוּא יוֹצִיא אֶת כְּלַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעֲבָדוּת שֶׁל בֶּן הָעֶבֶד, וְיִזְכּוּ לְהַגִּיעַ לַעֲבָדוּת שֶׁל בֶּן הַמֶּלֶךְ (לקוטי־הלכות, ברכות השחר, הלכה ג׳, אות ד׳); וְלָכֵן בְּקֹשׁ דַּיְקָא בִּלְשׁוֹן **״אֲנִי עַבְדֶּךָ״**, כִּי הוּא זָכָה לַעֲבָדוּת שֶׁל בֶּן הַמֶּלֶךְ, וְכֵן כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְזֶה, עַל־יְדֵי שֶׁמְּסַלֵּק אֶת דַּעְתּוֹ וְחָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי, וְזוֹכֶה לַעֲבֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְפְשִׁיטוּת. וְעַל זֶה צְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. **״לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא״**; עַל־יְדֵי תּוֹדָה וְהוֹדָאָה שֶׁאָדָם נוֹתֵן לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאֵרַת הָעוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה (לקוטי־מוהר״ן, חלק ב׳, סימן ב׳); עַד **״הַחֲצֵרוֹת בֵּית יְהוָה בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ״**; שֶׁאֲפִלּוּ בַּחֲצֵרוֹת, שֶׁהוּא כְּלַל הַחוּץ, מְהַפְּכִים לְבֵית הַשֵּׁם, וּמַכְנִיסִים שָׁם יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא יִרְאָה שְׁלֵמָה. וְזֶה עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁאָדָם נִבְרָא אֵלֶיהָ — לְהַפֵּךְ אֶת הַחוּץ לְפָנִים, לְגַלּוֹת וּלְפָרְסֵם לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הַשֶּׁבַח וְהַתּוֹדָה שֶׁל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁצָּרִיךְ לְתֵת תָּמִיד לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי! אֲשֶׁר בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר: ״נְגִדָּה נָא׳ לְכָל׳ עַמּוֹ״, תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵּבוֹת שֵׁם אֱלוֹ״ה, וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״אֲ׳מָתֶךָ

הַלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים: כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

פִּ֭תַּחְתָּ לְ֣מוֹסְרָ֑י, תֹּ֥כֶן רָאשִׁ֖י תִּבּ֣וֹת פֶּ֗לֶא, וּבְשָׂעָ֥ה שֶׁתֹּאמַ֑ר: "וּבְשֵׁם" יְהוָה' אֶקְרָא"', תֹּ֥כֶן סוֹפִ֖י תִּבּ֣וֹת מֵא"ה, שֶׁהוּא סוֹד מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁאָדָם קוֹרֵא וּמְבָרֵךְ אֶת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, וּכְשֶׁתֹּאמַר: "בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ", תֹּ֥כֶן רָאשִׁ֖י תִּבּ֣וֹת שְׁעוֹלֶה י"ד טו"ב; אַשְׁרֵי מִי שְׁנוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

הַלְלוּ אֶת ה' וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, תְּכַוֵּן לְהַכְנִיעַ אֶת כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּחַת הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁגַּם הֵם יִשְׁבְּחוּ וְיָאֲרוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. כִּי בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ הַגּוֹיִים וְכָל הָאֻמּוֹת רָאוּי לָהֶם לְהוֹדוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ. וְאִם תֹּאמַר מֵהֵיכָן נָבוֹא אֶל הָאֱמֶת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהַלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ, מֵאַחַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין דְּרָכָיו, וְקָשֶׁה לָנוּ קְשָׁיוֹת הָרַבֶּה כְּאֵלֶּה? עַל זֶה מְשִׁיב דָּוִד: "כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ", כִּי כְּבָר גָּבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ כָּל־כָּךְ, שֶׁזָּכִינוּ לִרְאוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה, וְהִתְגַּלּוּת הָאֲרַת הַתּוֹרָה בְּגִלּוּי רַב כָּזֶה, עַל־יְדֵי כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַד הֵנָּה, עַל־יְדֵי כָּל זֶה רָאוּי לָכֶם לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת וּלְהָבִין כִּי צַדִּיק ה', רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כָּל דְּרָכָיו בְּשִׂכְלָ, וּלְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, כִּי "וֶאֱמֶת ה' לְעוֹלָם", כִּי עֶצֶם הָאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין מִיָּד, רַק בְּסוֹף יִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת עַל־יְדֵי תִּקֻּף הָאֱמוּנָה. כִּי "אֱמֶת ה' לְעוֹלָם" דַּיְקָא, עַל־כֵּן רָאוּי גַּם לָכֶם לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, אִם תִּרְצוּ לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת. וְכָל זֶה אוֹמְרִים לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם (לקוטי־הלכות, שבועות, הלכה ב', אות יח); כִּי בֶּאֱמֶת חַסְדּוֹ

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יֹאמַר־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יֹאמְרוּ־נָא בֵית־אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
יֹאמְרוּ־נָא יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וַהֲרֵי הוּא מְחַיֶּה וּמְקַיֵּם וּמְהַוֶּה גַּם אֶת אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם מְקַבְּלִים חִיּוּת מֵעַם יִשְׂרָאֵל. וּכְמַאֲמָרָם ז״ל (בְּמִדְבַּר רַבָּה, פָּרָשָׁה יא): אִלּוּ הָיוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם יוֹדְעִים מָה הָיָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁפָּה לָהֶם, קַסְטְרִיּוֹת הָיוּ מַקִּיפִים אוֹתוֹ כְּדֵי לְשָׁמְרוֹ. כִּי בָּזֶה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הִקְרִיבוּ ע׳ פָּרִים בְּסֻכּוֹת, מֵהֶם יָנְקוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם חִיּוּתָם, וְגַם עַכְשָׁו כָּל קִיּוּמָם הוּא רַק בִּזְכוּת עַם יִשְׂרָאֵל. כְּמַאֲמָרָם ז״ל (תַּעֲנִית ג׳): כְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא רוּחוֹת, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נב), שֶׁכָּל קִיּוּם הָעוֹלָם וּמְצִיאוּתוֹ הוּא רַק בִּשְׁבִיל עַם יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן רָאוּי גַּם לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁתֹּאמַר: ״כִּי׳ גָּבַר׳ עָלֵינוּ״ תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵּבוֹת רי״ו, מִדַּת גְּבוּרָ״ה, שֶׁגַּם עַל־יְדֵי מִדַּת גְּבוּרָ״ה נִמְשָׁךְ חֶסֶ״ד, כִּי הַהֶכְרֵחַ לְהָסִיר לְהִתְלַבֵּשׁ בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה, שֶׁהוּא הַצְּמְצוּם כַּיָּדוּעַ. וּכְשֶׁתֹּאמַר: ״יֶ״אֱמֶת׳ יְ׳הוָה לְ׳עוֹלָם״ תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת לו״י, שֶׁהוּא הַמְחַבֵּר, בְּסוֹד (בְּרֵאשִׁית כט, לד): ״הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי״ וְגוֹ׳; כִּי בֶּאֱמֶת בְּתַקֶּף מִדַּת הַגְּבוּרָה צְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמָּתְקוּ מְמֻנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

הוֹדוּ לַיהוָ״ה וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, עָלֶיךָ לְהִתְלַהֵב מְאֹד, כִּי אַתָּה מְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר עַכְשָׁו

מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ: יְהוָה לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים: כָּל־גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי

אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְהָאַרְבָּעָה פְּסוּקִים אֵלּוּ הֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה. וְיִדּוּעַ שֶׁסּוֹד כֹּהֵן, לֵוִי, יִשְׂרָאֵל, הֵם נֶפֶשׁ, רוּחַ וּנְשָׁמָה. שֶׁהֵם נֶגֶד עֲשִׂיָּה, יְצִירָה, בְּרִיאָה, וְהַכֹּל נִכְלָל בְּעֶצֶם הָאֲצִילוּת, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֶה וּמְשַׁבֵּחַ וּמְהַלֵּל תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז נִדְבָּק מֹחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! כְּשֶׁתֹּאמַר: "הוֹדוּ לַיהוָה כִּי" תִּכְוֵן סוֹפֵי תֵּבוֹת כ"א, שֶׁעוֹלֶה כְּמִנְיַן אהי"ה, כִּי עַל־יְדֵי הוֹדָאָה שֶׁאָדָם מוֹדֶה וּמְהַלֵּל וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עוֹלֶה עַד סוֹד הַכֶּתֶר. כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר חָשׁוּב אֲצִלּוֹ יִתְבָּרַךְ כְּתוֹדָה וְהוֹדָאָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְמַשִּׁיכִים עַל עַצְמוֹ שֶׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ב'); וּכְשֶׁתֹּאמַר: "כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ", תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵּבוֹת יו"ם, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם מֵאִיר חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ מֵחָדָשׁ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן לג), בְּסוֹד (תְּהִלִּים מב, ט): "יוֹמָם יְצַוֶּה יְהוָה חַסְדּוֹ", שֶׁבְּכָל יוֹם מִתְגַּלֶּה אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶל יִשְׂרָאֵל, וְזֶה הַחֶסֶד הֲכִי גָּדוֹל, "כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ", שֶׁחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ נִמְצָא עִמָּנוּ לְעוֹלָם, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

מִן הַמֵּצַר וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם אוֹמֵר מִזְמוֹר זֶה, תִּתְעוֹרֵר מְאֹד מְאֹד, כִּי עִקַּר הַיְשׁוּעָה שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ

גַּם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי כִדְבוֹרִים דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילַם: דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפֹּל וַיהוָה עֲזָרָנִי: עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין יְהוָה עֹשָׂה חָיִל: יְמִין יְהוָה רוֹמֵמָה יְמִין יְהוָה עֹשָׂה חָיִל: לֹא־אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ: יַסֹּר יִסְּרַנִי יָהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי: פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ: זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ: אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה: אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה: אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ: מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ: זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ: זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ:

אֵלֶיהָ הִיא רַק כְּשֶׁצּוֹעֵק "מִן הַמֵּצַר" דַּיְקָא. וְלָכֵן עוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מְרִירוּת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁיִּצְעַק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (מְנָחוֹת נג:): מָה זַיִת אֵינוֹ מוֹצִיא שֶׁמְּנוֹ אֶלָּא עַל־יְדֵי כְּתִית, אַף יִשְׂרָאֵל אֵין חוֹזְרִין לְמוּטָב אֶלָּא עַל־יְדֵי יִסּוּרִין. כִּי לְפָעָמִים עוֹבְרִים עַל אָדָם יִסּוּרִים מָרִים וְקָשִׁים, כְּדֵי שֶׁיָּבוֹא מִן הַמֵּצַר דַּיְקָא לִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְאָז הַתְּפִלָּה הִיא עִם אֱמֶת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קיט), וְאָז יָאִיר בּוֹ אוֹר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְיַרְחִיב לוֹ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ט׳): "טוֹב מְאֹד" — זֶה מִדַּת יִסּוּרִין, שֶׁעַל יָדֶיהָ הַבְּרִיּוֹת בָּאִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְזֶה שֶׁאָמַר: "מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַּמֶּרְחָב יָהּ"; כְּשֶׁאָדָם

נִמְצָא בְּמִצַּר הַמִּחְיָן הַנִּקְרָאִים אַבָּ״א וְאִמָּ״א, בְּסוֹד יָ״ה, אֲז עִקַּר הָעֲצָה — לִקְרֹא אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִזְכֶּה שֶׁיַּרְחִיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת הַמִּחְיָן. וּבְאֻמָּת עָלַיִךְ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי! שְׁאֲסוּר לְהִתְיָאֵשׁ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַ״נְתּ״ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הַלָּכוֹת, רְאשִׁית הַגֵּז, הֲלָכָה ד׳, אוֹת ב׳), שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מְנַתֵּק עַצְמוֹ אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה מִמַּשְׁמִיּוּתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, דְּהַיְנוּ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא נִמְצָא בְּמִצַּר גָּדוֹל, וְהַתַּאֲוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא מִתְגַּבְּרִים עָלָיו כְּמוֹ שֶׁמִּתְגַּבְּרִים, עַד שֶׁאֵין לוֹ דֶּרֶךְ לִנְטוֹת לְיָמִין וּשְׂמֹאל, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֲפָסָה תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְהוּא בְּעֶצֶם דְּחָקוֹ וּמִצַּר נַפְשׁוֹ פּוֹנֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְצוֹעֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִן הַמֵּצַר דַּיְקָא, בְּסוֹד: ״מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ״, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא פּוֹנֶה עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַק כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, עִם כָּל זֹאת זֶה כְּבָר יָקָר בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ מְאֹד, וְנַעֲשֶׂה מִמַּ״צ־צַ״ר אוֹתִיּוֹת צָ״מ״ר, שֶׁהוּא שֹׁעָרוֹת דִּדְיָקְנָא קַדִּישָׁא, שֶׁשָּׁם כָּלוּ רַחֲמִים וְחֲסָדִים וְטוֹב וְנִצְחִי. כִּי אִם אָדָם בָּא בְּלֵב אֱמֶת וְצוֹעֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שְׁכָבָר מַרְגִּישׁ שֶׁאָבַד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ מְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, וּבוֹרֵחַ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְצוֹעֵק אֲפִילּוּ מִתּוֹךְ יֵאוּשׁ, עִם כָּל זֹאת לַבְּסוֹף יַרְחִיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וּבֶאֱמֶת אִם אָדָם חָזָק בְּדַעְתּוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו הוּא לֹא יִבְרַח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא יָבוֹא וְיִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבְכָּשִׁטּוּת, וְאַף שֶׁיִּהְיֶה נִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין צְרִיכִים אוֹתוֹ, וְלֹא שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ, הוּא יַמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק וְלִזְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲז יִזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יַרְחִיב לוֹ אֶת הַמִּחְיָן, וְיָאִיר עָלָיו מֶלֶךְ הַכָּבוֹד בְּהֶאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, וְיַרְגִּישׁ אֵיךְ שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מָלֵא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג, ב): ״וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ״, וְאָז כְּשֶׁאָדָם מַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁמֵּאִיר בּוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר אֵינוֹ מְפַחֵד מִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וְזֶה ״יְהוָה לִי לֹא אִירָא, מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם״, וְעַל־יְדֵי תִּקּוּן בְּטְחוֹנוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עוֹד רוֹאֶה בְּשׂוֹנְאָיו מַה שֶּׁרָצוּ לִרְאוֹת בּוֹ. וְזֶה ״יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי, וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂנְאָי״, בָּזֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזֵר לִי, אֲנִי רוֹאֶה אֵיךְ שֶׁשּׂוֹנְאַי מִתְבַּשְּׁלִים מִמֶּנִּי. וְלָכֵן מַה לִּי לִרְוֹץ אַחַר בְּנֵי־אָדָם, יוֹתֵר טוֹב לִי לָרוּץ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ! וְזֶה ״טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם, טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים״, כִּי מְמֵּילָא הֵם לֹא יַעְזְרוּ לְךָ, וְלָכֵן מָה אַתָּה צָרִיךְ

אוֹתָם לְגַמְרֵי?! וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנְחוֹת כט:): כָּל הַתּוֹלֶה בְּטְחוֹנוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חֲבֵרוֹ לוֹ מַחֲשָׁה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא. וְכֵנָה שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא נִכְלָל בָּאַיִן סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ מְפַחֵד מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁמְּסַבְּבִים אוֹתוֹ. שֶׁזֶּה "כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם, סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם, סַבּוּנִי כִדְבוֹרִים דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילֵם"; וְאָמַר אַרְבַּע פְּעָמִים 'סְבָבוּנִי', שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַע' אֻמּוֹת הַמְסַבְּבִים אֶת בַּר יִשְׂרָאֵל בְּאַרְבַּע קְלִפּוֹת, שֶׁהֵם: רוּחַ סְעָרָה, וְעָנָן גָּדוֹל, וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, וּקְלִפַּת נֹגַהּ, שֶׁמְּשָׁם סוֹבְבִים כָּל הַחֲרָפוֹת, כְּמוֹבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן פב); וּקְלִפַּת נֹגַהּ זוֹ הַקְּלִפָּה שֶׁל דְּבוֹרָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֹקֶץ רַע, שֶׁהוּא זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, וְיֵשׁ בָּהּ גַּם מְתִיקוּת גְּדוֹלָה, דְּהַיְנוּ הַדְּבַשׁ שֶׁהוּא תַּכְלִית הַמְּתִיקוּת, כִּי שָׁם הוּא הַבְּרוּר כַּיָּדוּעַ, כַּמּוּבָא (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַחַי, הֲלָכָה א', אוֹת ב'); וּצְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מְאֹד מִקְּלִפַּת נֹגַהּ, כִּי לִפְעָמִים נִכְלֶלֶת בַּקְּדֻשָּׁה וְלִפְעָמִים נִכְלֶלֶת בַּסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁזֶּה "דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפֹּל וַיהוָה עֲזָרָנִי"; מִצַּד הַשְּׁמָאָה וְהָעֹקֶץ רַע שֶׁיֵּשׁ בָּהּ, הִיא רוֹצָה לִדְחוֹת אוֹתִי, עַד שֶׁאֶפֹּל וְאֵין סוֹמֵךְ, אֲבָל מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה וְהַמְּתִיקוּת שֶׁבָּהּ, שֶׁנִּכְלֶלֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעוֹזֶרֶת לִי לַחֲזֹר תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּמוּבָא בַּזֹּהַר (וַיִּשְׁלַח קעט.): "דָּחֹה דְּחִיתַנִי", דָּחֹה דָּחוּנִי מִבְּעֵי לֵיהּ, מַאי דָּחֹה דְּחִיתַנִי? אֶלָּא דָּא סִטְרָא אַחֲרָא דְּדָחְיָא לֵיהּ לְבַר נַשׁ תָּדִיר, וּבְעֵי לְדַחְיָא לֵיהּ לְאַסְטָאָה לֵיהּ מֵעִם קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְדָא הוּא יֵצֶר הָרָע, דְּאִשְׁתַּכַּח לְגַבֵּיהּ דְּבַר נַשׁ תָּדִיר וּלְקַבְּלֵיהּ אַהֲדַר דָּוִד וְאָמַר: "דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפֹּל", בְּגִין דְּאִיהוּ הֲוָה אִשְׁתַּדַּל לְגַבֵּיהּ בְּכָל אִינּוּן עֲקָתִין לְאַסְטָאָה לֵיהּ מֵעִם קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעָלֵיהּ אָמַר דָּוִד: "דָּחֹה דְּחִיתַנִי לִנְפֹּל" בְּגֵיהִנּוֹם, "וַיהוָה עֲזָרָנִי", דְּלָא אִתְמַסָּרְנָא בִּידָךְ, וְעַל דָּא אִית לֵיהּ לְבַר נַשׁ לְאִזְדַּהֲרָא מִגֵּיהּ בְּגִין דְּלָא יִשְׁלֹט עָלֵיהּ, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּדֵי נָטִיר לֵיהּ בְּכָל אֲרָחוֹי, עַיִן שָׁם. וְאֵיךְ זוֹכִים לְכָל זֶה? עַל־יְדֵי שֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק בְּזִמְרוֹת וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז רוֹאֶה יְשׁוּעָה, שֶׁזֶּה "עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה"; כִּי כְּשֶׁאָדָם מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ וּמוֹצֵא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת וּמְזַמֵּר לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אָז מִתְעַלֶּה מְאֹד, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק

א׳, סִימָן רפב), שֶׁזּוֹ מַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁתָּמִיד מַשִּׂים כָּלְפֵּי יָמִין שֶׁהוּא חֶסֶד, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַ״ן ז״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א׳); ״קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים, יְמִין יְהוָה עֹשָׂה חָיִל יְמִין יְהוָה רוֹמֵמָה, יְמִין יְהוָה עֹשָׂה חָיִל״; כִּי הַצַּדִּיקִים תָּמִיד מִתְגַּבְּרִים בְּקוֹל רִנָּה וְזִמְרָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמַשִּׂים תָּמִיד כָּלְפֵּי יָמִין שֶׁהוּא חֶסֶד, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִים לִרְאוֹת יְשׁוּעָה. וְאֶת הַדֶּרֶךְ הַזֹּו הֵם מַכְנִיסִים בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא כְּבָר נִתְרַחֵק מֵהַקְּדֻשָּׁה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהוּא בִּבְחִינַת מֵת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת יח:): רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים; וְזֶה ״לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה, וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ, יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי״; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיקִים מְאִירִים בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֶת הַגְּלוּי הַזֶּה — לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים בְּמַצַּר הֲכִי גָּדוֹל, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲלֵיהֶם לְהַטּוֹת תָּמִיד כָּלְפֵּי יָמִין, שֶׁהוּא חֶסֶד, וְאָז יֵצְאוּ מִבְּחִינַת מִיתָה, שֶׁהוּא בִּכְלַל רְשָׁעִים, וְיִזְכּוּ לְחַיִּים, שֶׁהוּא בִּכְלַל צַדִּיקִים. וְזֶה ״פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ, זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ״; כִּי רַק כָּךְ יְכוֹלִים לַחֲזֹר אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים וְהַצְּדָקָה, וְאָז הוּא מוֹדֶה וּמְהַלֵּל אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל שֶׁעָבַר עָלָיו כְּבָר מַה שֶּׁעָבַר, וְזֶה ״אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה״; שֶׁבָּאִים לְהַכָּרָה, שֶׁכָּל הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסָּבַל, זֶה הָיָה רַק לְטוֹבָתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּחָזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחַר טוֹב, תְּהִלִּים צב): צֵא וּרְאֵה אֵיזֶה הוּא דֶּרֶךְ שֶׁמְּבִיאָה אֶת הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא? אִלּוּ הַיִּסּוּרִים. וְאָמְרוּ (שָׁם): חֲבִיבִין יִסּוּרִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁשָּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא חָל עַל מִי שֶׁהַיִּסּוּרִים בָּאִים עָלָיו. כִּי עַל־יְדֵי הַיִּסּוּרִים אָדָם נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז כְּשֶׁאָדָם מִתְחַזֵּק בְּתֹקֶף הַקְּטָנוּת וְהַדַּחֲקוּת וְהַצַּעַר וְהַמַּצַּר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו וְאֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אֶלָּא קוֹרֵא וּמְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָז זוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְתַכְלִית הַמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, אַף שֶׁקֹּדֶם נִדְמֶה לוֹ שֶׁמֵּמֵּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, אֲבָל אִם הוּא אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ, אָז זוֹכֶה לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת מַעְלָה מַעְלָה. וְזֶה ״אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה״; הַיְנוּ קֹדֶם מָאֲסוּ בּוֹ, וְאָמְרוּ שֶׁאֵין לוֹ כְּבָר שׁוּם תִּקְוָה, וּמֵּמֵּנּוּ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר, וּלְבַסּוֹף עוֹלֶה עַד

הָרֹאשׁ, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ בָּנוּ וּמִמֶּנּוּ יָסְדוּ הַצַּדִּיקִים בִּנְיָן נִפְלָא, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת דָּבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין אֵיךְ שֶׁאָדָם הַנִּמְצָא בַּשְּׁאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְיָו, בְּמִצַר הַכִּי גָּדוֹל, יָכוֹל לְהַגִּיעַ אֶל הַמַּדְרֵגוֹת הַכִּי גְּבוֹהוֹת. וְזֶה "מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ"; כִּי דָּבָר זֶה הוּא מִנִּפְלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֵיךְ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד, יְכוֹלִים לַעֲלוֹת אֶת הַנְּשָׁמוֹת הַכִּי פְּגוּמוֹת, וּלְהָאִיר בָּהֶם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁגַּם הֵם יִצְעֲקוּ וְיִזָּעֲקוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּתְעַלּוּ בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְיִזְכּוּ לִמְצֹא אֶת הַטּוֹב הַגָּנוּז שֶׁיֵּשׁ בְּכָל יוֹם, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן פד), וְיִשְׂמְרוּ מְאֹד עַל כָּל יוֹם וְיוֹם, שֶׁלֹּא יֵלֵךְ לָהֶם לְאִבּוּד, כַּמּוּבָא בִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ"ן, חֵלֶק א', סִימָן רעב) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים צה, ז): "הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ"; אִם אַתֶּם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, תִּדְעוּ שֶׁאֵין לָכֶם רַק אֶת הַיּוֹם הַזֶּה, וְאַל תִּדְחוּ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וְאָז אָדָם יִהְיֶה תָּמִיד שָׂמֵחַ; כִּי עִקַּר מַה שֶּׁאָדָם בְּעַצְבוּת וּבְמְרִירוּת וּבְדֶכְאוֹן, כִּי הוּא דּוֹחֶה מִיּוֹם לְיוֹם. וּבֶאֱמֶת אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׁמִינִי ב'): אֵין הַשִּׂמְחָה מַמְתֶּנֶת לָאָדָם, לֹא כָּל מִי שֶׁשָּׂמֵחַ הַיּוֹם — שָׂמֵחַ לְמָחָר. וְלָכֵן "זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ", וְאָסוּר לִדְחוֹת מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ הֵן הַתְּפִלָּה וְהֵן הַשִּׂמְחָה, אֶלָּא לַחֲשֹׁב בְּכָל יוֹם וְיוֹם עַל תַּכְלִיתוֹ, וְלֹא יִדְחֶה מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ.

וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! כְּשֶׁתֹּאמַר: "אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה", תְּכַוֵּן סוֹפֵי תֵּבוֹת עוֹלֶה אדנ"י, וּכְשֶׁתֹּאמַר: "וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת עוֹלֶה מ"ה אהי"ה. וּכְשֶׁתֹּאמַר: "אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים" תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת מ"ו, וְסוֹפֵי תֵּבוֹת א"ל אדנ"י. וּכְשֶׁתֹּאמַר: "הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת ס"ג ב"ן וְסוֹפֵי תֵּבוֹת קס"ו קמ"ד. וּכְשֶׁתֹּאמַר: "אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת קס"א. וּכְשֶׁתֹּאמַר: "מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת" תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת יו"ד ה"י ו"ו ה"י. וּכְשֶׁתֹּאמַר: "הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת כ"ו א"ל. וּכְשֶׁתֹּאמַר "זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת וְסוֹפֵי תֵּבוֹת עוֹלֶה אל"ף ה"ה יו"ד ה"א. וּכְשֶׁתֹּאמַר: "נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ", תְּכַוֵּן רָאשֵׁי תֵּבוֹת יו"ד ה"י וא"ו

אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָּא:
אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָּא:

ה״ה. וּבָאֱמֶת עָלֶיךָ לָדַעַת, אֲהוּבִי, בְּנִי, שֶׁאֵין לְתָאֵר וְאֵין לְשַׁעֵר אֶל מָה אָדָם יָכוֹל לִזְכּוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, אִם הוּא רַק מַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא מִתְיָאֵשׁ בַּמַּצָּבִים הֲכִי קָשִׁים שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁמִּחוֹ גִּוְדַּכְךָ לְגַמְרֵי, וְזוֹכֶה שֶׁמַּאִירִים לְפָנָיו כָּל הַשָּׁמוֹת שֶׁל כָּל פַּרְצוּף הָעוֹלָמוֹת, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

אָנָּא הֲרֵי״ה וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אֶת שְׁנֵי הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ, תְּכַוֵּן אֶל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת: אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, וּבְכָל שֵׁם תְּכַוֵּן אֶת הַמִּלּוּי שֶׁל הַשֵּׁם הַשַּׁיָּךְ לָעוֹלָם הַהוּא. אֲצִילוּת ע״ב כָּזֶה: יו״ד ה״א וי״ו ה״א. בְּרִיאָה ס״ג כָּזֶה: יו״ד ה״י וא״ו ה״י. יְצִירָה מ״ה כָּזֶה: יו״ד ה״א וא״ו א״א. עֲשִׂיָּה ב״ן כָּזֶה: יו״ד ה״ה ו״ו ה״ה. וּכְזֶה תַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמְךָ הָאָרָה נוֹרָאָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע אֲשֶׁר עַל קְדֻשַּׁת הַמִּחִין, שֶׁהֵם י״ה, אַבָּא וְאִמָּא, צְרִיכִים יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְלָכֵן נָקַט הַלָּשׁוֹן ״הוֹשִׁיעָה נָּא״, וְעַל קְדֻשַּׁת הַמַּצָּשִׂים, שֶׁהֵם ו״ה זְעֵיר וְנֻקְבָא, צְרִיכִים הַצְלָחָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְלָכֵן נָקַט הַלָּשׁוֹן ״הַצְלִיחָה נָּא״, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה:
בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה:
אֵל יְהוָה וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת־
הַמִּזְבֵּחַ: אֵל יְהוָה וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים
עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי
אֲרוֹמְמֶךָּ: אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ: הוֹדוּ
לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי
טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

הוֹדוּ לַהֲוָ״ה וְכוּ׳; בְּאָמְרָךְ הַלֵּל הַגָּדוֹל, תִּשְׁמַח מְאֹד, כִּי יֵשׁ בּוֹ כ״ו פְּסוּקִים, וּמְרֻמָּזִים בָּהֶם שִׁמּוֹת וְרָזֵי דְּרָזִין, וּמַלְאָכֵי מַעְלָה אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּפִסּוּקִים אֵלּוּ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסָחִים קיח.): לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הַלֵּל הַגָּדוֹל? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמְחַלֵּק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיאָה. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲגֵי עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה ׳כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׳, כְּנֶגֶד מִי? כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה דּוֹרוֹת שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא

לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

בְּעוֹלְמוֹ וְלֹא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה, וְזֶן אוֹתָם בְּחַסְדּוֹ; וְלָכֵן בְּאָמְרָךְ אֶת הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ, תִּתְעוֹרֵר בְּדִבְקוּת עֲצוּמָה, כִּי אַתָּה נִכְלָל עַכְשָׁו עִם הַמַּלְאָכִים הָאוֹמְרִים אֶת הַפְּסוּקִים הָאֵלּוּ, וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, חַיִּשׁ עוֹד נַעַם וַעֲרֵבוּת יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁאָדָם נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשָׂה יוֹתֵר גָּדוֹל מִמַּלְאֲכֵי מַעְלָה?! כִּי מַלְאָךְ אֵין לוֹ רְשׁוּת לוֹמַר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֶלָּא בִּזְמַן קָבוּעַ, וַאֲנַחְנוּ עַם יִשְׂרָאֵל צאן מַרְעִיתוֹ יְכוֹלִים לוֹמַר שִׁירָה מָתַי שֶׁאֲנַחְנוּ רַק רוֹצִים, וְלָכֵן בְּאָמְרְךָ הַכ״ו פְּסוּקִים הָאֵלּוּ, תִּתְעוֹרֵר בְּדִבְקוּת עֲצוּמָה, וְאָז יִמְשַׁךְ עָלֶיךָ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכָל פָּסוּק וּפָסוּק שֶׁאַתָּה אוֹמֵר יֵשׁ בָּזֶה סוֹדוֹת וְרָזִין דִּרְזִין סְתָרֵי נִסְתָּרוֹת, וְעַל־כֵּן בְּאָמְרְךָ אֵלּוּ

בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
לְגֹזֵר יַם־סוּף לִגְזָרִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
וְנִעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְּיַם־סוּף
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

הַכ״ו פְּסוּקִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כ״ו פְּעָמִים ״כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ״, תִּתְעוֹרֵר בְּתִשׁוּקָה עֲצוּמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. ״כִּ״י לְעוֹלָ״ם חַסְדּ״וֹ״, עוֹלֶה רפ״ד, וְכ״ו פְּעָם רפ״ד הֵם שִׁבְעָה אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וְאַרְבַּע שֶׁעוֹלֶה מִסְפָּר ל״ו פְּעָם צַדִּי״ק, שֶׁעֲלֵיהֶם הָעוֹלָם עוֹמֵד, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (סַנְהֶדְרִין מה:) לֹא פָּחוֹת עֲלֵיהֶם מִל״ו צַדִּיקִים; כִּי הַצַּדִּיקִים נִכְלָלִים לְגַמְרֵי בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְהַמְּזַמּוֹר הַזֶּה מְדַבֵּר מִנִּפְלָאוֹת הַבְּרִיאָה וְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם וִיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא עֲדוּת עַל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם וּקְרִיעַת יַם סוּף וּבִיאַת הָאָרֶץ, וְעַל הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה וּפְרָנְסָה; אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּכַוֵּן אֶל פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת בַּמֶּה שֶׁהוּא אוֹמֵר.

לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמוֹרִי
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
שֶׁבִּשְׁפָלֵנוּ זָכַר לָנוּ
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
נֹתֵן לֶחֶם לְכָל־בָּשָׂר
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם
כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

נִשְׁמַת כָּל חַי תְּבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ,
וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תְּפָאֵר וּתְרוֹמֵם זִכְרְךָ

נִשְׁמַת כָּל חַי וְכוּ׳; בְּנִי! בְּאִמְרָךְ "נִשְׁמַת", תִּתְעוֹרֵר מְאֹד מְאֹד, כִּי עַכְשָׁו נִכְנֶסֶת בָּאָדָם תּוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ, רוּחַ וּנְשָׁמָה, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, נִתְוַסֵּף אוֹר גָּדוֹל. וְאִם הָיִית יוֹדֵעַ אֵילּוּ יְחוּדִים נַעֲשִׂים בְּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים בְּאָמְרְךָ אֶת

מַלְכֵּנוּ תָּמִיד מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל.
וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ פּוֹדֶה
וּמַצִּיל וּמְפַרְנֵס וְעוֹנֶה וּמְרַחֵם בְּכָל עֵת צָרָה
וְצוּקָה, אֵין לָנוּ מֶלֶךְ עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ אֶלָּא אָתָּה.
אֱלֹהֵי הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, אֱלוֹהַּ כָּל בְּרִיוֹת,
אֲדוֹן כָּל תּוֹלָדוֹת, הַמְּהֻלָּל בְּכָל הַתִּשְׁבָּחוֹת,
הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיוֹתָיו בְּרַחֲמִים. וַיהוָה
עֵר הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרֵר יְשֵׁנִים
וְהַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים, וְהַמֵּשִׂיחַ אִלְּמִים וְהַמַּתִּיר
אֲסוּרִים, וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים
וְהַמְכַפֶּה נֶעֱלָמִים, וּלְךָ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים.
וְאִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם, וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן
גַּלָּיו, וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ, וְעֵינֵינוּ

הַשִּׁיר וְהַשֶּׁבַח וְהַהוֹדָאָה הַנִּפְלָאָה הַזֹּאת, הָיִיתָ רוֹקֵד מֵרֹב שִׂמְחָה, כִּי מֵהַשֶּׁבַח הַנִּפְלָא הַזֶּה נַעֲשִׂים לְמַעְלָה יְחוּדִין עִלָּאִין, וְאִם הָאָדָם מְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ אֶל תִּבּוֹת הַתְּפִלָּה, וּמְכַוֵּן אֶל מַה שֶּׁאוֹמֵר בְּפִשּׁוּטָם שֶׁל דְּבָרִים, אָז יָכוֹל לִזְכּוֹת שְׁיִשְׂרָה בּוֹ רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְיִהְיֶה הַדִּבּוּר יוֹצֵא מִפִּיו, כִּי "נְשָׁמַת" הוּא שֶׁבַח וְהוֹדָאָה נִפְלָאָה, כִּי עִקַּר כְּלָלִיּוּת הַפְּעֻלּוֹת הַמְשֻׁתָּנוֹת בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, הֵם הַיְקָא כְּשֶׁמִּתְאַחֲדִים בְּאַחְדּוּת פָּשׁוּט עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, שֶׁאָז זוֹכִים לַשִּׁיר וְהַשֶּׁבַח וְהַהוֹדָאָה הַנִּפְלָאָה הַזֹּאת, שֶׁהִיא "נְשָׁמַת כָּל חַי תְּבָרֵךְ" (לְקוּטֵי־הֲלָכוֹת, פְּרִיקָה וּשְׁעִינָה, הֲלָכָה ד', אות טז); כִּי בֶּאֱמֶת עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי עַל כָּל אָדָם בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי הַרְפַּתְקָאוֹת וּתְלָאוֹת מְשֻׁנּוֹת וְצָרוֹת

מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ, וְיָדֵינוּ פְּרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת, אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וּלְבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ עַל אַחַת מֵאֶלֶף אֶלֶף אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ. מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ, בְּרָעָב זַנְתָּנוּ וּבְשָׂבָע כִּלְכַּלְתָּנוּ, מֵחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ וּמִדֶּבֶר מִלַּטְתָּנוּ, וּמֵחֳלָיִם רָעִים וְרַבִּים וְנֶאֱמָנִים דִּלִּיתָנוּ. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָנֶצַח. עַל־כֵּן אֵיבָרִים שֶׁפִּלַּגְתָּ בָּנוּ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנָּפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ

וְיִסּוּרִים, כִּי "אָדָם לָעָמָל יוּלָּד קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז" (אִיּוֹב יד, א), וּכְתִיב (קֹהֶלֶת ב, כג): "כִּי כָל יָמָיו מַכְאֹבִים וְכַעַס עִנְיָנוֹ, גַּם בַּלַּיְלָה לֹא שָׁכַב לִבּוֹ גַּם זֶה הֶבֶל הוּא"; וּכְמוֹ שֶׁגִּלָּה לָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַרַ"ן, חֵלֶק ב', סִימָן קיט): אֵין גַּם אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עוֹלָם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ הֲעַשִּׁירִים הַגְּדוֹלִים וַאֲפִלּוּ הַשָּׂרִים אֵין לָהֶם שׁוּם עוֹלָם הַזֶּה כְּלָל, כִּי כָל יְמֵיהֶם כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת, וְכֻלָּם מְלֵאִים טְרָדוֹת וּדְאָגוֹת וַעֲצָבוּת וְיָגוֹן וַאֲנָחָה תָּמִיד, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מְיֻחָדִים, וְאֵין גַּם אֶחָד מִכָּל הֶעָשִׁירִים וְהַשָּׂרִים שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ תָּמִיד, וְכֻלָּם כְּאֶחָד מְלֵאִים יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת תָּמִיד, וְזֶה בָּרוּר וְיָדוּעַ לְכָל מִי שֶׁבָּקָצַת בָּהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם, וְאֵין צָרִיךְ לְבָאֵר זֹאת לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ וּמִסְתַּכֵּל קְצָת בָּהֶם בֶּאֱמֶת, וְכָל עִקַּר הֶעָבוֹדָה שֶׁל בַּר יִשְׂרָאֵל

וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר שַׂמְתָּ בְּפִינוּ, הֵן הֵם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִישׁוֹרְרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד. כִּי כָל פֶּה לְךָ יוֹדֶה, וְכָל לָשׁוֹן לְךָ תִשָּׁבַע, וְכָל עַיִן לְךָ תְצַפֶּה, וְכָל בֶּרֶךְ לְךָ תִכְרַע, וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִשְׁתַּחֲוֶה, וְכָל הַלְּבָבוֹת יִירָאוּךָ, וְכָל קֶרֶב וּכְלָיוֹת יְזַמְּרוּ לִשְׁמֶךָ, כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב: כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְהוָה מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ. שׁוֹעַת עֲנִיִּים אַתָּה תִשְׁמַע צַעֲקָת הַדַּל תַּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ. מִי יְדֻמֶּה לָךְ וּמִי יִשְׁוֶה לָךְ וּמִי יַעֲרָךְ לָךְ הָאֵל

בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכָה לִהְיוֹת, שֶׁיִּשְׁבַּח וְיָפְאֵר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְלִמְצֹא אֶת הַטּוֹב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ. וּבִפְרָט בַּגָּלוּת הַמָּרָה הַזּוֹ, אֲשֶׁר תָּכְפוּ עָלֵינוּ צָרוֹת מֵהָעֲרֶב־רַב הַמִּתְפַּשְׁטִים עַכְשָׁו בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכוֹפְרִים בָּעִקָּר, רַחֲמָנָא לִישְׁזְבָן, וְכָל כַּוָּנָתָם הַטְּמָאָה הִיא רַק לְעַקֵּר אֶת הָאֱמוּנָה מֵעַם יִשְׂרָאֵל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמְדַבְּרִים בְּגָלוּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר דָּבָר כָּזֶה עוֹד לֹא הָיָה מִימוֹת עוֹלָם, וְאֵין לָנוּ שׁוּם חִיּוּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי הַהַרְחָבוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לָנוּ בֵּין צָרָה לְצָרָה, וְגַם בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּצַצְמָהּ יֵשׁ הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד, ב): "בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי", וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ"ל (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קצה); הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ בְּהַצָּרָה בְּצַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לָנוּ, כִּי אִם יִסְתַּכֵּל הָאָדָם עַל חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִרְאֶה שֶׁאֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵצַר לוֹ, גַּם בְּהַצָּרָה בְּצַצְמָהּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ וּמַגְדִּיל חַסְדָּיו, וְזֶה "בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִּי", הַיְנוּ בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּצַצְמָהּ

הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. נְהַלֶּלְךָ וְנְשַׁבֵּחֲךָ וְנְפָאֶרְךָ וְנְבָרֵךְ אֶת שֵׁם קָדְשֶׁךָ כָּאָמוּר לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ:

נָתַתָּ לִי הַרְחָבָה בְּתוֹכָהּ, מִלְּבַד מַה שֶּׁאָנוּ מְצַפִּים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יוֹשִׁיעֵנוּ בְּקָרוֹב מִכָּל הַצָּרוֹת, וְיֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד, אַף אֲפִלּוּ גַּם בַּצָּרָה בְּצַצְתָּהּ מַרְחִיב לָנוּ, וְכָךְ צְרִיכִים לִחְיוֹת בְּמֶשֶׁךְ זְמַן הַגָּלוּת, לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמֵנוּ עֲרָבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חִיּוּת אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא לְהִתְפָּעֵל מֵאֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְהַקַּלֵּי עוֹלָם הָרוֹצִים לְהַכְפִּיחַ אֶת שֵׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מֵאִתָּנוּ, חַס וְשָׁלוֹם (הָיָה לֹא תִּהְיֶה), אַדְרַבָּה עָלֵינוּ לִבְנוֹת בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְתַלְמוּדֵי תּוֹרָה וּמְקָוָאוֹת, וּלְהַרְבּוֹת בְּמַעֲשֵׂי צְדָקָה וָחֶסֶד, כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הָרְשָׁעִים הָאֵלּוּ לְגַמְרֵי, וּצְרִיכִים לִשְׁמֹר מְאֹד לְבַל נָקַטְרֵג עַל שׁוּם בַּר יִשְׂרָאֵל, אַדְרַבָּה צְרִיכִים לָתֵת שָׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר וּבְכָל כְּפָר וּמוֹשָׁב מִתְמַלְּאִים בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מְקָוָאוֹת וְתַלְמוּדֵי תּוֹרָה וּבָתֵּי סֵפֶר, שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם תּוֹרַת הַנִּ״ה יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וּמְגִלִּים לְתִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הֱאֶמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, זֶה עִקַּר הַשֶּׁבַח שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא מְשֻׁבָּח אֶת עַצְמוֹ עִם נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָסוּר לְקַטְרֵג מִזֶּה עַל זֶה וּמִזֶּה עַל זֶה, כִּי אַדְרַבָּה כְּמוֹתָם יִרְבֶּה בְּיִשְׂרָאֵל, וַיַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר, כִּי בָּזֶה מַכְנִיעִים אֶת הָעֲרֶב־רַב וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא הָרְשָׁעִים אֲרוּרִים הַכּוֹפְרִים בָּעִקָּר, הָרוֹצִים לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר אֶת שֵׁם הַנִּ״ה בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, שֶׁזֶּה עִקַּר הַצָּרוֹת שֶׁעוֹבְרִים בִּכְלָלִיּוּת וּבִכְפָרְטִיּוּת וּבִכְפָרְטֵי פְּרָטִיּוּת, וְאַף שֶׁגַּם הַצָּרוֹת הָאֵלּוּ הֵם בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּפָיוֹן; כִּי זֶה יָדוּעַ, אֲשֶׁר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, בְּוַדַּאי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְטוֹבָה, כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ לָשׁוּב וּלְהִתְקָרֵב עַל־יְדֵי־זֶה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם צָרוֹת פְּרָטִיּוֹת, שֶׁמַּרְגִּישׁ אֶת עַצְמוֹ הָכִי זָרוּעַ, אָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל, אֶלָּא לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וּלְהִתְקָרֵב אֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת,

הַמְגַלִּים וּמְפָרְסְמִים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הֵם יַרְחִיבוּ לוֹ אֶת דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל גַּם־כֵּן לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַדְּחִיוֹת שֶׁל שֶׁקֶר שֶׁאָדָם מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, וְאוֹמֵר, שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת וְיִסּוּרִים, אֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בֶּאֱמֶת הַכֹּל דִּמְיוֹן גָּדוֹל, כִּי הֲרֵי הוּא לְהֶפֶךְ — שֶׁכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עַל כָּל אָדָם, וְעַל כָּל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ — הַכֹּל הוּא כְּדֵי לְקָרֵב וְלֹא לְרַחֵק, כִּי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא בְּרַוַּחַאי לְטוֹבָה וְלֹא לְרָעָה, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ס׃): חַיָּב אָדָם לוֹמַר בְּכָל עֵת כָּל מַה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד; עַל־כֵּן עִקַּר הָעֲצָה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹדָה וּבְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה שֶׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ עַד הַנָּה, וְהוֹצִיאוֹ וּמֹלֶט נַפְשׁוֹ מִפֶּה צָרוֹת רָעוֹת בְּגוּף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב שִׁירַת ״נִשְׁמַת״, אֲשֶׁר הַשִּׁיר הַזֶּה הוּא שִׁיר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, וּמִי שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לוֹמַר אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת, אָז יָמָשֵׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כִּי הָעִקָּר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל עִקַּר הַחֶסֶד וְהַטּוֹב וְהַנִּצְחִיּוּת אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ הַגָּדוֹל עִמָּנוּ, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, וּבָחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים, וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיּוֹדֵעַ הָאָדָם אֶת פְּחִיתוּתוֹ וּגְרִיעוּתוֹ, וְרוֹאֶה אֶת מַעֲשָׂיו הַמְגֻנִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא חֶסֶד נִפְלָא שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וּבָזֶה צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ וְלִתֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בְּכָל יוֹם (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), כִּי בֶּאֱמֶת אֵין זוֹ עֲצָה לִפְעֹל בְּדַעְתּוֹ מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו; כִּי אֵין לְךָ אִיזֶה אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו אִיזֶה מַשְׁבֵּר בַּחַיִּים, וְעִקַּר הָעֲצָה שֶׁנָּתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל־יְדֵי צַדִּיקָיו הָאֱמִתִּיִּים — לְהִתְחַזֵּק מַעֲמָד וְלִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה וְשֶׁבַח לְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו פְּעָלוֹת מְשֻׁנּוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלָיו לְהִתְאַחֵד בְּאַחְדוּת הַפָּשׁוּט (לִקּוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ב׳), וְכָל מַה שֶּׁגִּדְּלַת הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה שֶׁאָדָם מְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ־כֵן מִתְבַּטְּלוֹת הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים; וְלָכֵן

אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּאָמְרְךָ אֶת הַשֶּׁבַח הַנּוֹרָא הַזֶּה, תְּכַוֵּן אֶל פְּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְאָז יָאִיר עָלֶיךָ אוֹר נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְשֹׁרֵשׁ נִשְׁמָתְךָ. וְהָעִקָּר תְּחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּעֵת שָׁרַע וָמָר לְךָ מִכָּל הַצְּדָדִים, וְאַל תְּיָאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן, כִּי עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרְךְ חָפֵץ חֶסֶד, וְרוֹצֶה רַק בְּתִשׁוּבַת הָרְשָׁעִים וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמִיתָתָם כְּלָל, וְהָרָגִיל אֶת עַצְמְךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרְךְ שְׁמוֹ, וְתִתֵּן לוֹ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה שֶׁנִּבְרֵאתָ מְזֻרָע יִשְׂרָאֵל, וְתֹאמַר בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה אֶת הַשִּׁיר הַזֶּה, וּתְכַוֵּן בְּפִשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, "הַמְעוֹרֵר יְשֵׁנִים וְהַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים וְהַמֵּשִׂיחַ אִלְּמִים", כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְעוֹרֵר אֶת בְּנֵי־אָדָם מֵהַשֵּׁנָה (לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ס'), כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם הַיְשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם מְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבָּרְךְ, כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵינָם שׁוֹמְעִים בְּקוֹל הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַצַּדִּיק, מֵחֲמַת זֶה אֵינָם יְכוֹלִים לְדַבֵּר אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (תְּרוּמוֹת, פֶּרֶק ב'): סְתָם חֵרֵשׁ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר; אֲבָל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא מְעוֹרֵר אֶת בְּנֵי־אָדָם מֵהַשֵּׁנָה וּמְקִיץ אֶת הַנִּרְדָּמִים, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא "מֵשִׂיחַ אִלְּמִים" פּוֹתֵחַ אֶת פִּיהֶם שֶׁיַּתְחִילוּ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרְךְ, שֶׁזּוֹ הִיא הַיְשׁוּעָה הֲכִי גְּדוֹלָה, כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין לוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם אֶלָּא רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיָכוֹל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרְךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא זוֹכֶה לְהִפָּקֵד בְּזֶרַע שֶׁל קַיְמָא, וְזֶה "מַתִּיר אֲסוּרִים וְסוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְזוֹקֵף כְּפוּפִים", כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה עט, סִימָן א'): "וְאֶת אֲסִירָיו לֹא בָזָה" (תְּהִלִּים סט, לד) — אֵלּוּ הָעֲקָרוֹת שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת בְּתוֹךְ בָּתֵּיהֶן וַעֲלוּבוֹת, וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹקְדָן בְּבָנִים הֵן נִזְקָפוֹת; וְכֵן שָׁם (סִימָן ב'): "סוֹמֵךְ הֲוָיָ"ה לְכָל הַנֹּפְלִים" (תְּהִלִּים קמה, יד) — אֵלּוּ הָעֲקָרוֹת שֶׁהֵן נוֹפְלוֹת בְּתוֹךְ בָּתֵּיהֶם, "זוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים" — כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא פּוֹקְדָן בְּבָנִים הֵן נִזְקָפוֹת; וְלָכֵן רָאוּי לְךָ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרְךְ שְׁמוֹ, עַל גֹּדֶל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לְהִתְוַדֵּעַ מִצַּדִּיק אֱמֶת כָּזֶה שֶׁיָּכוֹל לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ מִתַּקֶּף הַשֵּׁנָה וְהַתַּרְדֵּמָה שֶׁאָנוּ יְשֵׁנִים וּרְדוּמִים, וְהוּא מְעוֹרֵר אוֹתָנוּ וּמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ וּמְשַׁמֵּחַ אוֹתָנוּ לַחֲזוֹר אֵלָיו יִתְבָּרְךְ, אֲשֶׁר "אָלוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ

וְיָדֵינוּ פְּרוּשׂוֹת בְּנִשְׁרֵי שָׁמַיִם וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת, אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּלְבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ עַל אַחַת מֵאֶלֶף אַלְפֵי אְלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ, מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ, בָּרָעָב זַנְתָּנוּ וּבְשָׂבָע כִּלְכַּלְתָּנוּ, מֵחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ וּמִדֶּבֶר מִלַּטְתָּנוּ וּמַחֲלָאִים רָעִים וְרַבִּים וְנֶאֱמָנִים דִּלִּיתָנוּ, עַד הֵנָּה עֲזָרָנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ", אֵיזֶה שֶׁבַח וְאֵיזוֹ הוֹדָאָה זוֹ. וְעַל־כֵּן אָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים מִמְּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁיְּחוֹס וִירַחֵם עָלֵינוּ גַּם לְהַבָּא, "וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָנֶצַח", וְכָךְ תִּבְקֵשׁ וְתִתְחַנֵּן מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּתְכַוֵּן רַק פְּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִמְשַׁךְ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְנִזְקֶה עַל־יְדֵי־זֶה תְּזֻכֶּה לָצֵאת מֵהַצָּרוֹת וְהַגְּלֻיּוֹת שֶׁנָּפַלְתָּ אֲלֵיהֶם; כִּי בְּרֶגַע שֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּדֶרֶךְ הַנִּפְלָאָה הַזּוֹ, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּכָל יוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִצּוֹל מִכָּל צָרוֹתָיו, וְזוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרֵגַת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנִּשְׁפָּע עָלָיו אוֹר וְזִיו וְדַעַת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. כִּי אֲפִלּוּ אָדָם שֶׁנָּפַל לִמְקוֹם שְׁנָפַל, וְנִכְשַׁל בְּמָה שֶׁנִּכְשַׁל, אִם רַק יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יְנִיחַ אֶת מִקְצָת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁעוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל־יְדֵי קִיּוּם מִצְוֹתָיו וְלִמּוּד תּוֹרָתוֹ וּתְפִלּוֹתָיו, שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁעוֹבְרוֹת עָלָיו מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּבִלְבּוּלִים וְהִרְהוּרִים רָעִים וְכוּ', וְנוֹפֵל בְּכָל פַּעַם, עִם כָּל זֹאת אִם רַק יַחֲזִיק מַעֲמָד, וְלֹא יִתְיָאֵשׁ כְּלָל, אֶלָּא יַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְתוֹךְ תּוֹקֶף צָרוֹתָיו וּמְרִירוּתוֹ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו — הֵן מֵעַצְמוֹ וְהֵן מֵאֲחֵרִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יִתֵּן שֶׁבַח גָּדוֹל לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה שֶׁיְּמֻשַׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַד רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ. שֶׁזּוֹ הָיְתָה מַדְרֵגַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁמִּכָּל צָרוֹתָיו שֶׁעָבְרוּ עָלָיו בָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְשָׁר לְפָנָיו שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, עַד שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת דָּבוּק בְּחַי הַחַיִּים לָנֶצַח, וְעוֹד לֹא הָיָה אָדָם שֶׁסָּבַל כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה יִסּוּרִים כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כְּמַאֲמָרָם ז"ל (סִפְרֵי וְאֶתְחַנַּן): כָּל הַפָּרָשִׁיּוֹת שֶׁבָּאוּ עַל דָּוִד הָיוּ מְכֻפָּלוֹת; וְאָמְרוּ (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים צ): כָּל אוֹתָן שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁהָיָה דָּוִד חַי הָיָה בְּצָרוֹת וּבְעָמָל; וְכֵן אָמְרוּ (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים קיט): "דָּלְפָה נַפְשִׁי מִתּוּגָה", מִן

הַשְׁבָרִים שֶׁבָּאוּ עָלַי, אֵין שָׁנָה שֶׁאֵין בָּהּ שֶׁבֶר, אֵין חֹדֶשׁ שֶׁאֵין בּוֹ שְׁמוּעָה רָעָה, אֵין יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ צָרָה הוֹי עַל הוֹי, וְכָךְ אָמַר דָּוִד סְעָדָנִי, שֶׁיִּהְיֶה בִּי כֹּחַ לַעֲמֹד בַּיִּסּוּרִים שֶׁאַתָּה מֵבִיא עָלַי, כִּי בְּכָל הַצָּרוֹת שֶׁנִּכְנָס בָּהֶן דָּוִד, הָיָה מְבַקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁיּוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, וְכָךְ צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לֹא לְהִתְיָאֵשׁ, וַאֲפִלּוּ בַּמְּצָבִים הֲכִי קָשִׁים, יַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְיִהְיֶה חָזָק בָּזֶה מְאֹד כָּל יְמֵי חַיָּיו, בֵּין שֶׁמֵּאִיר לוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ, וּבֵין שֶׁמֵּאִיר לוֹ כַּיָּרֵחַ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן טז); שֶׁזֶּה ״וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ״, לְפָעָמִים מְאִירִים לוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ, וְלִפְעָמִים מְאִירִים לוֹ כַּיָּרֵחַ, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יַעֲזֹב אֶת עַצְמוֹ אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה ״כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה״, שֶׁיַּרְגִּישׁ אֶת עֲרֵבוּת נְעִימוּת דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה בְּכָל עַצְמוֹתָיו (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נ׳), שֶׁזֶּה הַשֶּׁבַח הֲכִי גָּדוֹל, שֶׁאָדָם לֹא יִתְיָאֵשׁ בְּכָל הַמַּצָּבִים בָּעוֹלָם. וְאֶת הַלִּמּוּד הַזֶּה אֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁדַּיְקָא בְּהִתְגַּלּוּתוֹ יִתְבַּטְּלוּ הָרְשָׁעִים וְהָעֲרֶב־רַב וְהַקְּלִפּוֹת. וְעַל־כֵּן, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רְאֵה לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד בְּאָמְרְךָ אֶת הַשִּׁיר הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא הַזֶּה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר עָלֶיךָ נֶפֶשׁ, רוּחַ וּנְשָׁמָה בְּזִכּוּךְ נִפְלָא, וְתַרְגִּישׁ הֵאָרַת עוֹלָם הַבָּא בָּזֶה הָעוֹלָם, וְלָכֵן תִּקְנוּ לוֹמַר אֶת הַשִּׁיר וְהַשֶּׁבַח הַזֶּה דַּוְקָא בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב, שֶׁאָז מֵאִיר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּגִלּוּי רַב עַד מְאֹד, כִּי שַׁבָּת קְבִיעָא וְקַיְימָא, וְיוֹם טוֹב נִקְרָא מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ (וַיִּקְרָא כג), שֶׁאָז נִתְגַּלֶּה שֶׁהַכֹּל בְּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ (לִקּוּטֵי־מוֹהֲר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן ד׳); וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק לְכַוֵּן אֶל פְּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְזֶה יַכְנִיס בְּךָ שִׂמְחָה עֲצוּמָה כָּזוֹ, עַד שֶׁתִּרְקֹד מֵרֹב שִׂמְחָה בְּעֵת אָמְרְךָ אֶת הַשִּׁיר וְהַשֶּׁבַח הַזֶּה, אֲשֶׁר אֵין לְמַעְלָה מִזֶּה.

❖ ❖ ❖

הָאֵל בְּתַעֲצוּמוֹת עֻזֶּךָ. הַגָּדוֹל בִּכְבוֹד שְׁמֶךָ. הַגִּבּוֹר לָנֶצַח וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ. הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא:

שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ. וְכָתוּב רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה: בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְרוֹמָם. וּבְשִׂפְתֵי צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ. וּבִלְשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדָּשׁ. וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְהַלָּל:

וּבְמַקְהֲלוֹת רִבְבוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יִתְפָּאַר שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁכֵּן חוֹבַת כָּל הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְהַדֵּר וּלְנַצֵּחַ לְבָרֵךְ לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס עַל כָּל דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשַׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחֶךָ:

וּבְכֵן יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי

בְּנִי! בְּאָמְרָךְ "וּבְכֵן יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי לְךָ נָאֶה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ", תְּכַוֵּן שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת: כֶּתֶר, חָכְמָה, בִּינָה, חֶסֶד, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, נֶצַח, הוֹד, יְסוֹד, מַלְכוּת, וְכֵן עַל י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים: אֵל רַחוּם,

לְךָ נָאֶה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה וּמַלְכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל:

יְהַלְלוּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ צַדִּיקִים עֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ, וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם בְּרִנָּה יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִישׁוֹרְרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד, כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶה לְזַמֵּר, כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל, בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת:

וְחַנּוּן, אֶרֶךְ אַפַּיִם, וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת, נוֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים, נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה. וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תְּרוּמָה קלב.) כַּיָּנִן דְּמִטֵּי בַּר נַשׁ לְיִשְׁתַּבַּח נָטִיל קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הַהוּא כְּתָרָא וְשָׁוֵי לֵיהּ קָמֵיהּ. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שְׁרִיאַת לְאַתְחַנָּנָא לְמֵיתֵי קַמֵּי מַלְכָּא עִלָּאָה. וְאִצְטְרִיךְ לְאַכְלָלָא לֵהּ בִּתְלִיסָר מִכְיָלִין דְּרַחֲמֵי עִלָּאֵי דְּמִנְהוֹן אִתְבָּרְכַת וְכוּ׳ וְהָכָא אינון שִׁיר וּשְׁבָחָה. הַלֵּל. וְזִמְרָה. עֹז. וּמֶמְשָׁלָה. נֶצַח. גְּדֻלָּה. וּגְבוּרָה. תְּפִאֶרֶת. קְדֻשָּׁה. הָא תְּרֵיסָר. וּלְבָתַר לְחַבְּרָא לֵהּ בַּהֲדֵייהוּ וְלוֹמַר וּמַלְכוּת. הָא תְּלֵיסָר בְּגִין דְּאִיהִי מִתְבָּרְכָא מִנַּייהוּ; וְעַל־כֵּן, בְּנֵי, בְּאֶמְרְךָ שְׁבָחִים אֵלּוּ — תִּתְעוֹרֵר מְאֹד, וְתֵדַע שֶׁצְּרִיכִין אַתָּה מְעוֹרֵר אֶת הי״ג מִדּוֹת רַחֲמִים עָלֶיךָ: **שִׁיר** (אל) **וּשְׁבָחָה** (רחום) **הַלֵּל** (וְחַנּוּן) **וְזִמְרָה** (אֶרֶךְ) **עֹז** (אַפַּיִם) **וּמֶמְשָׁלָה** (וְרַב חֶסֶד) **נֶצַח** (וֶאֱמֶת) **גְּדֻלָּה** (נוֹצֵר חֶסֶד) **וּגְבוּרָה** (לַאֲלָפִים) **תְּהִלָּה** (נוֹשֵׂא עָוֹן) **וְתִפְאֶרֶת** (וָפֶשַׁע) **קְדֻשָּׁה**

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ

יאהדונהי

בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ

יאההויהה איההיוההה

לְיַחֲדָא שֵׁם י״ה בְּוֹ״ה

בְּיִחוּדָא שְׁלִים

יהוה

בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, חֲבֵרַיָּי מוּכָן וּמְזֻמָּן לִשְׁתּוֹת יַיִן שֶׁל כּוֹס רְבִיעִי מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמִים בְּלֵיל חַג הַמַּצּוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת־רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ, וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן:

יִשְׁתֶּה בַּהֲסֻבָּה אֶת כֻּלּוֹ.

(וַחֲטָאָה) וּמַלְכוּת (וְנֶקְבָה), ״בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וּמְעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל״, עַכְשָׁו בְּאֵלּוּ הַבְּרָכוֹת וְהַהוֹדָאוֹת שֶׁאַתָּה מְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר וּמוֹדֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְחַבֵּר וּמְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִזְדַּעְזֵעַ כָּל גּוּפְךָ הַכָּלוּל מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּמְקַבֵּל שֶׁפַע וְאוֹר וְזִיו מֵהי״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל
תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה, וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה
וּרְחָבָה, שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ
לֶאֱכֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבֹּעַ מִטּוּבָהּ. רַחֵם נָא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ, וְעַל
יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ,
וְעַל מִזְבַּחֲךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם
עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְהַעֲלֵנוּ
לְתוֹכָהּ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ, וְנֹאכַל
מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ, וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ
בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה (בְּשַׁבָּת: וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְשַׂמְּחֵנוּ בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת
הַזֶּה. כִּי אַתָּה יְהוָה טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל,
וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגָּפֶן.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי
הַגָּפֶן (עַל יֵין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְסַיְּמִים: וְעַל פְּרִי גַּפְנָהּ).

נִרְצָה

אִם עָשָׂה כַּסֵּדֶר הַזֶּה יִהְיֶה רָצוּי לִפְנֵי הָאֵל בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וְכָל הַמְקַיֵּם מִצְוַת פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ, לָעַד עוֹמֶדֶת צִדְקָתוֹ, וּמָגֵן ה׳ בְּעֶזְרָתוֹ, אָמֵן.

חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ. כְּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ. כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסַדֵּר אוֹתוֹ. כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ: זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה. קוֹמֵם קְהַל עֲדַת מִי מָנָה. בְּקָרוֹב נַהֵל נִטְעֵי כַנָּה. פְּדוּיִים לְצִיּוֹן בְּרִנָּה:

ג״פ: לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלָיִם:

חֲסַל סִדּוּר וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! בָּזֶה שֶׁאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ, אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁבָּזֶה גָּמַרְנוּ אֶת סֵדֶר הַפֶּסַח, אַדְרַבָּה עַכְשָׁו כְּשֶׁגָּמַרְנוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל הַנִּסִּים וְעַל הַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח, שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם, בָּזֶה נִכְנַס בָּנוּ רָצוֹן חָזָק לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָאוֹר הַזֶּה עַל כָּל הַשָּׁנָה, שֶׁזֶּה 'נִרְצָה', שֶׁהוּא הָרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַכְשָׁו עָלֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ בְּיֶתֶר שְׁאֵת וּבְיֶתֶר עֹז כָּל הַשָּׁנָה, לְהַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּכְמַאֲמָרָם ז״ל (פְּסָחִים קטז:): בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְלָכֵן אָנוּ מְבַקְּשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסַדֵּר אוֹתוֹ, כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ, הֱיוּ כְּמוֹ שֶׁזָּכִינוּ עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח לְסַדֵּר אֶת הַסֵּדֶר כְּהִלְכָתוֹ, כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ כָּל הַשָּׁנָה, הֱיוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִימֵי הַשָּׁנָה נַזְכִּיר לְעַצְמֵנוּ אֶת הַנִּסִּים נִגְלִים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִצְרַיִם, וַאֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּבָר

בְּלֵיל רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח אוֹמְרִים זֶה:

וּבְכֵן וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה:

נָוָה לְהַגָּאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְיִהְיֶה קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת, לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה, בְּנֵין בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְנוּכַל לְהַקְרִיב אֶת קָרְבַּן פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

וּבְכֵן וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁהַפִּיּוּט הַזֶּה מְגַלֶּה אֶת מַעֲלַת זְמַן חֲצוֹת, שֶׁהוּא חֲצִי הַלַּיְלָה, שֶׁכָּל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם עַם יִשְׂרָאֵל הָיוּ בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וְכֵן בִּזְכוּת אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁקָּמִים בַּחֲצִי הַלַּיְלָה. וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַנ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א׳, אוֹת טו), שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה בַּחֲצוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, כט): ״וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַהֲוָ״ה הִכָּה כָל בְּכוֹר״ וְגוֹ׳, כְּמוֹ־כֵן הַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁאֲנַחְנוּ מְקַוִּים בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, תִּהְיֶה עַל־יְדֵי הַכְּשָׁרִים וְהַיְרֵאִים שֶׁעוֹמְדִים בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַמְשִׁיכִים עַל עַצְמָם קְדֻשַּׁת חֲצוֹת לַיְלָה, שֶׁאָז מִתְעוֹרֵר חֶסֶד גָּדוֹל, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן קמט), שֶׁחֲצוֹת לַיְלָה אָז הוּא זְמַן שֶׁל הַמְתָקַת הַדִּינִים, וְיכוֹלִים לִפְעֹל אָז כְּמוֹ שֶׁנּוֹתְנִים עַל פִּדְיוֹן, וְהוּא עֵת רָצוֹן בַּשָּׁמַיִם, וְלָכֵן מַזְכִּיר הַפִּיּוּט עֲכָשָׁו אֶת כָּל הַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, עִם עַם יִשְׂרָאֵל בְּמֶשֶׁךְ הַדּוֹרוֹת, שֶׁקָּרָה רַק בַּחֲצוֹת, אוֹ בִּזְכוּת חֲצוֹת, שֶׁזֶּה וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה.

אָז רֹב נִסִּים הִפְלֵאתָ — בַּלַּיְלָה.
בְּרֹאשׁ אַשְׁמֹרֶת זֶה — הַלַּיְלָה.
גֵּר צֶדֶק נִצַּחְתּוֹ כְּנֶחֱלַק לוֹ — לַיְלָה.

אָז רֹב וְכוּ׳; זֶה סוֹבֵב עַל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהָיָה גֵּר צֶדֶק, וְנִצַּח אֶת נִמְרוֹד עַל־יְדֵי תִּקֻּף אֱמוּנָתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁגִּלָּה וּפִרְסֵם לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַף שֶׁנִּמְרוֹד הִשְׁלִיךְ אוֹתוֹ לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הִצִּילוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית טו, ז): ״אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים״ וְגוֹ׳, וְזֶה נִצַּחְתּוֹ כְּנֶחֱלַק לוֹ לַיְלָה; כִּי נִצַּח אֶת נִמְרוֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה לח, סִימָן יג), שֶׁאָמַר חָרָן אִי אַבְרָהָם נָצַח, מִן דְּאַבְרָהָם אֲנָא וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה נַעֲשָׂה בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁרָדַף אֶת הַמַּלְכִים, וְנֶחֱלַק לוֹ לַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יד, טו): ״וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה״; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מג, סִימָן ג): מַאי וַיֵּחָלֵק, יוֹצְרוֹ חִלְקוֹ; אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: אַבְרָהָם פָּעַל עִמִּי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, אַף אֲנִי אֶפְעַל עִם בָּנָיו בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וְאֵימָתַי? בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, כט): ״וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה״ וְגוֹ׳. וְזֶה הָיָה בְּלֵיל פֶּסַח. וְכֵן זֶה נַעֲשָׂה בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, כִּי בְּפֶסַח נוֹלַד אַבְרָהָם, וּלְסוֹף ג׳ שָׁנִים הֻשְׁלַךְ לְכִבְשַׁן הָאֵשׁ, וּלְפִי שֶׁאָז נַעֲשָׂה גֵּר צֶדֶק, לָכֵן הִזְכִּיר אָז רֹב נִסִּים הִפְלֵאתָ בַּלַּיְלָה. בְּרֹאשׁ אַשְׁמֹרֶת זֶה הַלַּיְלָה, גֵּר צֶדֶק נִצַּחְתּוֹ כְּנֶחֱלַק לוֹ לַיְלָה; שֶׁהוּא נִצַּח אֶת נִמְרוֹד, וְכֵן אֶת הַמְּלָכִים שֶׁרָדַף אַחֲרֵיהֶם, כָּל זֶה הָיָה בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יד, טו): ״וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה״ וְגוֹ׳; כִּי זְמַן חֲצוֹת לַיְלָה, אָז הוּא עֵת רָצוֹן גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם, וּכְבָר מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ נִקְבַּע לִזְמַן נִסִּים נִגְלִים, שֶׁיְּכוֹלִים לִפְעֹל אָז.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה׃

דַּנְתָּ מֶלֶךְ גְּרָר בַּחֲלוֹם — הַלַּיְלָה.
הִפְחַדְתָּ אֲרַמִּי בְּאֶמֶשׁ — לַיְלָה.
וַיָּשַׂר יִשְׂרָאֵל לְמַלְאָךְ וַיּוּכַל לוֹ — לַיְלָה.

דַּנְתָּ מֶלֶךְ וְכוּ׳; זֶה סוֹבֵב עַל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ גְּרָר, שֶׁהִקְדּוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא אֵלָיו בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ, ג): ״וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּח�וֹם הַלָּיְלָה״ וְגוֹ׳, וְזֶה הָיָה בְּלֵיל פֶּסַח. כִּי עִנְיָן זֶה כָּתוּב אַחַר הַפִּיכַת סְדוֹם, וַהֲפִיכַת סְדוֹם הָיָה בְּפֶסַח, שֶׁכֵּן כָּתוּב בְּלוֹט (בְּרֵאשִׁית יט, ג): ״וּמַצּוֹת אָפָה״ וְגוֹ׳, (עַיֵּן בַּעַל הַטּוּרִים) כְּתִיב הָכָא ״וּמַצּוֹת אָפָה וַיֹּאכֵלוּ״, וְאִידָךְ (שְׁמוֹת יב, ח): ״צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת״; מְלַמֵּד שֶׁבְּפֶסַח הָיָה, שֶׁזֶּה דַּנְתָּ מֶלֶךְ גְּרָר בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה, וְכֵן הִפְחַדְתָּ אֲרַמִּי בְּאֶמֶשׁ לַיְלָה; זֶה סוֹבֵב עַל לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁבָּא אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לא, כד): ״וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי בַּחֲלֹם הַלָּיְלָה, וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע״ וְגוֹ׳, שֶׁהִזְהִירוֹ לְבַל יָהִין לַעֲשׂוֹת שׁוּם רַע לְיַעֲקֹב. וְכֵן וַיָּשַׂר יִשְׂרָאֵל לְמַלְאָךְ וַיּוּכַל לוֹ לַיְלָה; זֶה סוֹבֵב עַל הַמַּלְאָךְ שֶׁרָצָה לְנַצֵּחַ אֶת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לב, כב): ״וַיָּקָם בַּלַּיְלָה וְגוֹ׳, וַיַּאֲבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (הוֹשֵׁעַ יב, ה): ״וַיָּשַׂר אֶל מַלְאָךְ וַיֻּכָל״ וְגוֹ׳, כִּי יַעֲקֹב נִצַּח אֶת שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְזֶה הָיָה בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה:

זֶרַע בְּכוֹרֵי פַּתְרוֹס מָחַצְתָּ בַּחֲצִי — הַלָּיְלָה.
חֵילָם לֹא מָצְאוּ בְּקוּמָם — בַּלָּיְלָה.
טִיסַת נְגִיד חֲרוֹשֶׁת סִלִּיתָ בְּכוֹכְבֵי — לַיְלָה.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה:

יָעַץ מְחָרֵף לְנוֹפֵף אִוִּוי הוֹבַשְׁתָּ פְּגָרָיו — בַּלָּיְלָה.

זֶרַע בְּכוֹרֵי וְכוּ׳; זֶה סוֹבֵב עַל הַמִּצְרִים, שֶׁהָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, כט): ״וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיהוָה הִכָּה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם״ וְגוֹ׳, פַּתְרוֹס זֶה מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית י, יג): ״וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת לוּדִים״ וְגוֹ׳, ״וְאֶת פַּתְרֻסִים״, שֶׁבְּכוֹרֵי הַמִּצְרִים נִמְחֲצוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה. חֵילָם לֹא מָצְאוּ בְּקוּמָם בַּלַּיְלָה; הַיְנוּ מָמוֹנָם לֹא מָצְאוּ, כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁאֲלוּ אֶת הַכֶּסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, לו): ״וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם״ וְגוֹ׳; טִיסַת נְגִיד חֲרוֹשֶׁת סִלִּיתָ בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה; זֶה סוֹבֵב עַל סִיסְרָא, שֶׁהָיָה שַׂר וְנָגִיד, וְהָיָה יוֹשֵׁב בְּעִיר שֶׁשְּׁמָהּ חֲרֹשֶׁת, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ד, ב): ״וַיהוָה יוֹשֵׁב בַּחֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם״ וְגוֹ׳, וּמַפָּלְתּוֹ הָיְתָה בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ה, כ): ״מִן שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסִלּוֹתָם״ וְגוֹ׳.

יָעַץ מְחָרֵף וְכוּ׳; זֶה סוֹבֵב עַל סַנְחֵרִיב, שֶׁשָּׁלַח אֶת רַבְשָׁקֵה לְחָרֵף אֱלֹהִים חַיִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָכִים־ב יט, ד): ״אֵת כָּל דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֲדֹנָיו לְחָרֵף אֱלֹהִים חַי״ וְגוֹ׳, שֶׁזֶּה יָעַץ מְחָרֵף לְנוֹפֵף אִוִּוי הוֹבַשְׁתָּ פְּגָרָיו בַּלַּיְלָה; שֶׁמַּפָּלְתּוֹ הָיְתָה בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם, פָּסוּק לה): ״וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְהוָה וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אָלֶף, וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פְּגָרִים מֵתִים״ וְגוֹ׳. בָּרַע בֵּל וּמַצָּבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה; שֶׁזֶּה

כָּרַע בֶּל וּמַצָּבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה.
לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רָז חֲזוֹת לַיְלָה.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה:

מִשְׁתַּכֵּר בִּכְלֵי קֹדֶשׁ נֶהֱרָג בּוֹ בַּלַּיְלָה.
נוֹשַׁע מִבּוֹר אֲרָיוֹת פּוּרְתָּר בְּעָתּוֹתָי לַיְלָה.
שִׂנְאָה נָטַר אֲגָגִי וְכָתַב סְפָרִים בַּלַּיְלָה.

סוֹבֵב עַל נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל (דָּנִיֵּאל ו, טו): ״וְעַל דָּנִיֵּאל שָׂם בֶּל״ וְגוֹ׳. לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רָז חֲזוֹת לַיְלָה; שֶׁדָּנִיֵּאל פָּתַר לוֹ אֶת הַחֲלוֹמוֹת, וְזֶה הָיָה בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה לוֹ מַפָּלָה.

מִשְׁתַּכֵּר בִּכְלֵי וְכוּ׳; זֶה סוֹבֵב עַל בִּלְשַׁאצַּר, שֶׁצִּוָּה וְהוֹצִיא אֶת כְּלֵי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְשָׁתָה בָּהֶם, כְּמַאֲמָרָם ז״ל (מְגִלָּה יא:): בִּלְשַׁאצַּר חָשַׁב וְטָעָה וְכוּ׳, הוֹצִיא כְּלֵי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וְנֶהֱרַג בּוֹ בַּלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דָּנִיֵּאל ה, ל): ״בְּלֵילְיָא קְטִיל בִּלְשַׁאצַּר״, וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ג׳, סִימָן ה׳): נָטְלוּ כָּסִיס שֶׁל מְנוֹרָה וּפָצְעוּ אֶת מֹחוֹ, זֶה הָיָה בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה, פִּרְפֵּר כָּל הַלַּיְלָה וְיוֹמוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁלַם שְׁנוֹת מַלְכוּתוֹ שְׁגוּגָיו לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, וָמֵת בַּלַּיְלָה. וְזֶה מִשְׁתַּכֵּר בִּכְלֵי קֹדֶשׁ נֶהֱרַג בּוֹ בַּלַּיְלָה; וְכֵן דָּנִיֵּאל שֶׁנִּצַּל מִגֹּב הָאֲרָיוֹת, שֶׁפָּתַר אֶת חֲלוֹמוֹתָיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר שֶׁחָלַם בַּלַּיְלָה, וְזֶה נוֹשַׁע מִבּוֹר אֲרָיוֹת פָּתַר בְּעָתּוֹתֵי לַיְלָה; וְנִסּוֹ הָיָה בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב ס״ז): מָצְאוּ לְדָנִיֵּאל שֶׁהָיָה קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לָעֲנוֹת וְכוּ׳, וְאָמְרוּ לַמֶּלֶךְ: לְפִי שֶׁהֵן שְׁבָעִין, לְפִיכָךְ לֹא אֲכָלוּהוּ. אָמַר לָהֶם הַמֶּלֶךְ: אִם שְׁבָעִים הֵם, רִדּוּ וְלִינוּ עִמָּהֶם הַלַּיְלָה, וְנִרְאֶה אִם שְׁבָעִים הֵם וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; חֲרֵי שֶׁכָּל נִסּוֹ הָיָה בַּלַּיְלָה. וְכֵן שִׂנְאָה נָטַר אֲגָגִי וְכָתַב סְפָרִים בַּלַּיְלָה; זֶה סוֹבֵב עַל הָמָן, שֶׁמְּפָלָתוֹ הָיְתָה בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֶסְתֵּר ו, א): ״בַּלַּיְלָה הַהוּא

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה:

עוֹרַרְתָּ נִצְחֲךָ עָלָיו בְּנֶדֶד שְׁנַת לַיְלָה.
פּוֹרָה תִּדְרוֹךְ לְשׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה.
צָרַח כַּשּׁוֹמֵר וְשָׁח אָתָא בֹקֶר וְגַם לַיְלָה.

נֶדֶד שְׁנַת הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר לְהָבִיא אֶת סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת דִּבְרֵי הַיָּמִים, וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ" וּגו', וְרָמַז שֶׁכָּתַב הָמָן סְפָרִים בַּלַּיְלָה, הוּא מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אֶסְתֵּר רַבָּה פְּתִיחְתָא, סִימָן א׳): רַב פָּתַר קְרָיֶיה בְּהָמָן, וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלָאִים לְךָ מְגֻגָּד, מֵעֵת לְעֵת מֻהֲסָרַת טַבַּעַת, וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם, בְּשָׁעָה שֶׁהַכְּתָבִים פּוֹרְחִין, עַיֵּן שָׁם.

עוֹרַרְתָּ נִצְחֲךָ וְכוּ'; זֶה סוֹבֵב עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁצּוֹעֶקֶת אֶל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: עוֹרַרְתָּ נִצְחֲךָ עָלָיו בְּנֶדֶד שְׁנַת לַיְלָה; אַתָּה נֶצַח תְּעוֹרֵר אֶת נִצְחֲךָ, וּכְמוֹ שֶׁנִּפְּדֵתָ אֶת שְׁנַת מֶלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֶסְתֵּר ו, א): "בַּלַּיְלָה הַהוּא נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ" וְגוֹ', אֲשֶׁר מִזֶּה בָּא אַחַר־כָּךְ שְׁנָתְלָה הָמָן הָרָשָׁע, כֵּן אָמַר כָּבָר (יְשַׁעְיָה סג, ג): "פּוּרָה דָּרַכְתִּי וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי, וְאֶדְרְכֵם בְּאַפִּי וַאֲרַמְסֵם בַּחֲמָתִי וַיֵּז נִצְחָם עַל בִּגְדַי וְכָל מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי: כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלַי בָּאָה": וְתִגְאַל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. וְזֶה פּוּרָה תִּדְרוֹךְ לְשׁוֹמֵר מַה מִּלַּיְלָה; וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה טו, סִימָן טז): מַה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת לָהּ (דִּבְרִים לב, מב): "אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם", וְלֹא זֹאת בִּלְבָד, אֶלָּא שֶׁעָתִיד לְדָרְכָן, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סג, ג): "פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי", וְהוּא עָתִיד לִדְרֹךְ בְּמִנְעָלוֹ לְכָל גְּדוֹלֵי אֱדוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ס, י): "עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי". וְכֵן אָמְרוּ (שָׁם, סִימָן יז): הַמְצָרְיִים עָמְדוּ וְשִׁעְבְּדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמֶה שְׁאֵי אִפְשָׁר, וְכֵן אֱדוֹם, מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? בְּמִצְרַיִם פָּרַע מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קלו, טו): "וְנֹעֵר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם סוּף", וּבֶאֱדוֹם כְּתִיב (יְשַׁעְיָה סג, ג): "פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי", אָמְרָה רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ (יוֹאֵל ד, יט): "מִצְרַיִם

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה:

קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה.
רָם הוֹדַע כִּי לְךָ הַיּוֹם אַף לְךָ הַלַּיְלָה.
שׁוֹמְרִים הַפְקֵד לְעִירְךָ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה.
תָּאִיר כִּיּוֹם חֶשְׁכַּת לַיְלָה.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה:

לִשְׁמָמָה תִּהְיֶה, וֶאֱדוֹם לְמִדְבַּר שְׁמָמָה״, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָתִיד לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֱדוֹם, וְזֶה צָרַח כַּשּׁוֹמֵר וְשָׁח אָתָא בֹקֶר וְגַם לַיְלָה; שֶׁזֶּה (יְשַׁעְיָה כא, יב): ״אָמַר שׁוֹמֵר אָתָא בֹקֶר וְגַם לָיְלָה, אִם תִּבְעָיוּן בָּעְיוּ שֻׁבוּ אֲתָיוּ״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה יח, סִימָן יב): אָמַר שֹׁמֵר אָתָא בֹקֶר וְגַם לַיְלָה, מָשָׁל לְאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה מְצַפָּה לְבַעְלָהּ, שֶׁפָּרַשׁ לִמְדִינַת הַיָּם, אָמַר לָהּ: יְהֵא סִימָן הַזֶּה בְּיָדֵךְ, בְּעֵת שֶׁתִּרְאֵי אוֹתוֹ סִימָן, דְּעִי שֶׁאֲנִי בָּא וַאֲנִי קָרוֹב לָבוֹא; כָּךְ יִשְׂרָאֵל מְצַפִּין מְשִׁעְמָדָה אֱדוֹם, אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: הַסִּימָן הַזֶּה יִהְיֶה בְּיֶדְכֶם, בְּיוֹם שֶׁעֲשִׂיתִי לָכֶם תְּשׁוּעָה, וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה הֱיוּ יוֹדְעִים שֶׁאֲנִי גּוֹאֲלָכֶם, וְאִם לָאו — אַל תַּאֲמִינוּ, שֶׁלֹּא קָרְבָה הָעֵת, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ס, כב): ״אֲנִי הַוָיָ״ה בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה״. וְאוֹמֵר (חַגַּי ב, ו): ״עוֹד אַחַת מְעַט הִיא וַאֲנִי מַרְעִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְגוֹ׳, וְהִפַּכְתִּי כִּסֵּא מַמְלָכוֹת״ וְגוֹ׳, וּכְתִיב שֶׁהִפַּכְתִּי אֶת מִצְרַיִם, כָּךְ אֲנִי הוֹפֵךְ הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ס, יב): ״וְהַגּוֹיִם חָרֵב יֶחֱרָבוּ״, וְאוֹמֵר (אִיּוֹב לח, יג): ״לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ״ וְגוֹ׳.

קָרַב יוֹם אֲשֶׁר וְכוּ׳; זֶה סוֹבֵב עַל יוֹם הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז לֹא יִהְיֶה הֶפְרֵשׁ בֵּין יוֹם לְבֵין לַיְלָה, בֵּין שְׂמֹאל לְיָמִין. וְזֶה שֶׁאֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים: קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה; תְּקָרֵב אֶת יוֹם הַגְּאֻלָּה בִּזְכוּת

אֵלּוּ שֶׁקְּמִים בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וְזוֹעֲקִים אֵלֶיךָ עַל צָרוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתָאִיר לָנוּ אֶת הַיּוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה; כִּי הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וּלְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סא), שֶׁאָז יִהְיֶה בְּטוּל הַזְּמַן, כִּי יִתְגַּלֶּה, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל, וְלֹא שַׁיָּךְ יוֹם וְלֹא שַׁיָּךְ לַיְלָה, כִּי הַכֹּל נִכְלָל בָּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה יִהְיֶה עַל־יְדֵי אֵלִיָּהוּ וּמָשִׁיחַ. וְלָכֵן קָרֵ״ב יוֹ״ם גִּימַטְרִיָּה מָשִׁי״חַ, אֲשֶׁר ה׳וּא ל׳א י׳וֹם וְ׳לֹא לַיְלָה, רָאשֵׁי תֵּבוֹת: אוֹתִיּוֹת אֵ׳לִּ׳יָּ׳ה׳וּ׳, כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי אֵלִיָּהוּ וּמָשִׁיחַ, שֶׁהֵם יָבוֹאוּ וְיִגְאָלוּנוּ, וְיִכָּלֵל שְׁמֹאל בִּימִין, וְיָמִין בִּשְׂמֹאל, שֶׁזֶּה רָם הוֹדַע כִּי לְךָ הַיּוֹם אַף לְךָ הַלַּיְלָה, וְתִתְגַּלֶּה אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוּי רַב מְאֹד, וְזוֹ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה. וְעַד אָז אָנוּ מִתְפַּלְּלִים: שׁוֹמְרִים הַפְקֵד לְעִירְךָ כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה; שֶׁזֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה סב, ו): ״עַל חוֹמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה״ וְגוֹ׳, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבָּתִי, פֶּרֶק לה, סִימָן ג׳): כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲנִי וְכָל פַּמַלְיָה שֶׁלִּי נַעֲשִׂים לָהּ חוֹמָה לִירוּשָׁלַיִם לֶעָתִיד לָבוֹא, וַאֲנִי מְצַוֶּה לָהּ מַלְאָכִים לִשְׁמְרָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סב, ו): ״עַל חוֹמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים״, וְאָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים אֵלֶיךָ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: תָּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֶשְׁכַת לַיְלָה; שֶׁיָּאִיר הָאוֹר הַגָּנוּז שֶׁל שִׁשַּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, שֶׁאָז הָיָה גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, שֶׁיָּאִיר אוֹתוֹ אוֹר גַּם עַכְשָׁו לְעֵת עַתָּה, בְּתוֹךְ חֶשְׁכַת הַגָּלוּת, בִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקָּמִים וְיִהְיֶה בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וּבוֹכִים עַל הַהֶעְלֵמָה שֶׁנִּתְעַלֵּם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מֵהָעוֹלָם, שֶׁהוּא הַחֵן וְהַפְּאֵר וְהַיֹּפִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן סז), וְנֶעֱלָם וְנִסְתָּר אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מִן הָעוֹלָם, וּבִזְכוּת אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁקְּמִים בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וּבוֹכִים עַל הַעֲלָמַת שֵׁם הַשֵּׁם, וְשֵׁם הַצַּדִּיק תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן!

❖ ❖ ❖

בְּלֵיל שֵׁנִי שֶׁל פֶּסַח אוֹמְרִים זֶה:

וּבְכֵן וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

אֹמֶץ גְּבוּרוֹתֶיךָ הִפְלֵאתָ — בַּפֶּסַח.
בְּרֹאשׁ כָּל מוֹעֲדוֹת נִשֵּׂאתָ — פֶּסַח.
גָּלִיתָ לְאֶזְרְחִי חֲצוֹת לַיִל — פֶּסַח.
וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

דְּלָתָיו דָּפַקְתָּ כְּחוֹם הַיּוֹם — בַּפֶּסַח.
הָסְעִיד נוֹצְצִים עֻגוֹת מַצּוֹת — בַּפֶּסַח.
וְאֶל הַבָּקָר רָץ זֵכֶר לְשׁוֹר עֵרֶךְ — פֶּסַח.

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

זוֹעֲמוּ סְדוֹמִים וְלֻחֲטוּ בָּאֵשׁ — בַּפֶּסַח.
חֻלַּץ לוֹט מֵהֶם וּמַצּוֹת אָפָה בְקֵץ — פֶּסַח.
טְאטֵאתָ אַדְמַת מוֹף וְנוֹף בְּעָבְרְךָ — בַּפֶּסַח.

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

יָהּ רֹאשׁ כָּל אוֹן מָחַצְתָּ בְּלֵיל שִׁמּוּר — פֶּסַח
כַּבִּיר עַל בֵּן בְּכוֹר פָּסַחְתָּ בְּדַם — פֶּסַח.
לְבִלְתִּי תֵּת מַשְׁחִית לָבֹא בִּפְתָחַי — בַּפֶּסַח.

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

מְסֻגֶּרֶת סֻגָּרָה בְּעַתּוֹתֶי פֶּסַח.
נִשְׁמְדָה מִדְיָן בִּצְלִיל שְׁעוֹרֵי עֹמֶר פֶּסַח.
שׁוּרְפוּ מִשְׁמַנֵּי פּוּל וְלוּד בִּיקַד יְקוֹד פֶּסַח.

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד עַד גָּעָה עוֹנַת פֶּסַח.
פַּס יָד כָּתְבָה לְכַעֲקַע צוּל בַּפֶּסַח.
צָפֹה הַצְּפִית עָרוֹךְ הַשֻּׁלְחָן בַּפֶּסַח.

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

קָהָל כִּנְסָה הֲדַסָּה צוֹם לְשַׁלֵּשׁ בַּפֶּסַח.
רֹאשׁ מִבֵּית רָשָׁע מָחַצְתָּ בְּעֵץ חֲמִשִּׁים בַּפֶּסַח.
שְׁתֵּי אֵלֶּה רָגַע תָּבִיא לְעוּצִית בַּפֶּסַח.
תָּעוֹז יָדְךָ וְתָרוּם יְמִינֶךָ כְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חַג פֶּסַח.

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח:

וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַהַוָ״ה אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל (שְׁמוֹת יב, כז); עַל פָּסוּק זֶה נִבְנָה כָּל הַפִּיּוּט; וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז״ל

יוּבַן הַכֹּל, כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן פט): עִקַּר שְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים הוּא רַק כְּשֶׁמִּתְיַחֲדִים עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, אֲשֶׁר אֵין שׂוּם מְצִיאוּת בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לְכֹל צָעֲקַם מְצִיאוּת חִיּוּת אֱלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַחָכְמָה, לֵידַע אֲשֶׁר כ״ח־מָ״ה, אוֹתִיּוֹת חָכְמָ״ה, וְאָז בִּידִיעוֹת אֵלּוּ, שֶׁאֵין כֹּחוֹ בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, אֲזַי חוֹזֵר לִהְיוֹת לוֹ הַכֹּל כְּסֵדֶר, כִּי אֵין נִכְלָל הַהַשְׁגָּחָה בְּהַשֶּׁבַע, אָדָם וְחַוָּה מִתְאַחֲדִים יַחַד, כִּי אֵין הַדִּין נִמְתָּק אֶלָּא בְּשָׁרְשׁוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאָדָם עוֹקֵר אֶת עַצְמוֹ מִמְּנוּ יִתְבָּרַךְ, וְחוֹשֵׁב שֶׁהַכֹּל טֶבַע וּמִקְרֶה וּמַזָּל, אֲזַי הוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, נַעֲשֶׂה הֵפֶךְ רְצוֹנוֹ, וּמָרִים וּמְרוֹרִים לוֹ הַחַיִּים, שֶׁזּוֹ כָּל הַגָּלוּת שֶׁנִּקְרֵאת מִצְרַיִם. וּכְמַאֲמָרָם זַ״ל (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ד׳): כָּל הַמַּלְכֻיּוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם, עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְצָרְרִין לְיִשְׂרָאֵל; נִמְצָא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמְּצַעֵר אֶת הָאָדָם זֶה נִקְרָא גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ מֵצַר, וְהוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁזּוֹכִין לְהַחֲזִיר סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, שֶׁהוּא הַשֶּׁבַע, אֶל סוֹד כְּסֵדֶר שֶׁהוּא הַשְׁגָּחָה, אֲזַי נַעֲשֶׂה הַכֹּל כְּסֵדֶר, כִּי כְּשֶׁיּוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל אֱלְקוּת גָּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, אֲזַי הוֹלֵךְ לוֹ כְּסֵדֶר, וְאֵינוֹ נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר, וּמִשּׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבָּעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה. וַאֲזַי עִקַּר הַגְּאֻלָּה מִן הַצָּרוֹת וְהַגָּלוּת, שֶׁזֶּה נִקְרָא יְצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי כְּשֶׁיּוֹדֵעַ אֲשֶׁר הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֲזַי נִכְלָל שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר בְּכְסֵדֶר, וְנַעֲשֵׂית הַגְּאֻלָּה. וְזֶה סוֹד ״אֲשֶׁר פָּסַח הַוָ״ה עַל בָּתֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״, שֶׁזֶּהוּ סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, סוֹד דִּלּוּג וּקְפִיצָה שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה בְּעַצְמָהּ הִצִּילָה אֶת בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָרְגָה אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים עח, נ): ״יְפַלֵּס נָתִיב לְאַפּוֹ״, וּפַרְשׁ רַשַׁ״י: אוֹתָהּ הַמִּדָּה עַצְמָהּ שֶׁהִכָּה אֶת מִצְרַיִם, הִיא הִצִּילָה אֶת יִשְׂרָאֵל; כִּי סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר הוּא סוֹד דִּין, וּכְשֶׁהוּא מְקֻשָּׁר לְחִיּוּתוֹ, לְסוֹד כְּסֵדֶר, אֲזַי נַעֲשֶׂה הַכֹּל כְּסֵדֶר, סוֹד רַחֲמִים, וְעַל־כֵּן נִצְּלוּ יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי זֹאת הַבְּחִינָה שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, הוֹצִיאָה אוֹתָם מֵהַגָּלוּת, מִסּוֹד דִּין, וְקִשְּׁרָם לְשֹׁרֶשׁ חִיּוּתָם, בְּסוֹד רַחֲמִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה עִקַּר הַגְּאֻלָּה, שֶׁנִּתְקַשֵּׁר בֵּין חֲנַ״ךְ שֶׁהוּא כְּסֵדֶר, לְבֵין אֶלְקִי״ם שֶׁהוּא שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר. אֲבָל הַמִּצְרִים הִפְרִידוּ בֵּין

כְּסֵדֶר וְשֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, הַשָּׁבַע וְהַשְׂגָּחָה, כִּי פָּרְעֹה אָמַר (שמות ה, ב): "מִי הַיְנָ"ה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ", וְהִפְרִיד וְעָקַר עַצְמוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ מִשֵּׁם הַיְנָ"ה בָּרוּךְ הוּא, כִּי אָמַר (יְחֶזְקֵאל כט, ט): "יְאֹר לִי וַאֲנִי עָשִׂיתִי", הַיְנוּ גַּסּוּת הָרוּחַ שֶׁאָמַר: 'אֲנָא אֶמְלֹךְ', וְלֹא רָצָה לְהַאֲזִיר הַמַּלְכוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַל־כֵּן אֵיתָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל, שֶׁאַחֲיוֹת פַּרְעֹה הָיְתָה רַק בְּשֵׁם אֱלֹקִי"ם, וְלֹא בְּשֵׁם הַיְנָ"ה, כִּי רָצָה לְהַפְרִיד, חַס וְשָׁלוֹם, בֵּין הַיְנָ"ה לֵאלֹקִי"ם, מִסּוֹד כְּסֵדֶר לְבֵין סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר. וְעַל־כֵּן (תְּהִלִּים קט, יז): "וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתְּבֹאֵהוּ", כִּי נֶהְפַּךְ עָלָיו כָּל סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר. כִּי סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר נָקַם בּוֹ, וְהָרַג אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם עַל־יְדֵי פְּסִיחָה וְדִלּוּג, סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, כִּי לֹא קִשֵּׁר סוֹד שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, מַלְכוּתוֹ, לְשֹׁרֶשׁ חַיּוּתוֹ, שֶׁהוּא סוֹד מ"ה, וְעַל־כֵּן נִשְׁאֲרוּ בְּלֹא חַיּוּת, וְנָפְלוּ פְּגָרִים מֻתִּים. וְזֶה וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח, וַאֲמַרְתֶּם' דַּיְקָא, סוֹד דִּבּוּר, לְשׁוֹן פֶּ"ה־סָ"ח, שֶׁהוּא חָוָה, מַלְכוּת הַדִּבּוּר; כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיָה עַל־יְדֵי־זֶה, שֶׁהֶחֱזִירוּ הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא חָוָה, מַלְכוּת, שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא סוֹד אָדָם, כְּסֵדֶר, וְזֶה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה (שמות ג, יג): "וְאָמְרוּ לִי מַה שְׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵיהֶם" וְגוֹ', מ"ה דַּיְקָא, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה הָיְתָה עַל־יְדֵי מ"ה דַּיְקָא, לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי אֲלֵיהֶם יִתְבָּרַךְ, וְלֹא יִרְצֶה רָצוֹן אַחֵר מִבְּלְעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ (עֵין לִקּוּטֵי־הַלָּכוֹת, פְּרִיוֹן כְּכוֹר, הֲלָכָה ג', אוֹת ד'); וְזֶה הַשֶּׁבַח שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ: אִמֵּץ גְּבוּרוֹתֶיךָ הִפְלֵאתָ בְּפֶסַח. בְּרֹאשׁ כָּל מוֹעֲדוֹת נִשְׂאתָ פֶּסַח: גִּלִּיתָ לְאֶזְרָחִי חֲצוֹת לֵיל פֶּסַח; כִּי הַנְּפָשִׁים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמִצְרַיִם, עִם עַם יִשְׂרָאֵל, הָיוּ בְּדֶרֶךְ פֶּלֶא, וּפֶסַח הוּא רֹאשׁ כָּל הַמּוֹעֲדִים, שֶׁנִּתְגַּלָּה לְאַבְרָהָם שֶׁנִּקְרָא אֵיתָן הָאֶזְרָחִי, כְּמַאֲמָרָם ז"ל (בָּבָא בַּתְרָא טו.) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים פט, א): "מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי" וְגוֹ', אֵיתָן הָאֶזְרָחִי זֶהוּ אַבְרָהָם, כִּי מַה שֶּׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאַבְרָהָם (בְּרֵאשִׁית טו, ה): "כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ" וְגוֹ', ט"ו בְּנִיסָן הָיָה, כְּשֶׁשָּׁבוּ הַמַּלְכִים אֶת לוֹט, וּמַה כְּתִיב אַחַר־כָּךְ (שָׁם יד, טו): "וַיֶּחֱלַק עֲלֵיהֶם לַיְלָה" וְגוֹ', וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִדְרַשׁ אַגָּדָה): בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְאַבְרָהָם: אַתָּה יָגַעְתָּ עִמִּי בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה בַּהֲרִיגַת מְלָכִים, חַיֶּיךָ שֶׁאֲנִי פּוֹרֵעַ לְבָנֶיךָ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב, כט): "וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה" וְגוֹ', כִּי אַבְרָהָם הֶחֱזִיר הַכֹּל אֵלָיו

יִתְבָּרַךְ, הֵינוּ שֶׁגְּלָה לְכֻלָּם אֶת אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטֵּל הַשֶּׁלֹא כְּסִדְרָן, שֶׁזֶּה שֶׁלָּקְחוּ בַּשֶּׂכִי אֶת לוֹט, וְהִצִּילוֹ וְהֶחֱזִירוּ אֲלֵיהֶם, שֶׁחָזַר וְנַעֲשָׂה כְּסִדְרָן, וְזֶה גַּם הַשַּׁבָּת דִּלְתָיו דָּפְקָתְ כְּחֹם הַיּוֹם

בַּפֶּסַח: הִסְעִיד נוֹצְצִים עֻגוֹת מַצּוֹת **בַּפֶּסַח**: וְאֶל הַבָּקָר רָץ זָכַר לְשׁוֹר **עֶרֶךְ פֶּסַח**; כִּי אַבְרָהָם מָל אֶת עַצְמוֹ, וְהוֹרִיד אֶת הָעָרְלָה שֶׁהִיא שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, וְנָכָה לְהַגִּיעַ אֶל כְּסִדְרָן. וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי לַמִּילָה נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית יח, א): "וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָ״ה בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא, וְהוּא יֹשֵׁב כְּחֹם הַיּוֹם" וְגוֹ'. וְזֶה הָיָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, כְּחֹם הַיּוֹם הוּא שֵׁשׁ שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת כז.) כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית יח, א): "כְּחֹם הַיּוֹם", יְתֵרִי שֵׁשׁ שָׁעוֹת, וְאָז הִסְעִיד נוֹצְצִים עֻגוֹת מַצּוֹת **בַּפֶּסַח**; שֶׁנָּתַן לַמַּלְאָכִים שֶׁבָּאוּ אֵלָיו מַצּוֹת, וְכֵן וְאֶל הַבָּקָר רָץ זָכַר **לְשׁוֹר עֶרֶךְ פֶּסַח**; כִּי מַה שֶּׁהֵבִיא לָהֶם שׁוֹר, זֶה זָכַר לַחֲגִיגַת הַפֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, ב): "וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָ״ה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר" וְגוֹ', שֶׁחֲגִיגָה בָּאָה שְׁלֵמִים, וְנֶאֱכָלִים עַל הַשָּׂבַע שֶׁל פֶּסַח, וְאָז הִבְטִיחוֹ לוֹ הַמַּלְאָכִים (בְּרֵאשִׁית יח, י): "כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה" וְגוֹ', שֶׁמִּפִּלְ זֶה נַעֲשָׂה מְשֻׁלָּשׁ כְּסִדְרָן — כְּסִדְרָן; כִּי בָּזֶה שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ יְלָדִים, זֶה הָיָה אֲצָלוֹ בְּחִינַת שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, בְּחִינַת טָבַע, וְהִבְטִיחוֹ לוֹ שֶׁיּוֹלִיד בֵּן, שֶׁהוּא כְּסִדְרָן, הַשְׁגָּחָה, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קנו.): אָמַר אַבְרָהָם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם (בְּרֵאשִׁית טו, ג): "בֶּן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי", אָמַר לוֹ: לָאו (שָׁם, פְּסוּק ד'): "כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֵּעֶיךָ". אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִסְתַּכַּלְתִּי בְּאִיצְטַגְנִינוּת שֶׁלִּי, וְאֵינִי רָאוּי לְהוֹלִיד בֵּן. אָמַר לֵיהּ: צֵא מֵאִיצְטַגְנִינוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁאֵין מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן אָמְרוּ (תַּנְחוּמָא שׁוֹפְטִים יא): אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, צֵא מִן הַמַּזָּה, אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד, אַבְרָהָם מוֹלִיד, שָׂרַי אֵינָהּ מוֹלֶדֶת, שָׂרָה מוֹלֶדֶת, וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, אָמַר לוֹ: הֲרֵי אַתָּה לְמַעְלָה מִן הַמַּזָּל, מִי גָּדוֹל מִמִּי — לֹא אַתָּה, שֶׁאַתָּה לְמַעְלָה מִמָּזוֹ. וְזֶה גַּם הַשַּׁבָּת זוֹעֲמוּ סְדוֹמִים וְלוֹהֲטוּ בָּאֵשׁ **בַּפֶּסַח**; כִּי הַמַּלְאָכִים שֶׁהָלְכוּ מֵאַבְרָהָם שְׁלָחָה אוֹתָם, וּבָאוּ לְסְדוֹם בָּעֶרֶב, שֶׁהוּא לֵיל שְׁנֵי שֶׁל פֶּסַח, וְאָז לָנוּ אֶצְלוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יט, א): "וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב" וְגוֹ', וְאַחַר־כָּךְ בַּבֹּקֶר חָלַץ לוֹט מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם, פְּסוּק כג): "הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל הָאָרֶץ" וְגוֹ', שֶׁאָז נִצּל מֵאֲנָשֵׁי סְדוֹם,

כִּי הֵם הַמְשִׁיכוּ שֶׁלֹּא כְּסִדֶּר בָּעוֹלָם, כִּי אָצְלָם הָיָה הַכֹּל טֶבַע, מִקְרֶה וּמַזָּל, וְלָכֵן אָסוּר הָיָה לָהֶם לְתֵת צְדָקָה, כִּי לְהֶפֶךְ — עַל־יְדֵי צְדָקָה מַמְשִׁיכִים הַשְׁגָּחָה שְׂלֵמָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן יג), וְהַשְׁגָּחָה הוּא כְּסִדֶּר. וְלִפְנֵי כֵּן נָתַן לַמַּלְאָכִים לֶאֱכֹל: וּמַצּוֹת אָפָה בְּקֶצֶק פֶּסַח, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם, פֶּסוּק ג): ״וַיַּעַשׂ לָהֶם מַשְׁתֶּה, וּמַצּוֹת אָפָה וַיֹּאכֵלוּ״ וְגוֹ׳, וּמַצּוֹת הֵם בְּחִינַת הַשְׁגָּחָה, כְּסִדֶּר, וְעַל־יְדֵי־זֶה טֹאטֵאתְ אַדְמַת מוֹף וְנוֹף בְּעָבְרְךָ בַּפֶּסַח; שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא טֹאטֵא אֶת אַדְמַת מִצְרַיִם, כִּי מִצְרַיִם נִקְרָאוּ מוֹף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הוֹשֵׁעַ ט, ו): ״מִצְרַיִם תְּקַבְּצֵם מֹף תְּקַבְּרֵם״ וְגוֹ׳, וְגַם נִקְרָאוּ נוֹף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל ל, טז): ״וְנֹף צָרֵי יוֹמָם״ וְגוֹ׳, בְּעָבְרְךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, יב): ״וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם״ וְגוֹ׳; כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה בְּמִצְרַיִם, אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ, אֲנִי וְלֹא שָׂרָף, אֲנִי וְלֹא שָׁלִיחַ, שֶׁזֶּה כְּסִדֶּר, הַשְׁגָּחָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ טֹאטֵא אֶת מִצְרַיִם, וְזֶה גַּם הַשֵּׁבֶט יְהּ רֹאשׁ כָּל אוֹן מָחַצְתָּ בְּלֵיל שְׁמוּר פֶּסַח; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ הָרַג אֶת רֹאשִׁית הַבָּנִים, וּמָחַץ אוֹתָם בְּלֵיל שְׁמוּר, שֶׁהוּא הַפֶּסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יב, מב): ״לֵיל שִׁמֻּרִים״ וְגוֹ׳, כִּי אָז הַמְשִׁיךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּגְלוּי נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשׂוּ הַנִּסִּים. כַּבִּיר עַל בֵּן בְּכוֹר פִּסַּחְתָּ בְּדַם פֶּסַח; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁנִּקְרָא (אִיּוֹב לו): ״אֵל כַּבִּיר״ וְגוֹ׳, פֶּסַח וְדִלֵּג עַל בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, בִּזְכוּת דַּם פֶּסַח שֶׁנָּתְנוּ עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יב, יג): ״וְרָאִיתִי אֶת הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵיכֶם״ וְגוֹ׳, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשָׂה הַכֹּל כְּסִדֶּר, שֶׁהוּא גִּלּוּי אֱלֹקוּת, לְבַלְתִּי תֵּת מַשְׁחִית לָבֹא בְּפִתְחֵי בַּפֶּסַח; הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שָׁמַר שֶׁלֹּא יִכָּנֵס הַמַּשְׁחִית לְבָתֵּי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם, פֶּסוּק כג): ״וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף״ וְגוֹ׳; כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּעַצְמוֹ שָׁמַר עֲלֵיהֶם, וְהִמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְנַעֲשָׂה מֻשְׂלָּם כְּסִדֶּר, הַשֵּׁבֶט — כְּסִדֶּר, הַשְׁגָּחָה, וְזֶה גַּם הַשֵּׁבֶט: מְסֻגֶּרֶת סֻגָּרָה בְּעִתּוֹתַי פֶּסַח; זֶה סוֹבֵב עַל יְרִיחוֹ, שֶׁהָיְתָה עִיר מְסֻגֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְהוֹשֻׁעַ ו, א): ״וִירִיחוֹ סֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת״ וְגוֹ׳, וְאָז עָשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בַּגִּלְגָּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ה, י): ״וַיַּחֲנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגִּלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב בְּעַרְבוֹת יְרִיחוֹ״

וְגוֹ', וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שִׁדֵּד אֶת הַשָּׁבָע וְהַמַּעֲרָכָה לְעֵם יִשְׂרָאֵל, וְהִפִּיל אֶת הַחוֹמָה, וְנַעֲשָׂה מִשְׁלֹא כְּסֵדֶר — כְּסֵדֶר. נִשְׁמְדָה מִדְיָן בְּצִלְיל שְׂעוֹרֵי עֹמֶר פֶּסַח; זֶה הָיָה אֲצַל גִּדְעוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים ז, ג): "וְעַתָּה קְרָא נָא בְאָזְנֵי הָעָם לֵאמֹר מִי הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב יָשׁוּב וְיִצְפֹּר מֵהַר גִּלְעָד". וַיָּשָׁבוּ מֵהָעָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וַיִּשָּׁאֲרוּ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים. וְאֵין עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אֶלָּא לְשׁוֹן מִשְׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים ז, ג): "וַיֵּרְא וְהִנֵּה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ מְקַבְּצֵי קֶשֶׁת וְצִנָּה וְגוֹ'".

פְּגָרִים מְתִים. וְזֶה הַשֶּׁבַח: פֶּס יַד כָּתְבָה לְקַעְקֵעַ צוּל בַּפֶּסַח; בְּלְשַׁאצַר בְּנוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶאצַּר עָשָׂה סְעֻדָּה, וְהוֹצִיא אֶת כְּלֵי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְשָׁתוּ בָּהֶם נָשָׁיו וּפִילַגְשָׁיו. וּבוֹ בָּרֶגַע רָאָה יָד כּוֹתֶבֶת עַל הַקִּיר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דָּנִיֵּאל ה, ה): ״בַּהּ שַׁעֲתָה נִפְקָה אֶצְבְּעָן דִּי יַד אֱנָשׁ, וְכָתְבָן לָקֳבֵל נְבִרְשָׁתָא עַל גִּירָא דִּי כְתַל הֵיכְלָא דִּי מַלְכָּא, וּמַלְכָּא חָזֵה פַּס יְדָא דִּי כָתְבָה״; וְזֶה הָיָה בְּלֵיל רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וּבוֹ בַּלַּיְלָה הָרָגוּ אֶת בְּלְשַׁאצַר, וְדָרְיָוֶשׁ הַמָּדִי קִבֵּל אֶת הַמַּלְכוּת, וַהֲכִל הָיָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית. צָפָה הַצְּפִית עֲרוֹךְ הַשֻּׁלְחָן בַּפֶּסַח; שֶׁהָיָה צוֹפֶה בְּלְשַׁאצַר לְפֶס הַיָּד הַכּוֹתֶבֶת, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה כא, ה): ״עֲרֹךְ הַשֻּׁלְחָן צְפֹה הַצְפִּית אָכוֹל וְשָׁתֹה״ וְגוֹ', וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ג', סִימָן ו') עַל זֶה, שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל מִיתָתוֹ שֶׁל בְּלְשַׁאצַר וְכוּ', 'וְטָלוּ פַּרְחָה שֶׁל מְנוֹרָה וּפָצְעוּ אֶת מִחוֹ, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (דָּנִיֵּאל ה, ל): ״בֵּהּ בְּלֵילְיָא קְטִיל בֶּלְשַׁאצַּר מַלְכָּא כַּשְׂדָּאָה״', עַיֵּן שָׁם. וַהֲכִל מֵרֹב רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁרִחֵם עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְהִמְשִׁיךְ אֶת הַהַשְׁגָּחָה עֲלֵיהֶם, וְנַהֲפֹךְ הַשָּׁלֹא כְּסֵדֶר לְכִסֵּדֶר, וְעַל־יְדֵי־זֶה כָּל מִי שָׁרָצָה לְהָרַע לְעַם יִשְׂרָאֵל — נֶהֱרָג בְּעַצְמוֹ. וְזֶה הַשֶּׁבַח: קָהָל כִּנְּסָה הֲדַסָּה צוֹם לְשֹׁלֹשׁ בַּפֶּסַח; זֶה סוֹבֵב עַל אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, שֶׁכִּנְּסָה אֶת כָּל הַיְהוּדִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אֶסְתֵּר ד, טז): ״לֵךְ כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְהוּדִים וְצוּמוּ עָלַי״ וְגוֹ', וְזֶה הָיָה בְּפֶסַח, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם, פְּסוּק יז): ״וַיַּעֲבֹר מָרְדֳּכָי״, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מְגִלָּה טו.): מְלַמֵּד שֶׁעָבַר יוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח בְּתַעֲנִית, כִּי הָמָן רָצָה לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשֶּׁלֹא כְּסֵדֶר עַל עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזּוֹהִי הַשָּׁבָע, וּמָרְדֳּכַי וְאֶסְתֵּר הִמְשִׁיכוּ אֶת הַהַשְׁגָּחָה שֶׁהוּא הַכְּסֵדֶר, וְעַל־יְדֵי־זֶה רֹאשׁ מִבֵּית רָשָׁע מָחַצְתָּ בְּעֵץ חֲמִשִּׁים בַּפֶּסַח; שְׁנִתְלָה הָמָן עַל הָעֵץ שֶׁהֵכִין לְמָרְדֳּכָי, שֶׁהָיָה גָּבוֹהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה, וְעַל־יְדֵי זֶה נִתְגַּלָּה הַהַשְׁגָּחָה הַפְּרָטִית. שְׁתֵּי אִלֶּה רַגַע תָּבִיא לְעוּצִית בַּפֶּסַח; זֶה נִבָּא יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא עַל בָּבֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מז, ט): ״וְתָבֹאנָה לָךְ שְׁתֵּי אֵלֶּה רֶגַע בְּיוֹם אֶחָד שִׁכּוֹל וְאַלְמָן כְּתַמָּם״ וְגוֹ', 'וַאֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, עַכְשָׁו בְּלֵיל פֶּסַח, שֶׁשְּׁתֵּי אֵלֶּה גַּם לְעוּצִית, שֶׁהוּא אֱדוֹם הַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ עוּץ, שֶׁעֲלֵיהֶם נִבֵּא־כֵּן תִּפֹּל הַמַּפָּלָה, וְזֶה יִהְיֶה בְּפֶסַח, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יא.): בְּנִיסָן נִגְאָלוּ, וּבְנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל, וְאָז תָּעוֹז יָדְךָ וְתָרוּם יְמִינֶךָ

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

אַדִּיר בִּמְלוּכָה. בָּחוּר כַּהֲלָכָה. גְּדוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ. לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

דָּגוּל בִּמְלוּכָה. הָדוּר כַּהֲלָכָה. וָתִיקָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ. לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

זַכַּאי בִּמְלוּכָה. חָסִין כַּהֲלָכָה. טַפְסְרָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ. לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כְּלִיל הִתְקַדֵּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ל, כט): "הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג, וְשִׂמְחַת לֵבָב" וְגוֹ', שֶׁזֶּה סוֹבֵב עַל חַג פֶּסַח, שֶׁאָז תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, וְאָז יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל שִׁירָה, וְהַלֵּל, עַל הַנִּסִּים, וְעַל הַנִּפְלָאוֹת, שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר כְּבִיכוֹל תָּעוֹז יָדְךָ וְתָרוּם יְמִינְךָ עַל כָּל הַעַמִּים שֶׁהֵצִיקוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּעֵת הַגָּלוּת, וְיִגְאַל אוֹתָם מֵהֶם, כִּי אָז בְּעֵת הַגְּאֻלָּה יִתְהַפֵּךְ הַשֹּׂלֶא כְּסֵדֶר אֶל הַכְּסֵדֶר, וְיִהְיֶה גִּלּוּי אֱלֹקוּת בְּמִדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד, עַד שֶׁכֻּלָּם יוֹדוּ וְיִשַׁבְּחוּ וְיָפְאֲרוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח; אַשְׁרֵי הַמְּחַכֶּה וְיַגִּיעַ, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה וְכוּ'; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁהַשָּׁבַח הַזֶּה הוּא שָׁבַח נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, לְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיִתְעַלֶּה וְיִתְרוֹמַם לָעַד וְלָנֶצַח, וּכְזֶה שָׁבַח יִשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּמְדַבֵּר מִגְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה מִתְעַלֶּה נִשְׁמָתוֹ. כִּי תַּכְלִית הַבְּרִיאָה הָיְתָה בִּגְיַן דְּאִשְׁתְּמוֹדָעוּן לֵיהּ (זֹהַר בֹּא מב.), שֶׁנִּזְכֶּה לְהָכִיר אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא נָשֹׂא ג'): בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֶת עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

יָחִיד בִּמְלוּכָה. כַּבִּיר כַּהֲלָכָה. לְמוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ. לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

מֶלֶךְ בִּמְלוּכָה. נוֹרָא כַּהֲלָכָה. סְבִיבָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ. לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

עָנָיו בִּמְלוּכָה. פּוֹדֶה כַּהֲלָכָה. צַדִּיקָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ. לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

קָדוֹשׁ בִּמְלוּכָה. רַחוּם כַּהֲלָכָה. שִׁנְאַנָּיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

תַּקִּיף בִּמְלוּכָה. תּוֹמְכָיו כַּהֲלָכָה. תְּמִימָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לְךָ וּלְךָ. לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ. לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה.

כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה:

בַּתַּחְתּוֹנִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא עַל־יְדֵי שֶׁמְּשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ. וְכָל מַה שֶּׁאָדָם מְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, יוֹתֵר נִמְשָׁךְ עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכַמּוּבָא (זֹהַר וַיֵּלֶךְ רפו.): שִׁירָה מְשִׁיךְ בִּרְכָאן מְעַיְלָא לְתַתָּא עַד דְּיִשְׁתַּכְּחוּן בִּרְכָאן בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין; בְּזֶה שֶׁאָדָם שָׁר שִׁירָה, וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, בָּזֶה הוּא מַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְלָכֵן צְרִיכִים לְכַוֵּן הֵיטֵב עַל כָּל פָּרָט וּפָרָט שֶׁמְּשַׁבְּחִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא עַל הֶרֶךְ א׳ ב׳, כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת מַה שֶּׁפָּגַם בְּאוֹתִיּוֹת א׳ ב׳, וְעָסַק בִּדְבָרִים בְּטֵלִים; כִּי בָּזֶה שֶׁאָדָם מְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּעוֹלָם הַגַּשְׁמִי וְהַחֻמְרִי הַזֶּה, הַמָּלֵא

אַדִּיר הוּא יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב, בִּמְהֵרָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב:

בָּחוּר הוּא, גָּדוֹל הוּא, דָּגוּל הוּא, יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב, בִּמְהֵרָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב:

הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת, הַמֵּלֵא קְלִפּוֹת וּמַשְׁחִיתִים, בָּזֶה בְּעֻצְמוֹ הוּא מְתַקֵּן אֶת כָּל מַה שֶּׁפָּגַם בְּאוֹתִיּוֹת א׳ ב׳, שֶׁזֶּה כְּלַל הַדִּבּוּרִים שֶׁאֵינָם שֶׁל קְדֻשָּׁה. וְעַכְשָׁו הוּא מַעֲלֶה אֶת כָּל הַדִּבּוּרִים אֶל שָׁרְשָׁם, כִּי בָּזֶה שֶׁהוּא מְגַלֶּה כִּי לוֹ נָאֶה כִּי לוֹ יָאֶה, לְךָ יְיָ״ה הַמַּמְלָכָה; בָּזֶה הוּא מֵבִיא אֶת הָעוֹלָם אֶל תִּקּוּנוֹ, וּמַכְנִיעַ אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּשְׁחִיתִים, וְנִתְגַּלֶּה לְכֻלָּם, אֲשֶׁר אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת נח.): ״לְךָ יְיָ״ה הַמַּמְלָכָה״ — זוֹ מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק; בָּזֶה שֶׁאָדָם מְגַלֶּה שֶׁרַק לוֹ יִתְבָּרַךְ הַמַּמְלָכָה, וְאֵין מַלְכוּת בִּלְעָדֵי מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, בָּזֶה הוּא מוֹחֵק וּמְבַטֵּל אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהַמַּשְׁחִיתִים מִן הָעוֹלָם. וְצָרִיךְ לִהְיוֹת מְאֹד חָזָק בְּכָל זֶה, לְהַדְבִּיק אֶת מַה מַּחֲשַׁבְתּוֹ בְּאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי, וְיִמְחַל לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפְרֵי־הַמִּדּוֹת, אות אֱמוּנָה, סימן לג): עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִסְלַח לְךָ עַל עֲוֹנוֹתֶיךָ. וְזֶה מַעֲלַת הַשִּׁיר הַזֶּה, שֶׁחוֹזְרִים בְּכָל פַּעַם לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ הָיְתָה הַמַּמְלָכָה; שֶׁאָנוּ חוֹקְקִים הֵיטֵב בְּתוֹךְ דַּעְתֵּנוּ וּלְבָבֵנוּ, שֶׁאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, כִּי דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, בָּזֶה בְּעֻצְמוֹ נִמְשָׁךְ עָלֵינוּ אוֹר וְזִיו וְחִיּוּת וּדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

הָדוּר הוּא, וָתִיק הוּא, זַכַּאי הוּא, חָסִיד הוּא,
יְבָנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב, בִּמְהֵרָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב:

טָהוֹר הוּא, יָחִיד הוּא, כַּבִּיר הוּא, לָמוּד הוּא,
מֶלֶךְ הוּא, נוֹרָא הוּא, סַגִּיב הוּא, עָזּוּז הוּא,
פּוֹדֶה הוּא, צַדִּיק הוּא, יְבָנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב,
בִּמְהֵרָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל
בְּנֵה, בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב:

קָדוֹשׁ הוּא, רַחוּם הוּא, שַׁדַּי הוּא, תַּקִּיף הוּא,
יְבָנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב, בִּמְהֵרָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב:

אַדִּיר הוּא יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר הַשַּׁבָּת הַזֶּה מְדַבֵּר מִבִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁאֲנַחְנוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּבְנֶה לָנוּ כְּבָר אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וּכְמַאֲמָרָם ז״ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה יג, סִימָן ב׳): כָּל תְּפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ אֶלָּא עַל בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, מָרֵי יִתְבָּנֵי בֵּית מִקְדָּשָׁא, מָתֵי יִתְבָּנֵי בֵּית מִקְדָּשָׁא; וְלָכֵן תֹּאמְרוּהוּ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה. וּמוֹהַרְנַ״תְ ז״ל הָיָה רָגִיל לוֹמַר, שֶׁבְּשָׁבְיִל זֶה נִתַּקֵּן בְּלֵיל־הַסֵּדֶר הַפִּיּוּט הַזֶּה, כִּי בְּדָרָךְ כְּלָל זֶה יוֹצֵא בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה בְּעֵת חֲצוֹת, וְזוֹ הַפַּעַם הַיְחִידָה בַּשָּׁנָה, שֶׁלֹּא יוֹצֵא לְאָדָם לוֹמַר סֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת, וּלְבַקֵּשׁ עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְלָכֵן תִּקְּנוּ דַּיְקָא כָּאן בְּאֶמְצַע הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבָּחוֹת, שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עַל גֹּדֶל הַנִּפִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, אָנוּ מְבַקְּשִׁים גַּם עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (יְרוּשַׁלְמִי יוֹמָא, פֶּרֶק א׳, הֲלָכָה א׳): כָּל דּוֹר שֶׁאֵינוֹ נִבְנֶה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו, מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ הוּא הֶחֱרִיבוֹ.

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ.

שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

וְלָכֵן מַזְכִּירִים פֹּה אַדִּיר הוּא יִבְנֶה בֵיתוֹ בְּקָרוֹב, בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב; כִּי אֲנַחְנוּ מִתְחַנְּנִים וּמְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּחוּס וִירַחֵם עָלֵינוּ כְּבָר, וְנִזְכֶּה לִבְנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְיִגְאָלֵנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא גְּאֻלַּת עוֹלָם, כִּי אֵין לָנוּ כְּבָר כֹּחַ לְחַכּוֹת. וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּסֵדֶר א׳ ב׳, כִּי פֶּן וְאוּלַי פָּגַמְנוּ בְּאוֹתִיּוֹת א׳ ב׳, שֶׁדִּבַּרְנוּ לְשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת וְלֵיצָנוּת וְנִבּוּל פֶּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁכָּל זֶה מְעַכֵּב אֶת בִּנְיַן־בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ. וְלָכֵן אֲנַחְנוּ מְהַלְּלִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּסֵדֶר א׳ ב׳ דַּיְקָא, וּמְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ: אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵיתְךָ בְּקָרוֹב; כִּי אִי אֶפְשָׁר לָנוּ כְּבָר בְּלִי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כִּי בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מוֹחֵל עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן תִּכְרַע אֲהוּבִי, בְּנִי, אֶל מָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לְךָ זְכוּת וְחֵלֶק גָּדוֹל בְּבִנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּקָרוֹב, וְהֶבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ וְכוּ׳; צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! שֶׁהַפִּיּוּט הַזֶּה הוּא הִתְחַזְּקוּת עֲצוּמָה לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ עִם כָּל נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן רפב), אֲשֶׁר צָרִיךְ כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לְדַוֵּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, וְכֵן לְדַוֵּן אֶת אֲחֵרִים לְכַף זְכוּת, וְלִמְצֹא רַק אֶת הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וּבָזֶה יְכוֹלִים לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ. וְעַל קֹטֶב זֶה נִבְנָה הַפִּיּוּט

שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ.

שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ.

אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

הַזֶּה; כִּי מוּנָּה וְהוֹלֵךְ שִׁלֹּשׁ־עֶשְׂרֵה טוֹבוֹת רָמוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת, שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהִבְדִּילָנוּ מֵעוֹבְדֵי אֱלִילִים, וַאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים, שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֶחָד וּמְיֻחָד בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְאֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וַאֲנַחְנוּ מוּכָנִים לִמְסֹר אֶת נַפְשֵׁנוּ אֲלָיו יִתְבָּרַךְ, וַאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ אֶת שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית בְּהַר סִינַי, אֲשֶׁר בָּהֶם כְּלוּלִים הַתַּרְי״ג מִצְוֹוֹת, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שמות רבה, פָּרָשָׁה מז, סִימָן ו׳): הַלּוּחוֹת הָיוּ בָּהֶן תַּרְי״ג מִצְוֹוֹת כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת מִן ״אָנֹכִי״ עַד ״אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ״ — לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וְכֵלָן נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, שֶׁבָּהֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים, תּוֹרָה וּמִשְׁנָה, תַּלְמוּד וְאַגָּדָה, וּבָזֶה רָאוּי לָנוּ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמֵנוּ מְאֹד מְאֹד, שֶׁהִבְדִּילָנוּ מִן הַטּוֹעִים בְּדַרְכֵי אֵל, וַאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, שֶׁשָּׁם קִבְּלוּ אֶת הַלּוּחוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות לב, טז): ״וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלֻּחֹת, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שמות רבה, פָּרָשָׁה לב, סִימָן א׳): וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלֻּחוֹת, מַהוּ חָרוּת? רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֵרוּת מִן הַגְּלִיּוֹת, וְרַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: חֵרוּת מִפִּלְאָךְ הַמָּוֶת. וְכֵן אָמְרוּ (אבות, פֶּרֶק ו׳): וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלֻּחוֹת, אַל תִּקְרָא חָרוּת אֶלָּא חֵרוּת, שֶׁאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין, אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה

חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ.

חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת שִׁלשָׁה אָבוֹת שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

שִׁשָּׁה מִי יוֹדֵעַ.

שִׁשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שִׁלשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

תָּדִיר, הֲרֵי זֶה מִתְעַלֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר כא, יט): "וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל, וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת" וְגוֹ'. וַאֲנַחְנוּ מִתְפָּאֲרִים עִם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁזּוֹ כָּל שִׂמְחָתֵנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לָצֵאת מֵהֶם. וַחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּרָכוֹת סז:): אֵין קוֹרִין אָבוֹת, אֶלָּא לִשְׁלשָׁה; וְזֶה עִקַּר שִׂמְחָתֵנוּ, שֶׁאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהֵם זִכּוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֵי בְנֵיהֶם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. וְזֶה עִקַּר שִׂכְחֵינוּ, שֶׁאֲנַחְנוּ מְזַרְעָם. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פָּרָשָׁה לו): אָמַר רַב אַחָא, לְעוֹלָם זְכוּת אָבוֹת קַיֶּמֶת, לְעוֹלָם מַזְכִּירִין (דְּבָרִים ד, לא): "כִּי אֵל רַחוּם חַנּוּ"ן אֱלֹקֶיךָ, לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ" וְגוֹ'. וּבְזְכוּת זֶה יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹבָא (זֹהַר בְּשַׁלַּח מו:): שְׁכִינְתָּא בְּאַבְהָתָא נַטְלָא; הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם — דָּא אַבְרָהָם, בְּעַמּוּד עָנָן — דָּא יִצְחָק, לַיְלָה, לְנַחְתּוֹם הַדֶּרֶךְ — דָּא יַעֲקֹב. וְכֵן אֲנַחְנוּ שְׁמֵחִים עִם הָאַרְבַּע אִמָּהוֹת: שָׂרָה, רִבְקָה, רָחֵל וְלֵאָה, שֶׁהֵן מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁן בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה מא, סִימָן ב): מִפְּנֵי מָה נִתְעַצְּרוּ אִמָּהוֹת? בִּשְׁבִיל שֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מִתְאַוֶּה לִשְׁמֹעַ שִׂיחָתָן, אָמַר לָהֶם: יוֹנָתִי, אֹמֶר לָכֶן מִפְּנֵי מָה הֶעֱקַרְתִּי אֶתְכֶן?

שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ.

שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ.

שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

שֶׁהָיִיתִי תָּאֵב לִשְׁמֹעַ שִׁיחָתְכֶן, הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (שיר השירים ב, יד): "כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵךְ נָאוֶה" וְגוֹ', וְשָׁרָה אִמֵּנוּ גְּרָשָׁה אֶת הָאָפָּה, וְאָמְרָה (בְּרֵאשִׁית כא, י): "כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן הָאָמָה הַזֹּאת עִם בְּנִי עִם יִצְחָק" וְגוֹ', וְכֵן רִבְקָה דָּחֲפָה אֶת יַעֲקֹב לְקַבֵּל אֶת הַבְּרָכוֹת, וְאָמְרָה (בְּרֵאשִׁית כז): "וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל יַעֲקֹב בְּנָהּ לֵאמֹר וְגוֹ', וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אוֹתָךְ: לֵךְ נָא אֶל הַצֹּאן, וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים טֹבִים וְגוֹ', וְהֵבֵאתָ לְאָבִיךָ וְאָכָל, בַּעֲבֻר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי מוֹתוֹ" וְגוֹ'. וְכָךְ יָצְאוּ עַם יִשְׂרָאֵל, דַּיְקָא מִיִּצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁזּוֹ מַעֲלָתָן שֶׁל הָאִמָּהוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת. וְכֵן אָנוּ שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ אֶת חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּהוּ כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְכֵן יֵשׁ לָנוּ הַשִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה שֶׁהוּא כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, שֶׁזּוֹ הַשִּׂמְחָה הֲכִי גְּדוֹלָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל בְּהַר סִינַי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת בְּמַתָּנָה, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (שַׁבָּת י:): אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמֹשֶׁה: מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ, וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ לִתְּנָהּ לְיִשְׂרָאֵל, לֵךְ וְהוֹדִיעֵם

תִּשְׁעָה מִי יוֹדֵעַ.

תִּשְׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

עֲשָׂרָה מִי יוֹדֵעַ.

עֲשָׂרָה אֲנִי יוֹדֵעַ. עֲשָׂרָה דִּבְּרַיָּא תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע

וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם. וְזֶה עִקַּר שִׂמְחָתֵנוּ, וְאֵין עוֹד שִׂמְחָה כְּשִׂמְחָה זוֹ. שַׁבָּת הִיא מַתָּנָה רַק לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְכֵן אָנוּ שְׂמֵחִים עִם מְצוַת מִילָה שֶׁנָּתַן לָנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁבָּזֶה הִבְדִּילָנוּ מִגּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת. וְזוֹ הַמִּצְוָה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, כְּמַאֲמָרָם זַ״ל (שַׁבָּת קל.): כָּל מִצְוָה שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּשִׂמְחָה, כְּגוֹן: מִילָה, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קיט, קסב): ״שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב״, עֲדַיִן עוֹשִׂין אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה. וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (גִּטִּין נז:): אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה — זוֹ מִילָה, שֶׁנִּפְתָּנָה לִשְׁמִינִי, וַאֲנַחְנוּ עַם יִשְׂרָאֵל שְׂמֵחִים וַעֲלִיזִים שֶׁאָנוּ מְיֻחָסִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר א, יח): ״וַיִּתְיַלְּדוּ עַל מִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם״ וְגוֹ׳, שְׁנּוּשׁוֹת יִשְׂרָאֵל קְדוּשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת, וְאֵינָן מְקֻבָּלוֹת אֲחֵרִים בְּתִשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה, כִּי הַהֶכְרֵחַ לְחַפּוֹת וְכוּ׳, וְכָל זֶה מִפְּנֵי קְדֻשַּׁת נְשׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בְּאֵינוֹ שֶׁלָּהֶם וְכוּ׳, וְזֶה הַשֶּׂבַח יֵשׁ רַק בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי אֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵם כֻּלָּם מַמְזֵרִים, וְרָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחוּמָא יִתְרוֹ יא), שֶׁעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת כֻּלָּן בְּקוֹל אֶחָד יָצְאוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה דָּבָר קָשֶׁה

אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

אַחַד־עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ.

אַחַד־עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. אַחַד־עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא, עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא, תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

עַד מְאֹד, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה שֶׁל הֲדִיוֹט יָכוֹל לְדַבֵּר וְלֹא הָאָזֶן יְכוֹלָה לִשְׁמֹעַ, וּלְפִיכָךְ כְּתִיב (שיר השירים ה, ו): "נַפְשִׁי יָצְאָה בְּדַבְּרוֹ", וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּנְפָרָד, כְּמַאֲמָרָם ז"ל (פסיקתא דרב כהנא): הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא כְּשֶׁהָיָה מְדַבֵּר לְיִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הָיָה אוֹמֵר: עִמִּי הַדִּבּוּר מְדַבֵּר, 'אָנֹכִי יְהוָ"ה אֱלֹהֶיכֶם' לֹא כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא 'אָנֹכִי יְהוָ"ה אֱלֹהֶיךָ' בְּלָשׁוֹן יָחִיד, לְפִי כֹּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הָיָה הַדִּבּוּר מְדַבֵּר עִמּוֹ; וְזֶה עִקַּר הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וּבָזֶה רָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל נַעֲם חֶלְקֵנוּ, כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא דִּבֵּר אִתָּנוּ פֶּה אֶל פֶּה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ה, כא): "וַתֹּאמְרוּ הֵן הֶרְאָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת כְּבֹדוֹ וְאֶת גָּדְלוֹ וְאֶת קֹלוֹ שָׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, הַיּוֹם הַזֶּה רָאינוּ כִּי יְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וָחָי" וְגוֹ', הֲיֵשׁ עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מְדַבֵּר אֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה מָסַר אֶת כָּל הַשֶּׂבַע בִּידֵי חָכְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הָאֶחָד־עָשָׂר כּוֹכָבִים, שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת, וְכֵן הַמַּזָּלוֹת, שֶׁהֵם כֻּלָּם כְּפוּפִים אֶל עַם יִשְׂרָאֵל. וְזֶה מַה שֶּׁרָאָה יוֹסֵף בַּחֲלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז, ט): "רְאֵה חָלַמְתִּי עוֹד חֲלוֹם וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי" וְגוֹ', שֶׁזֶּה הַשֶּׁבַח הֲכִי גָּדוֹל לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַשֶּׂבַע כְּפוּף תַּחְתָּם, אֲשֶׁר אֵין

שְׁנַיִם־עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ.

שְׁנַיִם־עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם־עָשָׂר שִׁבְטַיָּא, אַחַד־עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא, עַשָּׂרָה דִּבְרַיָּא, תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

עוֹד שִׂמְחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מִזּוֹ, שֶׁאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים, שֶׁהַכֹּל לַכֹּל אֱלָקוּת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה וּמְהַוֶּה אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כֻּלָּהּ, וְדוֹמֶם, צוֹמֵחַ, חַי, מְדַבֵּר, זֶה עֶצֶם עַצְמִיּוּת אֱלָקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל עַם יִשְׂרָאֵל בָּאִים מִשְּׁנֵים־עָשָׂר שִׁבְטֵי יָ״ה, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לִמֵּד אוֹתָנוּ אֶת י״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, אֵיךְ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכִים, כִּי יֵשׁ י״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים לְמַעְלָה, שֶׁבָּאִים מִי״ג תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא קַדִּישָׁא, מֵעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים רַחֲמִים רַבִּים וַחֲסָדִים עֲצוּמִים, אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לג, יט): ״וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם״ וְגוֹ׳, וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת ז.): ״וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן״ — אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, ״וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם״ — אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן. וּבָזֶה רָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְשָׂמֵחַ עַד מְאֹד, וַאֲפִלּוּ שֶׁיָּבוֹא הַסָּמ״ךְ־מֵ״ם, וְיִרְצֶה לְשַׁבֵּר אוֹתָךְ, כְּאִלּוּ אֵין לְךָ חֵלֶק בְּקְדֻשָּׁה — תִּלְעַג לוֹ, כִּי הִנֵּה אַתָּה רוֹאֶה אֶת גֹּדֶל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה הַשֶּׁבַח שֶׁל הַפִּיּוּט הַזֶּה, שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּסוֹף הַסֵּדֶר, לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמֵנוּ עִם כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בָּנוּ, כִּי הֲרֵי אָנוּ מַזְכִּירִים לְעַצְמֵנוּ אֶת כָּל הַטּוֹב וְהַחֶסֶד חִנָּם שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִם כָּל הַשִּׁלְשָׁה־עָשָׂר שְׁבָחִים הָאֵלּוּ, וְאִם תַּחְדִּיר בְּעַצְמְךָ אֶת הַשְּׁבָחִים וְהַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת הָאֵלּוּ, אֲזַי תָּמִיד תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה, וְהִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זַ״ל מְאֹד לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ — לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ

שְׁלֹשָׁה־עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ.

שְׁלֹשָׁה־עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה־עָשָׂר מִדַּיָּא,
שְׁנֵים־עָשָׂר שִׁבְטַיָּא, אַחַד־עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא, עֲשָׂרָה
דִּבְּרַיָּא, תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה,
שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה
חֻמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי
לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא. דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא:
וְאָתָא שׁוּנְרָא, וְאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.

וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ תָּמִיד רַק אֶת הַטּוֹב, וְלָבוֹא אֶל הַשִּׂמְחָה, כִּי הַסָּמ״ךְ־מ״ם רוֹצֶה לִשְׁבֹּר אֶת הָאָדָם, וּלְהַכְנִיסוֹ בְּעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, כְּאִלּוּ אָבַד מָנוֹס וְתִקָּוָה מִפָּנָיו, לָכֵן אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בְּיֶתֶר שְׂאֵת וּבְיֶתֶר עֹז עַל כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וּלְהַחֲזִיק מַעֲמָד עַל כָּל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ, וְנָשִׁיר שִׁירָה חֲדָשָׁה בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהֶבֶן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר כָּל הַפִּיּוּט חַד גַּדְיָא חַד גַּדְיָא הוּא פְּלִיאָה עֲצוּמָה, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי מוֹהַרַנַ״תְ זַ״ל (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ו׳, אוֹת י״ט), שֶׁרוֹאִים פֹּה עִוּוּת הַמִּשְׁפָּט, כִּי כָּל אֶחָד עִוֶּת אֶת הַמִּשְׁפָּט וְהַדִּין נֶגֶד הַשֵּׁנִי, כִּי וְאָתָא שׁוּנְרָא, וְאָכְלָה לְגַדְיָא,

חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא:
וְאָתָא כַלְבָּא, וְנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא:
וְאָתָא חוּטְרָא, וְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא,
דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא נוּרָא, וְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא
בִּתְרֵי זוּזֵי.

שֶׁלֹּא בְּמִשְׁפָּט וְאָתָא כַּלְבָּא וְנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, אַף־עַל־פִּי שֶׁלַּשּׁוּנְרָא בְּוַדַּאי מַגִּיעַ זֹאת, כִּי מָה הִיא אָכְלָה? אֶת הַגַּדְיָא, אֲבָל הַכֶּלֶב — נָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא בְּעַוְלָה, כִּי מִי שָׂם אוֹתוֹ לְשׁוֹפֵט?! וְכֵן וְאָתָא חוּטְרָא וְהִכָּה לְכַלְבָּא; מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ לְהַרְבִּיץ לְכַלְבָּא, אַף שֶׁמַּגִּיעַ לַכֶּלֶב מַכּוֹת, שֶׁנָּשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, אֲבָל לָמָּה אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת הַמַּקֵּל לְהַכּוֹת אֶת הַכֶּלֶב?! וְכֵן וְאָתָא נוּרָא וְשָׂרַף לְחוּטְרָא; לָמָּה צָרִיךְ לָבוֹא הָאֵשׁ וְלִשְׂרֹף אֶת הַמַּקֵּל, מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ, וּלְהִתְעָרֵב בְּרִיב לֹא לְךָ?! וְכֵן וְאָתָא מַיָּא וְכָבָה לְנוּרָא; מִי בִּקֵּשׁ זֹאת מִמְּךָ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ, אַף שֶׁעָשָׂה שֶׁלֹּא בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט, אֲבָל מִי אוֹמֵר שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ! וְכֵן וְאָתָא תּוֹרָא וְשָׁתָא לְמַיָּא; לָמָּה לְךָ לְהִתְעָרֵב בְּעִנְיָן שֶׁלֹּא שַׁיָּךְ אֵלֶיךָ?! וְכֵן וְאָתָא הַשּׁוֹחֵט וְשָׁחַט לְתוֹרָא; לָמָּה לְךָ לִשְׁחֹט אֶת הַשּׁוֹר, אַף שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא כֹּהֵן וְעָשָׂה גֶּזֶל; וְכָל זֶה אֲנַחְנוּ רוֹאִים, אֵיךְ שֶׁהוֹלֵךְ בְּזֶה הָעוֹלָם עִוּוּת הַדִּין וְעִוּוּת הַמִּשְׁפָּט, שֶׁבְּנֵי־אָדָם עוֹשִׂים רַע זֶה לָזֶה עַל לֹא דָּבָר, זֶה גּוֹנֵב מִזֶּה וְזֶה עוֹשֶׂה רִשְׁעוּת לָזֶה, זֶה מֵסִית וּמַדִּיחַ לָזֶה, וְכָךְ הוֹלֵךְ הַכֹּל בְּשֶׁקֶר, שֶׁכָּל זֶה עִוּוּת הַמִּשְׁפָּט, וְדָבָר זֶה מְרַחֵק אֶת בְּנֵי־אָדָם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי רוֹאִים שֶׁיֵּשׁ כָּל־כָּךְ הַרְבֵּה עַוָּלוֹת, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁיֵּשׁ גַּם בְּבָתֵּי דִינִים הַרְבֵּה

חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא מַיָּא, וְכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה
לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין
אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא תּוֹרָא, וְשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף
לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה
לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא הַשּׁוֹחֵט, וְשָׁחַט לְתוֹרָא, דְּשָׁתָה לְמַיָּא,

שֶׁחַד, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (סִפּוּרֵי־ מַעֲשִׂיּוֹת, מַעֲשֶׂה ו׳, מֶלֶךְ עָנִי), וְרָאָה אֵיךְ שֶׁכָּל הַמְּדִינָה מְלֵאָה שֹׂחַד הַיּוֹם, הוֹלְכִים אֶל בֵּית־דִּין זֶה וּמַשְׁחֲדִים אוֹתָם, וּלְמָחָר הוֹלְכִים אֶל בֵּית־דִּין אַחֵר וּמַשְׁחֲדִים אוֹתָם, עַד שֶׁרָאָה שֶׁכָּל הַמְּדִינָה מְלֵאָה שֹׂחַד וְשֶׁקֶר, שֶׁזֶּה עִוּוּת הַדִּין וְקִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם, כָּל מִינֵי עַוְלוֹת שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה לְהַשְׁנֵי, עַד שִׁבְנֵי־אָדָם נִשְׁבָּרִים, וְהֵם מְלֵאִים קֶשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת — הַיְתֻכֵן שֶׁיֵּשׁ עִוּוּת הַדִּין וְעִוּוּת הַמִּשְׁפָּט, שֶׁמִּשָּׁם סוֹבְלִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים. וּכְעִין שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שַׁבָּת קלט.): רַבִּי אַגָּיָא, רַבִּי יוֹסֵי בֶּן אֶלִישָׁע אוֹמֵר: אִם רָאִיתָ דּוֹר שֶׁצָּרוֹת רַבּוֹת בָּאוֹת עָלָיו, צֵא וּבְדֹק בְּדַיָּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל פֻּרְעָנוּת שֶׁבָּאָה לָעוֹלָם, לֹא בָּאָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל דַּיָּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְדָבָר זֶה שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם, לָמָּה יִקְרֶה דָּבָר כָּזֶה שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּעִוּוּת הַדִּין, שֶׁאֶחָד נִכְנָס בְּתוֹךְ הַשֵּׁנִי וּמַזִּיק לוֹ עַל לֹא דָּבָר?! אֲבָל בְּאֶמֶת עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו, וְיֵשׁ הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁאֵין מְבִינִים, וְאָסוּר לְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מְאֹד מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָסוּר לְהַרְהֵר בָּזֶה כְּלָל. וְכַמּוּבָא מִבּוּכָה זֹאת עַל מִשְׁנָה (אָבוֹת, פֶּרֶק ב׳): אַף הוּא רָאָה גֻּלְגֹּלֶת אַחַת שֶׁצָּפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, אָמַר לָהּ: עַל דְּאַטְבְּעְתְּ אַטְבְּעוּךְ וְסוֹף מְטַיְּפַיִךְ יִטּוֹפוּן; כִּי בְּוַדַּאי מַגִּיעַ לוֹ לְהִטַּשְׁטֵשׁ

דְּכַבָּה לְנוּרָא, דְּשָׁרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא
בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא מַלְאָךְ הַמָּוֶת, וְשָׁחַט לְשׁוֹחֵט, דְּשָׁחַט
לְתוֹרָא, דְּשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכִבָּה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף
לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה
לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְשָׁחַט לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת,

---

עַל־פִּי מִשְׁפָּט, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן ׳סוֹף מְטַיְּפִיךְ יְטוּפוּן׳, מִי שֶׁעוֹשֶׂה עַוָּלוֹת לַשֵּׁנִי, אַף שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עִנְיָנִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים וְנִסְתָּרִים מִבְּנֵי־אָדָם, לָמָּה זֶּה עוֹשֶׂה עָוֶל לָזֶה, כִּי הַכֹּל בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל. אֲבָל לְבַסּוֹף כָּל אֶחָד יְשַׁלֵּם מְחִיר כָּבֵד, עַל שֶׁהוּא הִזִּיק לַחֲבֵרוֹ. וְכֵן וְאָתָא מַלְאָךְ הַמָּוֶת וְשָׁחַט לִשׁוֹחֵט; שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בָּבָא בַּתְרָא טז.) הוּא שָׂטָן, הוּא יֵצֶר הָרָע, הוּא מַלְאָךְ הַמָּוֶת. קֹדֶם הוּא מֵסִית אֶת הָאָדָם לַחֲטֹא, וְאַחַר־כָּךְ הוֹרֵג אוֹתוֹ, וְאָחֳרֵי־כֵּךְ הוּא מְקַטְרֵג עָלָיו, וְזֶה מַה שֶּׁקּוֹרֶה הַיּוֹם עִם בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעוֹשִׂים עַוְלוֹת לַזּוּלַת עַל לֹא דָּבָר, גּוֹנְבִים, גּוֹזְלִים, עוֹשְׁקִים עֲנִיִּים מְרוּדִים, וּלְבַסּוֹף מוֹסְרִים אוֹתָם, וְעוֹד מַכְנִיסִים אוֹתָם לַכֶּלֶא, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה מִקְרִים שֶׁאַף תּוֹלִים אוֹתָם, אוֹ שֶׁמַּתִּים מִתּוֹךְ צַעַר וּכְאֵב, וְהַגַּנָּב וְהַגַּזְלָן וְהַמּוֹסֵר וְהָרוֹצֵחַ מִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם חָפְשִׁי, וּמְקַבֵּל כָּבוֹד גָּדוֹל, וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ כְּאִלּוּ מֵיטִיב וּמֵהִיר, וְכָל זֶה הוּא עִוָּות הַדִּין, קִלְקוּל הַמִּשְׁפָּט, וְזֶה אֲשֶׁר הוֹרַס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וּמַרְחִיקוֹ מִמְּנוּחַ יְתִבָּרַךְ. אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לִשְׁאֹל שׁוּם קֻשְׁיוֹת וּשְׁאֵלוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי (דְּבָרִים לב, ד): ״הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא״; כִּי יֵשׁ דְּבָרִים רַבִּים שֶׁאָדָם אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין, וּכְמוֹ

דְּשָׁחַט לְשׁוֹחֵט, דְּשָׁחַט לְתוֹרָא, דְּשָׁתָה, לְמַיָּא,
דְּכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא
בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

שֶׁאָמַר רַבְּנוּ זַ״ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק ב׳, סִימָן נב), שֶׁהַהֶכְרַחַ שֶׁיִּהְיוּ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, כִּי אֵיךְ בָּשָׂר וָדָם, טִפָּה סְרוּחָה, יָכוֹל לְהָבִין אֶת דַּרְכֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן, סִיֵּם רַבְּנוּ זַ״ל: אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֵין לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא; כִּי אָדָם צָרִיךְ לְדַעַת (תְּהִלִּים קמה, ז): ״צַדִּיק הֲוָיָ״ה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו״, וְאֵין לָנוּ שׁוּם מֻשָּׂג מֵמַּה שֶּׁקּוֹרֶה בָּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הַכֹּל מְסוּדֹר הַגִּלְגּוּל. וְלָכֵן אָסוּר לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר, אַף שֶׁרוֹאִים דְּבָרִים הֶפֶךְ הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת, עִם כָּל זֹאת עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִשִּׂכְלֵנוּ וְדַעְתֵּנוּ וּבִינָתֵנוּ, וְאַף שֶׁאָנוּ רוֹאִים, אֲשֶׁר (תְּהִלִּים עג, יב): ״הִנֵּה אֵלֶּה רְשָׁעִים וְשַׁלְוֵי עוֹלָם הִשְׂגּוּ חָיִל״, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִים לִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ לְגַמְרֵי אֲלֵיהוּ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְהִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, שֶׁזֶּה תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבְּנוּ זַ״ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן נה), וְאַף שֶׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁעַכְשָׁו הָרְשָׁעִים זוֹכִים בַּדִּין וּמַצְלִיחִים, עִם כָּל זֹאת אִם אָדָם מִסְתַּתֵּר בְּסֵתֶר צֵל כְּנָפָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל שׁוּם קֻשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְהַפֵּךְ מֵהֶהֶפֶךְ אֶל הַהֶפֶךְ, שֶׁזֶּה יִהְיֶה בְּעֵת הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָז וְאָתָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְשָׁחַט לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת; כִּי בְּסוֹף הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יִשְׁחֹט אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, וְהוּא הַשָּׂטָן, אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יוֹצֵא כָּל הָעֲוֹל וְעִוּוּת הַדִּין, עִוּוּת הַמִּשְׁפָּט. וְעַל־כֵּן אוֹמְרִים עִנְיַן זֶה שֶׁל חַד גַּדְיָא בְּפֶסַח אֲחַר הַסְּדֶר, שֶׁהִמְשַׁכְנוּ עַל עַצְמֵנוּ אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת לְמֹחִין עֶלְיוֹנִים, כִּי בַּלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל פֶּסַח מְאִירִים מֹחִין גְּדוֹלִים לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל, וְאָדָם נַעֲשֶׂה בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֲלֵיהוּ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבִטּוּל הַבְּחִירָה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁכָּךְ יִהְיֶה עִמּוֹ תָּמִיד, שֶׁיָּאִירוּ לוֹ הַמֹּחִין דְּגַדְלוּת בְּקִבְיעוּת. אֲבָל תֵּכֶף־וּמִיָּד אַחַר

גְּמַר הַסֵּדֶר לוֹקְחִים מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַמַּחְיָן, וְנוֹפֵל לְקַטְנוּת דְּקַטְנוּת, וּכְבָר יֵשׁ לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲחֵרִים, שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵלּוּ הָרְשָׁעִים עוֹשִׂים חַיִל וּמַצְלִיחִים, וְכָל דְּאַלִּים גְּבַר, וְכָל גַּנָּב וְשָׁפֵל, שַׂקְרָן, רַמַּאי וְצָבוּעַ מִתְנַשֵּׂא, וְנוֹפְלִים בּוֹ קֻשְׁיוֹת וּסְפֵקוֹת — הֵן עַל עַצְמוֹ וְהֵן עַל אֲחֵרִים, וְהֵן כְּבָיְכוֹל, עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן תִּקְּנוּ לוֹמַר אֶת הַפִּיּוּט חַד גַּדְיָא אַחַר סֵדֶר הַהַגָּדָה דַּיְקָא, שֶׁשָּׁם מְסֻפָּר אֵיךְ שֶׁהָאֶחָד עוֹשֶׂה עָוֶל עִם הַשֵּׁנִי עַל לֹא דָּבָר, וּמִי שָׁמְךָ לְאִישׁ לְהִתְעָרֵב בְּדִבָּרִים שֶׁאֵינָם שַׁיָּכִים אֵלֶיךָ; וְכָל זֶה לְהוֹרוֹת, שֶׁאָסוּר לְהַרְהֵר בְּעִנְיַן מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָסוּר לָנוּ לַעֲשׂוֹת עִוָּלָה נֶגֶד הַזּוּלַת, אַף־עַל־פִּי שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ כֵּן עַל־פִּי מַעֲשָׂיו, אֲבָל אָנוּ צְרִיכִים שֶׁלֹּא לְעַוֵּת הַמִּשְׁפָּט, כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹקִים הוּא. וְעִקַּר תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט בִּשְׁלֵמוּת הוּא רַק עַל־יְדֵי מִשְׁפַּט הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּהוּ שְׁמַיְמִים בַּסּוֹף: וְאַתָּא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְשָׁחֵט לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, לְהוֹרוֹת שֶׁעִקַּר גְּמַר תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט יִתְגַּלֶּה לְבַסּוֹף, כְּשֶׁיָּבוֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְיִשְׁחֹט לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְאֶת רוּחַ הַשֵּׁמְאָה יַעֲבִיר מֵהָאָרֶץ, אֲבָל עַתָּה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין דַּרְכֵי מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָסוּר לְהַכָּנֵס בָּזֶה וּלְהַרְהֵר כְּלָל בְּמִכּוֹכוֹת הָאֵלּוּ, רַק לְהַאֲמִין כִּי מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ צֶמֶק מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינָם כְּלָל, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וְעַל־כֵּן אוֹמְרִים זֹאת בְּפֶסַח, מֻחְמַת שֶׁאָז עֲדַיִן קָדֵם תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, לְהוֹרוֹת שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתַּקֵּן הַמִּשְׁפָּט עַל מְכוֹנוֹ, אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין מִשְׁפָּטוֹ יִתְבָּרַךְ כְּלָל, עַד שֶׁיָּבוֹא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְיִגְאָלֵנוּ גְּאֻלַּת עוֹלָם, וְיִשְׁחֹט אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, דְּהַיְנוּ עַד הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן, שֶׁאָז יִהְיֶה עִקַּר תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה א, כז): "צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה" וְגוֹ', וְאָז יִתְגַּלֶּה הַדַּעַת הָאֱמֶת, אֲשֶׁר אֵין בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְהַכֹּל לַכֹּל אֱלֹקוּת גָּמוּר הוּא, וְדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֶלְיוֹן, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְלָכֵן דַּיְקָא אָז יִזְכּוּ לְהָבִין אַרְחוֹת מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל עַתָּה צְרִיכִין רַק לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כִּי יְשָׁרִים מִשְׁפָּטָיו וְהַכֹּל בְּחֶסֶד גָּדוֹל, כִּי אֲפִלּוּ אַחַר הַפֶּסַח, שֶׁמַּתְחִיל תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט, עֲדַיִן אֵין זוֹכִין לְתִקּוּן הַמִּשְׁפָּט בִּשְׁלֵמוּת. כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט יִהְיֶה עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּעֵת הַקֵּץ הָאַחֲרוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא, ד): "וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים" וְגוֹ', וּכְתִיב (תְּהִלִּים

עב, ד): "יִשְׁפֹּט עֲנִיֵּי עָם" וְגוֹ', וּכְתִיב (יְחֶזְקֵאל לד, טז): "אֶרְעֶנָּה בְמִשְׁפָּט", כִּי לְבַסּוֹף נִזְכֶּה לַחֲזֹר אֶל הַמּחִין עִלָּאִין, לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְגַמְרֵי אֶל הָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּלְהַרְגִּישׁ תָּמִיד עֲרֵבוּת יְדִידוּת זִיו שְׁכִינַת עֻזּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

סְפִירַת הָעֹמֶר

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אָהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר בְּעִנְיַן סְפִירַת הָעֹמֶר בְּחוּץ לָאָרֶץ, יֵשׁ מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה, יֵשׁ שֶׁסּוֹפְרִים תִּכְף־וּמִיָּד אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, מִפְּנֵי שְׁנֵי טְעָמִים: א. כִּי הַמְצִיאוּת מוֹכִיחָה, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁאֵין מְנַיִן עֲשָׂרָה בְּעֵת הַסֵּדֶר, אָז בְּנָקֵל לוֹ לְהִרָּדֵם, וְיָשֵׁן כָּל הַלַּיְלָה, וְשׁוֹכֵחַ לִסְפֹּר סְפִירַת הָעֹמֶר, וְאָז כְּבָר אֵינָם תְּמִימוֹת, וּבִטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא. ב. כְּפִי שֶׁמּוּבָא בְּשֵׁם הָאִישׁ הָאֱלֹקִי הָרַשַׁ"שׁ זי"ע, שֶׁגַּם עַל־פִּי סוֹד צְרִיכִים לְבָרֵךְ תִּכְף־וּמִיָּד אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית לִפְנֵי הַסֵּדֶר, אַף יֵשׁ שֶׁמְּדַקְדְּקִים לִסְפֹּר דַּיְקָא אַחַר הַסֵּדֶר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה תַּרְתֵּי דְסָתְרֵי, כְּפִי הַמְּשָׁכַת הַמּחִין, עִם כָּל זֹאת, אָהוּבִי, בְּנִי! דְּעָבִיד כְּמַר עָבִיד וּדְעָבִיד כְּמַר עָבִיד, כִּי הָיוּ תַּלְמִידֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע, שֶׁהָיוּ סוֹפְרִים אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית לִפְנֵי הַסֵּדֶר, וְהָיוּ תַּלְמִידֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זי"ע שֶׁסָּפְרוּ אַחַר הַסֵּדֶר. וְלָכֵן אֵין לְהִתְבַּלְבֵּל מִזֶּה כְּלָל, אֶלָּא כָּל אֶחָד יַחֲזִיק בְּמִנְהַג מְקוֹמוֹ, וְאָסוּר לְלְעֹג עַל שׁוּם מִנְהַג יִשְׂרָאֵל, כִּי לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַיְסוֹדוֹת וְהַקַּבָּלוֹת שֶׁלּוֹ, הָעִקָּר שֶׁצְּרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב, אֲשֶׁר מַתְחִילִים לִסְפֹּר סְפִירַת הָעֹמֶר מ"ט יָמִים שֶׁבַע פְּעָמִים שֶׁבַע, כְּדֶרֶגֶל שִׁבְעָה נְקִיִּים, לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ מֹחִין עִלָּאִין, כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה כֵּלִים רְאוּיִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה בֶּחָג הַשָּׁבוּעוֹת, שֶׁאָז מֵאִיר שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים. וְדָבָר זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּדֶרֶךְ פֶּלֶא, שֶׁבְּעֵת שֶׁסּוֹפְרִים סְפִירַת הָעֹמֶר כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ מְזֻכָּכֶת מִתְלַהֵב מְאֹד בְּעֵת סְפִירַת הָעֹמֶר, וְצוֹעֵק מְאֹד, עַד שֶׁגַּם הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה פֹּתֵאם הַהִתְעוֹרְרוּת הַזֹּאת וְהַצְּעָקוֹת הָאֵלּוּ, וְכָל זֶה מִפְּנֵי (מְגִלָּה ג.), שֶׁאַף עַל גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזֵי מַזָּלֵיהּ חָזֵי; כִּי נַפְשׁוֹ

מְשֻׁתּוֹקֶקֶת מְאֹד מְאֹד לָצֵאת מִזֶּהֱמַת הַנָּחָשׁ שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, וּמְשֻׁתּוֹקֵק מְאֹד לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִטְבַּע בְּנַפְשׁ בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִתְלַהֵב וְלִצְעֹק בְּעֵת אֲמִירַת סֵדֶר סִפּוּרַת הָעִמֶּר. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! לִזְכֹּר מַה לְּפָנֶיךָ, וְתִתְעוֹרֵר מְאֹד בְּעֵת אֲמִירַת סֵדֶר סִפּוּרַת הָעִמֶּר, וּבִפְרָט בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר אָז הוּא הַהַתְחָלָה (לקוטי־הלכות, חדש, הלכה א׳), כִּי אָז מַתְחִילִים לָצֵאת מֵהֶפֶךְ אֶל הַהֶפֶךְ מִמ״ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה לְמ״ט שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, שֶׁזֶּה עִקַּר בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל הַיָּמִים הַבָּאִים מְקֻבָּלִים כֹּחַ מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וְלָכֵן בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל סִפּוּרַת הָעֹמֶר צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, לָצֵאת מִמַּמְּאָה לְטָהֳרָה, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ יְצִיאַת מִצְרַיִם, לָצֵאת מֵהַמֵּצַר וְהַגְּלוּת. וְלָכֵן בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל סִפּוּרַת הָעֹמֶר מְאֹד קָשֶׁה לָצֵאת מֵהֶפֶךְ אֶל הַהֶפֶךְ. וְלָכֵן הִקְדִּימוּ אֶת הָאֲרַת הַמַּחְיִן שֶׁל הַסֵּדֶר, שֶׁאָז מְקֻבָּל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל מַחְיִן דְּגַדְלוּת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לָצֵאת בְּבֶטֶן אַחַת מֵהַשֵּׁמָאָה לְטָהֳרָה, וְזֶה נוֹתֵן לוֹ כֹּחַ עַל שְׁאָר יְמֵי הַסְּפִירָה, כִּי תָּמִיד חוֹזְרִים אֶל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן; כִּי סוֹפְרִים ״הַיּוֹם שְׁנֵי יָמִים לָעֹמֶר״, ״הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה יָמִים לָעֹמֶר״ וְכוּ׳, וְאֵין אוֹמְרִים ״הַיּוֹם יוֹם שְׁנֵי לָעֹמֶר״, ״הַיּוֹם יוֹם שְׁלִישִׁי לָעֹמֶר״ וְכוּ׳, כִּי עִקַּר מִצְוַת הַסְּפִירָה — לַחֲזֹר לְיוֹם רִאשׁוֹן וְלַיָּמִים שֶׁקָּדְמוּ, כְּדֵי לְקַבֵּל כֹּחַ מִן הַהַתְחָלָה. וְעַל־כֵּן כּוֹלְלִים כָּל הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ וְיוֹם שֶׁעוֹמֵד בּוֹ בְּיַחַד, וְאוֹמְרִים ״הַיּוֹם שְׁנֵי יָמִים לָעֹמֶר״, ״הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה יָמִים לָעֹמֶר״ וְכוּ׳, כִּי כּוֹלְלִים בְּכָל יוֹם גַּם אֶת הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כִּי צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה חֲדָשָׁה, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לקוטי־מוהר״ן, חלק א׳, סימן סב), וְעִקַּר הַכֹּחַ מְקֻבָּלִים מֵהַהַתְחָלָה. וְלָכֵן בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר, אָז צְרִיכִים לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, כְּדֵי שֶׁבִּשְׁאָר הַיָּמִים גַּם־כֵּן תֶּמְשֹׁךְ בָּהֶם הַהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ, וְעִקַּר כַּוָּנַת הַסְּפִירָה בִּתְמִימוּת וּבְקִשְׁיטוּת, הֵינוּ שֶׁצְּרִיכִים לָדַעַת, שֶׁיְּמֵי הָאָדָם הֵם סְפוּרִים וּמְנוּיִים בְּמִסְפָּר וּבְמִנְיָן, כָּל יוֹם וְיוֹם, כַּמּוּבָא בִּדְבָרֵי מוֹהֲרַנ״תְ זַ״ל (לקוטי־הלכות, פקדון, הלכה ד׳, אות ה׳), כִּי עַל כָּל יוֹם וְיוֹם אָדָם יִצְטָרֵךְ לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, כִּי אֵין שׁוּם יוֹם וְשָׁעָה וָרֶגַע שֶׁהוֹלְכִים לְבַטָּלָה. וְאֶת זֹאת צְרִיכִים לִזְכֹּר הֵיטֵב. וּבִפְרָט עַכְשָׁו בִּימֵי סְפִירַת הָעֹמֶר, שֶׁאֲנַחְנוּ סוֹפְרִים אֶת הַיָּמִים, כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, כִּי אִי

לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ
בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ. לְיַחֵד שֵׁם י״ה בְּו״ה
בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מוּכָן
וּמְזוּמָן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֶר.
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה. וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת

אֶפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה אֶלָּא כְּשֶׁזּוֹכִים לָדַעַת, שֶׁכָּל יוֹם הוּא מָנוּי וְסָפוּר, וְכָל יוֹם הוּא יוֹם, וַחֲבָל שֶׁיַּעֲבֹר הַיּוֹם בְּלֹא כְּלוּם, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל (לִקּוּטֵי־מוֹהֲרַ״ן, חֵלֶק א׳, סִימָן ערב) עַל הַפָּסוּק (תְּהִלִּים צה, ז): ״הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ״, אִם רוֹצִים לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִים לָדַעַת שֶׁאֵין לוֹ רַק אֶת הַיּוֹם הַזֶּה. וְלָכֵן תֵּכֶף־וּמִיָּד אַחַר שֶׁאֲנַחְנוּ מְקַבְּלִים אֶת הַמַּחְיָן בְּלֵיל הַסֵּדֶר, מִחְיַן דְּנַדְלוּת, אָנוּ צְרִיכִים לְהָכִין אֶת עַצְמֵנוּ בְּשִׁבְעָה נְקִיִּים, שֶׁבַע פְּעָמִים שֶׁבַע, כְּדֵי לְטַהֲרֵנוּ מִקְּלִפּוֹתֵינוּ וּמִשְּׁמְאוֹתֵינוּ וּמִזְּהֲמוֹתֵינוּ שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּנוּ בְּמִצְרַיִם, וְכֵן כָּל אֶחָד כְּפִי קִלְפָּתוֹ וְטֻמְאָתוֹ וְזֻהֲמָתוֹ שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ. וְזֶה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים תֵּכֶף־וּמִיָּד אַחַר הַבְּרָכָה וְאַחַר הַסְּפִירָה שֶׁאָנוּ סוֹפְרִין אֶת הַיּוֹם: הָרַחֲמָן הוּא יַחֲזִיר לָנוּ אֶת עֲבוֹדַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ לִמְקוֹמָהּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן: כִּי בִּזְמַן שֶׁבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיוּ מְקַבְּלִים אָז אֶת הָאוֹר פְּנִימִי (לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת, נְטִילַת יָדַיִם, הֲלָכָה ו׳, אוֹת כט), וְעַכְשָׁו מְחַמַּת חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, אִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר פְּנִימִי, שֶׁאֵין אָנוּ זוֹכִים לְהַקְרִיב קָרְבַּן עֹמֶר. וְלָכֵן אָנוּ מִתְפַּלְּלִים עַכְשָׁו הָרַחֲמָן הוּא יַחֲזִיר לָנוּ אֶת עֲבוֹדַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ לִמְקוֹמָהּ; שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים מְעַט אוֹרוֹת הַפְּנִימִיִּים, כָּל אֶחָד כְּפִי מְסִירוּת נַפְשׁוֹ שֶׁמּוֹסֵר בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְלָכֵן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי! לְהִתְעוֹרֵר עַכְשָׁו בְּעֵת סְפִירַת הָעֹמֶר בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְזֶה יִתֵּן לְךָ אֶת הַכֹּחַ עַל כָּל הַיָּמִים הַבָּאִים, שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר וּלְהַעֲשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְהָבֵן לְמַעֲשֶׂה.

❖ ❖ ❖

חַשַּׁבַּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה. שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה. עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם. וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה: וִיהִי נוֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ. וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל סְפִירַת הָעֹמֶר:

ט״ז ניסן

הַיּוֹם יוֹם אֶחָד, לָעֹמֶר: י

אלהים אנא חסד שבחסד

הָרַחֲמָן. הוּא יַחֲזִיר לָנוּ עֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לִמְקוֹמָהּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. אָמֵן סֶלָה:

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה: לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ, בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים, יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים, כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִישׁוֹר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים, יוֹדוּךָ עַמִּים

כֻּלָּם: אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ:

אָנָּא בְּכֹחַ גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה:	אב״ג ית״ץ
קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא:	קר״ע שט״ן
נָא גִּבּוֹר דּוֹרְשֵׁי יִחוּדְךָ כְּבָבַת שָׁמְרֵם:	נג״ד יכ״ש
בָּרְכֵם טַהֲרֵם רַחֲמֵי צִדְקָתְךָ תָּמִיד גָּמְלֵם:	בט״ר צת״ג
חֲסִין קָדוֹשׁ בְּרוֹב טוּבְךָ נַהֵל עֲדָתֶךָ:	חק״ב טנ״ע
יָחִיד גֵּאֶה לְעַמְּךָ פְּנֵה זוֹכְרֵי קְדֻשָּׁתֶךָ:	יג״ל פז״ק
שַׁוְּעָתֵנוּ קַבֵּל וּשְׁמַע צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת:	שק״ו צי״ת

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. אַתָּה צִוִּיתָנוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ לִסְפּוֹר סְפִירַת הָעוֹמֶר כְּדֵי לְטַהֲרֵנוּ מִקְלִפּוֹתֵינוּ וּמִטּוּמְאוֹתֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ בְּתוֹרָתֶךָ. וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה. עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם. כְּדֵי שֶׁיִּטָּהֲרוּ נַפְשׁוֹת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מִזֻּהֲמָתָם: וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִּזְכוּת סְפִירַת הָעוֹמֶר שֶׁסָּפַרְתִּי הַיּוֹם יִתְתַּקֵּן מַה שֶּׁפָּגַמְתִּי בִּסְפִירָה (חֶסֶד

שֶׁבְּחֶסֶד). וְאֶטָּהֵר וְאֶתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה שֶׁל מַעְלָה. וְעַל יְדֵי זֶה יִשְׁפַּע שֶׁפַע רַב בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּלְתַקֵּן אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ וְרוּחוֹתֵינוּ וְנִשְׁמוֹתֵינוּ מִכָּל סִיג וּפְגָם, וּלְטַהֲרֵנוּ וּלְקַדְּשֵׁנוּ בִּקְדֻשָּׁתְךָ הָעֶלְיוֹנָה. אָמֵן סֶלָה:

מַעֲלַת אֲמִירַת שִׁיר הַשִּׁירִים

צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, אֲהוּבִי, בְּנִי! אֲשֶׁר תֵּכֶף־וּמִיָּד אַחַר הַסֵּדֶר נוֹהֲגִין לוֹמַר שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁהוּא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, כְּמַאֲמָרָם זַ"ל (יָדַיִם, פֶּרֶק ג'), שֶׁאֵין כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי כְּיוֹם שֶׁנִּתַּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַכְּתוּבִים קֹדֶשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וְהוּא הַשְׁתּוֹקְקוּת גְּדוֹלָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְלָכֵן דַּיְקָא עַכְשָׁו שְׁנִמְשָׁכִים עַל הָאָדָם מֹחִין עֶלְיוֹנִים, וְהַלֵּב מִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, לָכֵן הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לוֹמַר עַתָּה שִׁיר הַשִּׁירִים בִּתְשׁוּקָה עֲצוּמָה אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן יא): שִׁיר הַשִּׁירִים הַמְשֻׁבָּח שֶׁבַּשִּׁירִים, הַמְעֻלֶּה שֶׁבַּשִּׁירִים, הַמְסֻלְסָל שֶׁבַּשִּׁירִים. וְלָכֵן כְּשֶׁבָּר יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר שִׁיר הַשִּׁירִים — מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כִּי מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹרוֹת צַחְצָחוֹת, אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים הַגְּנוּזִים וּטְמוּנִים בְּתוֹךְ שִׁיר הַשִּׁירִים, כִּי כָּל הַסּוֹדוֹת מִיּוֹם בְּרֹא אֱלֹקִים אָדָם עַל הָאֲדָמָה, וְעַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עַל עַם יִשְׂרָאֵל, גָּנוּז בְּתוֹךְ שִׁיר הַשִּׁירִים, כַּמּוּבָא (זֹהַר תְּרוּמָה קמג:): וְעַל דָּא כָּל רַחֲמוֹי וְכָל חִידּוּ אִשְׁתַּכַּח. וּבְגִין כָּךְ כָּל מִלּוֹי בִּרְחִימוּ וּבְחֶדְוָה וְלָא אֶשְׁתַּכַּח בִּשְׁאָר כָּל שִׁירִין דְּעָלְמָא הָכֵי. וּבְגִין דָּא מִסְטָרָא דַּאֲבָהָן אִתְעַר שִׁירָתָא דָּא. יוֹמָא דְּאִתְגַּלְיָא שִׁירָתָא דָּא הַהוּא יוֹמָא נָחֵת שְׁכִינְתָּא לְאַרְעָא. דִּכְתִיב (מְלָכִים־א ח, יא): "וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׁרֵת" וְגוֹ'. מַאי טַעֲמָא, בְּגִין "כִּי מָלֵא

שִׁיר הַשִּׁירִים

א שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה: יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת
פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן: לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים
שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמְךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ: מָשְׁכֵנִי
אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה
וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ:
שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם כְּאָהֳלֵי קֵדָר
כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה: אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת
שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ, בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ־בִי שָׂמֻנִי

כְּבוֹד יְהוָ״ה אֶת בֵּית יְהוָ״ה, בְּהַהוּא יוֹמָא מַפֶּשׁ אִתְגְּלִיאַת תֵּשְׁבְּחָתָא דָּא וְאָמַר שְׁלֹמֹה בְּרוּחַ קֻדְשָׁא תֵּשְׁבְּחָתָא דְּשִׁירָתָא דָּא אִיהִי כְּלָלָא דְּכָל אוֹרַיְתָא, כְּלָלָא דְּכָל עֻבְדָּא דִּבְרֵאשִׁית, כְּלָלָא דְּרָזָא דַּאֲבָהָן, כְּלָלָא דְּגָלוּתָא דְּמִצְרַיִם, וְכַד נָפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְתֵשְׁבְּחָתָא דְּיַמָּא, כְּלָלָא דְּיוּ״ד אֲמִירָן וְקָיְימָא דְּהַר סִינַי, וְכַד אָזְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא, עַד שְׁעָאלוּ לְאַרְעָא וְאִתְבְּנֵי בֵּי מִקְדְּשָׁא. כְּלָלָא דְּעִטּוּרָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה בְּרַחֲימוּ וּבְחֶדְוָה, כְּלָלָא דְּגָלוּתָהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל בֵּינֵי עַמְמַיָּא וּפֻרְקָנָא דִּלְהוֹן, כְּלָלָא דְּתִתְחַיַּת הַמֵּתִים עַד יוֹמָא דְּאִיהִי שַׁבָּת לַהֲוָיַ״ה, מַאי דַּהֲוָא וּמַאי דַּהֲוֵי וּמַאי דְּזָמִין לְמֵיהֲוֵי. לְבָתַר בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה, כַּד יְהֵא שַׁבָּת לַהֲוָיַ״ה כְּלָא אִיהוּ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם; וְלָכֵן אֲשֶׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לוֹמַר עַכְשָׁו שִׁיר הַשִּׁירִים, וְיָמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֵבוּת נְעִימוּת וִידִידוּת חִיּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיָאִיר לוֹ תָּמִיד אֲמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי לוֹ בָּזֶה וְאַשְׁרֵי לוֹ בַּבָּא!

❖ ❖ ❖

נִטְּרָה אֶת־הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי:
הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה אֵיכָה
תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם, שַׁלְמָה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה עַל עֶדְרֵי
חֲבֵרֶיךָ: אִם־לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי־לָךְ
בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת־גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת
הָרֹעִים: לְסֻסָתִי בִּרְכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי:
נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתּוֹרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים: תּוֹרֵי זָהָב
נַעֲשֶׂה־לָּךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף: עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ
נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ: צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי
יָלִין: אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי: הִנָּךְ
יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים: הִנָּךְ יָפֶה דּוֹדִי
אַף נָעִים אַף־עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה: קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים
רָהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים:

ב אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים:
כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת:
כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ
חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי: הֱבִיאַנִי אֶל־
בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה: סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת
רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי־חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי: שְׂמֹאלוֹ
תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם
בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה

אִם־תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ: קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה־זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל־הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל־הַגְּבָעוֹת: דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה־זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ מִן־ הַחַלּוֹנוֹת מֵצִיץ מִן־הַחֲרַכִּים: עָנָה דּוֹדִי וְאָמַר לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ: כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו עָבָר הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ: הַנְּצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ: הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי־לָךְ: יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת־מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלֵךְ כִּי־קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה: אֶחֱזוּ־לָנוּ שֻׁעָלִים שֻׁעָלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמָדָר: דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה־לְךָ דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל־הָרֵי בָתֶר:

ג עַל־מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו: אָקוּמָה נָּא וַאֲסוֹבְבָה בָעִיר בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחֹבוֹת אֲבַקְּשָׁה אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו: מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם: כִּמְעַט

שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמָּצָאתִי אֶת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי
אֲחַזְתִּיו וְלֹא אַרְפֶּנּוּ עַד־שֶׁהֲבִיאתִיו אֶל־בֵּית אִמִּי
וְאֶל חֶדֶר הוֹרָתִי: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם
בִּצְבָאוֹת אוֹ בְאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם־תָּעִירוּ וְאִם־
תְּעוֹרְרוּ אֶת־הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ: מִי זֹאת עֹלָה
מִן־הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה
מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל: הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים
גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל: כֻּלָּם אֲחֲזֵי חֶרֶב
מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חַרְבּוֹ עַל־יְרֵכוֹ מִפַּחַד
בַּלֵּילוֹת: אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי
הַלְּבָנוֹן: עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מֶרְכָּבוֹ
אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם:
צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה
שֶׁעִטְּרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ:

ד הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד
לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד:
שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן־הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם
מַתְאִימוֹת וְשַׁכֻּלָה אֵין בָּהֶם: כְּחוּט הַשָּׁנִי
שִׂפְתוֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ
מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי
לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי

הַגְּבוֹרִים: שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תְּאוֹמֵי צְבִיָּה
הָרְעִים בַּשּׁוֹשַׁנִּים: עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים
אֵלֵךְ לִי אֶל־הַר הַמּוֹר וְאֶל־גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה: כֻּלָּךְ
יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ: אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי
מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה מֵרֹאשׁ
שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהַרְרֵי נְמֵרִים:
לִבַּבְתִּנִי אֲחוֹתִי כַּלָּה לִבַּבְתִּנִי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ
בְּאַחַד עֲנָק מִצַּוְּרֹנָיִךְ: מַה יָּפוּ דֹדַיִךְ אֲחוֹתִי כַּלָּה
מַה־טֹּבוּ דֹדַיִךְ מִיַּיִן וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ מִכָּל־בְּשָׂמִים:
נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת
לְשׁוֹנֵךְ וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן: גַּן נָעוּל
אֲחֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם: שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס
רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מִגָּדִים כְּפָרִים עִם־נְרָדִים: נֵרְדְּ
וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן עִם כָּל־עֲצֵי לְבוֹנָה מֹר
וַאֲהָלוֹת עִם כָּל־רָאשֵׁי בְשָׂמִים: מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר
מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן־לְבָנוֹן: עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי
תֵּימָן הָפִיחִי גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ
וְיֹאכַל פְּרִי מִגָּדָיו:

ה בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַּלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם־בְּשָׂמִי
אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם־חֲלָבִי
אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים: אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי

עֵר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי־לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי
תַּמָּתִי שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא־טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה:
פָּשַׁטְתִּי אֶת־כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבְּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי
אֶת־רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם: דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן־הַחוֹר
וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו: קַמְתִּי אֲנִי לְפַתֵּחַ לְדוֹדִי וְיָדַי
נָטְפוּ־מוֹר וְאֶצְבְּעֹתַי מוֹר עֹבֵר עַל כַּפּוֹת
הַמַּנְעוּל: פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עָבָר
נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ
קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי: מְצָאֻנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים
בָּעִיר הִכּוּנִי פְצָעוּנִי נָשְׂאוּ אֶת־רְדִידִי מֵעָלַי
שֹׁמְרֵי הַחֹמוֹת: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם
אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה־תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת
אַהֲבָה אָנִי: מַה דּוֹדֵךְ מִדּוֹד הַיָּפָה בַּנָּשִׁים מַה־
דּוֹדֵךְ מִדּוֹד שֶׁכָּכָה הִשְׁבַּעְתָּנוּ: דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם
דָּגוּל מֵרְבָבָה: רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים
שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב: עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל־אֲפִיקֵי מָיִם
רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב יֹשְׁבוֹת עַל־מִלֵּאת: לֶחָיָו כַּעֲרוּגַת
הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים
נֹטְפוֹת מוֹר עֹבֵר: יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים
בְּתַרְשִׁישׁ מֵעָיו עֶשֶׁת שֵׁן מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים: שׁוֹקָיו
עַמּוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים עַל־אַדְנֵי־פָז מַרְאֵהוּ כַּלְּבָנוֹן

בָּחוּר כָּאַרְזִים: חִכּוֹ מַמְתַקִּים וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים זֶה
דוֹדִי וְזֶה רֵעִי בְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם:

ו אָנָה הָלַךְ דוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים אָנָה פָּנָה דוֹדֵךְ
וּנְבַקְשֶׁנּוּ עִמָּךְ: דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם
לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים: אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי
לִי הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כְּתִרְצָה
נָאוָה כִּירוּשָׁלַיִם אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת: הָסֵבִּי עֵינַיִךְ
מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים
שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־הַגִּלְעָד: שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים שֶׁעָלוּ
מִן־הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת וְשַׁכְלָה אֵין בָּהֶם:
כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: שִׁשִּׁים הֵמָּה
מְלָכוֹת וּשְׁמוֹנִים פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר:
אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּהּ בָּרָה
הִיא לְיוֹלַדְתָּהּ רָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ מְלָכוֹת
וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ: מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ־שָׁחַר
יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת: אֶל־גִּנַּת
אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנַּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה
הַגֶּפֶן הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים: לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי
מַרְכְּבוֹת עַמִּי נָדִיב:

ז שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית שׁוּבִי שׁוּבִי וְנֶחֱזֶה־בָּךְ

מַה־תֶּחֱזוּ בַּשּׁוּלַמִּית כִּמְחֹלַת הַמַּחֲנָיִם: מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָן: שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תָּאֳמֵי צְבִיָּה: צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל־שַׁעַר בַּת־רַבִּים אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי דַמָּשֶׂק: רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים: מַה־יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים: זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר וְשָׁדַיִךְ לְאַשְׁכֹּלוֹת: אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְתָמָר אֹחֲזָה בְּסַנְסִנָּיו וְיִהְיוּ־נָא שָׁדַיִךְ כְּאֶשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן וְרֵיחַ אַפֵּךְ כַּתַּפּוּחִים: וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים: אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ: לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים: נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם־פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים שָׁם אֶתֵּן אֶת־דֹּדַי לָךְ: הַדּוּדָאִים נָתְנוּ־רֵיחַ וְעַל־פְּתָחֵינוּ כָּל־מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם־יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ:

ח מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי: אֶנְהָגְךָ אָבִיאֲךָ אֶל־בֵּית

אִמִּי תְלַמְּדֵנִי אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֹקַח מֵעֲסִיס רִמֹּנִי:
שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי: הִשְׁבַּעְתִּי
אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם מַה־תָּעִירוּ וּמַה תְּעוֹרְרוּ
אֶת־הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ: מִי זֹאת עֹלָה מִן־
הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל־דּוֹדָהּ תַּחַת הַתַּפּוּחַ
עוֹרַרְתִּיךָ שָׁמָּה חִבְּלָתְךָ אִמֶּךָ שָׁמָּה חִבְּלָה יְלָדַתְךָ:
שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל־לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ כִּי עַזָּה
כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי
אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה: מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת
אֶת־הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ
אֶת כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בוֹז יָבוּזוּ לוֹ: אָחוֹת
לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחוֹתֵינוּ
בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ: אִם־חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ
טִירַת כָּסֶף וְאִם־דֶּלֶת הִיא נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז:
אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כְּמִגְדָּלוֹת אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו
כְּמוֹצְאַת שָׁלוֹם: כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה בְּבַעַל הָמוֹן
נָתַן אֶת־הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ יָבִיא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף
כֶּסֶף: כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה וּמָאתַיִם
לְנֹטְרִים אֶת־פִּרְיוֹ: הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים
מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי: בְּרַח דּוֹדִי וּדְמֵה־לְךָ
לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל הָרֵי בְשָׂמִים:

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי
וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁבִּזְכוּת שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר
קָרִיתִי וְלָמַדְתִּי שֶׁהוּא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בִּזְכוּת
פְּסוּקָיו וּבִזְכוּת תֵּבוֹתָיו וּבִזְכוּת אוֹתִיּוֹתָיו
וּבִזְכוּת נְקֻדּוֹתָיו וּבִזְכוּת טְעָמָיו וּבִזְכוּת
שְׁמוֹתָיו וְצֵרוּפָיו וּרְמָזָיו וְסוֹדוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים
וְהַטְּהוֹרִים הַנּוֹרָאִים הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שֶׁתְּהֵא שָׁעָה
זוֹ שְׁעַת רַחֲמִים, שְׁעַת הַקְשָׁבָה, שְׁעַת הַאֲזָנָה
וְנִקְרָאֵךְ וְתַעֲנֵנוּ נַעֲתִיר לְךָ וְהֵעָתֵר לָנוּ שֶׁיִּהְיֶה
עוֹלָה לְפָנֶיךָ קְרִיאַת וְלִמּוּד שִׁיר הַשִּׁירִים כְּאִלּוּ
הִשַּׂגְנוּ כָּל הַסּוֹדוֹת הַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר הֵם
חֲתוּמִים בּוֹ בְּכָל תְּנָאָיו, וְנִזְכֶּה לְמָקוֹם שֶׁהָרוּחוֹת
וְהַנְּשָׁמוֹת נֶחֱצָבוֹת מִשָּׁם וּכְאִלּוּ עָשִׂינוּ כָּל מַה
שֶּׁמּוּטָל עָלֵינוּ לְהַשִּׂיג בֵּין בְּגִלְגּוּל זֶה בֵּין בְּגִלְגּוּל
אַחֵר, וְלִהְיוֹת מִן הָעוֹלִים וְהַזּוֹכִים לָעוֹלָם הַבָּא
עִם שְׁאָר צַדִּיקִים וַחֲסִידִים וּמַלְא כָּל מִשְׁאֲלוֹת
לִבֵּנוּ לְטוֹבָה, וְתִהְיֶה עִם לְבָבֵנוּ וְאִמְרֵי פִינוּ בְּעֵת
מַחְשְׁבוֹתֵינוּ וְעִם יְדֵינוּ בְּעֵת מַעֲבָדֵינוּ, וְתִשְׁלַח
בְּרָכָה וְהַצְלָחָה וְהַרְוָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ,
וּמַעֲפָר תְּקִימֵנוּ וּמַאֲשְׁפּוֹת דַּלּוּתֵנוּ תְּרוֹמְמֵנוּ,
וְתָשִׁיב שְׁכִינָתְךָ לְעִיר קָדְשֶׁךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ
אָמֵן:

פוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם זֶה שְׁמוֹ נָאֶה לוֹ

תִּקּוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד
לְכָל הַלֵּילוֹת הַחֲמִשָּׁאִים
וְהוּא סֵגֶם הַבְּרִית, רַחֲמָנָה לִצְלָן

וּמוֹסֵגֶל מְאֹד גַּם לְפַרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעִנְיָנִים בְּגַשְׁמִיוּת וּבְרוּחָנִיוּת
אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאמְרֵם בְּכָל יוֹם

תִּיקּוּן הַכְּלָלִי

יִסְדוּ, תִּקְנוּ, גִּלּוּ וְצִוּוּ לְפַרְסְמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל
רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן
בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ

רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ

הוּבָא לְדְפוּס עַל-יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֶב
עִיהְ"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכַבְ"א

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עֲצָמַי בַּאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים אֵלּוּ לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שׁוֹכְנֵי עָפָר, קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה, וּבִפְרָט לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, **רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּיגָא,** זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, שֶׁגִּלָּה תִּקּוּן זֶה.

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיהוָה נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

חֲרֵינִי מְזַמֵּן אֶת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת בּוֹרְאִי לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בְּדָחִילוּ וּרְחִימוּ עַל־יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל:

טז א **מִכְתָּם לְדָוִד שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי־חָסִיתִי בָךְ:**
ב **אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה טוֹבָתִי בַּל־עָלֶיךָ:**
ג **לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה וְאַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם:**
ד **יִרְבּוּ עַצְּבוֹתָם אַחֵר מָהָרוּ בַּל־אַסִּיךְ נִסְכֵּיהֶם מִדָּם וּבַל־אֶשָּׂא אֶת־שְׁמוֹתָם עַל־שְׂפָתָי:**
ה **יְהוָה מְנָת־חֶלְקִי וְכוֹסִי אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי:**
ו **חֲבָלִים נָפְלוּ־לִי בַּנְּעִמִים אַף־נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלָי:**
ז **אֲבָרֵךְ אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר יְעָצָנִי אַף־לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי:**
ח **שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָּמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט:**
ט **לָכֵן | שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף־בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח:**
י **כִּי | לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא־תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת:**
יא **תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח:**

לב א לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה:
ב אַשְׁרֵי־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עָוֹן וְאֵין
בְּרוּחוֹ רְמִיָּה: ג כִּי־הֶחֱרַשְׁתִּי בָלוּ עַצְמָי בְּשַׁאֲגָתִי
כָּל־הַיּוֹם: ד כִּי | יוֹמָם וָלַיְלָה תִּכְבַּד עָלַי יָדֶךָ נֶהְפַּךְ
לְשַׁדִּי בְּחַרְבֹנֵי קַיִץ סֶלָה: ה חַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי
לֹא־כִסִּיתִי אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַיהוָה וְאַתָּה
נָשָׂאתָ עֲוֹן חַטָּאתִי סֶלָה: ו עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל
כָּל־חָסִיד | אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים
אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ: ז אַתָּה | סֵתֶר לִי *) מִצַּר תִּצְּרֵנִי
רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: ח אַשְׂכִּילְךָ | וְאוֹרְךָ
בְּדֶרֶךְ־זוּ תֵלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי: ט אַל־תִּהְיוּ |
כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין בְּמֶתֶג־וָרֶסֶן עֶדְיוֹ לִבְלוֹם
בַּל קְרֹב אֵלֶיךָ: י רַבִּים מַכְאוֹבִים לָרָשָׁע וְהַבּוֹטֵחַ
בַּיהוָה חֶסֶד יְסוֹבְבֶנּוּ: יא שִׂמְחוּ בַיהוָה וְגִילוּ
צַדִּיקִים וְהַרְנִינוּ כָּל־יִשְׁרֵי־לֵב:

מא א לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: ב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־
דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְהוָה: ג יְהוָה | יִשְׁמְרֵהוּ
וִיחַיֵּהוּ וְאָשֻׁר בָּאָרֶץ וְאַל־תִּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֹיְבָיו:
ד יְהוָה יִסְעָדֶנּוּ עַל־עֶרֶשׂ דְּוָי כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ
בְחָלְיוֹ: ה אֲנִי־אָמַרְתִּי יְהוָה חָנֵּנִי רְפָאָה נַפְשִׁי
כִּי־חָטָאתִי לָךְ: ו אוֹיְבַי יֹאמְרוּ רַע לִי מָתַי יָמוּת
וְאָבַד שְׁמוֹ: ז וְאִם־בָּא לִרְאוֹת | שָׁוְא יְדַבֵּר לִבּוֹ

*) אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עיין בלקו״מ ח״א סי׳ ריג)

יְקֻבְּץ־אָוֶן לוֹ יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: ח יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל־שֹׂנְאָי עָלַי | יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: ט דְּבַר־בְּלִיַּעַל יָצוּק בּוֹ וַאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם: י גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי | אֲשֶׁר־בָּטַחְתִּי בוֹ אוֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: יא וְאַתָּה יְהוָה חָנֵּנִי וַהֲקִימֵנִי וַאֲשַׁלְּמָה לָהֶם: יב בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי־חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא־יָרִיעַ אֹיְבִי עָלָי: יג וַאֲנִי בְּתֻמִּי תָּמַכְתָּ בִּי וַתַּצִּיבֵנִי לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: יד בָּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם אָמֵן | וְאָמֵן:

מב א לַמְנַצֵּחַ מַשְׂכִּיל לִבְנֵי־קֹרַח: ב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל־אֲפִיקֵי־מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: ג צָמְאָה נַפְשִׁי | לֵאלֹהִים לְאֵל חָי מָתַי אָבוֹא וְאֵרָאֶה פְּנֵי אֱלֹהִים: ד הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהָיִךְ: ה אֵלֶּה אֶזְכְּרָה | וְאֶשְׁפְּכָה עָלַי | נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר | בַּסָּךְ אַדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן חוֹגֵג: ו מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וַתֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִלִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פָּנָיו: ז אֱלֹהַי עָלַי נַפְשִׁי תִשְׁתּוֹחָח עַל־כֵּן אֶזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יַרְדֵּן וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מִצְעָר: ח תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ: ט יוֹמָם | יְצַוֶּה יְהוָה | חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי: י אוֹמְרָה | לְאֵל סַלְעִי לָמָּה

שִׁכַּחְתָּנִי לָמָּה־קֹדֶר אֵלֵךְ בְּלַחַץ אוֹיֵב: יא בְּרֵצַח | בְּעַצְמוֹתַי חֵרְפוּנִי צוֹרְרַי בְּאָמְרָם אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹהֶיךָ: יב מַה־תִּשְׁתּוֹחֲחִי | נַפְשִׁי וּמַה־תֶּהֱמִי עָלָי הוֹחִילִי לֵאלֹהִים כִּי־עוֹד אוֹדֶנּוּ יְשׁוּעֹת פָּנַי וֵאלֹהָי:

נט א לַמְנַצֵּחַ אַל־תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּשָׁלַח שָׁאוּל וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־הַבַּיִת לַהֲמִיתוֹ: ב הַצִּילֵנִי מֵאֹיְבַי | אֱלֹהָי מִמִּתְקוֹמְמַי תְּשַׂגְּבֵנִי: ג הַצִּילֵנִי מִפֹּעֲלֵי אָוֶן וּמֵאַנְשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי: ד כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יָגוּרוּ עָלַי עַזִּים לֹא־פִשְׁעִי וְלֹא־חַטָּאתִי יְהוָה: ה בְּלִי־עָוֹן יֵרוּצוּן וְיִכּוֹנָנוּ עוּרָה לִקְרָאתִי וּרְאֵה: ו וְאַתָּה יְהוָה־אֱלֹהִים | צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָקִיצָה לִפְקֹד כָּל־הַגּוֹיִם אַל־תָּחֹן כָּל־בֹּגְדֵי אָוֶן סֶלָה: ז יָשׁוּבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וְיסֹובְבוּ עִיר: ח הִנֵּה | יַבִּיעוּן בְּפִיהֶם חֲרָבוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם כִּי־מִי שֹׁמֵעַ: ט וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׂחַק־לָמוֹ תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: י עֻזּוֹ אֵלֶיךָ אֶשְׁמֹרָה כִּי־אֱלֹהִים מִשְׂגַּבִּי: יא אֱלֹהֵי חַסְדִּי יְקַדְּמֵנִי אֱלֹהִים יַרְאֵנִי בְשׁוּרָי: יב אַל־תַּהַרְגֵם | פֶּן־יִשְׁכְּחוּ עַמִּי הֲנִיעֵמוֹ בְחֵילְךָ וְהוֹרִידֵמוֹ מָגִנֵּנוּ אֲדֹנָי: יג חַטַּאת־פִּימוֹ דְּבַר־שְׂפָתֵימוֹ וְיִלָּכְדוּ בגְאוֹנָם וּמֵאָלָה וּמִכְחַשׁ יְסֻפָּרוּ: יד כַּלֵּה בְחֵמָה כַּלֵּה וְאֵינֵמוֹ וְיֵדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מֹשֵׁל בְּיַעֲקֹב לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סֶלָה:

טו וְיָשֻׁבוּ לָעֶרֶב יֶהֱמוּ כַכֶּלֶב וִיסוֹבְבוּ עִיר: טז הֵמָּה
יְנִיעוּן לֶאֱכֹל אִם־לֹא יִשְׂבְּעוּ וַיָּלִינוּ: יז וַאֲנִי |
אָשִׁיר עֻזֶּךָ וַאֲרַנֵּן לַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ כִּי־הָיִיתָ מִשְׂגָּב לִי
וּמָנוֹס בְּיוֹם צַר־לִי: יח עֻזִּי אֵלֶיךָ אֲזַמֵּרָה כִּי־אֱלֹהִים
מִשְׂגַּבִּי אֱלֹהֵי חַסְדִּי:

עז א לַמְנַצֵּחַ עַל־ יְדוּתוּן לְאָסָף מִזְמוֹר: ב קוֹלִי *)
אֶל־אֱלֹהִים וְאֶצְעָקָה קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהַאֲזִין
אֵלָי: ג בְּיוֹם צָרָתִי אֲדֹנָי דָּרָשְׁתִּי יָדִי | לַיְלָה נִגְּרָה
וְלֹא תָפוּג מֵאֲנָה הִנָּחֵם נַפְשִׁי: ד אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים
וְאֶהֱמְיָה אָשִׂיחָה | וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סֶלָה: ה אָחַזְתָּ
שְׁמֻרוֹת עֵינָי נְפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: ו חִשַּׁבְתִּי יָמִים
מִקֶּדֶם שְׁנוֹת עוֹלָמִים: ז אֶזְכְּרָה נְגִינָתִי בַלָּיְלָה
עִם־לְבָבִי אָשִׂיחָה וַיְחַפֵּשׂ רוּחִי: ח הַלְעוֹלָמִים
יִזְנַח | אֲדֹנָי וְלֹא־יֹסִיף לִרְצוֹת עוֹד: ט הֶאָפֵס לָנֶצַח
חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר: י הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל
אִם־קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה: יא וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא
שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן: יב אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי־יָהּ כִּי־אֶזְכְּרָה
מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ: יג וְהָגִיתִי בְכָל־פָּעָלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אָשִׂיחָה: יד אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי־אֵל גָּדוֹל
כֵּאלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים
עֻזֶּךָ: טז גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי־יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה:
יז רָאוּךָ מַיִם | אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ

*) באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל״ף למ״ד אל״ף למ״ד ה״י יו״ד מ״ם

תְּהֹמוֹת: יח זֹרְמוּ מַיִם | עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים
אַף־חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ: יט קוֹל רַעַמְךָ | בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ
בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ: כ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ
וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ:
כא נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

צ א תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה
הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: ב בְּטֶרֶם | הָרִים יֻלָּדוּ
וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל:
ג תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד־דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם:
ד כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר
וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: ה זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר
כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: ו בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֶל
וְיָבֵשׁ: ז כִּי־כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ:
ח שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: ט כִּי
כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגֶה:
י יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת |
שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי־גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה:
יא מִי־יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: יב לִמְנוֹת
יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חָכְמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה
עַד־מָתָי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבָדֶיךָ: יד שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר
חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל־יָמֵינוּ: טו שַׂמְּחֵנוּ
כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: טז יֵרָאֶה אֶל־
עֲבָדֶיךָ פָּעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וִיהִי | נֹעַם

אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

קה א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים
עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּ־לוֹ זַמְּרוּ־לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל־
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב |
מְבַקְשֵׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָּנָיו
תָּמִיד: ה זִכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹפְתָיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיהוּ: ו זֶרַע אַבְרָהָם עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ח זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף
דּוֹר: ט אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק:
י וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת־אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם:
יב בִּהְיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים בָּהּ:
יג וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר:
יד לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
טו אַל־תִּגְּעוּ בִמְשִׁיחָי וְלִנְבִיאַי אַל־תָּרֵעוּ:
טז וַיִּקְרָא רָעָב עַל־הָאָרֶץ כָּל־מַטֵּה־לֶחֶם שָׁבָר:
יז שָׁלַח לִפְנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף: יח עִנּוּ
בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: יט עַד־עֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרָפָתְהוּ: כ שָׁלַח מֶלֶךְ
וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ: כא שָׂמוֹ אָדוֹן
לְבֵיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לֶאְסֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ

וְזַקְנָיו יְחַכֵּם: כג וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וְיַעֲקֹב גָּר
בְּאֶרֶץ־חָם: כד וַיֶּפֶר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד וַיְעַצְמֵהוּ
מִצָּרָיו: כה הָפַךְ לִבָּם לִשְׂנֹא עַמּוֹ לְהִתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו:
כו שָׁלַח מֹשֶׁה עַבְדּוֹ אַהֲרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ: כז שָׂמוּ־
בָם דִּבְרֵי אֹתוֹתָיו וּמֹפְתִים בְּאֶרֶץ חָם: כח שָׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיַּחְשֵׁךְ וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ: כט הָפַךְ אֶת־
מֵימֵיהֶם לְדָם וַיָּמֶת אֶת־דְּגָתָם: ל שָׁרַץ אַרְצָם
צְפַרְדְּעִים בְּחַדְרֵי מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב
כִּנִּים בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ
לֶהָבוֹת בְּאַרְצָם: לג וַיַּךְ גַּפְנָם וּתְאֵנָתָם וַיְשַׁבֵּר עֵץ
גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיָּבֹא אַרְבֶּה וְיֶלֶק וְאֵין מִסְפָּר:
לה וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאַרְצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אַדְמָתָם:
לו וַיַּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצָם רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל:
לח שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם כִּי־נָפַל פַּחְדָּם עֲלֵיהֶם:
לט פָּרַשׂ עָנָן לְמָסָךְ וְאֵשׁ לְהָאִיר לָיְלָה: מ שָׁאַל
וַיָּבֵא שְׂלָו וְלֶחֶם שָׁמַיִם יַשְׂבִּיעֵם: מא פָּתַח צוּר
וַיָּזוּבוּ מַיִם הָלְכוּ בַצִּיּוֹת נָהָר: מב כִּי־זָכַר אֶת־
דְּבַר קָדְשׁוֹ אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: מג וַיּוֹצֵא עַמּוֹ
בְשָׂשׂוֹן בְּרִנָּה אֶת־בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת
גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר | יִשְׁמְרוּ
חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצֹרוּ הַלְלוּיָהּ:

קלז א עַל־נַהֲרוֹת | בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ
בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן: ב עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תָּלִינוּ
כִּנֹּרוֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם שְׁאֵלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דִּבְרֵי־שִׁיר
וְתוֹלָלֵינוּ שִׂמְחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ נָשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אַדְמַת נֵכָר: ה אִם־אֶשְׁכָּחֵךְ
יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי | לְחִכִּי
אִם־לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם־לֹא אַעֲלֶה אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל
רֹאשׁ שִׂמְחָתִי: ז זְכֹר יְהוָה | לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלָם הָאֹמְרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ:
ח בַּת־בָּבֶל הַשְּׁדוּדָה אַשְׁרֵי שֶׁיְּשַׁלֶּם־לָךְ אֶת־
גְּמוּלֵךְ שֶׁגָּמַלְתְּ לָנוּ: ט אַשְׁרֵי | שֶׁיֹּאחֵז וְנִפֵּץ אֶת־
עֹלָלַיִךְ אֶל־הַסָּלַע:

קנ א הַלְלוּיָהּ | הַלְלוּ־אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ
עֻזּוֹ: ב הַלְלוּהוּ בִּגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ:
ג הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר:
ד הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֻגָב:
ה הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי־שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים יאמר זה:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוּת עַמּוֹ יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל:
וּתְשׁוּעַת צַדִּיקִים מֵיְהוָה מָעוּזָּם בְּעֵת צָרָה: וַיַּעְזְרֵם יְהוָה וַיְפַלְּטֵם יְפַלְּטֵם
מֵרְשָׁעִים וְיוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בּוֹ: